

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

КИРПЕНКО ЄВГЕНІЙ ВІТАЛІЙОВИЧ

УДК 355.233.2:796(477)(043)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ
ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ В
ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

011 – «Освітні, педагогічні науки»

01 – «Освіта/Педагогіка»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Євгеній КИРПЕНКО

Науковий керівник: Жембровський Сергій Миколайович, доцент, кандидат педагогічних наук

КИЇВ – 2025

АНОТАЦІЯ

Кирпенко Є.В. Формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійної підготовки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки». – Національний університет оборони України, Київ, 2025.

Дисертацію присвячено теоретико-експериментальному вирішенню наукового завдання, що полягає в формуванні методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту (далі – майбутніх офіцерів) в процесі їх професійно-педагогічної підготовки (далі – ППП).

Проаналізовано та узагальнено проблему формування та розвитку методичної компетентності майбутніх офіцерів у науково-педагогічній теорії та практиці на основі компетентнісного, суб'єктно-діяльнісного, аксіологічного та контекстного методологічних підходів, а також обґрунтовано сутність і структуру базового поняття «методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту» як складне, інтегроване професійно-важливе психічне утворення, зміст якого складають цінності та мотивація до методичної діяльності, а також його методична підготовленість (теоретична та практична), здатність (інтелектуальна, діяльнісна, методична) та готовність (професійна, особистісна, психічна) реалізовувати їх методичну діяльність.

Обґрунтовано *структуру методичної компетентності майбутніх офіцерів, яка складається з таких компонентів: ціннісно-мотиваційного* (цінності професійно-педагогічної діяльності як суб'єктів військового управління у сфері фізичної культури і спорту, мотивація на повне розкриття потенціалу в цій професії, а також усвідомлення зв'язку між професійною підготовленістю та їх самореалізацією у військах як фахівця в сфері фізичної культури і спорту); *когнітивний* (військово-професійна обізнаність; знання

сучасних методик, методів, технологій, способів і засобів навчання та виховання військовослужбовців, знання у сфері фізичної культури та спорту, а також методик організації та управління процесом фізичної підготовки особового складу та підрозділів (частин), обізнаність з відповідними алгоритмами щодо порядку прийняття методичних рішень як офіцера загалом, так і як фахівця з фізичної культури зокрема); *професійно-методичний* (практична здатність офіцерів проводити різні методичні заходи щодо фізичної підготовки, а також методична та діяльнісна здатність їх реалізовувати на основі набутих методичних знань, навичок і вмінь); *індивідуально-психічний* (визначається основними професійно-важливими методичними якостями щодо майбутньої методичної діяльності); *суб'єктний* (особистісна та психічна здатність і готовність до реалізації методичних функцій як суб'єкти методичної діяльності).

Проведений констатувальний етап психолого-педагогічного експерименту засвідчив низький рівень сформованості методичної компетентності у більшості респондентів як загалом, так і окремо за її компонентами. Зокрема, засвідчено низький рівень цінностей і мотивації до обраної спеціальності, нерозуміння майбутніх методичних функцій, недостатній рівень теоретичних і практичних знань у сфері фізичної культури і спорту та загальновійськових знань, а також їх нездатність застосовувати ці знання на практиці, відсутність цілеспрямованого формування у курсантів професійно-важливих методичних якостей, що відповідають за методичну підготовленість, додатково – майбутні офіцери не усвідомлюють себе суб'єктами методичної діяльності.

Визначено та конкретизовано *критерії та показники діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів в процесі професійно-педагогічної підготовки: аксіологічно-мотиваційний* (цінності та мотивація до методичної діяльності, мотиви методичної діяльності); *інтелектуальний* (знання щодо організації та реалізації методичних заходів фізичної підготовки військовослужбовців, застосування сучасних методів і

прийомів покращення фізичної підготовленості особового складу, професійно-методичні знання вирішувати методичні завдання, вміння методично правильно та якісно приймати рішення); *методичний* (методичні навички та вміння щодо організації та реалізації методичних заходів фізичної підготовки військовослужбовців, уміння застосувати сучасні методи і прийоми у сфері фізичного виховання та спорту, професійно-методичні навички та вміння успішно вирішувати методичні завдання, вміння методично правильно та якісно приймати необхідні рішення); *психологічний* (організованість, комунікативність, методичність, ініціативність); *рефлексивний* (відповідальність, рефлексивність, методична суб'єктність).

Обґрунтовано педагогічні умови, упровадження яких забезпечуватиме формування методичної компетентності майбутніх офіцерів, у період їх ППП, зокрема такі: цілеспрямоване формування професійно-методичних якостей у курсантів, як майбутніх офіцерів (командирів) і фахівців фізичного виховання та спорту; наявність сучасної міжпредметної методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх ППП; педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів у ВВНЗ; використання об'єктивних критеріїв і показників діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів у ЗС України у процесі їх ППП.

Основними методологічними підходами, які були враховано у нашому дослідженні є: компетентнісний, аксіологічний, системний, контекстний, суб'єктно-діяльнісний.

Розроблено авторську методику та надано методичні рекомендації щодо формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту під час їх навчання у ВВНЗ. Основними етапами методики є: ціннісно-мотиваційний, когнітивно-методичний і контрольнo-корегувальний. Основу її реалізації склав спецкурс «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного

виховання та спорту у період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ».

Результати формувального етапу педагогічного експерименту засвідчили про позитивну динаміку сформованості методичної компетентності у респондентів, що зумовлено впливом обґрунтованих нами педагогічних умов. Статистичні розрахунки вказали на достовірність експериментальних даних, а також на наявну статистично значущу відмінність між результатами констатувального та формувального етапів експерименту, що підтвердило результативність впроваджених нами педагогічних умов.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає у тому, що:

– *вперше* обґрунтовано педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту під час їх навчання у ВВНЗ (цілеспрямоване формування професійно-методичних якостей у курсантів, як майбутніх офіцерів (командирів) і фахівців фізичного виховання та спорту; наявність сучасної міжпредметної методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки; використання об’єктивних критеріїв та показників діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту; педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ);

– *удосконалено*: педагогічну модель формування їх методичної компетентності, що містить цільово-методологічний, смислово-функціональний, суб’єктний, організаційно-методичний, діагностувально-корегувальний і результативний блоки (удосконалення було досягнуто шляхом конкретизації, адаптації, доповнення та модернізації наявних моделей формування професійної компетентності майбутніх фахівців у

галузі фізичного виховання та спорту, з урахуванням специфіки предмета дослідження);

авторську контекстну методику формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ (удосконалення здійснено шляхом трансформації та доповнення наявних методик формування різних видів компетентності майбутніх офіцерів фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійної підготовки у ВВНЗ, головною відмінністю є створений спеціальний курс підготовки для формування методичної компетентності);

критерії та показники діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту (аксіологічно-мотиваційний, інтелектуальний, методичний, психологічний та рефлексивний критерії);

– *дістало подальшого розвитку* визначення поняття «методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту», що здійснено шляхом його конкретизації та доповнення як «складне, інтегроване професійно важливе психічне утворення, яке складається з його методичної підготовленості (теоретичної та практичної), здатності (інтелектуальної, діяльнісної, методичної) та готовності (професійної, особистісної, психологічної) реалізовувати їх методичну діяльність».

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у впровадженні основних результатів дисертаційного дослідження щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів в процес їх ППП у ВВНЗ.

Ключові слова: компетентність; методична компетентність; фізичне виховання і спорт; фізична готовність; фізична підготовка; професійна підготовка; майбутні офіцери – фахівці фізичної культури і спорту; методи; вищий військовий навчальний заклад; готовність; міждисциплінарність; модель; мотивація; педагогічні умови; формування.

ABSTRACT

Kyrpenko, Y.V. Formation of Methodological Competence in Future Officers – Specialists in Physical Education and Sports in the Process of Their Professional Training. – Qualification scientific work in manuscript form.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 011 – "Educational and Pedagogical Sciences." – National Defense University of Ukraine, Kyiv, 2025.

The dissertation is devoted to the theoretical and experimental solution of the scientific problem concerning the formation of methodological competence in future officers – specialists in physical education and sports during their professional training.

The study analyzes and summarizes the issue of the formation and development of methodological competence in future officers within scientific-pedagogical theory and practice based on competence-based, subject-activity, andragogical, and contextual methodological approaches. It substantiates the essence and structure of the core concept of «methodical competence of future officers – specialists in physical culture and sports in the Armed Forces of Ukraine» as a complex, integrated, professionally significant mental formation. Its content consists of values and motivation for methodological activity, as well as their methodological readiness (theoretical and practical), abilities (intellectual, activity-based, and methodological), and willingness (professional, personal, and psychological) to perform methodological activities.

The structure of methodological competence of future officers – specialists in physical culture and sports is justified and consists of the following components: value-motivational component – a genuine interest in professional and pedagogical activities as military management subjects in the field of physical culture and sports, the aspiration to fully realize their potential in this profession, and an understanding of the connection between professional training and self-realization in the troops as a specialist in physical culture and sports; cognitive component –

military-professional knowledge; knowledge of modern methodologies, methods, technologies, teaching, and training strategies for servicemen; awareness of organizing and managing the physical training process of personnel and units; and knowledge of the decision-making algorithms as an officer in general and as a specialist in physical education in particular; *professional-methodical component* – practical ability of officers specializing in physical culture and sports to conduct various methodological activities related to physical training, as well as the capacity to implement them based on acquired knowledge and skills; *individual-psychological component* – defined by the key professional qualities essential for future methodological activities; *subject component* – personal and psychological readiness of future officers to act as subjects of methodological activities.

The results of the preliminary stage of the psycho-pedagogical experiment indicate a low level of methodical competence formation in most respondents, both overall and in individual components. Specifically, low values and motivation toward the chosen specialty, poor understanding of future methodological functions, insufficient theoretical and practical knowledge in the field of physical culture and sports, as well as military knowledge, and an inability to apply this knowledge in practice were identified. Moreover, future officers – specialists in physical education and sports did not recognize themselves as subjects of methodological activities.

Criteria and indicators for diagnosing the level of methodological competence formation were identified and characterized. These include: *axiological-motivational criterion* (values and motives for methodological activities); *intellectual criterion* (knowledge of organizing and conducting physical training activities, the use of modern methods for improving the physical fitness of personnel, and the ability to solve methodical tasks and make correct methodological decisions); *methodical criterion* (skills for organizing and implementing physical training activities, applying modern methods in physical education, and successfully solving methodological tasks); *psychological criterion* (organization, communication, methodical approach, and initiative); *reflective*

criterion (responsibility, reflexivity, and methodological subjectivity).

The pedagogical conditions necessary to ensure the formation of methodological competence during the professional training of future officers – specialists in physical education and sports were substantiated. These include: targeted formation of professional-methodological qualities in cadets as future officers (commanders) and specialists in physical education and sports; the presence of a modern interdisciplinary methodology for forming methodological competence in future officers – specialists in physical education and sports of the Armed Forces of Ukraine; pedagogical modeling of methodical competence formation in higher military educational institutions; the use of objective criteria and indicators for diagnosing the levels of competence formation during professional training.

The primary methodical approaches used in the research are: competence-based, axiological, systemic, contextual, and subject-activity approaches.

An original methodology and methodical recommendations for developing methodical competence in future officers – specialists in physical education and sports during their training at higher military educational institutions were developed. The main stages of the methodology are: value-motivational, cognitive-methodological, and control-corrective. The core of its implementation is the special course *«Methodical competence of future officers – specialists in physical education and sports during professional-pedagogical training at higher military educational institutions»*.

The results of the formative stage of the psycho-pedagogical experiment indicated a positive dynamic in the development of methodological competence among respondents, which was influenced by the pedagogical conditions established in the study. Statistical calculations confirmed the reliability of the experimental data and revealed a statistically significant difference between the results of the preliminary and formative stages, validating the effectiveness of the implemented pedagogical conditions.

Scientific novelty of the research results:

– *for the first time*, the pedagogical conditions for the formation of methodological competence in future officers – specialists in physical culture and sports during their training at higher military educational institutes were substantiated, including the targeted formation of professional-methodological qualities, the availability of a modern interdisciplinary methodology, and the use of diagnostic criteria for evaluating competence levels.

– *was improved*: a pedagogical model for the development of their methodological competence, which includes the target-methodological, semantic-functional, subject-based, organizational-methodological, diagnostic-corrective, and result-oriented components (the improvement was achieved through the specification, adaptation, supplementation, and modernization of existing models for the formation of professional competence in future specialists in the field of physical education and sports, taking into account the specifics of the research subject);

an authorial contextual methodology for the formation of methodological competence in future officers – specialists in physical education and sports at military higher educational institutions (the improvement was carried out by transforming and supplementing existing methodologies for the formation of various types of competence in future officers – specialists in physical education and sports during their professional training at military higher educational institutions, with the main distinctive feature being the creation of a special training course for the development of methodological competence);

criteria and indicators for diagnosing the formation of methodological competence in future officers – specialists in physical education and sports (axiological-motivational, intellectual, methodological, psychological, and reflective criteria).

– the concept of “methodological competence of future officers – specialists in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine” was *further developed*. It is defined as a complex, integrated professional and mental formation,

consisting of methodological preparedness (theoretical and practical), abilities (intellectual, activity-based, methodological), and readiness (professional, personal, and psychological) to perform methodological activities.

Practical significance: the study's results are implemented through pedagogical conditions that foster methodological competence formation among future officers – specialists in physical education and sports during their training at higher military educational institutes.

Keywords: competence; methodical competence; physical education and sport; physical readiness; physical training; professional training; future officers-specialists in physical culture and sports; methods; higher military educational institution; readiness; interdisciplinarity; model; motivation; pedagogical conditions; formation.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Колективна монографія:

1. Кирпенко Ye.V., Yagupov V.V. The essence and content of the methodical competence of future officers – specialists in physical training and sports in the process of professional training. *Promising areas for development of physical culture, sports, fitness and recreation* : Monograph. Riga : «Baltija Publishing», 2023. P.182–197. URL:

<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/329/9106/18996-1>

Навчально-методичний посібник:

2. Кирпенко Є. В. Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процес їх професійно-педагогічної підготовки : навч.-метод. посіб. Житомир : «Євро-Волинь», 2024. 100 с. URL:

<https://elib.nuou.org.ua/katalog/formuvannya-metodichno%D1%97-kompetentnost%D1%96-majbutn%D1%96x-of%D1%96czer%D1%96v-%E2%80%93-fax%D1%96vcz%D1%96v-f%D1%96zichno%D1%97-kulturi-%D1%96-sportu-v-proczes%D1%96-%D1%97x-profes%D1%96jno-pedagog%D1%96chno%D1%97-p%D1%96dgotovki.html>

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

3. Кирпенко Є. В., Веремієнко М. М. Методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки. *Інноваційна педагогіка* : наук. журн., Причорноморський науково-дослідний інст. економіки та інновацій. Вип. 68. Т. 1. 2024. С. 158–164. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.31>

4. Кирпенко Є. В. Педагогічне моделювання формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту – під час їх професійної підготовки. *Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка*. № 5 (359) грудень 2023. С. 25–35. URL: <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023->

[5\(359\)-25-35](#)

5. Кирпенко Є. В. Проблема формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів та її формування у педагогічній науці. *Актуальні питання гуманітарних.* 2023. Дрогобич, Вип. 60. Т. 2. С. 248-254. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-38>

6. Кирпенко Є. В. Статистичний аналіз та інтерпретація результатів педагогічного експерименту формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки. *Педагогічна Академія: наукові записки.* 2024. № 11. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14171733>

7. Кирпенко Є. В. Сучасний стан сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту у ЗС України. *Військова освіта.* 2023. № 2 48). С. 108–121. URL: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2023-48/108-118>

8. Кирпенко Є. В., Ягупов В. В., Жембровський С. М. Критерії та показники діагностування сформованості методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки Збройних Сил України. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка.* Серія : Педагогіка. 2023. Вип. 1 (28). С. 198-210. URL: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.23.1.26%20>

9. Kyrpenko Y., Yagupov V. Pedagogical conditions for the formation of methodical competence of future officers-specialists in physical culture and sports in the process of their professional training. *Viae educationis (studies of education and didactics).* 2023. Vol 2. No. 4. P. 35–42. URL: <https://doi.org/10.15804/ve.2023.04.04>

10. Sytnykova Y., Shlenova M., Kyrpenko Y., Kyrpenko V., Konoplenko N., & Hrynchenko I. Teaching Technologies Online: Changes of Experience in Wartime in Ukraine. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET).* 2023. P. 165–176. URL: <https://doi.org/10.3991/ijet.v18i18.40491>

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11. Кирпенко Є. В., Веремієнко М. М., Романюк О. А. Кореляційний аналіз результатів педагогічного експерименту щодо формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (м. Київ, 27 лист. 2024 р.) / Національний університет оборони України. Київ : НУОУ, 2024. С. 90–94. URL: <https://elib.nuou.org.ua/katalog/suchasn%D1%96-tendencz%D1%96%D1%97-ta-perspektivi-rozvitku-f%D1%96zichno%D1%97il-ukra%D1%97ni.html>

12. Кирпенко Є. В., Жембровський С. М. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали VII міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (м. Київ, 24 лист. 2023 р.) / Національний університет оборони України. Київ : НУОУ, 2023. С. 81–83. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%BE.pdf>

13. Кирпенко Є. В. Педагогічна модель формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту під час їх професійної підготовки. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту в сучасному суспільстві*: зб. наук. пр. V Всеукр. наук.-практ. конф. (28 лист. 2023 р.). / Житомирський державний університет ім. І. Франка : Житомир, 2023. С. 79–84. URL: https://lvet.edu.ua/images/step/2024/01/04/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_V_

[%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%83%D0%BA%D1%80. %D0%96%D0%94%D0%A3-2023.pdf](#)

14. Кирпенко Є. В. Структура методичної компетентності фахівців фізичної підготовки у Збройних Силах України. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної освіти в умовах транснаціональних інноваційних змін* : матеріали XXVII міжнар. наук.-теорет. конф. (м. Бар, 27 квіт. 2023 р.) / «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського» / За заг. ред. М. Мороз, Ю. Ївженка. Бар : РВД КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського», 2023. С. 43–46. URL: https://drive.google.com/file/d/1ByxcpXrjw_1okER_HTxW5aTrU1_Ji32I/view.

15. Кирпенко Є.В. Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів як педагогічна проблем. *Actual scientific research in the modern world : international science journal* (January 2023). Issue 1(93), Part 2. С. 192–196. URL: <https://drive.google.com/file/d/1b1o112bC2aOcN-yXXlzHwadaXnMHyYVI/view>

16. Кирпенко Є. В., Ягунов В. В. Методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. *Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 бер. 2024 р.) / Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Київ, 2024. С. 455–458. URL: https://pf.udu.edu.ua/images/2024_dok/97-2003_%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%9C%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%86%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%92_%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A4%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%86%D0%87_2024_1.pdf

17. Kyrpenko Ye. V. Criteria and indicators of methodical competence of future officers – specialists of physical training and sport of the Armed Forces of

Ukraine. *Research activities and achievements in pedagogy and psychology: international scientific conference* (5–6 April, 2023. Częstochowa, the Republic of Poland) / Polonia University in Częstochowa. 2023. P. 66–70.
URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/325/8980/18779-1>

18. Кирпенко Y. V., Кирпенко V. M. Changes in learning and teaching experience during wartime. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали VII міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (м. Київ, 24 лист. 2023 р.) / Національний університет оборони України. Київ : НУОУ, 2023. С. 385–388. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%BE.pdf>

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ ВІМІРЮВАННЯ, СКОРОЧЕНЬ.....	20
ВСТУП	21
РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ ТА ЇЇ ФОРМУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ЇХ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	32
1.1. Проблема формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у педагогічній літературі.....	32
1.2. Сутність, структура і зміст методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.....	42
1.3. Сучасний стан сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту	61
Висновки до першого розділу	72
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	75
2.1. Загальна методика дослідження щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ	75
2.2. Обґрунтування педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ	87
2.3. Педагогічне моделювання формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту	

Збройних сил України	100
2.4. Авторська методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки	113
2.5. Критерії і показники діагностування сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки.....	137
Висновки до другого розділу	155
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	160
3.1. Методика експериментального дослідження щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ	160
3.2. Статистична інтерпретація результатів формувального етапу експерименту.....	168
3.3. Рекомендації щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки	195
Висновки до третього розділу	205
ВИСНОВКИ	208
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	213
ДОДАТКИ	241
Додаток А Аксіологічно-мотиваційний критерій.....	241
Додаток Б Інтелектуальний критерій.....	246
Додаток В Методичний критерій.....	259
Додаток Г Психологічний критерій.....	268

Додаток Д Рефлексивний критерій.....	272
Додаток Е Спецкурс «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ».....	281
Додаток Ж Анкета експертного оцінювання педагогічних умов.....	290
Додаток И Список опублікованих праць за темою дисертації.....	292
Додаток К Відомості про апробацію результатів дисертації.....	297
Додаток Л Акти впровадження.....	299

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ
ВІМІРЮВАННЯ, СКОРОЧЕНЬ**

ВВНЗ	—	вищий військовий навчальний заклад
ВНЗ	—	вищий навчальний заклад
ЗВО	—	заклад вищої освіти
ЗС України	—	Збройні Сили України
МОУ	—	Міністерство оборони України
ЕГ	—	експериментальна група
НУОУ	—	Національний університет оборони України

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Повномасштабне вторгнення російського агресора на територію нашої держави стало безпрецедентним викликом для всієї країни та, особливо, для ЗС України. Воно ускладнило застосування системи військового управління та підготовки військ. Важливим елементом підготовки особового складу до бойових дій є: фізична підготовка, яка розвиває у військовослужбовців, такі фізичні якості, як сила, швидкість, витривалість, стійкість військовослужбовців до тривалих навантажень в екстремальних умовах, швидкість прийняття рішень необхідних для виконання бойових завдань та збереження життя і здоров'я особового складу. Фізична підготовленість підрозділів є однією з визначальних ознак їх результативності, оскільки вона забезпечує здатність та готовність військовослужбовців виконувати бойові завдання в умовах сучасної війни.

Аналіз системи фізичної підготовки у військах вказує на наявність низки недоліків, серед яких: низький рівень методичної підготовки інструкторів; відсутність індивідуального підходу до військовослужбовців; обмежений час, що виділяється на фізичну підготовку; низька мотивація особового складу до занять; нерозуміння командирами важливості проведення заходів фізичної підготовки; ігнорування специфіки та характеру можливих бойових умов, з якими зустрічатимуться військовослужбовці. Одним із недоліків є недосконалість системи професійної підготовки майбутніх офіцерів — фахівців фізичного виховання та спорту, що негативно впливає не лише на виконання ними посадових обов'язків, а також на здатність творчо вирішувати завдання фізичної підготовки військовослужбовців. Офіцери – фахівців фізичного виховання та спорту є організаторами процесу фізичної підготовки, вони повинні бути готові реалізовувати посадові компетенції для покращення фізичної підготовленості військовослужбовців, військових підрозділів і частин. Для

цього вони мають оволодіти відповідними професійними компетентностями — як у сфері фізичного виховання та спорту, так і у методиках її впровадження у повсякденну діяльність військ. Їх здатність застосовувати методики фізичної підготовки відповідно до умов сучасної війни відіграє вирішальну роль у фізичній підготовленості і готовності військовослужбовців та підрозділу до бойової діяльності.

Методична компетентність офіцерів — фахівців з фізичного виховання та спорту є важливою складовою їх військово-професійної діяльності, тому що, по-перше, її можна віднести до професійної компетентності, а по-друге, посадові компетенції фахівців фізичного виховання та спорту передбачають виконання ними методичних завдань. У зв'язку з цим постає проблема щодо формування у них методичної компетентності.

Отже, для успішної реалізації службових компетенцій фахівців фізичного виховання та спорту, необхідно, застосовувати компетентнісний підхід у процесі їх професійної підготовки під час навчання у ВВНЗ. Він полягає у формуванні професійних і спеціальних знань, навичок та умінь, практичного мислення, аналітичних здатностей, мотивованого прагнення до безперервної самоосвіти і самовдосконалення, умінь самостійно і відповідально проектувати навчальну і майбутню професійну діяльність фахівців, що забезпечує успішність особистісного та професійного зростання. Особистісне і професійне зростання офіцера — фахівця фізичного виховання та спорту є одним із ключових чинників розвитку фізичної підготовленості військовослужбовців підрозділу. Вміле застосування ними військово-професійних знань, умінь та навичок забезпечує бойову готовність підрозділу, що безпосередньо впливає на виконання поставлених завдань.

Розв'язання цієї проблеми у системі військової освіти передбачає врахування результатів досліджень з різних наукових галузей. Так, у психолого-педагогічній науці актуальною проблемою є вдосконалення системи професійної освіти шляхом упровадження компетентнісного підходу до підготовки фахівців. Цю проблему вирішують такі науковці: І. Бех

[9], Н. Білик [17], О. Бородієнко [20], Г. Грибан [193; 202], Д. Кисленко [58; 59], А. Кузьмінський [69], Л. Лук'янова [210], Н. Ничкало [82], О. Овчарук [85], Л. Олійник [87; 89; 88], О. Пошетун [110], В. Радкевич [120], В. Рахманов [121; 122; 123], В. Свистун [134; 135; 136; 138; 139], В. Ягупов [169], М. Matusz [212], D. McClelland [213], W. Potega [214], L. Spencer [219], W. Furmanek [197], R. White [224] та ін.

Суттєвий інтерес для нашого дослідження представляють наукові праці дослідників, які досліджують такі проблемні питання:

- військово-професійна та професійно-педагогічна підготовка військовослужбовців (Н. Агаєв [1], І. Беліков [11], С. Мул [80], В. Осьодло [95], І. Плохута [102], В. Шемчук [164] та ін.);

- система фізичної підготовки, у тому числі різних категорій населення й військовослужбовців (Є. Анохін [3], В. Ванденко [22], Г. Грибан [153; 155], С. Жембровський [38; 39; 40; 41;], В. Михайлов [77], М. Пічугін [155], О. Петрачков [97; 98; 99], К. Пронтенко [118], Ю. Резніков [124], С. Романчук [129; 130]);

- теорія і методика фізичного виховання (Т. Круцевич [66], В. Платонов [101], Б. Шиян [166] та ін.), у тому числі й військовослужбовців (Н. Вербин, М. Саїнчук, Т. Терещенко, В. Шемчук [25], О. Кувшинов, К. Пронтенко, В. Пронтенко, Ю. Журавльов, І. Костюшко, О. Діденко [67], Д. Оленєв, С. Присяжнюк, О. Юденко, В. Шемчук, О. Старчук [86], Ю. Фіногенов [154] та інші).

У ході дослідження проблеми формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту (далі – майбутніх офіцерів) в процесі професійно-педагогічної підготовки у вищому військовому навчальному закладі (далі – ВВНЗ) було проаналізовано та узагальнено основні аспекти: філософії освіти (В. Андрущенко [2], В. Кремень [65] та ін.); підготовка фахівців у ВВНЗ (В. Рахманов [122; 123], Д. Кисленко [58], Р. Шостак [59] та інші); розвиток та формування особистісного та професійного самовдосконалення в освітній системі

(Р. Горбатюк, В. Кабак, Н. Волкова [23], Л. Зязюн [43], Л. Рибалко [125]); зарубіжний досвід щодо застосування сучасної методичної компетентності у навчанні (Р. Хептінг [204]), методична компетентність як основа фундаменталізації професійної підготовка майбутніх учителів (С. Генкаль, Ж. Чернякова [198]), також цікавим для нашого дослідження є модель розвитку методичної компетентності викладачів-початківців (Л. Мата, Ч. Думітру [211]).

У військовій сфері проблему формування та розвитку методичної компетентності військових фахівців досліджують Л. Олійник [87; 88], В. Остапенко [92; 93; 94], А. Одеров [184], В. Ягупов [94; 184] та ін.

Аналіз та узагальнення проведеної теоретичної розвідки дає змогу зробити висновок про те, що методична компетентність є однією з основних структурних складових професійної компетентності, як загалом у військових фахівців, так й безпосередньо у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Водночас результати опрацювання та узагальнення досліджень і публікацій, присвячених проблемі нашого наукового дослідження, наукових напрацювань дослідників показує, що проблема формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки не розглядалась як предмет цілеспрямованого науково-педагогічного дослідження. А аналіз, узагальнення та систематизація наукових праць і педагогічної практики дали змогу виявити такі суперечності у цій проблемі між:

- необхідністю цілеспрямованого формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту та недостатньою обґрунтованістю педагогічних умов її формування в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ;

- необхідністю системного уявлення про формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки і відсутністю

структурно-функціональної моделі її формування у ВВНЗ на основі системного, компетентнісного, контекстного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів до їх методичної підготовки;

– об'єктивною потребою вдосконалення процесу формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ і недостатньою розробленістю комплексної методики її формування в процесі їх професійно-педагогічної підготовки.

Отже, актуальність досліджуваного наукового завдання та недостатня увага до його вирішення у педагогічній теорії й практиці зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – **«Формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи Національного університету оборони України «Оптимізація змісту фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців ВВНЗ на період дії правового режиму воєнного стану» (державний реєстраційний номер 0123U101084).

Тему дисертації затверджено вченою радою Національного університету оборони України імені Івана Черняховського (протокол № 9 від 31.10.2022) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології при Національній академії педагогічних наук України (протокол № 2 від 22.06.2023).

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки в ВВНЗ.

Відповідно до мети дослідження визначено такі його **основні дослідницькі завдання**:

1. Проаналізувати стан досліджуваності проблеми формування

методичної компетентності фахівців у педагогічній теорії і практиці та з'ясувати суть і структуру методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

2. Обґрунтувати педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки в ВВНЗ.

3. Спроектувати модель та розробити авторську методику формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки.

4. Удосконалити критерії та показники діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

5. Експериментально перевірити результативність обґрунтованих педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки та розробити методичні рекомендації щодо її цілеспрямованого формування в ВВНЗ.

Об'єкт дослідження: професійно-педагогічна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки в ВВНЗ.

Для досягнення мети та розв'язання завдань дослідження використано такі методи:

1) *теоретичні:*

– аналіз, синтез, вивчення психолого-педагогічної літератури з проблеми формування методичної компетентності – для визначення теоретичних, методичних і прикладних аспектів теми дослідження;

– вивчення й аналіз досвіду навчально-виховної роботи ВВНЗ щодо

формування методичної компетентності їх випускників;

– узагальнення науково-теоретичних і дослідних даних для розроблення педагогічних умов формування методичної компетентності;

2) *емпіричні*:

– анкетування, тестування та самооцінювання – для визначення сучасного стану сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту;

– педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) для перевірки результативності впроваджених педагогічних умов та методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту;

3) *статистичні*: метод математичної статистики – критерій G-знаків, Т-критерій Вілкоксона, що застосовувались для опрацювання отриманих статистичних даних педагогічного експерименту та відповідно підтвердження/спростування статистичної/наукової гіпотези дослідження та кореляційний аналіз отриманих результатів.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* обґрунтовано педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки ВВНЗ (педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ; цілеспрямоване формування професійно-важливих якостей у курсантів як майбутніх офіцерів (командирів) і фахівців фізичного виховання та спорту; наявність авторської, міжпредметної методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України у процесі їх професійно-педагогічної підготовки; використання критеріїв та показників діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту);

– *удосконалено*: педагогічну модель формування їх методичної компетентності, що містить цільово-методологічний, смислово-функціональний, суб'єктний, організаційно-методичний, діагностувально-корегувальний і результативний блоки (удосконалення було досягнуто шляхом конкретизації, адаптації, доповнення та модернізації наявних моделей формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі фізичного виховання та спорту, з урахуванням специфіки предмета дослідження);

авторську контекстну методику формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ (удосконалення здійснено шляхом трансформації та доповнення наявних методик формування різних видів компетентності майбутніх офіцерів фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійної підготовки у ВВНЗ, головною відмінністю є створений спеціальний курс підготовки для формування методичної компетентності);

критерії та показники діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту (аксіологічно-мотиваційний, інтелектуальний, методичний, психологічний та рефлексивний критерії);

– *дістало подальшого розвитку* визначення поняття «методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту», що здійснено шляхом його конкретизації та доповнення як «складне, інтегроване професійно важливе психічне утворення, яке складається з його методичної підготовленості (теоретичної та практичної), здатності (інтелектуальної, діяльнісної, методичної) та готовності (професійної, особистісної, психічної) реалізовувати методичну діяльність».

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у впровадженні розробленого навчально-методичного посібника «Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки» у

підготовку майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту тактичного рівня підготовки навчально-наукового-інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України, шляхом упровадження та реалізації спеціального курсу підготовки «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ», який містить навчально-організаційне та навчально-методичне забезпечення (план програму проведення курсу, тренінгову програму проведення практичної частини підготовки, які містять довідково-теоретичний матеріал, практичні вправи, контрольні завдання та тестові запитання), що сприяють цілеспрямованому формуванню методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

Результати дослідження **впроваджено в освітній процес** Національного університету оборони України (акт № 176/35/368 від 20.12.2024 р.), Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (акт № 176/51/308/45/пс від 29.03.2024 р.), Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (акт № 176/35/342 від 04.11.2024 р.), Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (акт № 176/35/344 від 04.11.2024 р.), Житомирського військового інституту імені С.П. Корольова (акт № 176/35/343 від 04.11.2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові публікації, які наведені в дисертації, є науковим доробком дисертанта. У наукових роботах підготовлених у співавторстві, особистий внесок здобувача полягає: у статті [45] (співавтор М. Веремієнко) – розроблено авторську методику формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі навчання у ВВНЗ; у статті [55] (співавтор С. Жембровський) – обґрунтовано педагогічні умови формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного

виховання та спорту; у статті [56] (співавтор В. Ягупов) – здійснено аналіз наукових підходів щодо поняття «методика», визначено методологічні підходи щодо формування методичної компетентності, основні етапи, мету, завдань, змісту, методики, види навчальних занять, інструментарію; у статті [57] (співавтори В. Ягупов, С. Жембровський) – обґрунтовано критерії і показники діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки; у статті [207] (співавтор В. Ягупов) – обґрунтовано педагогічні умови формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту; у статті [209] (співавтор В. Ягупов) особистий внесок дисертанта полягає в удосконаленні змісту та структури методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту; у статті [221] (співавтори Ю. Ситнікова, М. Шленьова, В. Кирпенко, В. Конопленко та І. Грищенко) – опис досвіду використання методів навчання та онлайн-технологій у ВВНЗ, зокрема під час війни в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися на таких наукових конференціях, семінарах і форумах:

– міжнародних: «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України» (Київ 2022, 2023, 2024); «Research activities and achievements in pedagogy and psychology» (Польща, Ченстохова, 2023); «Проблеми та перспективи розвитку сучасної освіти в умовах транснаціональних інноваційних змін» (Бар, 2023); «Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)» (Київ, 2024);

– всеукраїнських: «Фізична культура і спорт. Виклики сучасності» (Харків, 2022); «Актуальні проблеми та перспективи технологічної і

професійної освіти» (Тернопіль, 2023); «Актуальні проблеми фізичної культури і спорту в сучасному суспільстві» (Житомир, 2023); «Особливості організації фізичної підготовки і спорту військовослужбовців в системі бойового навчання військ (сил) та службово-професійної діяльності» (Київ, 2024).

Публікації. Основний зміст та результати дослідження висвітлено у 18 публікаціях (із них 7 – у співавторстві), зокрема:

- 1 колективна монографія;
- 6 статей у наукових фахових періодичних педагогічних виданнях України (всі входять у міжнародні наукометричні бази);
- 2 в періодичних наукових виданнях закордонних держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (з яких 1 – входить у міжнародну наукометричну базу Scopus);
- 8 тез у наукових конференцій, семінарів і форумів України та закордоном;
- 1 видання (навчально-методичний посібник).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (222 найменувань, із них 32 – закордонних), 10 додатків на 72 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 310 сторінок, основний текст – 180 сторінок. Робота проілюстрована 22 таблицями та 15 рисунком.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ТА ЇЇ ФОРМУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ЇХ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

1.1. Проблема формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у педагогічній літературі

У зв'язку з повномасштабним вторгненням російської федерації на територію нашої держави відбуваються швидкі зміни в системі професійної підготовки фахівців ЗС України з орієнтацією на стандарти держав-членів Організації Північноатлантичного договору (далі – НАТО). Зростає необхідність поліпшити та осучаснити військово-професійну діяльність офіцерів, від яких безпосередньо залежить підготовленість та готовність підрозділів до ведення бойових дій, а отже, й ефективність виконання бойових завдань. Повномасштабне вторгнення російського агресора засвідчило важливість фізичної підготовленості та готовності військовослужбовців і військових підрозділів (частин), що, в свою чергу, безпосередньо залежить від професійної навченості командирів – офіцерів, які за це відповідають. Водночас безперервне ведення бойових дій військовими підрозділами (частинами), їх стале бойове злагодження поза місцями постійної дислокації та за умов відсутності необхідної матеріально-технічної бази ускладнили завдання щодо покращення та підтримання фізичної підготовленості та готовності військовослужбовців і підрозділів (частин) до ведення бойових дій. Протягом останніх років було проведено низку заходів щодо приведення змісту та організації фізичної підготовки військ у відповідний стан згідно із реаліями постійного ведення бойових дій ЗС України, сучасного військового мистецтва, практики проведення міжнародних миротворчих операцій.

Менеджером таких заходів є висококваліфікований офіцер – фахівець фізичного виховання та спорту.

Основною проблемою організації фізичної підготовки особового складу є ведення активних бойових дій по всій лінії фронту, залучення великої кількості військових підрозділів до них, різкі зміни планів та обставини ведення бойових дій, що не дає можливості реалізовувати перспективні плани щодо забезпечення їх фізичної підготовленості та готовності до ведення бойових дій. Відтак, в умовах ведення сучасної війни актуалізується проблема результативності виконання бойових завдань. Тобто, в нашому випадку, офіцери – фахівці фізичного виховання та спорту мають бути теоретично та методично підготовлені до роботи в кризовій обстановці та максимально реалізовувати посадові обов'язки для покращення фізичної підготовленості військовослужбовців, військових підрозділів і частин, що безпосередньо впливає на ефективність виконання ними бойових завдань. У зв'язку з цим постає проблема щодо формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, які були би методично підготовлені та здатні якісно реалізовувати службові функції.

Необхідно здійснити теоретичний аналіз проблеми компетентнісного підходу до підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. У педагогічній літературі (особливо вітчизняній) відсутнє єдине розуміння значення базових положень і понять компетентнісного підходу до формування методичної компетентності військових фахівців. Об'єктивне усвідомлення призначення цього підходу в освіті та методологічне обґрунтування його використання в процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів безпосередньо залежить від розуміння сутності та змісту понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід», які для української педагогіки є відносно новими, і тому спостерігається різне їх тлумачення суб'єктами освіти [140, с. 295].

Ці поняття з'явилися у вітчизняному педагогічному лексиконі шляхом запозичення із зарубіжної педагогіки. Поняття «компетентність» і

«компетенція» походять від латинських «competentia», від «competentis») – належний, відповідний, здібний, досвідчений, знаючий; а також «competentia», від «competo» – досягаю, відповідаю, підходжу [149, с. 282].

Згідно зі Законом України «Про вищу освіту», «компетентність» – це здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [113].

У Національній рамці кваліфікацій «компетентність» трактується як здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, вміння, цінності й інші особистісні якості [115].

Поняття «компетентність», на думку польських науковців, – це не тільки «знання та уміння, а також відповідальність за результат діяльності згідно з колом повноважень, що чітко простежується на прикладі професійної компетентності» [212, с. 192]; а на думку українських науковців, – це не тільки професійні знання, навички і досвід діяльності в певній сфері, а й ставлення до справи, позитивні схильності, інтереси і прагнення, здатність ефективно використовувати знання й уміння в професійній діяльності, а також особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці за певної виробничої ситуації [35, с. 98–99]. Але таке визначення недостатньо коректне, оскільки в процесі професійної діяльності використовуються не особистісні якості, а професійно важливі, які забезпечують результативність військово-професійної діяльності.

Ягупов В. «компетентність» щодо професійної підготовки офіцерів характеризує так: “якісний бік їх підготовки до військово-професійної діяльності. Основне призначення освіти – створити сприятливі оптимальні умови для отримання професії та фаху, відповідно формування військово-професійної компетентності військових фахівців, у т.ч. офіцерів... Загальна військово-професійна підготовленість офіцера та практична здатність до реалізації ним своїх посадових компетенцій на конкретній посаді в військах, що визначається поняттям “компетентний” і представляє її якісний бік [173, с.

328]. Отже, в зміст цього поняття вкладається підготовленість (теоретична та практична), здатність (інтелектуальна, діяльнісна та суб'єктна) і готовність (професійна, особистісна та психологічна) військового фахівця до військово-професійної діяльності як її суб'єкта. Це визначення спрощує розуміння значення компетентності, але, в той же час, чітко і точно описує сутність і зміст цього поняття.

Компетентність військового фахівця В. Свистун визначає як психічне новоутворення, що в процесі формування та розвитку набуває внутрішньої визначеності й стає його якістю, який, у процесі військово-професійної діяльності стає її суб'єктом і в процесі виконання військово-професійних завдань набуває здатності майстерно реалізовувати професійні функції [136, с. 155].

Аналіз наукових робіт, узагальнення вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, урахування провідних видів діяльності особи дав змогу класифікувати компетентність на три провідні види:

– *ключові*: необхідні для буття особи в соціумі, набуття нею освіти та активної поведінки в суспільстві як соціального суб'єкта; вона формується в загальноосвітній школі та означає готовність випускника до повноцінного життя в суспільстві; вони базові, оскільки забезпечують, з одного боку, соціальну суб'єктність особи, а з іншого – опанування та реалізацію інших видів компетентності особи як суб'єкта професійної діяльності;

– *професійну* – для професійного буття фахівця як професійного суб'єкта; вона набувається особою, як правило, у професійних навчальних закладах як майбутнього фахівця (спеціальність);

– *фахову* – для фахового буття спеціаліста як фахового суб'єкта, тобто це спеціалізація кожного фахівця.

Стосовно офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту також мають певні дослідження. Так, Д. Погребняк визначає «фахову компетентність» начальника фізичної підготовки та спорту як його здатність і готовність оптимально виконувати свої функціональні обов'язки, творчо

підходити до організації фахової діяльності, що зумовлюється його позитивним ставленням і схильністю до неї, фаховими знаннями, навичками, уміннями, здатностями, засвоєними способами, методами, методиками, технологіями та засобами її здійснення, а також професійно важливими якостями [107].

Також, проблему компетентнісного підходу до підготовки військових фахівців, ґрунтовно вивчають, такі вітчизняні і зарубіжні науковці: В. Ягупов визначив методологічні основи компетентнісного підходу до професійної підготовки офіцерів запасу) [190, с. 325-331]; J. Raudeliūnienė, Ž. Tunčikienė, R. Petrusevičius здійснюють оцінювання сформованості компетентності військових фахівців у Литовських Збройних Силах [215, с. 61-71].

Отже, аналіз та узагальнення наукових джерел дає можливість наголошувати про те, що методична підготовка є важливою складовою професійної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту й спрямована на вирішення завдань із формування їх професійної компетентності, а також її складової – методичної компетентності.

На думку науковців професійна компетентність – це складне інтегроване професійно важливе психічне утворення фахівця, результат його професійної підготовленості (теоретичної та практичної), здатності (інтелектуальної, діяльнісної та суб'єктної) і готовності (професійної, особистісної, психологічної тощо) до реалізації своєї професійної діяльності як суб'єкта професійної діяльності [173, с. 51].

Професійну компетентність майбутніх офіцерів науковці визначають по-різному. Так, С. Глазунов її обґрунтовує як важливу складову професійної компетентності викладачів ВВНЗ, що включає в себе, на його думку, методичні знання, уміння, навички, професійні якості, що дадуть змогу ефективно впливати на курсантів (слухачів) та методично грамотно реалізовувати навчально-виховні завдання. Він, також наголошує, що методична компетентність викладачів фізичного виховання та спеціальної фізичної підготовки формується та вдосконалюється під час здійснення ними

навчальної, методичної, наукової та професійної роботи у системі підвищення кваліфікації та самоосвіти [27, с. 106].

Такий підхід вважаємо не досить обґрунтованим, оскільки формування необхідних компетентностей відбувається в закладах вищої освіти, а не на курсах підвищення кваліфікації та не в процесі самоосвіти. Крім того, дане твердження не має «суб'єкт – суб'єктної» складової, що вказує на те, що не розкрита взаємодія між педагогом та тим, хто вчиться, без якої нині реалізовувати методичну функцію практично не можливо.

Проблема формування та розвитку методичної компетентності фахівців різних спеціальностей є предметом дослідження науковців. Так, Ю. Присяжнюк досліджує методичну компетентність викладачів гуманітарного циклу [112], О. Бігич – вчителів іноземної мови [16], А. Кузьминський, С. Скворцова – вчителів математики [68; 148], О. Мартиненко – вчителів математики та економіки [73], О. Семеног, Л. Сімоненко – викладачів української мови та літератури [141; 147], Л. Черчата – майбутнього вчителя-філолога [161], Н. Цюлюпа – вчителів музики [160], О. М. Семерня – майбутніх учителів фізики в процесі практичних занять [142] тощо.

Слід відмітити науковців, дослідження яких безпосередньо та опосередковано відносяться і до проблеми нашого дослідження – фахівців фізичного виховання та спорту, зокрема, це наукові напрацювання С. Глазунова (деякі аспекти формування методичної компетентності викладача фізичного виховання спеціальної фізичної підготовки і спорту) [27], Д. Погребняка (розвиток фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин у системі післядипломної освіти) [106], а також військових фахівців – Л. Олійника (методична компетентність майбутніх офіцерів військ зв'язку) [88]

У контексті нашої наукової роботи важливими є дослідження В. Ягупова, А. Одерова щодо методики розвитку методичної компетентності викладачів фізичного виховання ВВНЗ на засадах компетентнісного підходу [173; 184], а також щодо формування методичної компетентності майбутніх

учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін Л. О. Коновальської [62]. Методику розвитку методичної компетентності, критерії та показники діагностування рівнів розвиненості методичної компетентності викладачів військово–спеціальних дисциплін у ВВНЗ досліджує В. Остапенко [92; 93].

Сформованість і розвиненість різних видів компетентності саме нашої вибірки досліджують: Д. Погребняк – фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин у системі післядипломної освіти [103]; І. Беліков – критерії та показники діагностування сформованості організаційної компетентності в майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України [10, с. 94-101]; О. Дубровська – оцінювання сформованості діагностувальної компетентності майбутніх фахівців із фізичної підготовки і спорту [36, с. 70-79].

Слід наголосити про незначну кількість досліджень щодо методичної компетентності офіцера, відсутність єдиного розуміння сутності, змісту та структури методичної компетентності військового фахівця. У зв'язку з цим важливо дати чітке визначення поняттю «методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту».

Одностайної думки щодо визначення поняття «методична компетентність», у тому числі й офіцера – фахівця фізичного виховання та спорту, досі не існує. Зокрема наявні такі його визначення – «методична компетентність», «дидактико-методична компетентність» і «професійно-методична компетентність». Отже, науковці обґрунтовують методичну компетентність через теоретичну і практичну готовність до професійної діяльності, що виявляється в наявності дидактико-психологічних знань, умінь і досвіду розв'язування методичних задач.

Серед військових науковців даною проблемою займався Л. Олійник, який обґрунтував зміст поняття «методична компетентність» як систему психологічних, педагогічних і предметних загальновійськових та військово-

спеціальних знань, професійно-методичних умінь і навичок майбутніх офіцерів, які ґрунтуються на практичній підготовленості та реалізують особистісно-творчий потенціал у процесі військово-професійної діяльності. Методична компетентність – це не тільки кінцевий результат, а також процес актуалізації своїх можливостей, це розвиток розумових здатностей засобами інтелектуальних занять у процесі професійного становлення військовослужбовця [88, с. 216]. Таке визначення є доволі зрозумілим і влучним, проте надто широким й не в повній мірі конкретизує контури і специфіку поняття «методична компетентність».

Бігич О. переконана в тому, що методична компетентність є сукупністю методичних знань, навичок, умінь та індивідуальних, суб'єктивних й особистісних якостей. Ця сукупність функціонує як здатність проектувати, адаптувати, організовувати, вмотивовувати, досліджувати й контролювати навчання, освіту, розвиток школярів засобами навчального предмету [16, с.131].

Акуленко І., Кузьмінський А., Тарасенкова Н. вважають, що саме яскраво виражений прикладний характер методичної компетентності поєднує систему спеціально-наукових, психолого-педагогічних, дидактико-методичних знань, умінь й особистісного досвіду та їх застосування [68, с. 320], а Н. Цюлюпа її визначає як систему знань, умінь і практичного досвіду, розвинених загальних здатностей, також досліджує підкреслює здатність до самореалізації і постійного самовдосконалення педагога [160, с. 213].

Хатунцева С. орієнтується на поняття «методична компетентність» як категорії теорії особистості; як категорії теорії діяльності; як категорії теорії професійно-педагогічної підготовки. Вона наголошує, що методична компетентність майбутнього вчителя має відповідати вимогам відкритої категорії, тобто набувати нового змістового наповнення шляхом накопичення професійного досвіду в порівнянні з уже наявними напрацюваннями [158, с. 15]. Таке розуміння надто широке та не конкретне.

Відповідно вищезазначених визначень «методична компетентність»

відображає здатність фахівців ефективно здійснювати методичну діяльність, творчо реалізувати набутий методичний досвід, залучати дієві технології навчання, виховання й розвитку, що свідчить про їхню здатність до неперервного методичного самовдосконалення.

Але такі визначення недостатньо коректні, оскільки не відповідають вимогам термінологічного принципу загальнонаукової методології, а саме ці поняття не є чіткими та однозначними, у них відсутній суб'єкт методичної діяльності, його цінності та мотивація, тобто ціннісно-мотиваційний компонент методичної компетентності та її суб'єктний компонент.

Артемов В., Серіков В. вважають, що методична компетентність викладача ВВНЗ у засобах формування знань, умінь і навичок включає засвоєння викладачем-військовослужбовцем нових методичних і педагогічних ідей, освітніх підходів (компетентнісного, особистісно зорієнтованого, комунікативно-діяльнісного, соціокультурного) і технологій (інтерактивних, розвивальних та ін.), володіння інноваційними методами, формами і способами організації навчання. Крім загально методичної компетентності, викладач-майстер має оперувати частковими, конкретними методиками зі спеціальних дисциплін [5, с. 5]. Отже, відсутнє, з одного боку, системне розуміння цього поняття, а з іншого – надмірно широке його трактування.

Власне методична діяльність чи методична робота не притаманна всім фахівцям, але у тих, які виконують складні методичні завдання в умовах невизначеності, є обов'язковим компонентом, а у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту максимально необхідним, оскільки, з одного боку, вони постійно, системно та контекстно реалізують методичну функцію, яка не може відбутися без актуалізації методичної компетентності, а з іншого – в наших реаліях невизначеність є постійним чинником, який впливає на ефективність виконання ними майбутніх компетенцій, які можуть виходити в екстремальних умовах за межі посадових обов'язків. Для цього вони мають цілеспрямовано формувати та розвивати свої методичні навички, вміння, а в ідеалі – здатності. Для цього у них слід цілеспрямовано формувати

методичні здатності, як важливий компонент їх методичної компетентності у процесі набуття професійно-педагогічної освіти за спеціальністю 017 – фізична культура і спорт у Національному університеті оборони України.

Бака М. і Корж В. наголошують, що методична компетентність педагога включає володіння ним різними методами навчання, знаннями дидактичних методів, прийомів й умінь, які застосовуються у процесі навчання, знання психологічних механізмів засвоєння тими, хто вчиться, знань й умінь у процесі навчання. Вони підрозділяють її на такі складові:

- дидактичні вміння (чіткість і доступність у викладенні матеріалу);
- методичні прийоми передачі інформації;
- різні форми організації навчальної діяльності;
- культура мови;
- послідовність і логічність в організації і проведенні навчального процесу [6].

Отже, тут маємо примітивність щодо її розуміння. Таким чином, науковці намагаються визначити лише когнітивну та діяльнісну складову методичної компетентності, що не гарантує методичну здатність і готовність фахівців актуалізувати свою педагогічну компетентність.

Аналіз та узагальнення вітчизняних і закордонних науковців дають змогу визначити сутність поняття методична компетентність різних фахівців як загально педагогічного напрямку, так і спеціального, у нашому випадку військово-спеціальному. На основі вивчення наукових підходів до формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, а також думок науковців щодо методичної компетентності загалом, можна дійти висновку, що це психолого-педагогічне явище є важливою складовою їх майбутньої діяльності, яке має формуватися у процесі професійної підготовки. Важливо наголосити про те, що, по-перше, методична компетентність є важливою складовою професійної компетентності фахівців різних галузей, у тому числі й військових фахівців; по-друге, що ця проблема щодо офіцерів – фахівців фізичного виховання та

спорту не була предметом наукового обґрунтування. Додаткове узагальнення наявних теоретичних джерел із проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що у психолого-педагогічних джерелах не має узгодженого визначення поняття «методична компетентність фахівців» і виокремлення компонентів цієї компетентності. Так само важливим є проблема аналізу та узагальнення набутого досвіду й розв'язання проблеми структурування методичної компетентності у майбутнього офіцера – фахівця фізичного виховання та спорту, яка є вкрай актуальною в його професійній самоактуалізації як військового професіонала. Важливим є той факт, що методична компетентність продовжує залишатися у статусі обов'язкових складових професійної компетентності педагогів, у тому числі й безпосередньо військових.

Отже, проблема методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, а також її формування і розвиток, з одного боку, представляє суттєвий науковий інтерес у галузі професійної педагогіки, а з іншого – замало досліджена у педагогічній науці.

Вищезазначене вказує на актуальність теми дослідження, а аналіз та узагальнення наукових джерел і результатів наукових досліджень свідчить про те, що методична компетентність майбутніх офіцерів, у тому числі й фахівців фізичного виховання та спорту у педагогічній літературі недостатньо досліджена. У зв'язку з цим для розв'язання цієї проблеми важливо визначити сутність, зміст та структуру методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України.

1.2. Сутність, структура і зміст методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту

Вплив фізичної підготовки на професійну та особливо на бойову готовність військовослужбовців відповідно до аналізу та відгуків фахівців

фізичного виховання та спорту був зрозумілий відразу після початку російсько-української війни у 2014 році. Водночас реформування системи професійної підготовки військових фахівців усіх спеціальностей забезпечило можливість успішно виконувати ними бойові завдання вже під час повномасштабного вторгнення російського агресора в лютому 2022 року. Аналіз та узагальнення досвіду бойової діяльності військових фахівців усіх рівнів – від рядового до генерала – продемонструвало те, що фізична підготовленість і готовність особового складу підрозділів (частин) до виконання бойових завдань за посадовим призначенням є одним із важливих складових успішного ведення ними бойових дій.

Водночас, постійне ведення бойових дій військовослужбовцями ЗС та інших військових формувань України обмежує їх у часі на заняття фізичною підготовкою та спортом, а також забезпеченістю необхідним обладнанням для підтримання їх фізичного здоров'я, а також безпосередньо фізичної підготовленості та готовності до бойових дій. Зазначені проблеми висувують перед офіцерами – фахівцями фізичного виховання та спорту якісно нові та значно вищі вимоги щодо організації та проведення заходів фізичної підготовки особовим складом військових підрозділів (частин), знання їх технологій, методик і засобів, здатність контекстно реалізовувати свої посадові компетенції в бойових та інших екстремальних умовах військово-професійної діяльності. А для цього вони у ВВНЗ мають цілеспрямовано формувати свою методичну компетентність, набути досвіду реалізації методичної функції як суб'єкта фахової діяльності у військах.

Організаторами процесу фізичної підготовки військовослужбовців виступають офіцери – фахівці фізичного виховання та спорту, а їх якісну підготовку забезпечує реалізація компетентнісного підходу в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Вони мають бути всебічно, в військово-професійному, педагогічному та фаховому аспектах, підготовленими до виконання своїх функціональних обов'язків, надійну підвалину яких складає їх методична компетентність. Це актуалізує

необхідність цілеспрямованого формування у них методичної компетентності в процесі професійно-педагогічної підготовки в ВВНЗ.

Фахівець фізичного виховання та спорту – це офіцер, який організовує та проводить навчальні заняття з фізичної підготовки, фізкультурно-оздоровчі, спортивно-масові заходи з військовослужбовцями, має фахову освіту та відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень. До цих осіб належать: начальники та інструктори фізичної підготовки і спорту військових частин; науково-педагогічні (педагогічні) працівники, викладачі, інструктори, тренери кафедр фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту [114]. А, отже, він має здійснювати контроль за фізичною підготовкою і спортивними заходами в підрозділах та за фізичною розвиненістю особового складу; надавати командирам підрозділів полку (бригади) допомогу щодо організації та методики проведення всіх заходів із фізичної підготовки і спорту з особовим складом; проводити підготовку нештатних спортивних організаторів підрозділів, контролювати їх роботу; розробляти плани спортивної роботи, організовувати і проводити змагання та інші спортивні заходи, відбирати кандидатів до спортивних команд і керувати їх тренуванням [117].

Додатково слід проаналізувати процес професійної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту як основний напрям формування у них методичної компетентності. Першочергово, слід вивчити «Освітньо-професійну програму» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти підготовки майбутніх фахівців за напрямом «Фізичне виховання і спорт у Збройних Силах». Аналіз освітньо-професійної програми вказав на наявність значної кількості дисциплін, що вивчаються на всіх курсах та етапах підготовки. Так, в циклі загальної підготовки до дисциплін, що відповідають за формування методичної компетентності слід віднести «Педагогіку», «Психологію» та «Теорію методики фізичного виховання», які спрямовані на формування комплексної професійної підготовки, необхідної для ефективної освітньої, виховної та фізкультурної діяльності. Дисципліни розкривають

основи, принципи та методи організації та проведення фізичного виховання, розвитку фізичних якостей і формування здорового способу життя. Увага приділяється засобам і методам удосконалення фізичної підготовленості військовослужбовців, а також організації фізичного виховання в освітньому процесі. Додатково формують у курсантів розуміння суспільної значущості педагогічної діяльності, знайомлять з основами педагогіки, дидактики, теорії виховання та принципами організації навчального процесу. забезпечують курсантів базовими знаннями з загальної психології, які є фундаментом для подальшого опанування спеціальних психологічних, педагогічних та професійно орієнтованих дисциплін. Важливу роль відіграє розвиток умінь організовувати освітню взаємодію й застосовувати педагогічні знання на практиці.

Цикл професійної підготовки найбільш насичений дисциплінами методичної спрямованості, таких як: «Загальна теорія підготовки спортсменів», «Гімнастика та методика її викладання», «Спортивні ігри та методика їх викладання», «Плавання та методика його викладання», «Лижний спорт та методика його викладання», а ще додатково включає в себе «Навчальну практику на посаді командира відділення», «Навчальна практика на посаді головного сержанта взводу», «Педагогічна практика», «Військове стажування». У результаті опанування дисциплін курсанти засвоюють основні принципи та закономірності фізичного виховання, характерні для кожної дисципліни, оволодівають структурою навчального процесу з обраного виду спорту або діяльності, знають вимоги до техніки безпеки, організації та проведення занять, уміють демонструвати технічні елементи (вправи, рухи, прийоми) у відповідності до вимог, опановують методи поетапного навчання, здатні адаптувати навчальний процес відповідно до віку, підготовленості та індивідуальних особливостей, уміють складати та реалізовувати методичні матеріали занять, вміло оцінюють рівень засвоєння техніки виконання вправ і вносять корективи у процес навчання, використовують ефективні методи навчання (словесні, наочні, практичні) з урахуванням наявних умов, вміють

проводити аналіз виконання рухових дій, визначати та усувати помилки, формують навички ефективної взаємодії з групою, організації дисципліни та мотивації, тих, хто вчиться, вміють застосовувати індивідуальний і диференційований підхід. А вже під час проходження навчальної та педагогічної практик, військового стажування на різних курсах підготовки курсанти практично відпрацьовують отримані теоретичні знання та практику самостійно, наочно вивчають умови їх майбутньої військово-професійної діяльності.

Під час проходження курсу військово-професійної та військово-спеціальної підготовки у процесі вивчення дисципліни «Основи військового управління (у тому числі за процедурами Troop Leading Procedures)» курсанти набувають теоретичних знань і практичних навичок з організації та управління підрозділом у стандартних та нестандартних ситуаціях, опановують алгоритми прийняття рішень за процедурами НАТО, засвоюють основи планування і прийняття рішень в бойових умовах. Навчальна дисципліна «Теорія та методика військово-прикладних видів спорту» дає змогу вивчити курсантам питання щодо особливостей організації та методики проведення навчально-тренувальних занять та змагань з військово-прикладних (службово-прикладних) видів спорту, організація навчально-тренувального процесу удосконалюють фізичну, морально-вольову й спеціальну підготовленість та готовність військовослужбовців у складних умовах сучасного бою, через систему військово-прикладної підготовки.

Навчальні дисципліни освітньо-професійної програми спрямовані на формування у курсантів здатностей виконувати функції на посадах як начальника фізичної підготовки та спорту, так і на загально-військових посадах, таких як командир взводу (роти). Відповідно до програми підготовки вони мають опанувати такі компетентності: здатність працювати в команді, здатність планувати та управляти часом, здатність бути критичним і самокритичним, здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, здатність проводити тренування та супроводження участі спортсменів у

змаганнях, здатність до організації оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення, здатність здійснювати навчання, виховання та соціалізацію людини у сфері фізичної культури і спорту, застосовуючи різні педагогічні методи та прийоми, здатність до безперервного професійного розвитку, здатність вдосконалювати свої фахові, методичні та фізичні навички; особисто проводити заняття з бойової підготовки з особовим складом (підрозділом), забезпечувати додержання заходів безпеки на заняттях; підтримувати постійну готовність підрозділу до виконання завдань за призначенням у мирний та воєнний час, здатність виконувати професійну діяльність в умовах тривалих різнопланових фізичних навантажень і психічних напружень, організувати підготовку військовослужбовців для забезпечення їх фізичної готовності до виконання завдань за призначенням; організувати виконання завдань з тактичної медицини, здатність формувати процес фізичної підготовки в умовах повсякденної службової діяльності військовослужбовців, здатність на основі керівних документів організовувати систему фізичної підготовки військової частини, здатність застосовувати знання з технології розробки проектів спортивних об'єктів, їх експлуатації та обслуговування, здатність організовувати та проводити навчально-тренувальні заняття та змагання з військово-прикладних (службово-прикладних) видів спорту, здатність організовувати та проводити основні форми фізичної підготовки, підтримувати високу фізичну підготовленість особового складу. На нашу думку, це не є окремими видами компетентностей, а є складовою методичної компетентності. Тому що здатність не коректно вважати сформованістю компетентності загалом. Компетентність сформована не лише коли суб'єкт здатний виконувати вид діяльності, а також він має бути готовим застосувати його на практиці як в стандартних ситуаціях, так і в умовах ведення бойових дій.

Таким чином, нами було окреслено як діючу систему формування методичної компетентності майбутніх офіцерів фахівців – фізичного

виховання та спорту, так і їх майбутню діяльність на посаді начальника служби (начальника фізичної підготовки та спорту).

Зауважимо, що нині у процесі їх професійної підготовки у ВВНЗ приділяється, з одного боку, достатньо уваги до формуванню їх методичної компетентності з різних напрямів фізичного виховання та спорту, але, з іншого – приділяється недостатньо уваги до її цілеспрямованого формування, оскільки немає інтегрованої навчальної дисципліни, орієнтованої на її формування. Наслідком цього є те, що у молодих офіцерів часто виникають методичні труднощі в військово-педагогічній діяльності, які пов'язані саме з низьким рівнем сформованості методичної компетентності. Відповідно визначення поняття «методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання» є науково і практично затребуваним., тому важливо розкрити сутність, обґрунтувати зміст й структуру методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту відповідно до вимог їх майбутньої військово-професійної та фахової видів діяльності.

Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту є визначальною в їх становленні як військових професіоналів, офіцерів-педагогів і фахівців фізичного виховання та спорту у військових частинах.

Повномасштабне вторгнення російського агресора продемонструвало, що офіцер, незалежно від фаху, не є вузькопрофільним спеціалістом, а його компетенції, як показує бойовий досвід, ширші ніж посадові обов'язки. На думку науковців, вимоги сучасної військової практики демонструють багатогранність офіцера як методично підготовленого фахівця, лідера та суб'єкта відповідного військового фаху. Це забезпечується якісною професійною підготовленістю відповідно до вимог компетентнісного підходу до їх професійної підготовки у ВВНЗ [172; 173]. Знання методик, технологій, методів, методичних прийомів і засобів, необхідних для вирішення військово-педагогічних завдань, шляхів їх творчого та водночас контекстного застосування, можна вважати змістом їх методичної підготовки, який є

важливим в їх службовій діяльності як суб'єкта фізичного виховання та спорту в військах.

Методичну компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту розуміємо як складову їх професійної компетентності, а методичну компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту обґрунтовуємо як обов'язкову складову їх військово-професійної чи професійно-педагогічної компетентності як суб'єкта водночас військово-професійної, так і педагогічної діяльності в військах, підвалини яких складають його методична підготовленість, здатність і готовність до реалізації методичної функції як суб'єкта військового управління. Розв'язання своїх посадових компетенцій, розв'язання проблем і вирішення завдань методичної діяльності визначають успішність його всієї військово-професійної діяльності у військах.

Методична компетентність майбутніх офіцерів як командирів в управлінні військовими підрозділами та частинами завжди відіграє важливу роль в успішному функціонуванні військових колективів, у тому числі й безпосередньо у сфері фізичної культури та спорту. Методична діяльність забезпечує взаємодію між ними та підпорядкованими військовослужбовцями, а також забезпечує успішну участь у навчальній, навчально-бойовій та, найголовніше, – бойовій діяльності особового складу військової частини. Брак часу на підготовку, дефіцит засобів матеріального забезпечення, відсутність постійного пункту дислокації військових частин у бойових умовах потребує методичної підготовленості майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Недостатня сформованість їх методичної компетентності не може забезпечувати, з одного боку, їх успішну військово-професійну діяльність як офіцера – фахівця фізичної підготовки та спорту в військах, а з іншого – результативну реалізацію методичної функції як менеджерів фізичного виховання та спорту військовослужбовців у військових частинах, успішне виконання службових обов'язків та використання сучасних методик,

технологій, засобів фізичного виховання військовослужбовців, військових підрозділів і частин.

Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту є складним інтегрованим, професійно важливим психічним утворенням, що складається з цінностей і мотивації до методичної діяльності у сфері фізичної культури та спорту військовослужбовців як суб'єкта військового управління в військових частинах, їх методичних знань, умінь, навичок, професійно важливих методичних якостей, а також передбачає методичну підготовленість, здатність і готовність до методичної діяльності як у повсякденних, так і в бойових умовах військового буття. З урахуванням ситуації, що склалась нині в Україні, а саме повномасштабне вторгнення російського агресора, офіцер – фахівець фізичного виховання особового складу має бути здатний до проведення злагодження та відновлення військових підрозділів (частин) у наявних умовах за рахунок його методичної діяльності у процесі фізичного виховання військовослужбовців.

Отже, їх методична компетентність – це сукупність певних компонентів методичної діяльності, яка характеризує необхідний рівень методичної підготовленості, здатності та готовності до реалізації своєї методичної компетенції як фахівця фізичної культури та спорту в військовій частині, тобто зміст цієї компетентності має бути корельований з їх основними методичними функціями (обов'язками) в військовій частині як суб'єкта фізичної підготовки особового складу.

Аналіз та узагальнення наукових джерел показує, що методична компетентність, у тому числі й майбутніх офіцерів, – це вкрай необхідний вид компетентності для професійної діяльності педагогів, основний сенс якої лежить в здатності якісно планувати та ухвалювати педагогічні рішення методичного спрямування, їх методично обґрунтовано реалізовувати, особливо в умовах невизначеності, коли, наприклад, військово-професійна, особливо бойова ситуація вимагають бути методично підготовленим і здатним реалізовувати методичні заходи в умовах невизначеності. Проведений

теоретичний аналіз проблеми методичної компетентності різних фахівців у сучасних наукових джерелах дав можливість з'ясувати основні наукові підходи дослідників у сучасній науковій літературі до поняття «методична компетентність». Це поняття до майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту представляє складне, інтегроване професійно важливе психічне утворення, зміст якого складають цінності та мотивація як суб'єктів військового управління, їх методичні знання, навички, вміння, професійні та методичні здатності, а також готовність до реалізації методичних функцій як в повсякденних, так і в бойових умовах як суб'єкта військового управління.

Наступним кроком важливо чітко визначити структуру та компоненти методичної компетентності з урахуванням вимог системного, контекстного, компетентнісного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів. Для цього необхідно провести теоретичну розвідку наукових підходів щодо визначення структури як компетентності загалом, так і методичної компетентності, зокрема.

Так, Джон Равен вважає, що компетентність – це таке явище, яке складається з багатьох компонентів, незалежних один від одного [216, с. 253]. Структуру будь-якої професійної компетентності фахівців, у тому числі й методичної компетентності доцільно обґрунтовувати відповідно до загальнонаукових принципів і методологічних підходів. Зокрема, таких: системності, тобто досліджувати та з'ясовувати її компоненти, складові, функції у системі; контекстності – визначити методичну діяльність майбутніх фахівців щодо оволодіння ними методичними знаннями, вміннями та навичками, які мають відповідати змісту їх методичної діяльності як суб'єкта фізичного виховання та спорту в військових частинах; суб'єктності та діяльності – акцентувати увагу на формуванні професійного суб'єкта конкретного виду методичної діяльності, а не абстрактного.

Олійник Л. вважає, що структура методичної компетентності майбутніх офіцерів військ зв'язку пов'язана зі здійсненням мети їх професійної діяльності та організації навчально-виховного процесу у підрозділі, і являє

собою поєднання таких компонентів як когнітивного, операційно-дійового, особистісного та інтегративного [88, с.115–116]. Запропонована структура досить влучно окреслює зміст методичної компетентності, проте їй не вистачає, на нашу думку, стрижневих компонентів, необхідних для формування будь-якої компетентності, а саме цінностей, мотивації та суб'єктності, оскільки ці складові відповідають за його самоусвідомлення як суб'єкта – фахівця військово-професійної та методичної діяльності.

Остапенко В. обґрунтовує зміст методичної компетентності викладачів військово-спеціальних дисциплін у ВВНЗ як структуру, яка складається з ціннісно-мотиваційного, емоційно-вольового, когнітивного, праксеологічного та суб'єктного компонентів і професійно-важливих якостей [92, с. 116]. На нашу думку, такий науковий підхід до її структурування можна вважати досить обґрунтованим з точки зору системного та діяльнісного методологічних підходів, оскільки наявність цих компонентів забезпечує достатньо повну реалізацію основних посадових компетенцій для офіцера оперативно-тактичної ланки управління як для військового професіонала та фахівця.

Водночас для нашого дослідження важливою є думка В. Ягупова і В. Свистун, які досить вдало визначають структуру професійної компетентності, яку можна творчо застосувати і до методичної компетентності майбутніх офіцерів. Зокрема, це такі складові:

1) загальнолюдська компетентність, що включає такі складові: загальнокультурну, моральну, політичну, соціальну, інформаційну, комунікативну, етичну, екологічну, валеологічну;

2) загальнонаукова – складається з методологічної, теоретичної, методичної та дослідницької складових;

3) загальнопрофесійна – включає професійну, економічну, технічну, правову, психологічну та педагогічну складові;

4) фахова – основними компонентами якої є ціннісно-мотиваційний, інтелектуальний, праксеологічний чи операційно-діяльнісний, професійно

важливі якості та суб'єктний;

5) функціональна – складається зі стратегічної, менеджерської, управління суб'єктами та об'єктами діяльності, виконавчої складових;

6) суб'єктна – зміст якої складають мотиваційна, аутопсихологічна, регулятивна, адаптивна та навчальна складові [173, с. 52].

Ягуповим В. з'ясовано та охарактеризовано такі провідні характеристики військово-професійної компетентності офіцера, які творчо можна адаптувати до його методичної компетентності:

- багатогранність (існують багато варіантів її актуалізації в військово-професійній діяльності);

- багатокomпонентність (складається з певних обов'язкових мінімально необхідних компонентів і ситуативних компонентів, що зумовлені конкретною посадою);

- багатовимірність (для діагностування її сформованості необхідно чітко виокремити конкретні критерії і показники);

- надпредметність і міждисциплінарність (вона є інтегральним результатом опанування ним військовим фахом);

- різнофункціональність (вона дає можливість офіцерові обіймати перелік певних посад у військах і силах) [172, с. 28].

Ним обґрунтовано провідний методологічний підхід до визначення компетентності будь-якого фахівця, який називається – суб'єктно-діяльнісний підхід. Відповідно до нього виокремлюється такі мінімально необхідні компоненти професійної компетентності для будь-якого фахівця, у тому числі й безпосередньо начальника фізичної підготовки та спорту військової частини:

- ціннісно-мотиваційний;

- інтелектуальний (когнітивний);

- діяльнісний (фаховий);

- індивідуально-психічний (професійно важливі якості);

- суб'єктний [190, с. 325–331].

Компоненти військово-професійної компетентності також досліджував

В. Веретільник, який у структурі військово-спеціальних компетентностей, до яких також відноситься й методична компетентність офіцерів-прикордонників, виділяє декілька складових, зокрема «ціннісно-особистісний компонент (цінності, інтереси, мотиви, професійно значущі якості), когнітивно-інформаційний (знання) та діяльнісно-результативний (навички, уміння, результати діяльності) компоненти» [26, с. 28]. На нашу думку, в запропонованій автором структурі не вистачає низки компонентів.

Чистовська І. педагогічну компетентність майбутніх магістрів військового управління, яка необхідна майбутнім офіцерам – фахівцям фізичного виховання та спорту, представляє в єдності чотирьох компонентів – мотиваційно-ціннісного, когнітивного, комунікативного і рефлексивного [162]. У цьому випадку є суттєве упущення, оскільки відсутній як суб'єктний, так і діяльнісний компонент.

Олійник Л. методичну компетентність магістрів військового управління обґрунтовує як сукупність цілеспрямованих закономірно пов'язаних між собою компонентів (мотиваційно-цільового, змістовного, операційно-діяльнісного, діагностичного), які сприяють отриманню інтегрального результату в разі оптимальної реалізації своїх обов'язків [89, с. 100].

Цимбалюк Я. в структуру методичної компетентності педагога включає взаємозумовлені мотиваційний, професійно-особистісний, гносеологічний, когнітивний, професійно-діяльнісний і рефлексивно-оцінний компоненти [159]. Тут можна помітити відсутність суб'єктного компоненту та наявність двох однакових компонентів – гносеологічного та когнітивного.

На основі проведеного аналізу наукової проблеми та з урахуванням вимог до професійної діяльності офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ЗС України дійшли до висновку, що основними компонентами у структурі їх методичної компетентності є ціннісно-мотиваційний, когнітивний, професійно-методичний, індивідуально-психічний і суб'єктний (рис. 1.1).

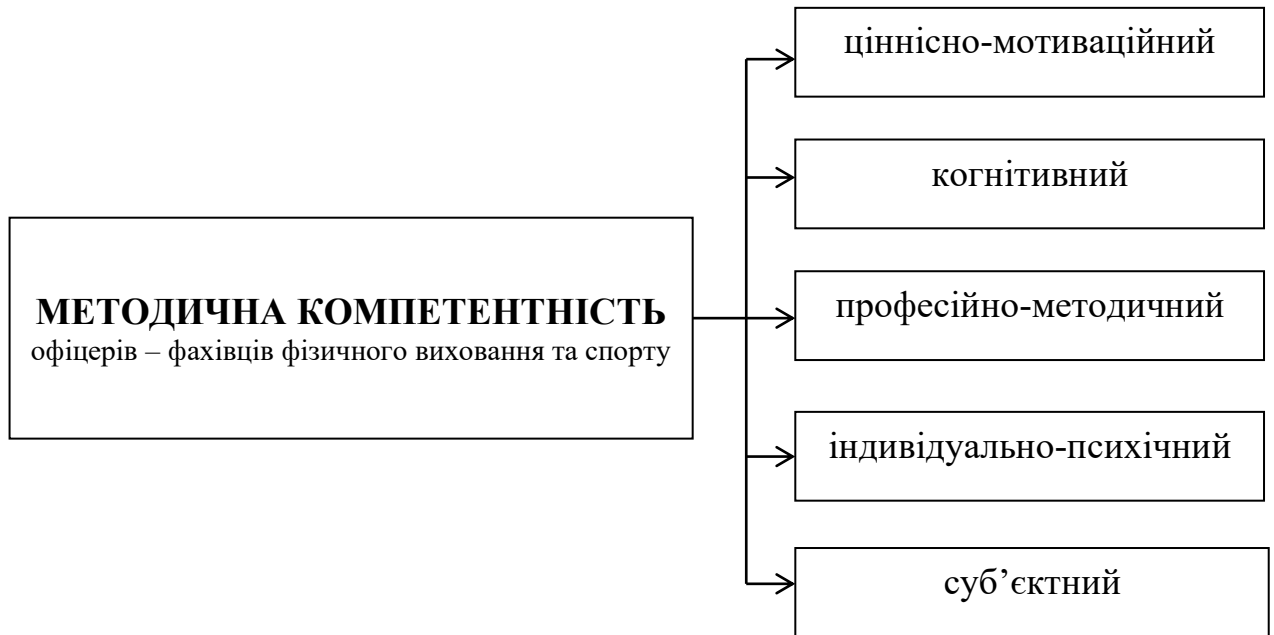

Рис. 1.1. Структура методичної компетентності офіцера – фахівця фізичного виховання та спорту

Ціннісно-мотиваційний компонент є першочерговим у будь-якому виді професійної компетентності, у тому числі й у методичній компетентності. Він є стартовим для всіх військовослужбовців, обов'язковим для офіцерів – фахівців усіх спеціальностей у ЗС України. Його наявність і сформованість відображають наявність мотиву та потреби у досягненні цілей, визначають основні цінності та цілі методичної діяльності офіцера, характеризують його ставлення до цієї діяльності, готовність і зацікавленість у виконанні методичної роботи, демонструють готовність до реалізації методичної функції у військах, демонструють усвідомлення цінності сформованості методичної культури. Відповідно до рівня його сформованості всі інші компоненти починають формуватися усвідомлено, контекстно, цілеспрямовано, без емоційно-психічної напруженості, що заважатиме їх формуванню та розвитку як професіоналів взагалі та методичної компетентності, зокрема.

Таким чином, ціннісно-мотиваційний компонент методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту

– це стрижньова інтегративна її складова, яка вказує на їх самоусвідомлення як професіоналів фізичного виховання та особистісне ставлення до фізичної культури у військовій частині (підрозділі), розуміння необхідності цілеспрямованого забезпечення та підтримання фізичної підготовленості та готовності особового складу до реалізації посадових компетенцій [182, с. 35].

Отже, по-перше, цінності й мотивація займають фундаментальне місце в методичній діяльності офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, оскільки здоров'я – це, в першу чергу, цінність, а при цьому цінності визначають мотивацію до методичної діяльності.

По-друге, ціннісно-мотиваційний аспект визначає прагнення офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту до забезпечення фізичної підготовленості та готовності особового складу, підрозділів (частин) до успішного виконання завдань за бойовим призначенням.

По-третє, система цінностей і мотивації мають реалізовувати аксіологічну, стимуляційну та регулятивну функції у процесі формування їх методичної компетентності, тобто сприяти формуванню інших її компонентів.

Когнітивний компонент методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту включає сукупність знань теорії зі загальновійськових і військово-спеціальних дисциплін, практики військового управління, а також знань у сфері фізичної культури та спорту. До них можна віднести такі: загальні військово-професійні знання; знання сучасних методик, методів, технологій, способів і засобів навчання та виховання військовослужбовців; знання у сфері фізичної культури та спорту, а також знання методик організації та управління процесом фізичної підготовки особового складу, підрозділів (частин); знання відповідних алгоритмів щодо порядку прийняття методичних рішень як офіцера загалом, так і як фахівця фізичної культури, зокрема.

Зміст цього компонента, перш за все, сприяє осмисленню та розумінню різноманітної інформації військово-професійного, фахового та методичного характеру, а також містить теоретичні, практичні та методичні знання щодо

здійснення методичної діяльності офіцера загалом, так і як фахівця фізичної культури, зокрема. Таким чином, основне завдання компонента полягає в змістовній його орієнтації на сферу професійно-методичної діяльності та створенні когнітивних умов для формування професійно-методичного компонента методичної діяльності.

У зміст професійно-методичного компонента входять методична здатність і готовність офіцера – фахівця фізичної підготовки реалізовувати і контролювати заходи методичної діяльності в частині, підвалину якої складають методичні навички та вміння як організатора фізичної підготовки та спорту в військовій частині. Він має допомагати відповідати на запитання «Як?», «Яким чином?», «У який спосіб?», «В якій послідовності?» та враховувати такі складові: принципи, організаційні форми, методи, методики, технології, методичні прийоми та засоби фізичного виховання військовослужбовців різних видів і родів військ. Зазначимо, що цей компонент є обов’язковою складовою його методичної компетентності та відповідає за суб’єкт-суб’єктні взаємини між ним та військовослужбовцями як суб’єктами фізичного виховання. До змісту цього компонента слід віднести такі:

- розроблення планів фізичної підготовки та спортивної роботи, організації та проведення змагань та інших спортивних заходів, відбір кандидатів до спортивних команд і керування їх тренуванням;

- контроль за фізичною підготовкою і спортивними заходами в військових підрозділах та за фізичним розвитком особового складу полку (бригади);

- надання командирам методичну допомогу щодо організації та методики проведення заходів із фізичної підготовки і спорту з військовослужбовцями;

- проведення занять із особовим складом підрозділу (частини) зі своєї спеціальності, здійснювати заходи щодо підготовки нештатних спортивних організаторів підрозділів, контролювати їх роботу та ін.

Цей компонент служить не тільки для вирішення методичних проблем і розроблення певних методичних алгоритмів проведення певного військово-професійного заходу фізичного та спортивного спрямування в конкретних

умовах, а й передбачає здатність творчо застосовувати методичні вміння та здатності в критичних і нестандартних ситуаціях військово-професійної діяльності. Основним його змістом є практична здатність офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту проводити різні методичні заходи щодо фізичної підготовки військовослужбовців, а також методична та діяльнісна здатність їх реалізовувати на основі набутих методичних знань, сформованих навичок і вмінь як у стандартній обстановці, так і в умовах невизначеності, наприклад, у бойових.

Індивідуально-психічний компонент методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту – це їх професійно важливі методичні якості, на які також безпосередньо впливають суб'єктні, особистісні та індивідуально-психічні якості, які безпосередньо впливають на успішність здійснення ними методичної діяльності. Аналіз наукових досліджень фізичної підготовки дав можливість вважати, що кожна професія має свою сукупність професійно важливих якостей. Так Д. Погребняк до професійно важливих якостей фахової компетентності начальника фізичної підготовки і спорту відносить такі якості як активність, рішучість, стресостійкість, організованість, ініціативність, принциповість і вимогливість [106, с. 60–61].

Дубровська О. в індивідуально-психічний компонент діагностувальної компетентності офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту включає їх індивідуально-психічні якості, що безпосередньо та опосередковано впливають на успішність реалізації ними діагностувальної функції. Зокрема, – це комунікативність, принциповість, об'єктивність і толерантність [92, с. 73].

Відповідно до проведеного аналізу нами визначено, що до професійно важливих методичних якостей методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту доцільно віднести такі якості як організованість, комунікативність, ініціативність і методичність.

Організованість – це вкрай необхідна професійно важлива якість будь-якого фахівця, який реалізує посадові компетенції в системі «людина –

людина». А професійно-педагогічна діяльність власне належить до такої сфери, що передбачає організацію як своєї діяльності, так і інших військовослужбовців у методичному аспекті.

Комунікативність також належить до професійно важливих якостей, оскільки організація та підтримання суб'єкт-суб'єктної взаємодії в методичній діяльності неможливі без комунікативності, що проявляється в умінні чітко формулювати думки, методично послідовно, системно, логічно та контекстно викласти певну інформацію, знайти взаєморозуміння з іншими військовослужбовцями.

Ініціативність – це якість, яка допомагає знаходити нові, нестандартні варіанти прийняття методичного рішення чи у будь-якій своїй методичній діяльності як в повсякденних, так і в бойових умовах життєдіяльності особового складу.

Методичність – це вкрай необхідна кожному офіцеру, а фахівцю фізичного виховання та спорту, зокрема, професійно-важлива якість, що передбачає послідовність, систематичність, планомірність і логічність на основних етапах своєї методичної діяльності.

Наявність таких професійно важливих методичних якостей індивідуально-психічного компонента майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту сприятиме, з одного боку, якісно здійснювати методичну діяльність, а з іншого – успішності у фаховій діяльності як суб'єкта фізичного виховання та спорту.

Слід також зазначити важливість загальних і спеціальних фізичних якостей (фізична витривалість), володіння військово-прикладними навичками та вміннями, які є вкрай необхідними для майбутнього офіцера, і в першу чергу для фахівця фізичної підготовки у підрозділі (частині) для реалізації як методичної, так і в цілому фахової компетенції.

Суб'єктний компонент містить суб'єктну здатність, а також особистісну та психологічну готовність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту як суб'єктів методичної діяльності, у тому числі й

фахівців фізичного виховання та спорту до реалізації методичної функції у військах. Цей компонент складає підвалини їх методичної діяльності, сприяє актуалізації власне всієї методичної компетентності у військово-професійній діяльності. Суб'єктний компонент його спонукає до усунення слабких сторін інших компонентів методичної компетентності та включає такі складові:

здатність до об'єктивного самооцінювання себе, своєї методичної діяльності та поведінки, особливо в складних ситуаціях військово-професійної діяльності;

рефлексію та саморефлексію для з'ясування власного емоційно-психічного стану і стану інших;

здатність здійснювати діагностування, прогнозування, самоаналіз, узагальнення, осмислення досвіду власної методичної діяльності.

Отже, вважаємо, що власне суб'єктний компонент забезпечує актуалізацію методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

Таким чином, наведені вище компоненти методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту чітко та ясно віддзеркалюють зміст його методичної підготовленості та готовності до методичної діяльності у військовій частині, що дасть змогу їм ефективно виконувати та реалізовувати методичну функцію як суб'єкта військового управління.

Нами обґрунтовано, що методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту є важливою складовою їх військово-професійної компетентності, яка необхідна їм для вирішення, з одного боку, складних методичних завдань як у сфері фізичної культури, так і у військово-професійній сфері, а з іншого – усіх педагогічних завдань як суб'єкта військово-педагогічної діяльності. З урахуванням вимог системного, контекстного, компетентнісного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів запропоновано та обґрунтовано структуру методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту,

яка складається з ціннісно-мотиваційного, когнітивного, індивідуально-психічного, професійно-методичного та суб'єктного компонентів. З'ясування сутності, структури та змісту методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту дало змогу визначити у них сучасний стан сформованості методичної компетентності.

1.3. Сучасний стан сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту

Зміст і специфіка військово-професійної діяльності офіцерів у ЗС України вказують на необхідність цілеспрямованого формування у них методичної компетентності у процесі їх професійно-педагогічної підготовки під час навчання у ВВНЗ, оскільки вона є однією з основних складових їх фахової та професійної видів компетентності. Важливо зазначити, що методична діяльність також є вкрай важливою складовою їх професійної діяльності як військових, командирів, а у нашому випадку – фахівців у галузі фізичного виховання і спорту.

Проблема сформованості методичної компетентності підтверджується шляхом проведення педагогічного експерименту, першим етапом якого, є проведення констатувального експерименту. Він дасть підстави підтвердити наукову гіпотезу щодо низького рівня сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту під час їх навчання у ВВНЗ. Констатувальний етап експерименту окрім підтвердження або спростування гіпотези, дає змогу отримати певні відомості та факти щодо предмету дослідження та встановити причинно-наслідкові зв'язки сформованості компонентів методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України. На цьому етапі відбувається діагностування конкретного досліджуваного військово-педагогічного явища, експериментальна перевірка його стану, що важливо для організації формувального етапу експерименту та вимірювання його

результатів. Після цього за допомогою різних методів і засобів отриманий матеріал, який був зібраний на етапі констатувального етапу експерименту вивчається та аналізується, а за необхідності – додатково збирають відомості, з використанням методів спостереження, анкетування, тестування, експертного оцінювання тощо [181, с. 364].

Для нас важливо визначити сучасний стан сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

Генеральна сукупність досліджуваної категорії складає 45 майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, відповідно, вибіркова сукупність буде достатньо малою. У дослідженні взяли участь 45 курсантів навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт, з яких 14 курсантів – першого року навчання, 10 – другого, 10 і 11 курсантів, відповідно, третього та четвертого років навчання. З урахуванням особливостей вибірки буде проведений послідовний педагогічний експеримент. Послідовний експеримент – дослідження впливу певних педагогічних умов на одній групі. Після його проведення буде встановлена наявність чи відсутність статистично значущих відмінностей у сформованості методичної компетентності експериментальної групи на констатувальному та формуальному етапах експерименту.

В основу визначення стану сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту з урахуванням специфіки їх військово-професійної та методичної діяльності, а також наших дослідницьких завдань було покладено розроблену нами методику діагностування відповідних компонентів за ціннісно-мотиваційним, інтелектуальним, професійно-методичним, психологічним і рефлексивним критеріями.

Під час проведення констатувального етапу педагогічного експерименту з урахуванням вимог системного, компетентнісного, контекстного та

суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів, а також структури методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту було визначено критерії, показники діагностування її сформованості.

З урахуванням вимог цих методологічних підходів нами виокремлено такі критерії та показники для діагностування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту:

- ціннісно-мотиваційний критерій, показниками якого є фахові цінності та фахові мотиви [193, с. 899];
- інтелектуальний – методичні знання щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців у військовому підрозділі, професійно-методичні знання успішно вирішувати загальновійськові завдання, знання сучасних методів, технологій, засобів і прийомів для підвищення фізичної підготовленості військовослужбовців;
- методичний – методичні вміння та навички щодо методичних заходів для покращення фізичної підготовленості особового складу, професійно-методичні вміння та навички ефективно вирішувати загальновійськові завдання, здатність володіти сучасними методами технології, засоби та прийомами фізичного виховання військовослужбовців;
- психологічний – організованість, комунікативність [203, с. 168], стресостійкість і методичність;
- рефлексивний – відповідальність, рефлексивність і методична суб'єктність.

Оскільки сформованість вищеперелічених шкал має бути досліджені відповідно до певних ступенів, тому нами було визначено рівні сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Визначили чотири рівні сформованості: низький, достатній, середній і високий, що дасть змогу максимально чітко усвідомлювати проблему формування досліджуваного педагогічного явища,

а також визначити стан сформованості методичної компетентності нашої вибірки.

Для діагностування компонентів методичної компетентності нами створено комплекс анкет, опитувальників та квазіпрофесійних ситуацій, який включає такі методики та тести (додатки А, Б, В, Г, Д):

трансформована методика С. Бубнової «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» – для з'ясування їх ціннісних орієнтацій до методичної діяльності;

трансформована методика для діагностування мотивації до методичної діяльності за К. Замфір у модифікації А. Реана;

тест на визначення знань щодо організації та реалізації методичних заходів із фізичної підготовки і спорту в ЗС України;

тест на визначення теоретичних знань із загальновійськових питань, знань алгоритмів якісно приймати рішення відповідно до обстановки, що склалась;

тест на визначення знань у галузі фізичної культури і спорту, а також сучасних технологій, засобів і прийомів навчання та виховання;

квазіпрофесійне завдання для визначення здатностей до організації та реалізації методичних заходів з фізичної підготовки і спорту у ЗС України, а також визначення рівня їх професійної методичності;

тест на визначення сформованості умінь і навичок у майбутніх офіцерів фахівців фізичного виховання ефективно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась;

тест на визначення здатності володіти методами фізичного виховання, а також сучасними технологіями, засобами і прийомами у сфері фізичної культури і спорту в ЗС України;

методика для діагностування комунікативних та організаційних здатностей (за В. Синявським і Б. Федоришиним);

тест САН (самопочуття, активність, настрої) – для діагностування їх стресостійкості;

методика М. Щукиної «Оцінювання розвиненості суб'єктності особистості» – для з'ясування суб'єктних проявів досліджуваних;

методика Л. Осташевої «Тест на відповідальність» – для діагностування їх відповідальності;

– методика А. Карпова «Оцінка рефлексивності» – для діагностування їх рефлексивності.

Методики були розроблені на базі програмного забезпечення для адміністрування щодо опитування Google Форми, що входить до складу безкоштовного пакету програмного забезпечення користувачів Google. Додаток Google Форми дають змогу користувачам, по-перше, створювати та редагувати наші опитування, а по-друге, всю зібрану інформацію можемо автоматично вносити в додаток Google Таблиці (на кшталт Microsoft Excel – табличний процесор, програма для роботи з електронними таблицями), що дуже полегшує підрахунки нашого дослідження. Варто, також відмітити мобільний доступ до сервісу, що дає змогу відповідати опитуваним на питання тесту будь-де, шляхом використання лише свого смартфона.

Слід зауважити, що зросла актуальність використання онлайн методів навчання та тестування в умовах повномасштабного вторгнення російського агресора. Науковці зауважують про те, що викладачі в основному використовують онлайн-методи, при цьому витрачають менше часу на підготовку до таких навчальних занять, а довіра до учнів, так і впевненість у справедливості використання онлайн методів тестування та перевірки зросла [221, с. 173].

Діагностування сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту за обраними методиками мали різні шкали. У зв'язку з цим для визначення об'єктивних результатів педагогічного експерименту всі результати за обраними методиками та тестами співвідносились з узагальненою 100 бальною шкалою відповідно до

бальної системи Європейської тарифно-кредитної системи оцінювання. Зокрема, так:

100–90 балів – високий рівень сформованості відповідного компонента методичної компетентності, що діагностуємо у досліджуваних;

89–65 балів – середній рівень сформованості відповідного її компонента;

64–50 балів – достатній рівень сформованості відповідного її компонента;

49–0 балів – низький рівень сформованості відповідного її компонента.

Отже, перейдемо до аналізу результатів проведеного констатувального етапу експерименту згідно з виокремленими компонентами та визначеними рівнями сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Результати представлено у таблицях 1.1–1.6.

Для визначення сформованості ціннісно-мотиваційного компонента було проведено тестування за кожним окремим показником, а отримані результати були узагальнені та висвітлені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

**Сформованість ціннісно-мотиваційного компонента
на етапі констатувального етапу експерименту**

Зміст ціннісно-мотиваційного компонента	Усього осіб	Рівні сформованості							
		низький		достатній		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
фахові цінності	45	16	35,6	19	42,2	10	22,2	0	0
фахові мотиви	45	14	31,2	19	42,2	6	13,3	6	13,3
Усього	45	15	33,3	19	42,2	8	17,8	3	6,7

Отже, у підсумку отримуємо, що у 15 курсантів (33,3 %) – низький рівень сформованості ціннісно-мотиваційного компоненту, 19 (42,2 %) – достатній, середній – 8 осіб (17,8 %) від усієї сукупності, а високий, лише у 3 курсантів (6,7 %). Це вказує на те, що у них ціннісно-мотиваційний компонент не сформований, а високий рівень сформованості мають тільки 3 курсанти, при тому, що на випускному курсі (4 навчальний рік) вчиться 11 майбутніх

офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

Для оцінювання когнітивного компонента було створено низку авторських тестових завдань для визначення сформованості саме інтелектуальної складової їх методичної компетентності. Нами розроблено три різні тести для визначення їх методичних знання щодо організації та реалізації заходів фізичної підготовки військовослужбовців у військовому підрозділі, професійно-методичних знань успішно вирішувати загальновійськові завдання, а також знань сучасних методик, методів, технологій, засобів і прийомів фізичного виховання для підвищення рівня фізичної підготовленості військовослужбовців. Усі отримані результати були опрацьовані і наведені у таблиці 1.2. Після узагальнення результатів за когнітивним компонентом у цілому, можемо підсумувати, що 35,6 % (16 курсантів) мають низький рівень сформованості компонента, 31,1 % (14 курсантів) – достатній, 28,9 % (13 курсантів) – середній, а всього лише 2 курсанти, що складає менше 5 % від загальної сукупності, – високий.

Таблиця 1.2

**Сформованість когнітивного компонента
на етапі констатувального етапу експерименту**

Зміст когнітивного компонента	Усього осіб	Рівні сформованості							
		низький		достатній		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
методичні знання щодо організації та реалізації заходів фізичної підготовки у військовому підрозділі	45	17	37,8	12	26,7	14	31,1	2	4,4
професійно-методичні знання успішно вирішувати загальновійськові методичні завдання	45	17	37,8	14	31,1	12	26,7	2	4,4
знання сучасних методик, методів, технологій, засобів і прийомів фізичного виховання для підвищення рівня фізичної підготовленості військовослужбовців	45	14	31,1	16	35,6	13	28,9	2	4,4
Усього	45	16	35,6	14	31,1	13	28,9	2	4,4

Для визначення сформованості професійно-методичного компонента у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту нами було розроблено авторські тести для оцінювання їх професійно-методичних вмінь і

навичок успішно вирішувати загальновійськові методичні завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась, та їх здатність володіти сучасними методами фізичного виховання, використовувати сучасні технології, засоби та прийоми для підвищення рівня фізичної підготовленості військовослужбовців. Курсанти також виконували практичне – квазіпрофесійне – завдання для визначення сформованості у них методичних вмінь і навичок щодо організації та реалізації заходів фізичної підготовки військовослужбовців у військовій частині.

Аналіз результатів професійно-методичного компоненту засвідчує (табл. 1.3), що високий рівень сформованості чи їх навченості виконувати майбутні службові та методичні функції спостерігається лише у 1 досліджуваного, що є критично низьким показником, особливо, за умов нагальної потреби ЗС України у висококваліфікованих фахівцях. Слід також зауважити про те, що, майже, третина вибірки (14 курсантів) мають низький рівень сформованості, а це 31,1 %, а достатній і середній рівні сформованості, відповідно 35,6% (16 курсантів), 31,1% (14 курсантів). Ці дані засвідчують про досить низький рівень сформованості цього компонента.

Таблиця 1.3

**Сформованість професійно-методичного компонента
на етапі констатувального етапу експерименту**

Зміст професійно-методичного компонента	Усього осіб	Рівні сформованості							
		низький		достатній		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
методичні вміння та навички організації та реалізації заходів фізичної підготовки особового складу у військовому підрозділі	45	16	35,6	13	28,8	16	35,6	0	0
професійно-методичні вміння та навички успішно вирішувати загальновійськові методичні завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась	45	13	28,8	13	28,8	17	38	2	4,4

Завершення таблиці 1.3

здатність володіти методами фізичного виховання, використовувати сучасні технології, засоби та прийоми для підвищення рівня фізичної підготовленості військовослужбовців	45	19	42,2	16	35,6	9	20	1	2,2
Усього	45	16	35,6	14	31,1	14	31,1	1	2,2

Для оцінювання індивідуально-психічного компонента методичної компетентності курсантів були використані різні методики для виявлення у них рівнів сформованості таких індивідуально-психічних якостей як комунікативність, організованість, стресостійкість і методичність. Отримані результати були узагальнені (табл. 1.4): 24,4% (11 курсантів) мають низький рівень сформованості, 35,6% (16 курсантів) – достатній, 33,3% (15 курсантів) – середній, а от високий рівень – лише 6,7% (3 курсанта).

Таблиця 1.4

**Сформованість індивідуально-психічного компонента
на етапі констатувального етапу експерименту**

Зміст індивідуально-психічного компонента	Усього осіб	Рівні сформованості							
		низький		достатній		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
організованість	45	11	24,4	14	31,1	17	37,8	3	6,7
комунікативність	45	7	15,5	19	42,2	16	35,6	3	6,7
стресостійкість	45	11	24,4	17	37,8	11	24,4	6	13,4
методичність	45	15	33,3	14	31,1	16	35,6	0	0
Усього	45	11	24,4	16	35,6	15	33,3	3	6,7

Для оцінювання сформованості суб'єктного компонента майбутніх офіцерів їм було запропоновано методики для визначення їх відповідальності, рефлексивності та фахової суб'єктності. Отримані результати свідчать (табл. 1.5), що даний компонент також є недостатньо сформованим, адже 37,8% курсантів мають низький рівень, 26,7% (11 курсантів) – достатній і

22,2% (10 курсантів) – середній, а високий рівень має лише 6 досліджуваних, що складає 13,3% від загальної їх сукупності.

Таблиця 1.5

**Сформованість суб'єктного компонента
на етапі констатувального етапу експерименту**

Зміст когнітивного компонента	Усього осіб	Рівні сформованості							
		низький		достатній		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
відповідальність	45	16	35,6	12	26,7	9	20	8	17,7
рефлексивність	45	19	42,2	13	28,9	10	22,2	3	6,7
фахова суб'єктність	45	16	35,6	11	24,4	11	24,4	7	15,6
Усього	45	17	37,8	12	26,7	10	22,2	6	13,3

На основі отриманих статистичних даних, які характеризують сформованість компонентів методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, було проведено аналіз та здійснено узагальнення результатів, що відображено в таблиці 1.6. За допомогою синтезування матеріалів експерименту можна виокремити головну тенденцію щодо сформованості методичної компетентності досліджуваних, а саме – у них спостерігається переважно низький і достатній рівні її сформованості. Слід зауважити, що високий рівень, а отже сформованість методичної компетентності спостерігається лише у 3 курсантів (6,7% респондентів), при тому, що випускників (курсанти 4 року навчання) було досліджено 11 осіб.

Таблиця 1.6

**Сформованість методичної компетентності майбутніх офіцерів –
фахівців фізичного виховання та спорту на констатувальному етапі
педагогічного експерименту**

Компоненти	Усього осіб	Рівні сформованості							
		низький		достатній		середній		високий	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
ціннісно-мотиваційний	45	15	33,3	19	42,2	8	17,8	3	6,7

Завершення таблиці 1.5

Когнітивний	45	16	35,6	14	31,1	13	28,9	2	4,4
професійно-методичний	45	16	35,6	14	31,1	14	31,1	1	2,2
індивідуально-психічний	45	11	24,4	16	35,6	15	33,3	3	6,7
суб'єктний	45	17	37,8	12	26,7	10	22,2	6	13,3
Усього	45	15	33,3	15	33,3	12	26,7	3	6,7

Таким чином, статистичний аналіз отриманих результатів щодо сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту дав змогу з'ясувати, такі рівні її сформованості: 33,3% (15 курсантів) мають низький; 33,3% (15 курсантів) – достатній; 26,7% (12 курсантів) – середній; 6,7% (3 курсанти) – високий, а також підтвердити актуальність обраної теми наукового дослідження.

Мета констатувального етапу педагогічного експерименту полягала в з'ясуванні сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Водночас його результати стимулюють нас проаналізувати освітню професійну програму підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Результат – з'ясувати як має відбуватися формування методичної компетентності в процесі вивчення фахових дисциплін і набуття професійно-педагогічної освіти у ВВНЗ, а також вибір експериментальних груп курсантів.

Результати проведеного дослідження достатньо повно відображають сформованість методичної підготовленості, здатності та готовності майбутніх офіцерів до реалізації методичної компетентності, під час виконання військово-професійної та, найголовніше, – методичної діяльності.

Аналіз, узагальнення та систематизація результатів констатувального етапу експерименту засвідчили, що теоретичні, практичні та інші навчальні заняття в процесі їх професійно-педагогічної підготовки як майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту не є орієнтованими на формування у них

методичної компетентності як складової їх військово-професійної чи професійно-педагогічної компетентності.

Вважаємо, що результати констатувального етапу експерименту продемонстрували переважно недостатній рівень сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Проблемні питання щодо її формування можна вирішити за допомогою удосконалення та конкретизації змісту їх підготовки, шляхом підсилення необхідними педагогічними умовами, які забезпечуватиме цілеспрямоване її формування у ВВНЗ.

Наступним етапом проведення педагогічного експерименту є формувальний етап, на якому в педагогічний процес упроваджуватимуться педагогічні умови для цілеспрямованого формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ.

Висновки до першого розділу

Аналіз та узагальнення науково-педагогічної літератури, а також педагогічної практики щодо проблеми дисертаційної роботи дали можливість сформулювати низку висновків.

1. З'ясовано, що формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ є актуальною педагогічною проблемою сучасної військової освіти, оскільки має суттєве значення для якісного виконання ними майбутніх посадових обов'язків, не лише на посаді начальника фізичної підготовки у військовій частині, а також вміло застосовувати методичні здатності в умовах здійснення військово-професійної, педагогічної та інших видів діяльності як суб'єктів військового управління як у мирний час, так і під час ведення ними бойових дій.

Доведено, що «методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту» є невід’ємним та обов’язковим компонентом їх військово-професійної компетентності, яка складається з цінностей і мотивації до майбутньої методичної діяльності, теоретичних та методичних знань, а також практичних та методичних умінь та навичок, професійно важливих методичних якостей для вирішення методичних завдань як у стандартних, так і в екстремальних умовах, які є невід’ємною складовою навчальних, навчально-бойових і, найголовніше, – бойових завдань.

З’ясовано, що вона демонструє чи характеризує їх методичну підготовленість, інтелектуальну, діяльнісну та суб’єктну здатність, а також професійну, особистісну й психологічну готовність до реалізації методичних функцій шляхом дотримання основних педагогічних принципів методичної діяльності та використання сучасних методів, методик, технологій і засобів у майбутній військово-професійній, педагогічній і методичній видах діяльності.

Доведено, що нині формуванню методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту не приділяється достатньої уваги, на що вказує на незначну кількість наукових доробок із цієї педагогічної проблеми.

2. З’ясовано, що методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту – це складне, інтегроване професійно важливе психічне утворення, яке складається з їх методичної підготовленості (теоретичної та практичної), здатності (інтелектуальної, діяльнісної, методичної) та готовності (професійної, особистісної, психологічної) здійснювати методичну діяльність, зміст якого складають її цінності та мотивація як суб’єктів військового управління.

3. Доведено, що структура методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту складається згідно з урахуванням вимог системного, контекстного, компетентнісного та суб’єктно-діяльнісного методологічних підходів до її розуміння, яка складається з ціннісно-мотиваційного, когнітивного, індивідуально-психічного,

професійно-методичного та суб'єктного компонентів, які дають можливість охопити системно всю їх методичну діяльність у системі фізичної підготовки та спорту військовослужбовців.

4. З'ясовано, що на етапі констатувального експерименту маємо переважно низький рівень сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, що підштовхує нас до обґрунтування додаткових педагогічних умов для впровадження їх в процес професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, які можуть позитивно вплинути на її формування. Зокрема, вони спрямовані на вирішення таких педагогічних завдань:

- 1) формування цінностей і мотивації до методичної діяльності;
- 2) формування знань теорії загальновійськових і військово-спеціальних дисциплін, практики військового управління, а також знань у сфері фізичної культури та спорту;
- 3) формування методичних навичок, вмінь, здатностей і готовність реалізовувати і контролювати заходи методичної діяльності в частині;
- 2) формування важливих професійно-методичних якостей у курсантів;
- 3) розуміння сутності й ролі методичної компетентності як суб'єкта військово-професійної, педагогічної та методичної діяльності;
- 4) впровадження у процес професійної підготовки курсантів педагогічних умов для її формування.

Основні результати розділу опубліковані у наукових працях автора [49], [51], [53], [54], [209].

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

2.1. Загальна методика дослідження щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ

Актуальною проблемою системи підготовки військових фахівців у ЗС та інших складових Сектору безпеки і оборони України в контексті нашого дослідження є необхідність цілеспрямованого розвитку основних компонентів військово-професійної компетентності, важливим компонентом якої є методична компетентність у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту військовослужбовців. При підготовці цих фахівців слід враховувати, що вони переважно проходитимуть службу на посадах начальників фізичної підготовки і спорту військових частин, а отже виконання їх функціональних обов'язків буде суттєво залежати від сформованості у них методичної компетентності, оскільки компетенції, які на них покладатимуться безпосередньо пов'язані з методичною діяльністю як у мирний, так і у воєнний час. Відповідно до цих умов на методичну підготовку чи на формування методичної компетентності (у майбутньому її розвитку) у них, має приділятися додаткова організаційно-педагогічна увага, оскільки, як виявилось процес професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ не забезпечує в повній мірі їх достатній рівень її сформованості [52].

Таким чином, виникає протиріччя між сучасними вимогами до методичної діяльності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту та рівнем сформованості їх методичної компетентності в процесі їх

професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Наше педагогічне дослідження сприятиме вирішенню цієї суперечності, що у свою чергу забезпечуватиме методичну підготовленість, здатність і готовність майбутніх офіцерів до виконання їх методичних функцій.

У процесі розроблення методики науково-педагогічного дослідження щодо формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки враховували основні методологічні підходи до проведення дослідження, які викладені у працях С. У. Гончаренка [29], С. О. Сисоєвої [143; 144], В. В. Ягупова [171; 181] та ін. Провідною ідеєю нашого дослідження є цілеспрямоване формування у них методичної компетентності в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ шляхом упровадження відповідних додаткових педагогічних умов, які зорієнтовані на цілеспрямоване формування у них методичної компетентності, тобто їх підготовленість, здатність і готовність здійснювати методичну діяльність як суб'єктів військово-педагогічної діяльності у військах.

Проведення педагогічного дослідження здійснювалось на основі сучасних методологічних підходів – компетентнісного, аксіологічного, системного, контекстного та суб'єктно- діяльнісного.

Компетентнісний підхід передбачає приведення до вимог сучасності методичну компетентність майбутніх – офіцерів фахівців фізичного виховання та спорту, як одну зі складових їх військово-професійної компетентності, а також здобуття не лише нових знань, умінь і навичок, й здатність успішно застосовувати їх на практиці, особливо в екстремальних умовах, які є постійною реальністю під час бойових дій. Упровадження основних принципів компетентнісного підходу допоможе вирішити одну з ключових проблем військової підготовки – низький рівень практичної підготовленості офіцерів та їх здатності використовувати знання на практиці, особливо в умовах невизначеності, в яких вони нині постійно перебувають. Важливо розуміти, що компетентнісний підхід виходить за межі простого

володіння знаннями, уміннями та навичками. Справжній компетентний фахівець має бути творчо, професійно та психологічно готовим до дій у нестандартних ситуаціях, що є надзвичайно важливим для офіцерів, які беруть участь у бойових діях, де завжди необхідно практично мислити нестандартно [85].

Аксіологічний підхід передбачає, що ціннісні орієнтації формують загальний погляд людини на світ, її ставлення до себе та інших, надаючи сенс особистісним позиціям, поведінці, вчинкам і професійній діяльності. На індивідуальному рівні вони виступають як соціально-психологічний феномен, що проявляється у наданні переваги або відкиданні певних смислів і моделей поведінки та діяльності, а також у спрямованості переконань людини. Зараз, як ніколи постає проблема про важливість виховання у курсантів патріотизму, національної свідомості, любові до рідних, а також гуманістичних цінностей.

Сутність системного підходу полягає в тому, щоб розглядати предмет дослідження як систему, тобто як цілісну сукупність взаємозв'язаних елементів. Він спрямований на розкриття цілісності об'єкта, з'ясування різних типів зв'язків у складному об'єкті та об'єднання їх у єдину теоретичну картину. Системний підхід підкреслює важливість комплексності, широкого охоплення і чіткої організації дослідження, базуючись на поступовому переході від загального до конкретного з урахуванням кінцевої мети. Це підхід вимагає всебічного вивчення предмета, з огляду на наявні філософські, педагогічні та психологічні концепції.

Контекстний підхід забезпечує врахування прикладного характеру професійно-педагогічної підготовки, що дасть підстави максимально адаптувати навчальний матеріал до потреб майбутніх офіцерів. Це сприяє підвищенню їх усвідомленості, мотивування та залученості до навчального процесу в університеті, що безпосередньо впливає на рівень їх підготовленості. Завдяки контекстному підходу розвиваються навички та вміння критичного, творчого та нестандартного практичного мислення, що є необхідною умовою для професійного ставлення та подальшого професійного

розвитку командирів в умовах сучасної війни.

Суб'єктно-діяльнісний підхід передбачає розгляд курсантів як основного центру навчання та виховання, а також він зосереджений на створенні максимально сприятливих умов для їх підготовки, зокрема для формування у них методичної компетентності. Цей підхід включає визначення системи ціннісних орієнтацій у діяльності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, стимулювання їх активного ставлення до себе як до суб'єктів військового управління, а також створення сприятливого навколишнього середовища для їх навчальної діяльності, підготовки та саморозвитку під час професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Дослідження спрямоване на подолання суперечностей, які склалися у військово-педагогічній практиці щодо підготовки військових фахівців фізичного виховання та спорту, які зокрема, і підтвердили необхідність цілеспрямованого формування методичної компетентності у курсантів.

Науковий пошук здійснювався через постановку та вирішення п'яти дослідницьких завдань.

1. Проаналізувати стан досліджуваності проблеми формування методичної компетентності фахівців у педагогічній теорії і практиці та з'ясувати суть і структуру методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

2. Обґрунтувати педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки в ВВНЗ.

3. Розробити авторську методику формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки.

4. Удосконалити критерії та показники діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

5. Експериментально перевірити результативність обґрунтованих педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки та розробити методичні рекомендації щодо її цілеспрямованого формування в ВВНЗ.

Методика розв'язання наукового завдання щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту передбачає проведення науково-педагогічного дослідження, яке спрямоване на отримання інформації про логіку в педагогічному процесі у ВВНЗ, а також наукового обговорення фактів щодо предмета нашого дослідження.

Для вирішенні поставлених дослідницьких завдань будемо використано сукупність теоретичних, емпіричних, експериментальних і статистичних методів дослідження. Зокрема, такі:

1) теоретичні:

- проведення аналізу, порівняння, синтезу, класифікації та узагальнення психолого-педагогічної літератури та наукових джерел із метою визначення теоретичних, методичних і прикладних аспектів теми дослідження.

- вивчення, аналіз, конкретизація та узагальнення досвіду навчально-виховної роботи закладів вищої освіти та ВВНЗ щодо формування методичної компетентності у майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, зокрема майбутніх офіцерів.

- узагальнення науково-теоретичних та дослідницьких даних для виокремлення та обґрунтування додаткових педагогічних умов, необхідних для цілеспрямованого, але контекстного для формування методичної компетентності у респондентів.

- використання педагогічного моделювання для проєктування структурно-функціональної моделі формування методичної компетентності, у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

2) емпіричні: спостереження, опитування, анкетування, тестування та метод експертного оцінювання – для визначення сучасного стану сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту;

3) експериментальні: послідовний педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи з однією групою респондентів до та після впливу на них) для перевірки результативності впроваджених педагогічних умов формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ;

4) статистичні: метод математичної статистики – критерій G-знаків, що застосовувався для опрацювання отриманих статистичних даних педагогічного експерименту; метод розрахунку статистичного T-критерію Вілкоксона – для підтвердження достовірності статистично значущих змін у нашій групі респондентів до та після формувального експерименту та відповідно підтвердження/спростування статистичної/наукової гіпотези дослідження; кореляційний аналіз отриманих експериментальних результатів – для з'ясування взаємозв'язків між компонентами методичної компетентності. Статистичне опрацювання результатів експерименту проводилось за допомогою SPSS (IBM Statistical Package for the Social Sciences).

Організація дослідження проводилось у три етапи – впродовж 2022-2025 рр.

Перший етап – *початковий* – на основі з'ясування особливостей професійно-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів з урахуванням результатів аналізу та узагальнення дослідницьких даних, а також потреб педагогічної практики щодо нашого дослідження було вирішено низку важливих завдань – були визначені об'єкт, предмет, гіпотеза, мета та завдання дослідження, для чого застосовано методи порівняльного аналізу. Проведено аналіз та узагальнення наукової літератури і джерел з досліджуваного питання

на основі порівняльного аналізу та узагальнення наявних концепцій і теорій. Виокремлено та обґрунтовано критерії й показники оцінювання сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

Дослідження організовувалося та проводилося на основних положеннях компетентнісного, аксіологічного, системного, контекстного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів до їх професійно-педагогічної підготовки. Зокрема було з'ясовано специфіку військово-професійної та педагогічної діяльності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у військових частинах, а також визначено необхідність цілеспрямованого формування у них методичної компетентності для якісного виконання ними методичних компетенцій. Це дало змогу нам, по-перше, визначити зміст і особливості їх майбутньої методичної діяльності на посадах начальників фізичної підготовки та спорту у військах; по-друге, визначити їх можливу поведінку під час виконання не лише функціональних обов'язків, а й інших завдань як командира, педагога. За допомогою методів системного аналізу, порівняння, синтезу, класифікації та конкретизації дослідницьких даних було уточнено сутність і зміст методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Для оцінювання сформованості у них методичної компетентності використовували методи тестування, анкетування та розв'язання квазіпрофесійних ситуацій, що дало змогу визначити її стан. Аналіз отриманих емпіричних даних показав, що вони недостатньо підготовлені до виконання методичних функцій у сучасних умовах як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Це демонструє напрям підготовки компетентного військового професіоналу.

Анкетування, опитування та практичну перевірку було проведено серед курсантів навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України. Після аналізу отриманих результатів експериментальної перевірки сформованості їх методичної компетентності очевидно, що вони недостатньо підготовлені до

майбутньої методичної діяльності. Основною причиною цього виступає те, що в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ відсутній системний і контекстний підходи до формування у них методичної компетентності, яка є однією з основних складових їх підготовки.

Аналіз навчально-наукової літератури, а також узагальнення емпіричних та експериментальних результатів дало змогу нам сформулювати основну гіпотезу дослідження, яка полягає у тому, що цілеспрямоване формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту можливе за умови впровадження таких педагогічних умов:

- педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ;
- наявність сучасної міжпредметної методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України у процесі їх професійної підготовки;
- використання об'єктивних критеріїв та показників діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання і спорту;
- цілеспрямоване формування важливих професійно-методичних якостей у курсантів як майбутніх офіцерів (командирів) і фахівців фізичного виховання та спорту.

Другий етап – *основний* – головною метою якого виступає експериментальна перевірка наукової гіпотези нашого дослідження. Для цього нами було впроваджено педагогічні умови формування методичної компетентності в процес професійно-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Додатково провели експериментальну перевірку результатів формувального етапу педагогічного експерименту.

Під час проведення експерименту, необхідно дотримуватись таких умов:

- 1) найбільш прийнятна кількість респондентів і проведених дослідів;

- 2) валідність обраних методик дослідження;
- 3) наявність статистично значущих відмінностей отриманих результатів між констатувальним та експериментальним етапами експерименту.

Основна функція педагогічного експерименту полягає в доведенні можливості підвищення сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Доведення результатів наукового експерименту мають підтверджуватись за допомогою методів математичної статистики, лише вони можуть довести об'єктивність отриманих експериментальних даних.

Наше дослідження передбачало використання однієї групи респондентів із загальною кількістю менше 50 осіб, а отже використовували непараметричні статистичні методи на одній вибірці. Це означає, що вона виступала як контрольною групою на констатувальному етапі педагогічного експерименту, так і експериментальною, тобто, знову ж таки, вплив здійснювався на цю ж групу, і результативність нашого дослідження на формуальному етапі педагогічного експерименту перевірялась на них. Для аналізу отриманих результатів з урахуванням нашої вибірки використано такі статистичні критерії: критерії G-знаків – для встановлення загального напрямку зсуву досліджуваної ознаки, тобто він допомагає визначити, куди змінюється ознака, чи змінюється шкала у бік покращення чи навпаки в напрямку погіршення; Т-критерій Вілкоксона – для оцінювання відмінностей в отриманих даних за двох різних умов на одній і тій самій вибірці; також він дає змогу встановити, наскільки зміна показників в одному напрямі більш інтенсивніша, ніж в іншому [79].

Для обробки даних використовували програмне забезпечення SPSS, у перекладі «статистичний пакет для соціальних наук». SPSS – програмний комплекс для статистичного аналізу даних. SPSS – важливий інструмент, як педагогічних і психологічних досліджень, так і часто використовується в дослідженнях ринку й громадської думки, епідеміологічних дослідженнях.

Програмні продукти SPSS дають змогу оперативно отримувати аналітичну інформацію, наочно подавати результати у вигляді високоякісних таблиць та діаграм, а також поширювати та впроваджувати отримані результати. За допомогою SPSS можна вирішувати такі дослідницькі завдання: організувати планування та здійснення комплексного оброблення результатів проведених досліджень; опрацювати отриману інформацію з використанням сучасних потужних статистичних методів (факторний аналіз, Q – критерій Розенбаума; U – критерій Манна-Уїтні; S – критерій тенденцій Джонкіра; H – критерій Крускала-Уолліса; T – критерій Вілкоксона; G – критерій знаків та ін.); ефектно та доступно презентувати статистичну інформацію.

Третій етап – *завершальний*. Він характеризується:

- первинною обробкою отриманих даних, тобто розрахунками сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів після впливу, який був на них здійснений;
- порівняння результатів констатувального та формувального етапів експерименту, а отже зіставлення рівнів сформованості курсантів до та після нашого впливу на них;
- якісне та об’єктивне статистичне обґрунтування результатів формувального етапу експерименту;
- узагальнення, систематизація, а також оформлення результатів педагогічного експерименту; впровадження результатів дослідження в процес професійно-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ;
- розроблено методичні рекомендації щодо формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізично виховання та спорту;
- формулювання висновків та визначення перспективи подальших напрямів наукових досліджень.

Для визначення напрямку зсуву досліджуваної ознаки у нашої вибірки використано непараметричний критерій – G-знаків, який дає змогу здійснювати обчислення отриманих даних, а також перевірити нашу гіпотезу – чи наявні зміни між першим і другим вимірюванням, чи зміна шкал

відбувається у бік погіршення чи покращення, а отже, чи наш педагогічний вплив статистично достовірно сприяв підвищенню сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Після обчислення загальної кількості нульових, позитивних і негативних зсувів між шкалами до та після проведення формувального етапу педагогічного експерименту ми визначили переважний напрям «типового» зсуву (сума зсувів, яка виявилася найбільшою – $n = 17$). Наступним треба визначити кількість «нетипових» зсувів ($G_{\text{емп}} = 0$) і виконати порівняння $G_{\text{емп}}$ та $G_{\text{кр}}$ (при рівні значущості 5 % $G_{\text{кр}} = 4$, тобто сума «нетипових» зсувів немає перевищувати 4 респондентів, а при рівні 1 % $G_{\text{кр}} = 3$) для $p = 0,05$ (5 %) та $p = 0,01$ (1 %). У нашому випадку $G_{\text{емп}} \leq G_{\text{кр}}$, як для 1 %, так і для 5 %, а отже, $p \leq 0,01$ «типовий» зсув можна вважати достовірним, і відповідно, вважати гіпотезу H_1 правдивою. Перевірку наших розрахунків було здійснено за допомогою програмного забезпечення SPSS, що підтвердило отримані дані, на високому рівні значущості – 0,1% ($p \leq 0,001$).

Для перевірки розрахунків за допомогою критеріїв знаків G , використали потужніший T -критерій Вілкоксона, який використовується за шкалою порядків і шкалою інтервалів. Він уможлиблює виявляти не тільки напрям змін, а й визначити інтенсивність зсувів. Цей критерій також є непараметричним і використовується для порівняння двох рядів вимірювання (ЕГ та КГ).

За результатами розрахунків отримуємо суму рангів нетипових зсувів – $T_{\text{емп}} = 0$. За допомогою таблиці критичних значень T -критерію Вілкоксона для рівнів статистичної значущості розраховуємо статистичну достовірність зсуву за критерієм для 20 респондентів – $T_{\text{кр}}$ при рівні значущості 5 % = 60, а при рівні 1 % $T_{\text{кр}} = 43$. За результатами експерименту отримуємо, що $T_{\text{емп}} \leq T_{\text{кр}}$, а отже, зсув шкал є статистично значущим на рівні $p < 0,01$. Вирішення завдання щодо перевірки гіпотези за допомогою T -критерію Вілкоксона, обчислення отриманих результатів, а також перевірка попередніх розрахунків виконувалась за допомогою SPSS. Результати вказали на рівень значущості,

який дорівнює $< 0,001$, а відповідно підтверджуємо нашу гіпотезу про наявність відмінностей у досліджуваних до та після проведення формувального етапу, та відповідно про результативність педагогічного експерименту щодо формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Для точного розуміння нашого педагогічного явища, а також усвідомлення того факту, яким чином один компонент методичної компетентності впливав на інший при їх формуванні у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту нами було використано метод кореляційного аналізу. *Кореляція* – співвідношення, зв'язок, залежність, узгоджена зміна ознак. Якщо зі зміною однієї (чи кількох) величин змінюється інша, то між шкалами спостерігатиметься кореляція [128]. Під час досліджень впливу намагаються встановити, чи існує зв'язок між двома шкалами, а в нашому дослідженні – компонентами методичної компетентності в одній вибірці чи між двома різними вибірками, якщо цей зв'язок існує, то чи супроводжується підвищення однієї шкали зростанням (позитивною кореляцією) чи зменшенням (негативною кореляцією) іншої. Для нашого дослідження використовуємо дослідження взаємозв'язків між різними компонентами в одній вибірці. Використовували метод рангової кореляції Спірмена, який є непараметричним та універсальним для роботи з даними, вимірними в будь-яких шкалах чи рангах. Унікальність методу рангової кореляції полягає в можливості зіставлення не індивідуальних шкал, а індивідуальних ієрархій чи профілів, що недоступно жодному з інших статистичних методів, у тому числі методу лінійної кореляції. Коефіцієнт рангової кореляції рекомендовано використовувати, коли потрібно перевірити, чи узгоджено змінюються різні шкали в одній вибірці і наскільки збігаються індивідуальні рангові шкали у кожного респондента за кожною шкалою. Всі розрахунки виконувались за допомогою програмного забезпечення SPSS.

Аналіз отриманих результатів вказав на наявність сильного і середнього рівнів кореляційної залежності у більшості компонентів між собою (рис. 3.13), що є позитивним у їх майбутній професійній та методичній діяльності у військах, чим більші зв'язки між компонентами, тим вище їх рівень методичної підготовленості, здатності та готовності до вирішення методичних завдань, які перед ними поставатимуть.

Розрахунки результатів дослідження забезпечувались методологічною та теоретичною обґрунтованістю основних аспектів педагогічного дослідження, що чітко відповідає валідним методам дослідження, завданням і меті нашого дослідження, кількісним і якісним проведенням аналізом теоретичного, емпіричного та експериментального матеріалів; апробацією отриманих даних на наукових конференціях, семінарах; упровадженням авторської методики та основних результатів дослідження в освітній процес ВВНЗ.

Розроблена та обґрунтована методика дисертаційного дослідження (рис. 3.13) дає змогу нам зрозуміти та виявити об'єктивні закономірності в досліджуваному педагогічному явищі, що дає підстави для досягнення її мети – цілеспрямоване формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процес їх професійної підготовки у ВВНЗ.

2.2. Обґрунтування педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ

У військових частинах безпосередньою підготовкою військовослужбовців до бойових дій займаються начальники фізичної підготовки і спорту. Відповідно від їх професійно-педагогічної підготовленості знаходити та використовувати нові методики, методи, засоби та технології підготовки особового складу згідно з потребами сучасної війни

залежить якість фізичної підготовленості особового складу. Начальники фізичної підготовки і спорту для ЗС та сектору безпеки та оборони готуються у ВВНЗ, які перші мають реагувати на потреби військових частин щодо військових професіоналів. У першу чергу це можливо за рахунок удосконалення змісту та системи професійної та фахової військової освіти. З урахуванням набутого за час війни досвіду та відгуків фахівців у сфері фізичної культури і спорту можна з впевненістю стверджувати про складність, багатогранність і багатофункціональність військово-професійної діяльності начальників фізичної підготовки і спорту у військах, яка не обмежується тільки їх функціональними обов'язками. Майбутні офіцери – фахівці фізичного виховання та спорту мають не лише вміти реалізовувати свої посадові компетенції, а вирішувати інші службові завдання, які ставить перед ними службова діяльність.

Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту залежить від специфічних обставин. Слушно зазначає І. Беліков, що «специфічні обставини підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в ЗС України пов'язані з їх вузькою фаховою спеціалізацією, насиченою військово-професійною підготовкою, наявністю спеціальних умов функціонування ВВНЗ, а також через те, що на них впливають інші чинники військово-професійної освіти» [13]. У зв'язку з цим важливо доповнити систему їх професійно-педагогічної підготовки спеціальними організаційно-педагогічними умовами формування у них методичної компетентності.

Проведений нами аналіз та конкретизація наукової психолого-педагогічної літератури вказує на велику кількість як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, які обговорюють необхідність і важливість упровадження організаційно-педагогічних умов у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) для створення спеціальних умов для цілеспрямованого формування необхідних видів компетентностей у будь-якого майбутнього фахівця у відповідності до світових стандартів, вимог часу, особистісних, професійних і

фахових потреб. Слід також зазначити, що проблема обговорення організаційно-педагогічних умов формування методичної компетентності підготовки майбутніх професіоналів, офіцерів й безпосередньо фахівців фізичного виховання та спорту достатньо не досліджена. Проблемі обґрунтування педагогічних умов присвячено праці Ю. Захарчишина (педагогічні умови підготовки офіцерів ЗС України до соціокультурної діяльності в миротворчих місіях [42]); Т. Новікова (педагогічні умови формування соціокультурних цінностей майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі професійної підготовки [84]); С. Костіва (обґрунтування педагогічних умов розвитку психофізичної витривалості майбутніх професіоналів військового управління у сфері оборони оперативно-тактичного рівня [64]); Д. Погребняка (обґрунтування організаційно-педагогічних умов розвитку фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частини ЗС України у системі післядипломної освіти [104]); О. Назола (педагогічні умови підвищення якості навчання іноземних мов курсантів ВВНЗ); Р. Торчевського (педагогічні умови розвитку управлінської культури майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти [151]); В. Шемчука (педагогічні умови розвитку управлінського мислення майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти [164]); Р. Бакуменка, В. Ягупова (вимоги сучасних методологічних підходів до організаційно-педагогічних умов розвитку професійної компетентності фахівців інформаційно-аналітичного забезпечення [7]); В. Свистун, Вербин Н. (педагогічні умови розвитку професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління [136]) тощо. Важливим також для проведення нашого дослідження є наукові праці В. Ягупов (методологічні основи компетентнісного підходу до професійної підготовки офіцерів запасу [176]), J. Raven (competence in modern society [216]), І. Блощинського, Г. Грибана, К. Пронтенка та інших (взаємозв'язок між мотивацією студентів до занять із фізичного виховання та рівнем їх фізичної підготовленості [193]),

J. Raudeliūnienė, Ž. Tunčikienė, R. Petruševičius (оцінка компетентності військових фахівців у ЗС Литви [215]) тощо.

Аналіз та узагальнення різних наукових джерел свідчить, що науковці не мають однозначного визначення поняття «організаційно-педагогічні умови» чи «педагогічні умови». Так, наприклад О. Дерев'янка педагогічні умови визначає як певну сукупність обставин, що забезпечує навчально-виховний та освітній процес, а також має враховувати мотиви, інтереси та спроможності суб'єкта щодо ефективної реалізації своєї професійної діяльності [34]. Це визначення вказує на відсутність чіткого розуміння автора про сутність поняття «педагогічні умови».

Проблему педагогічних умов також розв'язував А. В. Литвин, який слушно зазначив, що організаційно-педагогічні умови безпосередньо впливають на весь навчально-виховний процес, дають змогу здійснювати ефективно ним управління відповідно до поставлених завдань [70]. Ще він зазначав, що головна функція організаційно-педагогічних умов є організація проведення заходів навчання та виховання, які планомірно та цілеспрямовано будуть впливати на результати навчання, виховання та саморозвитку особистості за рахунок упровадження певної концепції освітньої діяльності, а також дасть змогу застосовувати сучасні чи інноваційні методики, методи, засоби, технології і педагогічний досвід викладачів для ефективнішого та якіснішого навчання та виховання, тих хто вчиться.

Гребенюк Л. визначив, що під поняттям «педагогічних умов» маються на увазі ті обставини, які цілеспрямовано створюються в процесі навчання та виховання і забезпечують найефективніший перебіг процесу формування необхідного психолого-педагогічного явища [33].

Костів С. досить обґрунтовано визначив, що під педагогічними умовами слід розуміти комплекс заходів освітнього процесу в ЗВО, що визначає найбільш доцільні та ефективні форми, методи і засоби та сукупність педагогічних взаємозв'язків, які забезпечують найбільш сприятливе

педагогічне середовище для формування та розвитку певного педагогічного явища [63].

Погребняк Д. дає визначення поняттю «організаційно-педагогічні умови» як сукупності сприятливих організаційних і педагогічних обставин у ЗВО, які свідомо створюють організатори педагогічного процесу для розвитку чи формування необхідних педагогічних явищ [104].

Урахування вищезазначеного, а також аналіз фахової та військової літератури вказує на необхідність цілеспрямованого формування у них методичної компетентності, яка є одним із елементів їх професійно-педагогічної компетентності та допоможе їм реалізовувати педагогічні заходи, а також дасть їм змогу обрати необхідні принципи, організаційні форми, методи, методики, технології, методичні прийоми та засоби фізичної підготовки військовослужбовців різних видів і родів військ [209].

Аналіз, систематизація та конкретизація наукових джерел дають можливість нам зробити висновок, що під педагогічними умовами формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту слід розуміти сукупність оптимальних організаційних і педагогічних заходів у ВВНЗ для їх професійно-педагогічної підготовки, що забезпечують сприятливе організаційно-педагогічне середовище у ВВНЗ для формування методичної компетентності в процесі професійно-педагогічної підготовки.

Також слід, на нашу думку, враховувати такі вихідні дані для обґрунтування педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ:

- специфіку методичної діяльності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту як суб'єктів військового управління в військових частинах;

- структуру їх методичної компетентності як фахівців фізичного виховання та спорту в військових частинах з урахуванням специфіки реалізації ними своєї методичної функції;
- наявні методики, методи та засоби формування їх методичної компетентності;
- організаційно-педагогічний потенціал ВВНЗ щодо вдосконалення педагогічної системи щодо цілеспрямованого формування у них методичної компетентності як майбутніх організаторів і управлінців фізичної підготовки та спорту військовослужбовців у військовій частині.

Для забезпечення результативності професійно-педагогічної підготовки необхідно обґрунтувати низку педагогічних умов, які будуть здійснювати суттєвий вплив на цілеспрямоване формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки.

У процесі обґрунтування відповідних організаційно-педагогічних умов важливо враховувати та виокремити міжпредметні зв'язки в їх професійно-педагогічній підготовці, оскільки така підготовка фахівців фізичного виховання та спорту є, на нашу думку, сукупністю військово-професійних і фахових дисциплін, які роблять можливим їх якісну методичну підготовку. У зв'язку з цим вони мають містити та охоплювати основні аспекти їх методичної підготовки – методологічний, теоретичний і прикладно-практичний.

Методологічний аспект містить провідні ідеї та основні принципи, за допомогою якого відбувається формування їх методичної компетентності в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Важливо враховувати та дотримуватись вимог і принципів таких методологічних підходів:

- системного (комплексний підхід щодо формування їх методичної компетентності в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, зокрема дотримуватися вимог цілеспрямованості, структурності, функціональності та контекстності);

– аксіологічного (базується на понятті «цінність» і має задовольняти потреби як майбутнього фахівця, так і науково-педагогічний склад ВВНЗ, а також включати спільні ідеї, потреби і спонукання у вигляді ціннісних норм і ціннісного ідеалу взагалі та формування їх методичної компетентності в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ);

– компетентнісного (формування не тільки теоретичного мислення, а насамперед, практичного – професійно-педагогічного – мислення як офіцера та педагога, формування, розвиток і вдосконалення практичних методичних здатностей майбутніх фахівців у процесі їх професійно-педагогічної підготовки; він також орієнтує суб'єктів освітнього процесу на виховання мотиваційної, етичної та поведінкової сфер, відповідає за формування та розвиток професійно-важливих якостей майбутніх фахівців) [215];

– контекстного (конкретний контекст – майбутню військово-професійну, у тому числі й безпосередньо їх методичну діяльність як майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту);

– суб'єктно-діяльнісний (майбутній фахівець має бути суб'єктом методичної діяльності та готовим до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з іншими суб'єктами військово-професійної та методичної діяльності в військовій частині, а також він має бути суб'єктом творчої методичної діяльності для успішної реалізації методичної функції) [208].

Теоретичний аспект включає цілі, зміст і результат не лише військово-професійної діяльності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, а також він має відповідати їх майбутній методичній діяльності у військах як суб'єктів військового управління.

Прикладно-практичний аспект надзвичайно важливий у процесі формування саме нашого виду компетентності через те, що, з одного боку, він визначає основні методики, методи, засоби та технології формування методичної компетентності у досліджуваних, оскільки зумовлений наявністю сучасної навчально-тренувальної та інформаційної бази, необхідного матеріального забезпечення, які відповідатимуть вимогам сьогодення, а з

іншого – специфікою їх майбутньої військово-професійної та методичної діяльності. Водночас цей аспект є дуже актуальним під час ведення повномасштабної війни ЗС України, оскільки військові підрозділи та частини постійно змінюють місце дислокації, що характеризується складністю забезпечення необхідною матеріальною базою для якісної фізичної підготовки [49].

У процесі обґрунтування педагогічних умов враховували вищезазначені методологічні аспекти, а також нами було використано метод експертного оцінювання (Додаток Ж). Групі експертів було запропоновано проранжувати представлені нами педагогічні умови у порядку їх впливу на формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки. Для забезпечення валідності результатів отриманих цим методом обрані експерти мають бути ретельно відібрані відповідно до їх експертної підготовленості, фахової та професійної компетентності, досвіду роботи у відповідній галузі, а також їх критичного практичного мислення як суб'єктів військового управління та чіткого осмислення запропонованої проблем [181]. Не менш важливим є те, що дотримувалися принципу анонімності, який допомагає унеможливити групові обговорення проблеми формування педагогічних умов у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

Експерти мали висловити думку та ставлення щодо результативності наведених нами таких педагогічних умов:

- урахування індивідуальних особливостей курсантів у процесі формування у них методичної компетентності;
- цілеспрямоване формування професійно-методичних якостей у курсантів як майбутніх офіцерів (командирів) і фахівців фізичного виховання та спорту;
- наявність сучасної авторської методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки;

- вмотивованість науково-педагогічних працівників щодо здійснення професійно-педагогічного впливу на майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту;
- використання об'єктивних критеріїв і показників діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки;
- педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ;
- редагування змісту освітньо-професійної програми підготовки курсантів у ВВНЗ для формування у них методичної компетентності;
- редагування змісту та підходів при розробленні навчальних матеріалів для цілеспрямованого формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки;
- проведення системного та систематичного контролю рівнів сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ на всіх курсах (етапах) навчання;
- розуміння важливості цінностей і розвиток мотивації до формування методичної компетентності майбутніми офіцерами – фахівців фізичного виховання та спорту.

Додаткове питання щодо оптимальної кількості педагогічних умов, яка, на їх думку, сприятиме цілеспрямованому формуванню методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ.

Експерти мали визначити, які педагогічні умови будуть більш результативно впливати на сформованість методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки та розставити їх відповідно до результативного впливу на її формування у відповідному стовпчику, де 1 –

найнижчий рівень впливу, 10 – найвищий. Якщо з запропонованими педагогічними умовами експерти не погоджуються, то вони мають змогу висловити думку та запропонувати більш вагому на їх думку педагогічну умову (Додаток Ж).

Результати проведення експертного оцінювання та аналізу наукової психолого-педагогічної літератури дають змогу зробити висновок щодо підвищення результативності формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ за наявності таких організаційно-педагогічних умов:

1. Цілеспрямоване формування професійно-методичних якостей у курсантів як майбутніх офіцерів (командирів) і фахівців фізичного виховання та спорту. Під цією умовою маємо на увазі створення певного спеціального курсу навчання у ВВНЗ, який буде спрямований на цілеспрямоване формування у них важливих індивідуально-психічних якостей, які безпосередньо впливають на їх майбутню методичну діяльність у військах. Цей курс може бути, як окремою дисципліною, так і включеною в декілька вже наявних для закріплення міжпредметних зав'язків у системі їх професійно-педагогічної підготовки. Він має бути комплексним і включати як військово-професійну підготовку, так і методичну, а результатом має стати набуття методичних знань, умінь, навичок, здатностей і готовності до реалізації методичної компетенції як військового керівника. Для результативної реалізації спецкурсу потрібно застосовувати сучасні методи навчання, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), які допомагають залучити курсантів до творчої та сумлінної навчально-пізнавальної діяльності, комбінацію сучасних способів і засобів психолого-педагогічного впливу на них [175]. Вони мають насамперед забезпечувати розвиток творчого військово-професійного, у тому числі й педагогічного мислення, активізувати навчально-пізнавальну діяльність, уміння нестандартно виходити з певних проблем і проблемних ситуацій. Курсанти

мають навчитись бути ініціативними командирами та керівниками, що забезпечуватиме високу результативність при прийнятті важливих рішень, особливо в нестандартних ситуаціях чи за умов невизначеності, які на полі бою виникають дуже часто. Важливим аспектом також є уміння щодо культури професійно-педагогічного спілкування, яка забезпечує суб'єкт-суб'єктну взаємодію в процесі реалізації методичної функції майбутніми офіцерами. До того ж слід розвивати у курсантів певну методичність (послідовність, систематичність, плановірність і логічність) як у звичайних умовах, так і під час виконання ними бойових чи навчально-бойових завдань.

2. Наявність авторської методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Під такою методикою розуміємо комплекс системних методичних заходів, який буде запроваджений в їх професійно-педагогічну підготовку з метою формування методичної компетентності як майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту відповідно до вимог основних методологічних підходів – системного, компетентнісного, аксіологічного, контекстного та суб'єктно-діяльнісного. Згідно з цими положеннями слід відмітити основні завдання, міжпредметної методики. Зокрема, такі:

- розвиток цінностей і мотивації до формування у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту методичної компетентності в період професійної підготовки у ВВНЗ;

- формування у них когнітивного компонента методичної компетентності як командирів – фахівців фізичного виховання та спорту та начальників фізичної підготовки у військах [51];

- цілеспрямоване формування елементів професійно-методичного компонента – методичних навичок, умінь, здатностей і готовності реалізовувати і контролювати заходи методичної діяльності [209];

- формування професійно-важливих методичних якостей, які допомагатимуть їм у їх майбутній військово-професійній та методичній діяльності;

- розуміння сутності й ролі методичної компетентності як суб'єкта військово-професійної, педагогічної та методичної діяльності.

3. Педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ є важливою педагогічною умовою, яка за рахунок чіткого конструювання та логічної побудови міжпредметних зв'язків наочно та системно відображає головні складові її формування та їх зв'язок від мети до результату. Головною метою створення моделі є можливість спроектувати процес формування психолого-педагогічного явища для виявлення варіантів підвищення результативності та удосконалення навчально-виховного процесу у ВВНЗ. Таке педагогічне моделювання допомагає скорелювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію у процесі методичної підготовки між військовими педагогами та курсантами. Педагогічне моделювання дає змогу відобразити головні аспекти формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту під час їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ – методологічний, теоретичний чи змістовний, процесуальний і практичний. Вважаємо, що модель має включати, такі основні блоки: цільово-методологічний, функціональний, суб'єктний, організаційно-процесуальний, діагностувально-корегувальний і результативний.

4. Використання об'єктивних критеріїв і показників діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Для відображення реальних результатів щодо її сформованості, а також можливості проведення заходів корегування у процесі її формування важливо визначити критерії та показники оцінювання її сформованості, які б відповідали методологічним вимогам об'єктивності,

контексності, достовірності та достатності. На основі врахування змісту та структури методичної компетентності нами було визначено такі критерії:

- аксіологічно-мотиваційний (показники – фахові цінності та мотиви);
- інтелектуальний (показники – методичні знання щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців, професійно-методичні знання успішно вирішувати загальновійськові завдання, знання сучасних методів, технологій, засобів і прийомів підвищення рівня фізичної підготовленості військовослужбовців частини);
- методичний (показники – методичні вміння та навички щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців, професійно-методичні вміння та навички ефективно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення, здатність володіти методиками фізичного виховання, уміння застосувати сучасні методи і прийоми для покращення фізичної підготовленості особового складу);
- психологічний (показники – організованість, комунікативність, методичність, ініціативність);
- рефлексивний (показники – відповідальність, рефлексивність, фахова суб'єктність).

Визначили також рівні її сформованості – низький, достатній, середній і високий. Всі ці складові допоможуть нам досить точно та об'єктивно з'ясувати, як результат формування методичної компетентності, так і проводити корегувальні дії у процесі її формування у ВВНЗ.

Аналіз науково психолого-педагогічної літератури з проблеми впровадження педагогічних умов у процес підготовки військових і зокрема фахівців фізичного виховання та спорту у ЗС України дав змогу визначити та обґрунтувати педагогічні умови, які позитивно впливатимуть на формування методичної компетентності у майбутніх фахівців: цілеспрямоване формування професійно-методичних якостей у курсантів як майбутніх офіцерів (командирів) і фахівців фізичного виховання та спорту; наявність сучасної

авторської методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки; використання об'єктивних критеріїв і показників діагностування рівнів сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту; педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ.

Реалізація обґрунтованих нами педагогічних умов сприятиме покращенню освітнього процесу у ВВНЗ та цілеспрямованому формуванню у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту методичної компетентності. Додатково це допоможе закріпити, а між деякими дисциплінами створити міжпредметні зв'язки, які позитивно впливають на сукупний результат професійно-педагогічної підготовки загалом.

2.3. Педагогічне моделювання формування методичної компетентності офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно- підготовки

Будь-який військовий конфлікт встановлює нові вимоги до рівня військово-професійної підготовленості військовослужбовців. Вторгнення РФ показало, що підготовка військових фахівців має бути гнучкою до реалій сьогодення, а також швидко пристосовуватись до потреб, які встановлюють бойові дії. Зміни під час війни, перехід від оборони до наступу, застосування сучасних технологій на полі бою, поява західного озброєння, а також інші чинники поставили нелегке завдання перед командирами, інструкторами ВВНЗ – якісно та швидко підготувати висококваліфікованих фахівців різних галузей. Одним із видів підготовки у військових частинах є фізична підготовка особового складу. Безпосередньо за фізичний розвиток особового складу відповідають начальники фізичної підготовки і спорту, які за відсутності необхідних засобів і матеріального оснащення мають впоратись

із головним завданням сьогодення – це підготовка військовослужбовців до участі у бойових діях.

Суттєві зміни, що зачіпають абсолютно всі сфери життя, настільки інтенсивні й стрімкі, що система вищої військової освіти вже не в змозі вирішити проблему підготовки фахівців у будь-якій галузі в такому обсязі, щоб у ході його професійної діяльності він не відчував кризи компетентності [78], пов'язаної з відставанням від цих змін. У зв'язку з цим важливо переходити від описовості до моделювання і прогнозування її результатів [146].

Для нас важливо обґрунтувати педагогічну модель формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту під час їх професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень засвідчив, що багато як українських, так і закордонних наукових робіт присвячено теоретичному, практичному, а головне прикладному характеру педагогічного моделювання. Проблема моделювання в системі освіти присвячено роботи вітчизняних науковців (Є. Лодатко [72], В. Биков [15], Г. Осадчий [91], А. Теплицька [150], В. Ягупов [177]), і закордонних (W. Walat [223], T. Campbell [194], B. Goldbert [199; 200], G. Goodwin, J. Johnston [201], S. Sottolare [199], K. Brawner, A. Sinatra [199], R. Sierra [218]). Розв'язанням проблем педагогічного моделювання формування та розвитку різних видів компетентностей військових фахівців та спеціалістів сектору оборони приділено увагу, таких науковців, як О. Рибчука (педагогічна модель розвитку фахової компетентності викладачів ВВНЗ у системі післядипломної освіти) [125], Д. Погребняка (педагогічне моделювання розвитку фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин ЗС України у системі післядипломної освіти) [105], В. Михайлова (педагогічне моделювання розвитку професійної компетентності фахівців із питань цивільної безпеки у системі післядипломної освіти) [78], Л. Олійника та інших (структурна модель моніторингу якості індивідуальної підготовки

науково-педагогічних працівників ВВНЗ) [90], Р. Шостака (педагогічне моделювання формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України на адаптивних засадах) [187]. Слід також зазначити роботу Р. Пристінського (педагогічні проблеми формування методичної компетентності майбутніх офіцерів національної гвардії України у ВВНЗ) [111], який досліджує схожу проблему щодо формування методичної компетентності у курсантів.

Відповідно до тлумачного словнику поняття «модель» має декілька визначень: зразок якого-небудь нового виробу, взірцевий примірник чогось; тип, марка конструкції; предмет, відтворений у зменшеному, іноді у збільшеному або натуральному вигляді; те, що є матеріалом, натурою для художнього зображення, відтворення; особа, яка позує перед живописцем або скульптором; зразок, з якого знімається форма для відливання або відтворення в іншому матеріалі. А поняття «моделювання» – це створення моделі або дослідження, чого-небудь, через побудову і вивчення їх моделей [23].

Модель у філософському розумінні – це «непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання шляхом дослідження їхніх моделей» [155].

У педагогічному словнику С. Гончаренко описує модель як умовний образ (зображення, схема, опис тощо) якогось об'єкта (або системи об'єктів), який зберігає зовнішню схожість і пропорції частин, при певній схематизації й умовності засобів зображення [31].

Провідні науковці визначають педагогічну модель як схему для пояснення якогось явища чи процесу [83].

Бекірова А. визначає педагогічне моделювання як метод створення та вивчення педагогічних моделей, тобто відображення основних характеристик певної педагогічної системи (процесу, явища) у спеціально створеному об'єкті – у педагогічній моделі у формі мисленєвого уявлення чи

матеріальної реалізації педагогічного процесу (явища), який адекватно відображає досліджуваний предмет педагогічної дійсності [8].

Науковці С. Сисоєва та Т. Кристопчук під моделюванням розуміють безпосереднє практичне чи теоретичне керування об'єктом, при якому досліджується не об'єкт, а використовується певна система, яка знаходиться у деякій об'єктивній відповідності з об'єктом вивчення та здатна замінювати його при дослідженні, а в кінцевому рахунку надавати інформацію про сам об'єкт моделювання [143].

Таким чином можемо визначити, що *модель формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту являє собою відображення впорядкованої структури психолого-педагогічного явища, його функціональних елементів і зв'язків між ними.*

Основним завданням нашого дослідження є створення та обґрунтування педагогічної моделі, яка уможливить цілеспрямоване формування методичної компетентності у досліджуваних. З урахуванням вимог часу та складної обстановки, в якій вони проходять професійно-педагогічну підготовку, маємо враховувати такі принципи педагогічного моделювання :

- принцип прикладної спрямованості, який відповідає за формування у них практичних умінь та навичок, які максимально повно відповідатимуть їх майбутнім компетенціям;

- принцип прогнозування – зумовлений створенням образу майбутнього офіцера – фахівця фізичного виховання та спорту з урахуванням викликів сучасної війни, які можуть поставати перед ним;

- принцип контекстності – передбачає безпосередній зв'язок між цілями, структурою, методиками формування нашого педагогічного явища та очікуваним результатом;

- принцип рефлексності – спрямований на формування у досліджуваних чіткого усвідомлення себе як суб'єктів військового управління, а також розуміння своєї відповідальності за прийняті рішення;

– принцип діагностувальності – це розроблення критеріїв та показників для контролю сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту на всіх етапах їх професійно-педагогічної підготовки.

Дослідник О. Рибчук під час створення моделі розвитку фахової компетентності викладачів ВВНЗ у системі післядипломної освіти виділив такі її складові: цілепокладання; теоретико-методологічний; змістовний; суб'єктний (як окремий компонент змістовного блоку); процесуальний; діагностувально-результативний [127]. Досить добре обміркований і зрозумілий підхід до проєктування педагогічної моделі.

Костів С. під час проєктування педагогічної моделі розвитку психофізичної витривалості майбутніх професіоналів військового управління у сфері оборони оперативно-тактичного рівня в системі післядипломної освіти визначив п'ять основних блоків: цільово-методологічний, змістовний, суб'єктно-професійний, організаційно-процесуальний та діагностувальний [64]. Таке проєктування педагогічної моделі вважаємо досить виваженою та науковою, яка відповідає основним принципам створення моделей.

Нам імponує науковий підхід до створення моделі Д. Погребняка, який врахував всі методологічні принципи створення педагогічних моделей і виділив такі основні блоки:

- цільово-методологічний (відображає мету та завдання);
- змістовно-функціональний (структура психолого-педагогічного явища);
- суб'єктний (взаємодія між суб'єктами навчання);
- організаційно-діяльнісний (відображає форми, методи та засоби навчання і виховання);
- діагностувально-результативний (критерії оцінювання та рівні сформованості педагогічного явища) [105].

Не дивлячись на велику кількість наявних наукових досліджень із

проблеми створення педагогічних моделей, які сприятимуть розвитку чи формуванню певних психолого-педагогічних явищ, вивчення саме проблеми педагогічного моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту залишилось поза увагою.

Аналіз вітчизняної та закордонної наукової літератури щодо змісту педагогічного моделювання формування (розвитку) різних видів компетентностей і педагогічних явищ, а також з урахуванням сучасних реалій, які постають перед майбутнім офіцером та його посадові компетенції дали змогу побудувати педагогічну модель, яка складається з цільово-методологічного, смислово-функціонального, суб'єктного, діагностувально-корегувального та результативного блоків (рис. 2.3).

Цільово-методологічний блок складається з мети, завдання та методологічних підходів формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ.

Основна мета лежить у цілеспрямованому формуванні у них методичної компетентності.

Під завданням розуміємо формування окремих компонентів нашого педагогічного явища, які забезпечують сформованість методичної компетентності у цілому.

Сучасні методологічні підходи, які мають бути враховані – це компетентнісний, аксіологічний, системний, контекстний і суб'єктно-діяльнісний. *Компетентнісний підхід* передбачає те, що ми вважаємо результатом успішної професійно-педагогічної підготовки, не лише набуття нових знань, умінь і навичок, а вміння їх застосовувати на практиці, особливо під час екстремальних ситуацій, які є постійними в умовах широкомасштабної війни. Реалізація основної ідеї компетентнісного підходу допоможе вирішити одну з найважливіших проблем військово-професійної підготовки, а саме: низький рівень практичної підготовленості офіцерів і здатностей використовувати свої знання на практиці, особливо в умовах невизначеності,

в яких вони постійно знаходяться. Слід також врахувати думку В. Свистун та В. Ягупова, які дуже вдало зазначають, що компетентнісний підхід не обмежується лише певним знаннями, вміннями, навичками та застосуванням їх на практиці, а справді компетентний фахівець, має бути творчою особистісно, професійно та психологічно готовим і здатним, що є дуже важливим, в першу чергу для офіцерів, які беруть участь у бойових діях, де відсутні стандартні ситуації і завжди потрібно мислити не стандартно [133].

Аксіологічний підхід. Цінності, які визнає людина, формують її ціннісні орієнтації. Ціннісні орієнтації визначають загальний підхід людини до світу, до себе, до інших людей, надають сенс особистісним позиціям, поведінці, вчинкам і професійній діяльності [76]. С. Сисоєва слушно зауважила, що ціннісні орієнтації на індивідуальному рівні є соціальним психологічним феноменом, що відображається в наданні переваги чи відкиданні певних смислів і моделей поведінки людини, проявляється в її спрямованості та переконаннях [145].

Зараз як ніколи постає питання про важливість ціннісних орієнтирів, правильного розуміння та підходу індивіду до того, що відбувається навколо. Аксіологічний підхід передбачає виховання у майбутніх офіцерів патріотизму, національної свідомості, любові до рідних, а також гуманістичних цінностей, які дають можливість залишатись людиною, особливо в часи кровопролитної війни, втрати друзів, розбомблених будинків і зруйнованих доль.

Системний підхід використовує для попереднього оцінювання масштабу діяльності та подальшого встановлення зв'язків із основними функціональними обов'язками та завданнями, які будуть виконуватись, а за можливості із спільними задачами (задачами підрозділів) та цілями навчань [123]. Він передбачає розроблення системи, структури, а також її елементів, що допоможуть досягти кінцевого результату, а саме – розробити чітку систему формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки та визначити її складові, такі як мета, зміст, форми, методи, засоби

та результат.

При обґрунтуванні педагогічної моделі формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту важливо враховувати прикладний характер їх професійно-педагогічної підготовки, у межах *контекстного підходу*, що, як вважають зарубіжні дослідники, допомагає максимально якісно пристосувати навчальний матеріал до потреб курсантів, через що вони стають більш усвідомленими, вмотивованими та задіяними до процесу навчання, що безпосередньо впливає на їх рівень підготовленості [217].

Також, на думку Р. Бернса та П. Еріксона, контекстний підхід забезпечує розвиток навичок критичного, творчого та нестандартного мислення, що є необхідною умовою для подальшого професійного становлення в умовах сучасного конкурентного ринку праці [192], а в нашому випадку – становлення справжнього командира, який знає як вирішувати поставлені завдання.

Суб'єктно-діяльнісний підхід передбачає сприйняття курсантів як центрів навчання і виховання, створення максимально сприятливих умов для формування у них методичної компетентності.

Залучення майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту до активної участі у процесі навчання, стимулювання його активного суб'єктного ставлення до самого себе як до суб'єкта військового управління, створення для них навколишнього простору для їх професійно-педагогічної підготовки та саморозвитку під час їх набуття освіти у ВВНЗ необхідні для дотримання основних педагогічних вимог суб'єктно-діялісного підходу [170].

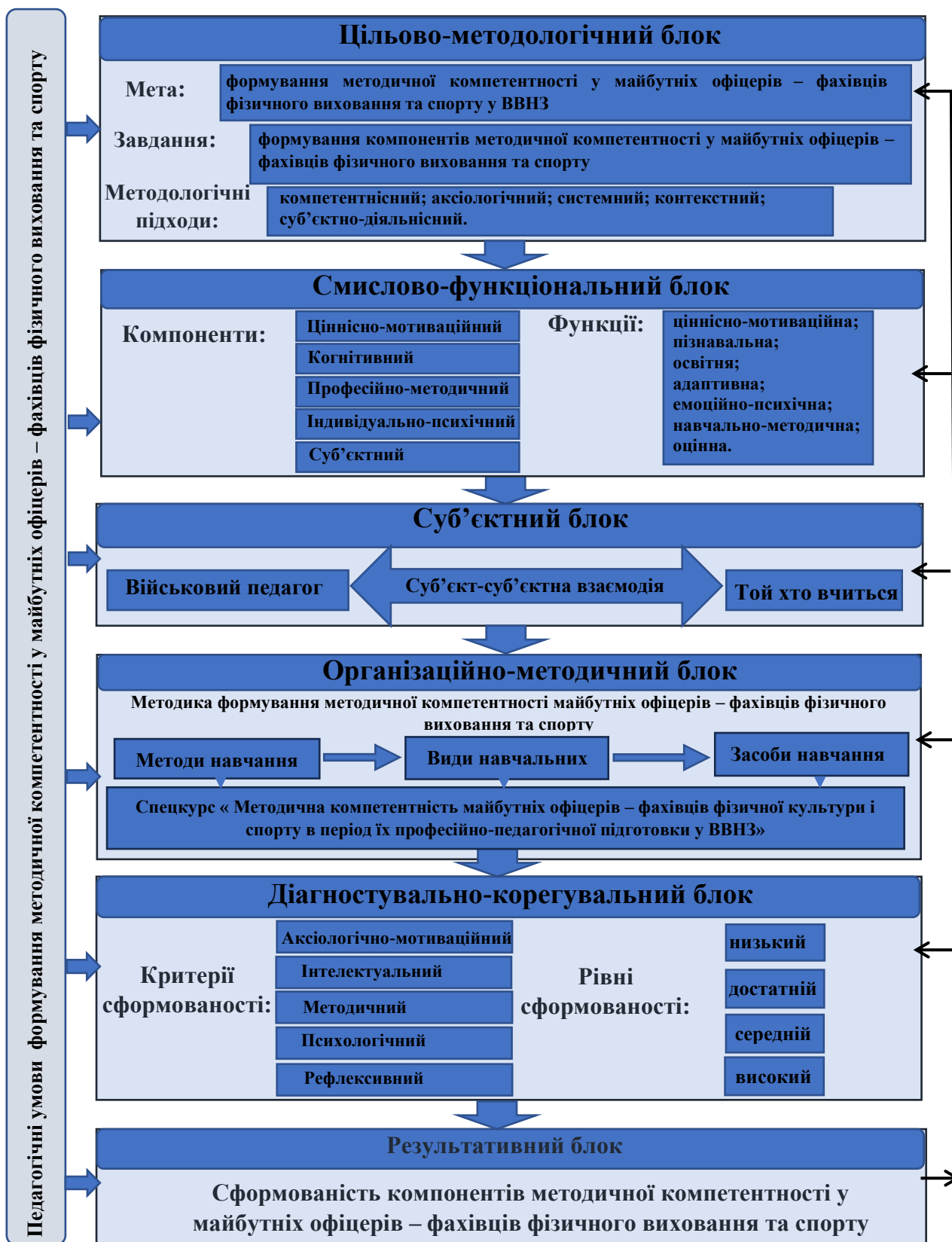

Рис. 2.1. Педагогічна модель формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ

У сучасних дидактичних концепціях суб'єктно-діяльнісного підходу прийнято вважати, що центром навчання є суб'єкт, який вчиться, насамперед його цінності, мотиви, бажання, наміри, інтереси тощо [186]. Тому для цілеспрямованого формування у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту необхідно відповідати їх ціннісно-мотиваційному колу зацікавлення, а з підвищенням їх рівня мотивації, у них підвищуються інтелектуальні здатності, посилюється пізнавальна активність, а також стимулюється їх творча активність, що надзвичайно важливо для ефективної та якісної професійно-педагогічної підготовки [179].

Смислово-функціональний блок є віддзеркаленням змісту методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Слід зазначити, що зміст їх військово-професійної підготовки має враховувати складові досліджуваних педагогічних явищ, у нашому випадку – це його компоненти – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, професійно-методичний, індивідуально-психічний і суб'єктний. Також при визначенні структури їх професійно-педагогічної підготовки, ми маємо враховувати потреби ЗС України та інших військових формувань сектору безпеки і оборони у фахівцях різних галузей, особливо в умовах повномасштабної війни.

Відповідно до педагогічної моделі нами було визначено основні функції процесу формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Зокрема, такі:

- ціннісно-мотиваційна (спонукає до навчальної та виховної діяльності, розуміння важливості підготовки до майбутньої військової діяльності, особливо з урахуванням війни та необхідності країни у високопрофесійних офіцерах);
- пізнавальна (спрямована на формування методичних знань, умінь, навичок та стимулювання активності під час пізнавальної діяльності);
- освітня (спрямована на засвоєння знань, які набуваються у процесі професійно-педагогічної підготовки);

- адаптивна (розвиває навички та вміння, щодо швидкого пристосування до виконання завдань в умовах невизначеності, а також роботи в обстановці, що швидко змінюється);

- емоційно-психічна (допомагає вчитись майбутнім офіцерам проводити методичну діяльність в різних умовах, таких як бойові дії);

- навчально-методична (сприяє створенню структурованості і системності навчального процесу, враховує адаптацію навчального процесу до потреб курсантів і вимог їх майбутньої методичної діяльності).

Суб'єктний блок необхідний для забезпечення взаємодії між усіма учасниками процесу формування методичної компетентності у ВВНЗ. Він є основою як для викладача, так і для курсантів в усвідомленні своєї суб'єктності під час їх взаємодії. Чітке пояснення курсанту ролі методичної компетентності, яка буде підвалиною в їх майбутній професійній діяльності, допоможе швидше їм зрозуміти важливість цього педагогічного явища. Також викладачу та ВВНЗ необхідно створити сприятливі умови, які допоможуть майбутньому офіцеру – фахівцю фізичного виховання та спорту успішно вчитись у процесі професійно-педагогічної підготовки, а саме надати їх необхідний навчальний матеріал та забезпечувати всім необхідним інвентарем та сучасною навчально-матеріальною базою.

Одним із важливих чинників суб'єктного блоку є повне залучення курсанта до процесу професійно-педагогічної підготовки. Його необхідно зробити активним суб'єктом навчальної діяльності на основі їх бажання сформувати методичну компетентність. Відповідно його суб'єктність залежить від сформованості у нього суб'єктних якостей, які забезпечують досягнення поставленої мети, прагнення до самонавчання та саморозвитку [13], самостійність у виборі засобів навчальної діяльності, чітким виконанням усіх поставлених завдань для формування досліджуваного педагогічного явища, вміння планувати час і розподіляти приділені зусилля, а також важливо навчитись проводити самоаналіз та самооцінку своєї підготовленості як офіцера.

Відтак курсант має в повному обсязі зрозуміти структуру майбутньої методичної діяльності з урахуванням його мотивів, цінностей, визначеної мети, а також знань, умінь, навичок і здатностей. Чітке виконання всіх умов забезпечуватиме позитивний результат під час формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Організаційно-методичний блок необхідний для поступового, послідовного та поетапного формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ. Цей блок визначається методикою формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, яка характеризується наявністю форм, методів, засобів навчання та виховання, а також різними видами навчальних занять, а реалізується методика за допомогою спеціального курсу підготовки «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ».

Вибір необхідних форм, методів, засобів навчання визначає результативність формування досліджуваного педагогічного явища. Організаційні форми навчання поділяються – за характером навчальних завдань та їх специфікою (загальні, специфічні), за місцем здійснення навчального заходу (класні, позакласні), за характером діяльності навчаємих (практичні, теоретичні), за часом здійснення дидактичних заходів (планові, службово-планові, позапланові), за кількістю суб'єктів навчання (індивідуальні, групові), за характером керування навчально-пізнавальної діяльності (заняття під керівництвом викладача, самостійна робота). До класифікації методів навчання належать: усне викладення матеріалу, обговорення матеріалу, що вивчається, методи показу, практичні методи навчання, методи контролю і самоконтролю, а також самостійна робота. Иди навчальних занять можна розрізняти як традиційні (лекції, групові, семінарські, лабораторні та практичні заняття, індивідуальна і самостійна

робота, навчальну практику, іспити, заліки тощо), і – сучасні (активні види та методи навчальних занять – рольові та ділові ігри, круглий стіл, вирішення квазіпрофесійних завдань, практичне виконання вправ, ігрове проектування, обмін досвідом, зустріч з видатними спортсменами та тренерами, заняття-екскурсії тощо).

До засобів відносимо навчальні посібники, підручники, мультимедійні засоби, підключення до мережі Інтернет, а також навчально-спортивну та матеріально-технічну базу для якісної, не лише теоретичної, а й практичної підготовки.

Зміст *діагностувально-корегувального блоку* демонструє обґрунтовані нами критерії та показники діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, професійно-методичний, індивідуально-психічний і суб'єктний [57]. Головним завданням цього блоку є визначення сформованості методичної компетентності (низький, середній, достатній і високий). За допомогою отриманих результатів здійснюємо контроль, діагностування, а також корегування мети, завдань, змісту, організаційних форм, методів і засобів формування педагогічного явища у курсантів.

Результативний блок є констатуванням сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ, а саме визначення відповідного рівня сформованості окремих її компонентів за допомогою обґрунтованих нами критеріїв і показників. Можна наголошувати, що результативний блок є відображенням виконання основних завдань нашої педагогічної моделі, що є інтегральним результатом професійно-педагогічної підготовленості майбутніх офіцерів.

Моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту є складним педагогічним процесом, який передбачає дотримання вимог певних методологічних

підходів – компетентнісного, аксіологічного, системного, контекстного і суб'єктно-діяльнісного.

Важливо наголосити, на тому, що педагогічне моделювання допомагає наочно вказати та відобразити мету, завдання, методологічні підходи, принципи, компоненти, функції, критерії та показники діагностування рівнів сформованості методичної компетентності, а також з'ясувати зв'язки між ними. Наголошуємо, що педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ є актуальною педагогічною проблемою, яка допоможе вирішити одну з системних педагогічних умов – організаційної, без якої неможливо отримати необхідний результат.

2.4. Авторська методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки

Для якісної методичної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту однією з умов є створення та впровадження методики формування методичної компетентності у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, яка забезпечуватиме їх методичну підготовленість як військових професіоналів.

У вітчизняній науці приділено достатньо уваги методикам формування різних видів компетентностей, у тому числі й методичній. Для нашого дослідження суттєвий науковий інтерес представляють наукові роботи таких дослідників, які розв'язують проблему розроблення методики формування різних видів компетентностей: О. Капінуса (комплексна методика формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів на етапі первинної професіоналізації [44]), О. Бойка (методика формування лідерської компетентності офіцерів [19]), О. Пінчук, А. Прокопенко (розвиток цифрової компетентності [100]), І. Беліков (методика формування організаційної

компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту ЗС України [12]), В. Шемчук, Н. Вербин та інші (модель розвитку діагностувальної компетентності викладачів ВВНЗ у процесі освітньо-наукової підготовки у ході російсько-української війни [165]), А. Турчинова (методика формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки [152]), і зокрема методичної компетентності – М. Арістархової (методика розвитку методичної компетентності інструкторів мовної підготовки засобами ІКТ [4]), В. Остапенка (методика розвитку методичної компетентності викладачів військово-спеціальних дисциплін у системі післядипломної освіти [92]), Л. Олійника (методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів військ зв'язку в процесі практичної підготовки [87]).

Попри значну кількість наукових напрацювань із проблеми розроблення методики формування різних видів компетентностей, у тому числі й методичної, відсутня комплексна та контекстна методика формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, які безпосередньо відповідають за фізичну підготовленість і готовність військовослужбовців до ведення бойових дій.

Важливим є розроблення методики формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Першочергово треба визначити поняттєвий апарат, а саме дати чітке розуміння, поняття «методика», а також конкретизувати досліджуване педагогічне явище – методику формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

Відповідно до словника іншомовних слів «методика» визначається як «сукупність взаємопов'язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи» [14, с. 367]. Методику також описують як документ, який визначає послідовність методів, правил і засобів виконання роботи [23, с. 664].

Гончаренко С. визначав методику як науку, яка має обґрунтовувати, будувати та виробляти нові педагогічні процеси й технології навчання, в яких реалізувалися б мета й основні принципи освітньої системи, а також вона має спрямувати вчителя в його повсякденній творчій діяльності для допомоги тому, хто вчиться, оволодіти майбутньою професією [28, с. 89].

Важливо також усвідомити поняття «методика» з точки зору військової сфери. Наприклад, військова дидактика визначає це поняття як визначені форми та засоби застосування методів навчання та виховання, які уможлиблюють здійснення глибшого пізнання проблем військового навчання, а також допомагає їх ефективніше вирішувати [189].

Додатково необхідно чітко усвідомити, що майбутні офіцери – фахівці фізичного виховання та спорту насамперед отримують кваліфікацію офіцера тактичної ланки військового управління, тобто він спочатку є суб'єктом на певній ланці військового управління як офіцер, а тільки потім призначається, як правило, начальником фізичної підготовки та спорту в військовій частині. У зв'язку з цим у нашому визначенні пропонуємо вживати саме поняття «професійно-педагогічна підготовка», яку вони проходять під час навчання у ВВНЗ [180, с. 187]. А важливою їх функцією є методична, а для її реалізації має бути сформована методична компетентність.

Проведений аналіз наукової літератури дав змогу зробити висновок, що методика формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки – це поетапна методична система її формування, елементами якої є основна ідея, цілі, принципи, організаційні форми, методи (методичні прийоми), види навчальних занять, а також засоби навчання та виховання, які сприятимуть формуванню у них компонентів методичної компетентності з урахуванням специфіки майбутньої методичної діяльності у військах.

При розробленні авторської методики формування методичної компетентності було поставлено такі завдання:

- розуміння потреб, формування та розвиток цінностей і мотивації до методичної діяльності у майбутніх офіцерів під час їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ;
- формування у них теоретичних основ методичної компетентності як майбутніх методистів фізичної підготовки військовослужбовців у військовій частині;
- формування методичних умінь, навичок і здатностей у майбутніх офіцерів як фахівців фізичного виховання та спорту;
- формування у них професійно-важливих методичних якостей, які допоможуть лише виконувати посадові функції, а й творчо вирішувати проблеми, які постають перед сучасним офіцером в умовах бойових дій;
- формування суб'єкта методичної діяльності щодо фізичного виховання та спорту військовослужбовців у ЗС України та інших військових формувань сектору безпеки і оборони.

Для виконання цих завдань необхідно дотримуватись загальноприйнятих і специфічних педагогічних принципів військового навчання та виховання з урахуванням вимог сучасної військової практики. Зокрема, серед них можна визначити такі:

- принцип самосвідомості й ініціативності, який передбачає формування у майбутніх офіцерів позитивного ставлення до майбутньої методичної діяльності, розвиток їх інтересу до навчання та методичної підготовки, а також їх активна участь і самостійність у навчальному процесі;
- принцип прогнозувальності – полягає в забезпеченні усвідомлення кожним курсантом майбутньої ролі як офіцера з урахуванням можливих методичних завдань і викликів, що можуть виникати в умовах сучасної війни;
- принцип доступності навчання – має враховувати рівні сформованості методичної компетентності та розвиненість індивідуально-психічних якостей курсантів відповідно до року їх підготовки та вікових особливостей;
- принцип системності та систематичності – забезпечує дотримання певних фундаментальних правил навчання, таких як перехід від простих до

більш складних завдань чи починати з конкретних аспектів та тем, із поступовим розширенням обсягу навчального матеріалу на весь предмет чи дисципліну, чи базування нового матеріалу на вже відомих знаннях чи навичках, щоб створити зручну платформу для засвоєння нового навчального матеріалу;

- принцип контекстності – передбачає проведення навчальних занять і виховних заходів, які будуть враховувати їх методичну підготовку;

- принцип наочності – сприяє залученню курсантів до процесу навчання, покращує їх розуміння матеріалу та успішної навчальної діяльності шляхом використання візуальних засобів, які допомагають курсантам бачити та уявляти інформацію;

- принцип прикладності – відповідає за формування у них методичних умінь і навичок, які максимально повно відповідатимуть їх майбутнім методичним компетенціям; він спрямований на створення зв'язку між теорією та практикою; враховує активне використання конкретних прикладів для зрозумілого вивчення матеріалу; дає змогу курсантам зрозуміти як їх методичні знання будуть використовуватись у їх майбутній військово-професійній діяльності;

- принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії – передбачає активну взаємодію між викладачем і курсантами як рівноправними учасниками навчального процесу, спрямований на створення так званих «партнерських» взаємин, що, у свою чергу, забезпечуватиме позитивну взаємодію між суб'єктами навчання.

Важливо виокремити організаційні форми навчання, які визначають основні методи роботи курсанта та є складовою методичного компонента їх навчання та підготовки. Організаційні форми очної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту класифікуються так:

- за характером навчальних завдань та їх специфікою (загальні і специфічні);

- за місцем здійснення навчального заходу (аудиторні, позааудиторні);

- за характером діяльності суб'єктів навчання (практичні, теоретичні);

- за часом здійснення дидактичних заходів (навчально-планові, службово-планові, позапланові);
- кількістю суб'єктів навчальної діяльності (індивідуальні, групові);
- за характером керування навчально-пізнавальною діяльністю суб'єктів навчання (заняття під керівництвом педагога, самостійна робота) [191].

Наступним елементом є методи навчання, які фундаментально важливі у формуванні методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ. Вони також взаємопов'язані та взаємозумовлені з організаційними формами навчання, оскільки форми визначають метод навчання. В методиці використовуються як традиційні методи навчання (усне викладення матеріалу; обговорення матеріалу, що вивчається; показ; практичні методи; методи контролю та самоконтролю; самостійна робота), так і активні методи, які активізують навчально-пізнавальну діяльність курсантів (ігрові, мозкова атака, метод круглого столу, інтелектуальна розминка, нетрадиційні практичні заняття, кейс-метод та ін.).

Слід зазначити, що нині технологізація освіти набуває великого значення. Так В. Ягунов зазначав, що суспільство зорієнтоване на інформатизацію, що вимагає від ВВНЗ перегляду змісту та методик підготовки військових фахівців [205]. Вона пов'язана з використанням технічних і інформаційних засобів, розширенням доступу до інформаційних ресурсів і підвищенням вимог до організації навчання, а, отже, підвищенням вимог до підготовки та проведення навчальних занять викладачами ВВНЗ. У зв'язку з початком війни в Україні можна було спостерігати за вразливістю та загрозами, які пов'язані з реалізацією онлайн-освіти в Україні. Необхідно зазначити, що викладачі і курсанти не були готові фізично та психічно до продовження навчання. Негативний вплив на проведення онлайн-навчання мали відсутність стійкої мережі Інтернет, недостатня кількість обладнаних комп'ютерів, які забезпечують проведення дистанційного навчання, електропостачання та елементарно окремого приміщення для освітньої діяльності.

Як зазначають науковці, за рахунок досвіду здобутого за період пандемії COVID–19 і повномасштабного вторгнення на територію нашої держави, викладачі ЗВО стали більш впевненими в застосуванні онлайн-методик та ІКТ для навчання. Вони все частіше використовують різноманітні методи та прийоми в реальному часі через чати на освітніх платформах, таких як Zoom, Google Classrooms, Google Meeting, Microsoft Teams, Moodle тощо. Викладачі відчують велику відповідальність за якісне навчання в цих умовах [221, с. 168].

Методика формування методичної компетентності має науково доведену основу, яка ґрунтується на використанні методів проблемно-ситуативного та контекстного навчання. Ці підходи передбачають використання типових проблем і ситуацій під час навчання, які зустрічатимуться у майбутній професійній діяльності. Шляхом розв’язання таких завдань курсанти розвивають свої методичні вміння, а також набувають професійно-важливі методичні якості, необхідні для успішної майбутньої методичної діяльності.

Методика формування методичної компетентності реалізовується в три етапи – на ціннісно-мотиваційному, когнітивно-методичному та контрольнo-корегувальному (табл. 2.1).

Ціннісно-мотиваційний етап. На даному етапі намічено важливі педагогічні завдання для підвищення мотивації курсантів до їх майбутньої методичної діяльності, а також формування у них ціннісного ставлення до методичної роботи. Основні завдання цього етапу включають у себе сприяння усвідомленню цінностей методичної діяльності, прагнення до реалізації професійних та особистісних настанов, позитивне ставлення до власної професії, свідоме виконання службових обов'язків, розвиток методичних знань і досягнення високого рівня методичної компетентності.

Таблиця 2.1

Етапи методики формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту

Етап	Мета	Методи навчання	Методичні прийоми та засоби навчання
ціннісно-мотиваційний	Підвищення мотивації курсантів до їх майбутньої військово-професійної та методичної діяльності, а також формування у них ціннісного ставлення до методичної роботи.	Усне викладення матеріалу, обговорення вивченого матеріалу, метод показу, самостійна робота.	Навчальні бесіди, дискусія, пояснення, навіювання, проведення дискусій «круглого столу», самостійна робота, тестування та анкетування. Засоби навчання – навчальні посібники, презентації, слайди, підручники, ІКТ, тестові завдання та анкети.
когнітивно-методичний	Розширення та поглиблення військово-професійних і методичних знань у майбутніх офіцерів як фахівців фізичного виховання та спорту, а також формування у них методичних умінь, навичок і здатностей.	Усне викладення матеріалу, обговорення вивченого матеріалу, метод показу, практичні методи, методи контролю та самоконтролю, самостійна робота.	Навчальні бесіди та дискусії, вивчення спеціальної літератури, показ і демонстрація, лекція, навчальний тренінг навчально-рольові і ділові ігри, методичні прийоми «круглий стіл», «кейс-метод», контроль і самоконтроль, самостійна робота.
контрольно-корегувальний	Діагностування методичної підготовленості, здатності та готовності майбутніх офіцерів до реалізації методичних функцій, як у мирний, так і у воєнний час.	Методи контролю та самоконтролю, самостійна робота	Проведення опитування, анкетування, тестування, виконання контрольних вправ.

Для досягнення цих цілей використовуються методи, такі як стимулювання, обмін досвідом, навчальні бесіди та дискусії. Наприклад, за допомогою навчальних бесід і дискусій можна визначити основні потреби та вміння, необхідні для виконання військово-професійних та методичних завдань у різних ситуаціях. Окрім того, важливим є використання методу стимулювання, спрямованого на підтримання мотивації до формування методичної компетентності та відповідального ставлення до майбутніх посадових компетенцій. Він сприяє формуванню позитивного ставлення до

методичної діяльності і підтримує інтерес до навчально-пізнавальної діяльності шляхом використання активних методів навчання, професійно-орієнтованого матеріалу, інноваційних технологій, інтерактивного навчання, використання проблемно-ситуативного методу, також чіткого контролю за результатами навчання курсантів і позитивною динамікою формування у них методичної компетентності.

Когнітивно-методичний етап: мета – розширення, поглиблення та формування методичних знань, умінь, навичок і здатностей у майбутніх офіцерів як фахівців фізичного виховання та спорту. Основні завдання етапу такі:

- актуалізація та розширення методичних знань у відповідності до особливостей виконання методичних завдань як у період миру, так і в умовах воєнного часу;
- систематизація та поглиблення теоретичних і методичних знань із теорії і методики фізичного виховання, педагогіки і психології, а також загальновійськових дисциплін;
- розширення методичних знань щодо управління процесом фізичного вдосконалення військовослужбовців військової частини;
- розвиток методичної культури як суб'єкта, який займається методичною діяльністю;
- формування у майбутнього офіцера практичного – методичного – мислення, уміння застосовувати досвід у практичній діяльності;
- формування методичних умінь, навичок і здатностей із організації і проведення заходів як фізичної підготовки, так і бойової підготовки;
- формування необхідних професійно-важливих методичних якостей.

Основними видами навчальних занять, які використовуються на цьому етапі є лекції, групові, семінарські, практичні та самостійні заняття. Вважаємо, що найбільш результативними видами на цьому етапі є семінарські та практичні заняття, які допомагають курсанту самостійно виконувати пошук та вивчення матеріалу дисциплін, під час підготовки до занять, а також

формувати методичні уміння й здатності до майбутньої військово-професійної діяльності. На цьому етапі доцільно використовувати різні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності курсантів як комплекс методів та прийомів, що здійснює психолого-педагогічний вплив на них [178, с. 79]. У порівнянні з традиційними методами навчання основний акцент робиться на розвиток творчого практичного мислення, стимулювання пізнавальної активності, формування творчих умінь вирішувати методичні завдання у нестандартних ситуаціях в умовах невизначеності, а також на закріплення умінь комунікації. Додатково застосовуються такі види навчальних занять і методичних прийомів: семінар-дискусія; розгорнута бесіда; круглий стіл; мозковий штурм; коментоване читання; навчальна дискусія; ділова гра; кейс-метод; показ, демонстрація і виконання фізичних вправ; перегляд відеоматеріалів; контроль і самоконтроль. Їх використання даватиме змогу максимально адаптувати навчальні заходи до методичної діяльності майбутніх офіцерів як фахівців фізичного виховання та спорту. Вони враховують сучасні умови повномасштабних бойових дій, допомагають їм приймати рішення в екстремальних ситуаціях, відстоювати власні ідеї, розвивати в них бойовий дух і почуття командної роботи, а також досягати результатів у обмежений час.

Основний акцент на цьому етапі робиться на розвиток здатності курсантів до пошуку інформації, її аналізу, синтезу, порівнянню, абстрагуванню, узагальненню та конкретизації. Особлива увага приділяється активізації гнучкості та критичності практичного мислення як майбутніх методистів за напрямками фізичної та бойової підготовки у військовій частині, а також формуванню умінь і навичок методичної роботи з особовим складом.

Для досягнення цілей використовуються різні методи, види навчальних занять і методичні прийоми, такі як лекція, семінар, практичне заняття, навчальний тренінг, вправи, дискусія, «кейс-метод» і ділова гра, показ і демонстрація фізичних вправ, фото- та відеоматеріали, а також контроль і самоконтроль курсантів. Основні види навчальних занять на цьому етапі такі:

семінарські, практичні та самостійні заняття, які мають найбільше практичне спрямування до їх майбутньої методичної діяльності як офіцерів, командирів, фахівців фізичного виховання та спорту. Одним із важливих елементів методики формування методичної компетентності є види навчальних занять, які застосовують в системі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Лекція є одним із видів навчальних занять, який призначений для надання методичних знань, тим, хто вчиться. Головною метою є надання систематизованих основ наукових знань і практичного досвіду з конкретної навчальної дисципліни чи окремої тематики. Вона спрямована на розкриття поточного стану та перспектив розвитку конкретної галузі науки, а також акцентує увагу курсантів на найбільш складних і актуальних аспектах навчального матеріалу. Проводиться методом усного викладення матеріалу, у поєднанні з методом показу (демонстрації).

Приклад проведення лекції зі спеціального курсу підготовки «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ».

Тема заняття. Функції фахівців фізичного виховання та спорту як суб'єктів методичної діяльності у військовій частині та їх зміст.

Навчальна мета. Ознайомити курсантів з їх майбутніми методичними функціями як суб'єктів військового управління у військовій частині

Виховна мета: формування у курсантів готовності до виконання посадових компетенцій методичної спрямованості.

Вид навчального заняття. Лекція з елементами обговорення.

Вступ.

Навчальні питання.

1. Основні методичні функції фахівців фізичного виховання та спорту як суб'єктів методичної діяльності у військових частинах.

2. Зміст методичної діяльності фахівців фізичної підготовки і спорту у військовій частині.

Висновки.

Матеріально-технічне забезпечення: ПЕОМ, інфокус.

Організація та методика проведення заняття.

Вступ.

Доповідь чергового про наявність особового складу та готовність групи проведення заняття.

Доведення теми та навчальних питань, що виносяться на заняття, а також навчальної та виховної мети, які вирішуватимуться процесі проведення заняття. Зосередити увагу курсантів на важливість лекції та зв'язку матеріалу з наступними заняттями, що важливо для опанування спеціального курсу підготовки.

Огляд літератури за тематикою заняття.

Перше питання логічно розпочати з ознайомленням курсантів з функціональними обов'язками начальника служби, начальника фізичної підготовки і спорту у військовій частині, інструктора з фізичної підготовки і спорту, науково-педагогічного працівника, викладача кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту відповідно до керівних документів (Статут внутрішньої служби Збройних Сил України [117], Інструкція з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України [114] тощо).

Наступним кроком важливо окреслити саме методичну діяльність фахівців фізичного виховання та спорту відповідно до нормативно-правових документів. Важливим аспектом є нагадування курсантам про те, що фізична підготовка тісно пов'язана із бойовою підготовкою військовослужбовців, оскільки фізична готовність є фундаментальною умовою, яка визначає результативність виконання бойових завдань та збереження життя і здоров'я військовослужбовців.

Після цього слід надати курсантам інформацію про те, що їх методична діяльність у військах не обмежуватиметься лише посадовими компетенціями, відповідно до визначених керівних документів, а має враховувати специфічні умови, які виникають під час ведення активних бойових дій. Майбутні офіцери

– фахівців фізичного виховання мають уміло та творчо забезпечувати процес фізичної підготовки в умовах відсутності пунктів постійної дислокації, недостатнім часом та умовами, які необхідні для відновлення та бойового злагодження підрозділів.

В *другому питанні* розглядається зміст методичної діяльності фахівців фізичної підготовки і спорту у військовій частині. Тому, доцільно розкрити кожен методичну функцію, а також окреслити можливі шляхи її виконання у складних умовах ведення бойових дій. Так, наприклад, однією з методичних функцій є: проведення підготовки позаштатних інструкторів фізичної підготовки в частині, а також здійснювати контроль їх роботи. Відповідно до неї визначаємо певні заходи, які необхідно виконати, а саме: надати консультативну допомогу командирам щодо організації процесу фізичної підготовки підрозділів, а також вибору військовослужбовців на позаштатні посади, забезпечення методичного супроводу занять, координацію навчально-тренувального процесу відповідно до умов та рівня підготовки особового складу, здійснення аналізу результатів процесу фізичної підготовки та її корегування.

В кінці заняття необхідно узагальнити, описати та пояснити вивчений матеріал, з'ясувати, чи є у курсантів питання й надати відповіді. Для засвоєння нової інформації провести бесіду з курсантами за заздалегідь підготовленими питаннями. А також надати завдання на самостійну підготовку: проаналізувати керівні документи, які визначають обов'язки начальника фізичної підготовки та спорту у військах.

Наступним видом навчального заняття є групове, яке представляє собою форму навчального заходу, під час проведення якого викладач використовує пояснювально-лекційний метод для доведення нового навчального матеріалу. В процесі цього заняття викладач веде контроль над розумінням курсантами навчального матеріалу, а також сприяє його закріпленню. Під час заняття викладач послідовно пояснює методичні аспекти, супроводжуює їх демонстрацією та наводить конкретні приклади. Після цього організовується

обговорення представленого навчального матеріалу, а також здійснюється контроль над рівнем його засвоєння. До усного викладення матеріалу та показу, як в лекційному занятті додається ще метод обговорення матеріалу, що вивчається.

Приклад проведення групового заняття зі спеціального курсу підготовки «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ».

Тема заняття. Зміст методичної діяльності начальника фізичної підготовки і спорту у військовій частині.

Навчальна мета. Ознайомити курсантів з основами їх майбутньої методичної діяльності на посаді начальника служби (начальника фізичної підготовки і спорту).

Виховна мета: формування у курсантів готовності до виконання методичних компетенцій на посаді начальника служби (начальника фізичної підготовки і спорту).

Вид навчального заняття. Групове заняття.

Навчальні питання.

1. Зміст та структура методичної діяльності начальника фізичної підготовки і спорту у військовій частині.
2. Основні напрями діяльності фахівця фізичної підготовки і спорту.
3. Методична діяльність офіцера, командира, начальника фізичної підготовки у військовій частині у період дії правового режиму воєнного стану.

Матеріальне забезпечення: ПЕОМ, інфокус.

Організація та методика проведення заняття.

Вступ.

Доповідь чергового про наявність особового складу та готовність групи проведення заняття.

Доведення теми та навчальних питань, що виносяться на групове заняття, а також навчальної та виховної мети, які будуть вирішені в процесі проведення заняття. Зосередити увагу курсантів на важливість групового

заняття та зв'язку матеріалу з наступними заняттями, що важливо для опанування спеціального курсу підготовки.

Перше навчальне питання доцільно розпочати методом «мозковий штурм». Викладач ставить курсантам прості питання, які потребують активізації мислення та пошуку рішень, наприклад: «Основні методичні функції начальника фізичної підготовки в військах?». Після того як курсанти висловили свої думки, викладач чітко окреслює методичні функції начальника фізичної підготовки і спорту у військах відповідно до керівних документів.

Друге питання. Викладач розподіляє методичні компетенції начальника фізичної підготовки і спорту на певні напрямки діяльності, такі як: планування процесу фізичної підготовки, організація та проведення начальних занять, контроль та облік підготовленості особового складу, методична підготовка інструкторів та командирів, організації спортивно-масової роботи та впровадження новітніх методик підготовки військовослужбовців. Після цього курсанти розподіляються на групи, обирають напрямок методичної діяльності і мають самостійно визначити завдання начальника фізичної підготовки і спорту відповідно до обраної тематики та здійснити короткий опис кожного завдання. Наступним кроком є доповіді курсантів щодо виконаного завдання. Викладач аналізує відповіді, доповнює їх та конкретизує завдання відповідно до напрямків підготовки.

Третє питання вивчається за допомогою «кейс-методу». Його сутність полягає в моделюванні та вирішенні проблемних ситуацій, які можуть виникнути у курсантів як майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту. Курсанти розподіляються на групи. За заздалегідь спланованим планом викладач ставить групам конкретні питання, наприклад: «Після проведення марш-кидку на 10 км особовим складом роти, 75 % особового складу не змогли фінішувати взагалі. Командир бригади ставить вам, як начальнику фізичної підготовки і спорту завдання, підготувати особовий склад та повторно провести марш-кидок через 14 діб. Ваші дії?». Можна ставити однакові

запитання всім групам із подальшим обговоренням шляхів їх вирішення, а можна – різні запитання кожній групі.

В кінці завдання викладач визначає курсантам завдання на самостійну підготовку, наприклад: визначити та вивчити основні цілі, завдання і зміст фізичного виховання у військовому підрозділі.

Семінар – це вид навчального завдання, під час якого викладач створює умови для обговорення попередньо визначеної проблеми чи теми. Учасники, готують доповіді, представляють тези. Семінари орієнтовані на розгляд основних і складних методичних аспектів програми навчальної дисципліни. Основне завдання полягає в узагальненні та закріпленні методичних знань, отриманих під час лекцій і самостійної роботи, а також розвиток у курсантів навичок і вмінь пошуку, критичного аналізу та формування власних думок щодо навчальних питань, які є предметом обговорення занятті.

Приклад проведення семінару зі спеціального курсу підготовки «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ».

Тема заняття. Зміст методичної діяльності офіцера-педагога у військовій частині.

Навчальна мета. Розширити, узагальнити та закріпити теоретичні знання курсантів щодо змісту їх майбутньої методичної діяльності як офіцера-педагога у військовій частині.

Виховна мета: формування здатності та готовності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту використовувати основні організаційні форми, методи та методики виховання військовослужбовців.

Вид навчального заняття. Семінар.

Структура семінарського заняття.

1. Організаційна частина (оголошення теми, навчальної та виховної мети, а також постановка завдання на заняття).
2. Інформування курсантів щодо плану проведення семінару.
3. Виступи курсантів та їх обговорення.

4. Узагальнення результатів семінару.

Доповідь чергового про наявність особового складу та готовність групи проведення заняття.

Методика проведення семінару.

Семінар розпочинається виступом викладача, який доводить тему, навчальну та виховну мету, а також здійснює постановку завдання. Додатково викладач має коротко нагадати та пов'язати дане заняття з попередніми.

План семінарського заняття. Семінар проводять відповідно до плану та завдань, які стояли перед курсантами на самостійну роботу.

1. Основні організаційні форми виховання.
2. Основні методи виховання військовослужбовців.
3. Основні методики виховання та їх елементи.

Відповідно до кожного питання

Кожен курсант готує доповіді на всі три питання, а доповідають ті курсанти, яких викликав викладач.

Під час виступу, викладач звертає увагу на логічність, послідовність та наповнення доповідей, дикцію та навички спілкування та виступу перед аудиторією.

Важливою складовою семінарського заняття є комплексне оцінювання викладачем виступів курсантів, що має охоплювати аналіз змісту доповіді, логіки побудови доповіді, допоміжні методичні матеріали, мовну грамотність, а також уміння ефективно взаємодіяти з учасниками.

Після цього інші курсанти беруть активну участь в роботі семінару, оскільки обговорення доповідей та проблемних питань відбуваються за допомогою різних активних методів навчання. Так, наприклад, після доповіді першого питання курсанти здійснюють його обговорення методом дискусії, тобто обмінюються власними думками, здійснюють критичний аналіз та шукають шляхи вирішення проблемного питання. Диспут щодо другого питання здійснюється методом «круглого столу», який передбачає рівноправність всіх учасників, а головною метою є прийняття спільного

рішення та формулювання висновків за допомогою діалогу, консультацій та обміну думок. Обговорення третього питання відбувається методом «мікрофон». Суть методу полягає у тому, що учасники по черзі коротко відповідають на прості питання, дають стислу оцінку, враження чи висновки щодо проблемного питання. Питання можуть бути такі: «Що нового ви дізналися сьогодні?», «Чому на вашу думку ця тема важлива?» тощо.

У завершальній частині семінару викладач здійснює аналіз розкриття питань, які були висвітлені на заняття, оцінює доповіді курсантів, визначає переваги та недоліки виступів, оцінює активну участь у диспуті та обговоренні учасників заходу, а також формулює узагальнюючі висновки щодо результатів семінару.

Практичні заняття є основним видом навчальних занять, під час яких викладач створює умови для засвоєння методичних аспектів навчальної дисципліни шляхом індивідуального виконання спеціально сформульованих завдань курсантами. В їх процесі викладач сприяє формуванню методичних умінь і навичок курсантів у застосуванні набутих теоретичних і практичних знань. Це включає попередній контроль знань і навичок, постановку загальної проблеми для обговорення, розв'язання контрольних квазіпрофесійних завдань, їхню перевірку та оцінювання [116].

Приклад проведення практичного заняття зі спеціального курсу підготовки «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ».

Тема заняття. Методична практика проведення елементів заняття фізичної підготовки.

Навчальна мета. Вивчення та засвоєння методики ознайомлення та розучування фізичних вправ, а також проведення частин заняття з фізичної підготовки.

Виховна мета: формування готовності курсантів до проведення занять з фізичної підготовки.

Вид навального заняття. Практичне заняття.

Матеріально-технічне забезпечення: відповідно до обраного розділу фізичної підготовки, у нашому випадку це спортивні та рухливі ігри.

Структура практичного заняття.

1. Організаційна частина.
2. Перевірка готовності слухачів до проведення практичного заняття.
3. Інструктаж щодо виконання завдань.
4. Самостійна робота слухачів.
5. Підведення підсумків.

Доповідь чергового про наявність особового складу та готовність групи проведення заняття.

Методика проведення практичного заняття.

1. Перевірка готовності курсантів до проведення заняття.
2. Розподіл завдань між курсантами за вправами на вибір відповідно до спеціального курсу підготовки. На 1 етапі тренінгової програми формування методичної підготовленості та готовності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту запропоновано такі завдання:

- а) Провести ознайомлення з фізичними вправами;
- б) Провести розучування фізичних вправ у цілому;
- в) Провести розучування фізичних вправ за частинами;
- г) Провести розучування фізичних вправ за розділами;
- г) Провести розучування фізичних вправ за допомогою підготовчих вправ;
- д) Проведення підготовчої частини (вправи на місці);
- е) Проведення підготовчої частини (вправи в русі);
- є) Проведення підготовчої частини (спеціально бігові вправи);
- ж) Проведення заключної частини.

Курсанти самостійно обирають вправи відповідно до отриманого завдання та з урахуванням розділу фізичної підготовки, який вивчається.

3. Самостійне виконання вправ з подачею відповідних команд. Виконання завдання виконується в парах (один курсант виконує роль викладача, інший, того хто вчиться).

Наприклад при розучуванні вправи або прийому повинна зберігатися певна послідовність формування техніко-тактичної дії: ознайомлення з прийомом за допомогою методів демонстрації і розповіді; вивчення прийому в спрощених умовах за допомогою методів (у цілому, за частинами, за розділами та за допомогою підготовчих вправ); удосконалення виконання вправи, прийому; застосування прийому в грі.

При ознайомленні або розучуванні вправи, прийому необхідно надати загальні відомості про дії, які вивчають за допомогою наочних методів і скласти загальне зорове і рухове уявлення про них. Для отримання елементарного рухового уявлення додається одна-дві спроби виконання.

4. Отримати зауваження від викладача та виправити помилки відповідно до отриманих завдань та вправ за вибором.

5. Зміни навчальних завдань та вправ.

6. Обговоренням та виправленням помилок відповідно до отриманих завдань та вправ за вибором, з залученням курсантів, які виконували так самі завдання.

7. Підведення підсумків. Викладач наголошує на основних недоліках, які виявлені під час виконання завдань, а також вказує на аспекти, які необхідно додатково пропрацювати самостійно та рекомендує навчальний матеріал, який допоможе у виправленні недоліків.

8. Отримати завдання на самостійну підготовку. Відпрацювання завдань самостійно перед дзеркалом (не менше 2) з проговорюванням команд та їх самостійним виконанням.

У свою чергу основний вид навчальних занять, що сприяє засвоєнню навчального матеріалу, що вивчається, є самостійна робота курсантів. На неї покладається відпрацювання, закріплення та поглиблення методичних знань, умінь і навичок, виконання завдань, поставлених викладачем, підготовка до

майбутніх навчальних занять і контрольних заходів, а також формування у курсантів самостійності та ініціативності у пошуках нових знань.

Контекстне використання різних організаційних форм, методів навчання і видів навчальних занять переважно залежить від методично правильного вибору та застосування навчальних засобів. Засобами навчання можна вважати як прилади, устаткування та обладнання, які застосовуються для передачі інформації у процесі навчання, так і матеріальних об'єктів, ідей, явищ і способів дій, які призначені для організації та реалізації навчально-виховного процесу [157, с. 113]. Треба виділити сучасні ІКТ, без яких зараз неможлива якісна підготовка майбутніх офіцерів. Додатково важливо визначити засоби фізичного виховання, такі як фізичні вправи, сили природи та гігієнічні засоби. Слід врахувати те, що у процесі виконання фізичних вправ, занять спортом, військово-професійної діяльності організм курсантів зазнає різних навантажень, у тому числі й екстремальних. Залежно від природи і характеру навантаження С. Костів виділяє чотири основні типи їх стомленості:

- розумове (розв'язування різноманітних інтелектуальних завдань);
- емоційне (військово-професійна діяльність);
- сенсорне (внаслідок напруженої діяльності зорового, слухового та інших видів аналізаторів);
- фізичне та фізіологічне (виникає під час тривалої та досить інтенсивної навчально-бойової і бойової діяльності) [64, с. 113].

Контрольно-корегувальний етап. Його мета – діагностувати методичну підготовленість, здатність і готовність майбутніх офіцерів як фахівців фізичного виховання та спорту до реалізації своїх методичних функцій як у мирний, так і у воєнний час. Основними завданнями цього етапу є такі:

- діагностування рівнів сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів як фахівців фізичного виховання та спорту у період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ;

- сприяння формуванню та розвитку методичних умінь до саморефлексії, адекватного оцінювання прийнятих рішень і критичного методичного мислення;

- сприяння формуванню та розвитку методичної здатності та готовності мислити і діяти у нестандартних умовах воєнного часу, сприймати себе як суб'єкта методичної діяльності, умінь вибрати оптимальну стратегію поведінки в нетипових і складних ситуаціях методичної діяльності у процесі реалізації посадових функцій;

- розвивати уміння та навички в конкретних умовах відповідати на запитання «як?», «яким чином?», «у який спосіб?».

Реалізацію авторської методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів як фахівців фізичного виховання та спорту забезпечує впровадження в освітній процес ВВНЗ спецкурсу «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ» (Додаток Е).

Спецкурс спрямований на послідовне формування та розвиток методичних знань, навичок і вмінь, які необхідні майбутнім офіцерам як фахівцям фізичного виховання та спорту під час їх методичної діяльності у військових частинах. Він є комплексним і охоплює всі основні методичні аспекти їх методичної підготовки. Результатом успішної реалізації цього спецкурсу мають стати методичні здатності курсантів, які дають змогу їм ефективно виконувати методичні функції у методичній діяльності в військовій частині. Головною метою вивчення цього спецкурсу є цілеспрямована підготовка курсантів до реалізації методичної функції фахівця фізичного виховання та спорту в контексті військового середовища. Він складається з двох блоків – теоретичного та практичного.

Теоретичний блок складається з двох тем, які поетапно надають курсанту інформацію, яка спрямована на поступове вивчення та засвоєння курсантами відомостей про методичну діяльність офіцера, командира,

педагога та фахівця фізичного виховання та спорту у військовій частині як суб'єкта військово-професійної діяльності, а також основні відомості про методичну компетентність офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту як складової їх військово-професійної компетентності.

До змісту теоретичного блоку включено такі теми:

Тема 1. Методична діяльність офіцера, командира, педагога та фахівця фізичної культури і спорту як суб'єкта військово-професійної діяльності, як у мирний, так і у воєнний час.

Перша тема складається з 4 навчальних занять (лекція, 2 групових заняття та 1 семінарське), а також з 3 самостійних робіт. На цих заняттях майбутні офіцери спочатку вивчають інформацію про основні методичні функції та зміст методичної діяльності фахівців фізичного виховання та спорту як суб'єктів методичної діяльності у військових частинах. Друга частина – це вивчення змісту методичної діяльності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту окремо як командира (зміст та структура методичної діяльності офіцера, командира у військовій частині, основні функції під час підготовки та управління військами), начальника фізичної підготовки та спорту (зміст та структура методичної діяльності начальника служби у військовій частині, основні напрями методичної діяльності фахівця фізичного виховання у військовому підрозділі), а також офіцера-педагога у військовій частині (основні організаційні форми, методи, методики виховання військовослужбовців та їх елементи).

Під час лекції курсанти отримують знання щодо основних функцій фахівців фізичного виховання та спорту як суб'єктів методичної діяльності у військовій частині, а саме знайомляться з майбутньою методичною діяльністю як начальника служби (начальника фізичної підготовки і спорту у військовій частині).

Тема 2. Методична компетентність офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту як складова військово-професійної компетентності.

Друга тема теоретичного блоку складається з 3 послідовних навчальних занять, на яких вирішується завдання щодо надання курсантам теоретичних основ про методичну компетентність (мета та завдання її формування, основи її як складової військово-професійної компетентності, поняття, зміст та структура методичної компетентності), а також педагогічних основ її формування (методичні знання, навички, вміння, здатності, професійно-важливі методичні якості фахівців фізичного виховання та спорту).

Теоретичні знання отримані під час вивчення першого блоку підготовки окрім необхідного підґрунтя для практичного блоку додатково мають стимулювати курсантів до формування методичної компетентності, вони активізують їх пізнавальну діяльність, окреслюють їх майбутню методичну діяльність як військових командирів, фахівців фізичного виховання та спорту, а також як офіцерів-педагогів. Додатково формують цінності, мотиви та потреби до постійного самовдосконалення та творчого розвитку як майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

Наступним етапом є проходження практичного блоку підготовки, він є спеціально створеною, авторською тренінг програмою, яка забезпечує формування методичної підготовленості та готовності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту до виконання методичної діяльності. Він складається з 7 етапів, які можна творчо адаптувати до будь-якої дисципліни, яка вивчає методику і проведення практичних занять. Кожен з запропонованих етапів відповідає принципу поступового розвитку від простого досконалого, від менш досконалого до більш досконалого.

Всі етапи поступово формують та розвивають здатності курсантів до проведення як окремих елементів занять, індивідуальних тренувань, проведення занять з малими групами, а в кінці вже методично грамотного проведення цілісного заняття.

Важливим елементом є включення в процес проходження тренінгового курсу інформаційно-комунікаційних технологій, таких як Google Chat та Google Forms. За допомогою цих онлайн платформ курсанти мають

можливість висвітлювати виконання завдань курсу для всієї групи, переглядати як власне виконання для проведення самооцінювання, так і вже оцінювати інших курсантів, що є важливою складовою для їх майбутньої методичної діяльності. Застосування ІКТ має впливати на результативність процесу навчання, забезпечуючи курсантів безперервної освітою, що в наших реаліях є важливим. Новітні технології здатні робити з пасивних слухачів активних діячів; стимулювати їх пізнавальний інтерес до навчання, надавати процесу навчання проблемний, творчий чи дослідницький характер, за необхідністю, індивідуалізувати процес навчання і розвивати творчий потенціал курсантів.

Кінцевий етап практичного блоку є проведення показового заняття за визначеною темою, що має на меті показати зразкову організацію і методику проведення заняття.

Впровадження в освітній процес авторської методики забезпечуватиме формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів як фахівців фізичного виховання та спорту, а також забезпечить систематизацію та поглиблення теоретичних і практичних методичних знань, формування методичних здатностей, формування професійно-важливих методичних якостей, а також удосконалення їх готовності до виконання не лише посадових методичних функцій, а й інших. Результативність методики формування методичної компетентності буде підвищена за рахунок впровадження в навчальний процес у ВВНЗ спецкурсу «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ».

2.5. Критерії і показники діагностування сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки

9 років війни на території України назавжди змінили хід майбутньої історії як нашої держави як повноцінного суб'єкта міжнародного права, так і багатьох країн у світі. За цей період стало зрозуміло, що з такими сусідами на східних і північних кордонах важливо, щоб ЗС та інші військові формування України знаходились завжди в бойовій готовності до захисту нашої Батьківщини. Для цього необхідно, щоб як солдат, так і генерал максимально актуалізували весь свій потенціал, у тому числі й фізичні здатності до ведення бойових дій. Задля забезпечення перемоги, як свідчить практика, важливим є індивідуальна та командна підготовленість військовослужбовців як військових професіоналів, а також бойова навченість і готовність командного складу військових підрозділів, важливу складову яких складає фізична підготовленість і готовність як окремих військовослужбовців як військових професіоналів, так і військових підрозділів і частин, як бойових команд.

Фахівці фізичного виховання та спорту у ЗС України та інших військових формувань сектору безпеки та оборони безпосередньо відповідають за фізичну підготовленість та готовність військовослужбовців. З досвіду повномасштабного вторгнення росії до нашої країни можна зробити висновок про важливість фізичної підготовленості та готовності військовослужбовців усіх категорій і на всіх посадах до бойової діяльності. А фахівці фізичного виховання військовослужбовців у ЗС України виконують не лише посадові функції щодо фізичної підготовки особового складу, а й водночас є командирами військових підрозділів і безпосередньо беруть участь у бойових діях. Таким чином, виникає потреба в висококваліфікованих офіцерах – фахівцях фізичного виховання та спорту, які будуть підковані як професійно, так і як у нашому випадку – методично. Це актуалізує потребу в необхідності обґрунтовування критеріїв і показників діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ЗС України в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Аналіз та узагальнення результатів наукових досліджень і публікацій дав змогу з'ясувати, що цій проблемі присвячена чимала кількість наукових напрацювань. Особливої уваги заслуговують такі наукові напрацювання:

по-перше, наукові напрацювання діагностування сформованості та розвиненості різних видів компетентності офіцерів ЗС України; зокрема, – це наукові статті В. Ягупова, О. Яцини, О. Тракалюка (критерії та показники діагностування організаційно-управлінської компетентності посадових осіб кадрових органів [185], професійної підготовленості офіцерів оперативно-тактичної ланки управління [188]), Н. Вербина (критерії та показники діагностування професійно-прикладної фізичної підготовленості майбутніх магістрів військового управління [24] тощо);

по-друге, наукові напрацювання діагностування сформованості та розвиненості різних видів компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України та інших військових формувань сектору безпеки та оборони: І. Белікова (критерії та показники діагностування сформованості організаційної компетентності [13]), В. Поливанюка (критерії та показники оцінювання сформованості професійної компетентності [109]); Р. Шостака (діагностування сформованості управлінської компетентності [167]); Д. Погребняка, В. Ягупова й Є. Малахова (система критеріїв оцінювання розвиненості фахової компетентності у начальників фізичної підготовки і спорту військових частин [108] тощо);

по-третє, наукова стаття Д. Коновалова, що стосується критеріїв і показників діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів сухопутних військ до професійної діяльності [61].

Аналіз та узагальнення наукових результатів досліджень науковців свідчить про відсутність джерел, що стосуються діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, а також відповідних критеріїв і показників. Нам треба визначити та обґрунтувати систему критеріїв діагностування сформованості їх методичної компетентності та конкретизувати їх показники.

Військово-професійна діяльність сучасного офіцера, незалежно від його посади, звання чи виду діяльності передбачає всебічну військово-професійну розвиненість, у тому числі й методичну. Він має бути не лише кваліфікованим, вузькопрофільним військовим фахівцем, а також військовим професіоналом, грамотним військовим педагогом і справжнім лідером у військовому підрозділі (частині), готовим виконувати складні завдання як в повсякденній діяльності, так і під час ведення бойових дій. Для чіткого та успішного вирішення всіх навчально-бойових і бойових завдань у нього має бути сформована методична компетентність, у тому числі й сфері фізичної підготовки військовослужбовців. Особливу відповідальність за методично правильне фізичне виховання військовослужбовців у військовій частині та методичну підготовленість до нього інших командирів, несуть офіцери – фахівці з фізичної підготовки і спорту у ЗС України.

У зв'язку з цим можна наголошувати, що офіцер – начальник фізичної підготовки та спорту у ЗС України має бути методично готовим вирішувати покладену на нього методичну функцію, а для цього, у нього має бути сформована методична компетентність. А для якісного діагностування її сформованості у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ необхідно розробити відповідні критерії та показники оцінювання сформованості в них методичної компетентності як професійно-важливого психічного утворення.

Насамперед визначимо зміст понять «критерій» і «показник». Слід наголосити, що визначення критеріїв і показників діагностування сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту мають бути пов'язані, з одного боку, з вимогами суб'єктно-діяльнісного методологічного підходу до їх методичної діяльності та відповідно з їх методичною функцією, а з іншого – з вимогами компетентнісного методологічного підходу до їх методичної підготовленості та готовності [183], оскільки їх успішна військово-професійна та фахова види діяльності залежать від їх готовності до вирішення методичних проблем і

завдань згідно з посадовими обов'язками як начальника фізичної підготовки та спорту в військовій частині.

Поняття «критерій» (у перекладі з грецької – засіб судження, переконання, мірило) у тлумачному словнику української мови визначається як «засіб судження, підстава для оцінювання, визначення або класифікації чогось; мірило» [23]. У «Педагогічному словнику професійної освіти» поняття «критерій» визначається як засіб міркування, ознака, на основі якої проводиться визначення або класифікація чого-небудь, мірило оцінки [119]. С. Гончаренко його визначав як «ознаку, на основі якої здійснюється оцінка будь-чого; мірило» [30].

Вважаємо критерій – мірило, за допомогою якого можна визначити ступінь кількісної чи якісної міри сформованості та розвиненості певного педагогічного явища та процесу, а в нашому дослідженні – сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ЗС України відповідно до певної шкали чи заданих вимог.

У сучасній психолого-педагогічній літературі поняття «критерій» тісно пов'язане з іншим поняттям – «показник». Відповідно кожен критерій складається із сукупності наявних показників, які об'єднують та уточнюють змістовне наповнення кожного критерію. Варто підкреслити, що кількість показників має бути оптимальною в кожному критерії, а також показники мають бути зрозумілими, конкретними, достатніми та доступними для вимірювання наявними методами, методичними прийомами та засобами діагностування досліджуваного педагогічного явища. Крім того, кожен із показників має бути достатньо містким і відображати суттєву складову характеристики кожного критерію.

З огляду на це можемо вважати, що обрані критерії та показники мають відповідати таким методологічним вимогам:

об'єктивності, тобто вони мають включати суттєві ознаки досліджуваного педагогічного явища, а саме – методичну компетентність

майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, і відображати динаміку її сформованості в процесі проведення педагогічного дослідження згідно зі вимогами компетентнісного методологічного підходу до їх методичної підготовки у ВВНЗ;

контекстності – безпосередньо охоплювати системно та конкретно методичну компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту та відображати зміст кожного компонента згідно зі вимогами контекстного та суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів до їх методичної підготовленості у ВВНЗ і методичної діяльності в військах;

ефективності – максимально достовірно розкрити чинники, які впливають на параметри оцінювання компонентів сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту згідно зі вимогами системно-діяльнісного методологічного підходу до їх методичної підготовки в ВВНЗ;

достовірності та функціональної спрямованості – забезпечувати необхідною кількістю статистичної інформації, необхідної для підтвердження точності отриманих дослідницьких та експериментальних результатів у процесі військово-педагогічного дослідження;

достатності – максимально повно охопити зміст кожного компонента методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту згідно зі вимогами системного методологічного підходу до їх методичної підготовки у ВВНЗ.

Науковці дають різні визначення критеріям і показникам діагностування сформованості різних видів компетентності. Так, наприклад, Н. Самойленко визначає критерії оцінювання методичної компетентності майстрів виробничого навчання ПТНЗ. Зокрема, такі:

мотиваційний (мотиви, запити, вимоги);

інтелектуальний (володіння знаннями необхідними для виконання професійної діяльності);

діяльнісний (уміння й досвід вирішення завдань професійної діяльності);

технологічний (технологічні навички і вміння);

рефлексивний (професійна самооцінка, саморефлексія) [132].

Цьому переліку критеріїв оцінювання не вистачає врахування когнітивного аспекту та індивідуально-психічних якостей, необхідних для відповідного фаху, які визначають здатність педагога якісно виконувати конкретну професійну діяльність, яка містить методичний аспект.

Олійник Л. у своїй дисертаційній роботі обґрунтовує структуру методичної компетентності майбутніх офіцерів військ зв'язку як організацію та проведення навчально-виховного процесу підпорядкованого особового складу та її побудови в єдності чотирьох критеріїв – когнітивного, операційно-дійового, особистісного та інтегративного [88]. У даному твердженні не вистачає стрижньової складової будь-якої компетентності, а саме ціннісно-мотиваційного компонента, а також відсутній суб'єктний та індивідуально-психічний компоненти, а поняття «особистісний» і «суб'єктний» не тотожні та не є синонімами, оскільки нас цікавить не соціальна суб'єктність офіцера, а військово-професійна.

Остапенко В. визначає такі основні критерії діагностування розвиненості методичної компетентності викладачів військово-спеціальних дисциплін: ціннісно-мотиваційний, емоційно-вольовий, когнітивний, праксеологічний і суб'єктний [93]. Такий підхід вважаємо досить обґрунтованим і слушним, оскільки ці критерії максимально об'єктивно та достатньо повно охоплюють предмет діагностування – методичну компетентність офіцерів як викладачів, а наша вибірка безпосередньо реалізує педагогічну, у тому числі й методичну функцію як офіцер-педагог-організатор фізичного виховання військовослужбовців.

Для визначення стану сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичного виховання і спорту слід провести констатувальний експеримент, основне завдання якого полягає у виявленні та

розумінні сучасного стану її сформованості, а також для визначення перспектив подальшого вдосконалення її формування у ВВНЗ. Одним із головних завдань ВВНЗ є забезпечення ЗС України методично підготовленими майбутніми офіцерами – фахівцями фізичного виховання та спорту. Більшість майбутніх фахівців недостатньо відповідають, на жаль, вимогам методичної готовності до реалізації посадових обов’язків, а це означає що потрібно так зване «мірило», яке допоможе зрозуміти стан їх методичної підготовленості чи компетентності. Відповідно для визначення критеріїв і показників важливо враховувати компоненти їх методичної компетентності як фахівців із фізичного виховання і спорту в ЗС України: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, професійно-методичний, індивідуально-психічний і суб’єктний.

Проведений аналіз наукової літератури та досліджень вітчизняних науковців у галузі військової педагогіки, військових наук і фізичного виховання, а також урахування структури та змісту методичної діяльності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту дає нам можливість сформулювати чіткі мінімально необхідні критерії діагностування сформованості їх методичної компетентності: аксіологічно-мотиваційний, інтелектуальний, методичний, індивідуально-психічний і рефлексивний.

Аксіологічно-мотиваційний критерій є стрижньовим для визначення сформованості методичної компетентності будь-якого фахівця, а також вирішальним для формування офіцера як суб’єкта військово-професійної діяльності, у тому числі і безпосередньо фахівців фізичного виховання та спорту. Він визначає основні цілі та цінності, які ставить перед собою майбутній офіцер – фахівець фізичного виховання та спорту у ЗС України, так само вказує на наявність у нього мотивації до методичної діяльності, його інтереси, зацікавленість і відданість військово-професійній діяльності та методичній роботі у військах.

Показниками цього критерію є фахові цінності та фахові мотиви методичної діяльності.

Фахові цінності – це його позитивне ставлення до методичної діяльності як майбутнього офіцера – фахівця з фізичної підготовки і спорту у ЗС України, так і інших військових формувань сектору безпеки та оборони, до формування професійно-методичних знань, умінь і навичок і застосування їх на практиці, здатність засвоєння досвіду методичної роботи, володіння ним сучасними методами методичної діяльності, а також його спонукальні потреби до свого фаху (бажання до досягнення цілей методичної діяльності, виконання методичних завдань, самореалізації та самоствердження у методичній діяльності).

Фахові мотиви – сукупність методичних мотивів, потреб і стимулів майбутнього офіцера – фахівця з фізичної підготовки і спорту у ЗС України, так і інших військових формувань сектору безпеки та оборони як суб'єкта методичної діяльності. Цей показник дає можливість з'ясовувати його вмотивованість до формування методичної компетентності та набуття нових знань у загальновійськовій і методичній сфері, а також у сфері фізичної культури і спорту військовослужбовці. Це також їх адекватне усвідомлення ролі й сутності методичної діяльності у сфері фізичної культури і спорту, потреби в удосконаленні своїх методичних здатностей, які допоможуть при фізичній підготовці військовослужбовців підрозділу (частини) до бойової діяльності.

Інтелектуальний критерій дає можливість проводити діагностування у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту сформованості теоретичних і практичних методичних знань, на яких базується його професійно-методична діяльність як військового (офіцера, командира, лідера), та начальника фізичної підготовки і спорту у частині, а також як педагога (вихователя, методиста фізичної підготовки особового складу).

Показниками даного критерію є такі:

методичні знання щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців у військових підрозділах,

застосування ними сучасних методів і прийомів фізичної підготовки для покращення фізичної підготовленості особового складу;

професійно-методичні знання майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту успішно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась;

знання методів фізичного виховання військовослужбовців військової частини (підрозділу), сучасних методик, технологій, засобів і прийомів для підвищення їх фізичної підготовленості.

Методичний критерій охоплює методичні навички, уміння й здатності військово-професійного, методичного та педагогічного спрямування, які спираються на досвід військової служби, у сфері фізичної культури і спорту, а також уміння й навички до практичного застосування нових, сучасних методик управління та організації процесу фізичної підготовки і спорту різних категорій військовослужбовців у військових частинах. Цей критерій дає перспективу визначити практичну здатність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту до використання методичних знань, умінь і навичок підчас вирішення ними різних методичних завдань військово-професійного та фахового спрямування.

Показниками цього критерію є такі:

методичні вміння та навички щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців у військовому підрозділі та частині, застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу;

професійно-методичні вміння та навички майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту успішно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась;

здатність володіти методами фізичного виховання військовослужбовців військової частини (підрозділу), використовувати сучасні методики, технології, засоби та прийоми для підвищення їх фізичної підготовленості.

Психологічний критерій дає можливість з'ясовувати сформованість професійно важливих методичних якостей майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту як суб'єктів методичної діяльності, які забезпечують успішну реалізацію ними методичної функції як майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту у військових частинах. Ці якості забезпечують їх достатньо придатними до сучасних вимог методичної діяльності, допомагають реалізовувати методичну компетенцію.

Психологічний критерій містить такі показники: організованість, комунікативність, методичність та ініціативність.

Рефлексивний критерій дає можливість, на нашу думку, з'ясовувати усвідомлення та сприйняття самого себе майбутніми офіцерами як суб'єктів методичної діяльності у сфері фізичного виховання військовослужбовців у військових частинах; здатність розуміти всю відповідальність за свої вчинки, свою методичну діяльність, яка відбувається у суб'єкт-суб'єктній взаємодії з іншими суб'єктами військового управління та передбачає рефлексію та саморефлексію у процесі методичної діяльності як методиста, готового до вирішення складних методичних завдань і розв'язання нестандартних методичних проблем у процесі фахової діяльності.

Показниками цього критерію є відповідальність, адекватне самооцінювання (рефлексія) та розуміння своєї суб'єктності як офіцера – фахівця фізичного виховання та спорту та суб'єкта методичної діяльності.

Таким чином, розглянули та визначили критерії діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, а також відповідні їх показники (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Критерії та показники діагностування сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України

Компоненти	Критерії	Показники
1	2	3
ціннісно-мотиваційний	аксіологічно-мотиваційний	фахові цінності; фахові мотиви.
когнітивний	інтелектуальний	методичні знання щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців у військовому підрозділі (частині), застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу; професійно-методичні знання майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ефективно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась; знання методів фізичного виховання військовослужбовців військової частини (підрозділу), сучасних методик, технологій, засобів і прийомів для підвищення їх фізичної підготовленості.
професійно-методичний	методичний	методичні вміння та навички щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців у військовій частині (підрозділі), застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу; професійно-методичні вміння та навички майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту успішно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась; здатність володіти методами фізичного виховання військовослужбовців частини (підрозділу), використовувати сучасні методики, технології, засоби та прийоми для підвищення їх фізичної підготовленості.
індивідуально-психічний	психологічний	організованість; комунікативність; методичність; ініціативність.
суб'єктний	рефлексивний	відповідальність; рефлексивність; фахова суб'єктність.

Наступним кроком для визначення сформованості їх методичної компетентності є визначення відповідних її рівнів. Рівень – це «ступінь якості», «величина» досягнуті в чому-небудь, у нашому випадку – це ступінь сформованості знань, умінь та навичок, індивідуально-психічної здатності та готовності, а також сформованість професійно-важливих методичних якостей. Аналіз науково-педагогічної літератури вказав, що більшість науковців виокремлює 4 рівні сформованості методичної компетентності педагогів. За значенням вони особливо не відрізняються, а ось за назвою визначили ті, які найкраще опишуть досліджуване педагогічне явище, а саме – низький, середній, достатній і високий (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Рівні сформованості методичної компетентності майбутніх офіцера – фахівця фізичної підготовки і спорту та їх характеристика

Критерії	Рівні	Характеристика рівнів
1	2	3
аксіологічно-мотиваційний	низький	відсутність мотивації до методичної діяльності, а також не усвідомлення цінностей методичної культури та важливості методично обґрунтованого прийнятих рішень як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців;
	середній	слабка вмотивованість до методичної діяльності, недостатнє усвідомлення цінностей методичної діяльності у сфері фізичного виховання військовослужбовців;
	достатній	достатня вмотивованість як офіцера та суб'єкта фізичної культури і спорту до методичної діяльності у військовій частині та розуміння її цінностей;
	високий	стійка вмотивованість і цілковите сприйняття цінностей методичної культури та діяльності як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців;
інтелектуальний	низький	незначні методичні знання загальновійськових дисциплін, спеціальних дисциплін із фізичної культури і спорту, а також слабе розуміння методичної діяльності для становлення суб'єктом фізичного виховання військовослужбовців;
	середній	опосередковані методичні знання загальновійськових дисциплін, знання у сфері фізичної культури і спорту в ЗС України, а також слабкі знання сучасних методів, прийомів, засобів і технологій як бойової, так і фізичної підготовки особового складу підрозділів (частини);
	достатній	достатні знання, навички й уміння методичної діяльності відповідно до посадових функцій як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців у військовій частині;

Продовження таблиці 2.3

1	2	3
	високий	високий ступінь методичної підготовленості з загальновійськових дисциплін, дисциплін у сфері фізичної культури і спорту військовослужбовців, а також знання сучасних методик проведення військово-педагогічної та методичної діяльності з проблем фізичного виховання військовослужбовців;
методичний	низький	низький рівень сформованості методичних навичок, умінь і здатностей у сфері фізичної культури і спорту військовослужбовців, а також відсутність методичних умінь й навичок до практичного застосування сучасних методик управління та організації процесу фізичної підготовки і спорту військовослужбовців у військових частинах (підрозділах);
	середній	опосередковано сформовані методичні навички, уміння й здатності до використання знань під час вирішення ними різних методичних завдань, реалізації своїй методичної компетенції, а також неможливість їх реалізації у сучасних реаліях;
	достатній	достатній рівень сформованості методичних навичок й умінь відповідно до своєї методичної компетенції як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців; готовність реалізовувати методичні заходи як загальновійськового спрямування, так і у сфері фізичної культури і спорту; достатній рівень сформованості методичних умінь і навичок щодо організації та реалізації заходів фізичної підготовки військовослужбовців у підрозділі (частини);
	високий	високий рівень сформованості професійно-методичних вмінь і навичок, які сприяють успішно вирішувати методичні завдання як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців; високий рівень методичних вмінь і навичок щодо організації та реалізації заходів фізичної підготовки у підрозділі, застосування ними сучасних методів, прийомів і засобів для покращення фізичної підготовленості особового складу; використання сучасних технологій, засобів і прийомів для підвищення фізичної підготовленості військовослужбовців частини;
психологічний	низький	незначна сформованість професійно важливих методичних якостей як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців;
	середній	середній рівень сформованість професійно важливих методичних якостей як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців, що вказує на задовільну готовність до реалізації ним методичної функції;
	достатній	достатній рівень сформованість професійно важливих методичних якостей як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців, який відповідає сучасним вимогам до його методичної діяльності;
	високий	забезпечує ефективне здійснення методичної діяльності як майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту у військовому підрозділі (частині);

Завершення таблиці 2.3

1	2	3
рефлексивний	низький	вказує на майже повну відсутність цінностей і мотивації методичної діяльності, на несформованість професійно важливих методичних якостей як суб'єкта фізичного виховання військовослужбовців;
	середній	демонструє зацікавленість методичною діяльністю, але в той же час їх ставлення до опанування методичних знань недостатнє для успішної методичної діяльності; характеризує задовільну вмотивованість до проведення методичної діяльності і недостатнє розуміння її важливості;
	достатній	характеризується достатньою самостійністю та відповідальністю у прийнятті необхідних методичних рішень; визначається позитивним ставленням до методичної діяльності та вмотивованістю до неї;
	високий	чітке усвідомлення та сприйняття самого себе суб'єктом фізичного виховання військовослужбовців у військових частинах; здатність розуміти всю відповідальність за свої методичні вчинки та методичну діяльність.

Низький рівень можна вважати недостатнім рівнем її сформованості, оскільки він не забезпечує виконання методичної діяльності відповідно до функцій як офіцера – фахівця фізичного виховання та спорту та суб'єкта методичної діяльності. Характеризується він слабкими знаннями загальновійськових дисциплін, спеціальних дисциплін із фізичної культури і спорту, а також слабким розумінням методичної діяльності як суб'єкта методичної діяльності в сфері фізичної культури і спорту військовослужбовців. Він також дає інформацію про відсутність мотивації, не усвідомлення методичних цінностей і важливості правильно прийнятих методичних рішень у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Цей рівень вказує на слабку сформованість індивідуально-психічних методичних якостей, а ще майже повну відсутність бажання методично вдосконалювати як загальновійськову підготовку, так і фізичну підготовку особового складу підрозділу (частини).

Середній рівень є задовільним для виконання методичних функцій, але він вказує на необхідність постійного контролю з боку керівного складу за його методичною діяльністю. Він визначається опосередкованими

методичними знаннями в сфері загальновійськових дисциплін та у сфері фізичної культури і спорту, а також слабкими практичними знаннями сучасних методів, прийомів, засобів і технологій як бойової, так і фізичної підготовки особового складу підрозділу (частини). Він демонструє певну їх зацікавленість методичною діяльністю, але в той же час їх ставлення до розширення знань із методичної підготовки та культури недостатнє для постійного методичного саморозвитку. Окрім цього середній рівень характеризує задовільну вмотивованість фахівців до проведення методичної діяльності і розуміння важливості цих заходів.

Достатній рівень вказує на достатню сформовану методичну компетентність у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, а отже на достатні їх методичні знання, навички й уміння відповідно до методичної діяльності. Характеризується достатньою самостійністю та відповідальністю у прийнятті необхідних методичних рішень. Окрім цього, цей рівень визначає їх позитивне ставлення до методичного самовдосконалення, оволодіння сучасними методиками проведення заходів фізичної підготовки особового складу підрозділів і частин. Вмотивованість і розуміння цінності проведення методичної роботи з особовим складом визначається достатнім рівнем, який демонструє на їх бажання самореалізуватись у військово-професійному та фаховому середовищах.

Високий рівень сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту чітко визначає великий багаж їх методичних знань як загальновійськових дисциплін, так і знань у сфері фізичної культури і спорту військовослужбовців. Вказує на високий ступінь теоретичної та практичної методичної підготовленості до ведення методичної діяльності у військових частинах відповідно до посадових функцій, а також проведення методичної роботи згідно з реаліями сьогодення. Він також визначає сформованість у них необхідних професійно важливих методичних якостей, які забезпечують його успішну методичну діяльність. Цей рівень можна також відзначити творчим характером і креативністю, що

забезпечується шляхом вивчення сучасних методів, прийомів, засобів, а також технологій, що забезпечують успішне проведення методичної діяльності. Він характеризується стійкою вмотивованістю та цілковитим розумінням цінностей методичної культури, а також бажанням до методичного самовдосконалення, здобуття нових методичних знань і самореалізації себе як офіцера, фахівця з фізичної культури і спорту, методиста.

Отже, для з'ясування рівня сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту згідно з визначеними нами критеріями необхідно провести конкретне діагностування, тобто провести оцінювання кожного методичного явища відповідно до заданої бальної шкали, а також їх відсоткового співвідношення. Це можна здійснювати шляхом проведення анкетування, опитування, тестування, спостереження, експертного опитування, виконання квазіпрофесійних завдань. Після проведення цих дослідницьких заходів виводиться середній результат щодо кожного методичного явища по кожному досліджуваному. Потім відповідні бали порівнюються зі шкалою для визначення відповідного рівня сформованості у них методичної компетентності (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Шкала оцінювання сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту
(бальна шкала до кожного показника окремо)

Критерій	Показники	Інструментарій оцінювання	Бали
1	2	3	4
аксіологічно-мотиваційний	фахові цінності;	анкетування, тестування	100
	фахові мотиви;		100
інтелектуальний	професійно-методичні знання щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців у військовій частині, застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу;	анкетування, тестування, поточна навчальна успішність	100

Завершення таблиці 2.4

1	2	3	4
	професійно-методичні знання успішно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась;		100
	знання методів фізичного виховання військовослужбовців частини (підрозділу), сучасних методик, технологій, засобів і прийомів для підвищення їх фізичної підготовленості;		100
методичний	методичні вміння та навички щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців у військовому підрозділі, застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу;	анкетування, тестування, опитування, вирішення квазіпрофесійних завдань	100
	професійно-методичні вміння та навички майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту успішно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась;		100
	здатність володіти методами фізичного виховання військовослужбовців частини (підрозділу), використовувати сучасні методики, технології, засоби та прийоми для підвищення їх фізичної підготовленості;		100
психологічний	організованість;	анкетування, тестування, спостереження, психологічна діагностика	100
	комунікативність;		100
	методичність;		100
	ініціативність;		100
рефлексивний	відповідальність;	анкетування, тестування, психологічне діагностування	100
	рефлексивність;		100
	суб'єктність як офіцера;		100
	фахова суб'єктність.		100

Згідно з таблицею 2.5 можна з'ясувати, що методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту недостатньо сформована (низький рівень), якщо відповідний рівень оцінювання складає від 0 до 49 балів, середньо сформована – 50-64 бали, достатньо сформована – 65-89, а високо сформована – 90-100 бали.

Таблиця 2.5

**Шкала оцінювання рівнів сформованості методичної компетентності
майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту**

Рівні	Бали
низький	0-49
середній	50-640
достатній	65-89
високий	90-100

Таким чином, проаналізовано зміст основних понять науково-педагогічного дослідження – «критерій», «показник», «рівень сформованості».

Визначено та охарактеризовано критерії діагностування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту відповідно до її змісту, структури та компонентів, а саме – аксіологічно-мотиваційний, інтелектуальний, методичний, психологічний і рефлексивний.

Виокремлено показники до кожного критерію та визначено 4 рівні сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту – низький, середній, достатній, високий і надано їх характеристику відповідно до кожного з вищезазначених компонентів.

Висновки до другого розділу

1. Розроблено загальну методику проведення педагогічного дослідження щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки, яка складається з головної ідеї, відповідних принципів та основних етапів проведення – початкового, основного, завершального, які містять свої засоби, методи та методичні прийоми.

2. На основі провідних принципів і засадах аксіологічного, компетентнісного, системного, контекстного та суб'єктно-діяльнісного

методологічних підходів, обґрунтовано педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки ВВНЗ (педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ; цілеспрямоване формування професійно-методичних якостей у курсантів як майбутніх офіцерів (командирів) і фахівців фізичного виховання та спорту; наявність сучасної авторської міжпредметної методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України у процесі їх професійно-педагогічної підготовки, яка реалізована за допомогою спецкурсу «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ»; використання удосконалених критеріїв та показників діагностування сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту).

3. З'ясовано, що моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту є складним педагогічним процесом, який передбачає використання певних методологічних підходів: компетентнісний, аксіологічний, системний, контекстний і суб'єктно-діяльнісний.

Розроблено та обґрунтовано педагогічну модель формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ, яка складається з таких елементів: цільово-методологічного блоку (мета, завдання та методологічні підходи формування методичної компетентності), смислово-функціонального блоку (компоненти та функції методичної компетентності), суб'єктний блок (суб'єкт-суб'єктна взаємодія між викладачем та тим, хто вчиться), організаційно-методичним блоком (методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, яка характеризується

наявністю форм, методів, засобів навчання, а також видами навчальних занять та реалізується за допомогою спеціального курсу підготовки), діагностувально-корегувальний блок (критерії, показники та рівні сформованості методичної компетентності) та результативний блок (результат сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту).

4. Розроблено та обґрунтовано авторську методику формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки, яка реалізується в три етапи – ціннісно-мотиваційний, когнітивно-методичний та контрольно-корегувальний.

Розроблено спеціальний курс підготовки «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ», яка реалізує методику формування методичної компетентності. Запропоновано проводити курс, в такі етапи: теоретичний, який спрямований на формування знань щодо ролі, місця та основних функції методичної діяльності офіцера, командира, педагога та фахівця фізичного виховання та спорту як суб'єкта військово-професійної діяльності, а також розуміння його суб'єктності в системі бойової підготовки у військовій частині; практичний, який є спеціально створеною, авторською тренінг програмою, яка забезпечує формування методичної підготовленості та готовності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту до виконання методичної діяльності їх, як офіцера, командира, педагога та начальника фізичної підготовки у військах. Він складається з 7 етапів, які можна творчо адаптувати до будь-якої дисципліни, яка вивчає методику і проведення практичних занять.

Запропоновано впровадити в процес професійно-педагогічної підготовки курсантів у ВВНЗ розроблену методику формування методичної компетентності. З'ясовано, що її впровадження забезпечуватиме формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів як фахівців фізичного

виховання та спорту та сприятиме систематизації і поглибленню теоретичних і практичних методичних знань, формувань методичних здатностей, формуванню професійно-важливих методичних якостей, а також забезпеченню їх готовності до виконання не лише посадових методичних функцій, а й вирішувати складні методичні завдання, які поставатимуть у процесі як навчальної, навчально-бойової, так і бойової діяльності.

5. Розроблено критерії та показники вимірювання сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, які дають можливість з'ясувати рівень їх методичної підготовленості (теоретичної та практичної), здатності (інтелектуальної, діяльнісної, методичної) та готовності (професійної, особистісної, психологічної) реалізовувати методичну діяльність у процесі майбутньої військово-професійної та педагогічної діяльності. Обґрунтовано систему контекстних критеріїв вимірювання сформованості їх методичної компетентності – аксіологічно-мотиваційний (цінності та мотиви до методичної діяльності); інтелектуальний (методичні знання щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців у військовому підрозділі, застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу, професійно-методичні знання майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту успішно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась, знання методів фізичного виховання військовослужбовців частини (підрозділу), сучасних методик, технологій, засобів і прийомів для підвищення їх фізичної підготовленості); методичний (методичні вміння та навички щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців у військовій частині (підрозділі), застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу, професійно-методичні вміння та навички майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту

ефективно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась, здатність володіти методами фізичного виховання військовослужбовців частини (підрозділу), використовувати сучасні технології, засоби та прийоми для підвищення їх фізичної підготовленості); психологічний (організованість, комунікативність, методичність та ініціативність); рефлексивний (відповідальність, адекватне самооцінювання (рефлексія) та розуміння своєї суб'єктності як офіцера – фахівця фізичної культури і спорту та суб'єкта методичної діяльності).

Основні положення, що висвітлені у другому розділі роботи, відображені у таких публікаціях автора: [45]; [46]; [47]; [48]; [53]; [57]; [207]; [208].

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВВНЗ

3.1. Методика експериментального дослідження щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ

Для здобуття нових наукових експериментальних знань про виховання, навчання та підготовку фахівців різних категорій, а також про їх структуру, принципи, методи, засоби, зв'язки застосовують відповідно педагогічне дослідження. Воно дає змогу здійснювати експериментальну перевірку гіпотези, яку висувають на початку проведення дослідження.

Першим кроком для проведення педагогічного дослідження необхідно з'ясувати з якою метою воно буде проводитись. У нашому дослідженні, мета – це експериментальна перевірка результативності упроваджених нами педагогічних умов формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Залежно від вибірки важливо визначити, який вид експерименту буде проводитись. Він може бути паралельний, коли обираються дві групи – експериментальна, на яку впливають незалежними змінними, а також контрольна, на яку вплив не здійснюється, і порівнюють їх між собою. В свою чергу, як у нашому випадку, при проведенні іншого виду – послідовному експерименті – досліджується одна група респондентів на початковому етапі, до введення незалежної змінної (здійснення експериментального впливу) та після [96].

У проведеному нами дослідженні основне завдання педагогічного експерименту полягає в перевірці результативності впроваджених нами педагогічних умов формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки, з'ясуванні причинно-наслідкових зв'язків, які впливають на формування нашого педагогічного явища, а також доведення чи спростування побудованої нами гіпотези.

Для отримання більш надійних експертних результатів у дослідженні були залучені курсанти 2-го та 3-го курсів, а саме – 20 майбутніх офіцерів навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України. Обрано було саме ці два курси, оскільки, по-перше, вони вже почали вивчати фахові дисципліни як майбутні начальники фізичної підготовки у військах; по-друге, 2 і 3 роки достатньо для проведення послідовного педагогічного експерименту. Якщо вибірка відносно не велика – від 5 до 50 осіб, то вона має підлягати повному охопленню та діагностуванню.

Вибірка – це сукупність респондентів, які обрані випадковим чином із генеральної сукупності, тобто вона має повністю відповідати генеральній сукупності. Наша вибірка відповідає всім вимогам, і як зазначали раніше з нею було проведено послідовний педагогічний експеримент, в якому одна й та сама група досліджуваних є і контрольною групою, і експериментальною (після здійснення впливу на них). Нам імпонує думка науковців щодо того, що «послідовний експеримент організовується в одній досліджуваній групі, в якій фіксується стан сформованості/розвиненості досліджуваного педагогічного явища за традиційною системою і порівнюється ефективність нових педагогічних нововведень після їх впровадження як експериментального чинника на тій самій групі» [181].

Підтвердження гіпотези в послідовному експерименті спирається на порівнянні стану предмета дослідження – до (констатувальний етап) та після (формульальний етап) реалізації педагогічних умов формування методичної

компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Він характеризується тим, що аналізується одна й та ж група респондентів, яка є і контрольною і експериментальною. Контрольною група виступає на констатувальному етапі експерименту, коли визначається початковий рівень сформованості методичної компетентності до нашого впливу на неї, а експериментальною – на формувальному етапі педагогічного експерименту, коли здійснюється експериментальний вплив на неї, а також визначення рівнів сформованості нашого педагогічного явища. На етапі констатувального експерименту детально фіксуються всі контрольні шкали щодо компонентів методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Ці компоненти будуть також оцінюватися після формувального етапу педагогічного експерименту. Досліджуються факторні характеристики предмета дослідження, тобто педагогічні умови формування цієї компетентності, основні її характеристики – компонентів та їх змістовні зміни. Після цього змінюються факторні (експериментальні) характеристики групи та умови її функціонування під час формування методичної компетентності майбутніх офіцерів під впливом відповідних педагогічних умов. Після проведення формувального експерименту знову вимірюється стан предмета дослідження – методичної компетентності за його контрольними шкалами, тобто компонентами та їх змістом.

Дослідження відбувалось в навчально-науковому інституті фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій НУОУ упродовж 2022-2024 років за такими етапами:

- 1) початковий;
- 2) основний;
- 3) завершальний.

Програма проведення експериментального дослідження представлена в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

ПРОГРАМА
проведення експериментального дослідження

Назва етапу	Зміст експериментального дослідження
1	2
початковий (2022-2023 рр.)	розроблення програми експериментального дослідження; визначення наукового завдання та актуальності експериментального дослідження; виявлення суперечностей та визначення мети експериментального дослідження; визначення предмета експериментального дослідження та визначення його основних аспектів, на які будуть спрямовані експериментальні впливи; формулювання основної гіпотези та прогнозування очікуваних результатів експерименту; постановка дослідницьких завдань; визначення вибіркової сукупності для експериментальних впливів; підбір інструментарію для оцінювання сформованості методичної компетентності вибірки до і після здійснення експериментальних впливів; обґрунтування критеріїв і показників оцінювання їх сформованості методичної компетентності в; визначення вимірювальних величин і методів оброблення отриманих експериментальних результатів; проведення вхідного діагностування рівнів сформованості методичної компетентності респондентів; аналіз і узагальнення отриманих результатів експерименту; оцінювання стану сформованості методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту; формування контрольної та експериментальної груп для проведення послідовного педагогічного експерименту;
основний (2023-2024 рр.)	експериментальна перевірка результативності упровадження педагогічних умов формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ;
завершальний (2024-2025 рр.)	первинне оброблення отриманих експериментальних результатів для подальшого статистичного підтвердження та якісного обґрунтування; статистичне обґрунтування результатів формувального етапу експерименту; визначення рівнів сформованості методичної компетентності респондентів після формувального етапу експерименту та їх порівняння з результатами констатувального етапу; узагальнення, систематизація та оформлення результатів експериментального дослідження; упровадження отриманих результатів у систему професійно-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

Початковий етап (2022-2023 рр.) відповідає за якісне проведення всього експериментального дослідження, оскільки під час його проведення здійснюється низка важливих підготовчих завдань, а саме:

розроблення програми експериментального дослідження – таблиця 3.1;
визначення наукового завдання – формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту та актуальності експериментального дослідження;

формулювання та конкретизація мети експериментального дослідження щодо формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту під час навчання у ВВНЗ;

визначення предмета експериментального дослідження – методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту та визначення його основних складових – компонентів, на які будуть спрямовані експериментальні впливи;

формулювання основної гіпотези та прогнозування очікуваних результатів експерименту – формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів буде результативним за умови впровадження відповідних педагогічних умов під час їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ;

постановка дослідницьких завдань – проаналізувати стан досліджуваності проблеми – формування методичної компетентності фахівців у педагогічній теорії і практиці та з'ясувати суть і структуру методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту; обґрунтувати педагогічні умови формування їх методичної компетентності в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ; розробити авторську комплексну методику формування у них методичної компетентності в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ; розробити критерії і показники діагностування її сформованості методичної компетентності в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ; експериментально перевірити результативність обґрунтованих педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту

в процесі професійно-педагогічної підготовки та розробити методичні рекомендації щодо її цілеспрямованого формування у ВВНЗ.;

визначення вибіркової сукупності для експериментальних впливів – 20 курсантів 2-го та 3-го курсів навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій НУОУ;

підбір інструментарію для оцінювання сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту до і після здійснення експериментальних впливів – обґрунтування критеріїв та показників оцінювання її сформованості (табл. 3.2.);

визначення вимірювальних величин і методів оброблення отриманих експериментальних результатів – непараметричні статистичні критерії (критерії G-знаків, Т-критерій Вілкоксона);

проведення вхідного діагностування сформованості методичної компетентності – проведення констатувального етапу педагогічного експерименту (тестування, анкетування, виконання квазіпрофесійних завдань);

аналіз і узагальнення отриманих результатів експерименту;

оцінювання стану сформованості методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту з визначенням її сучасного стану, окремо кожного компонента методичної компетентності, так і явища в цілому;

формування контрольної та експериментальної груп для проведення послідовного педагогічного експерименту – курсанти 2-го та 3-го курсів навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій НУОУ, які отримують професійну освіту за спеціальністю 017 – фізична культура і спорт – майбутніх офіцерів, а в майбутньому проходять службу на посадах начальників фізичної підготовки та спорту військових частин.

Таблиця 3.2

Методики діагностування сформованості компонентів методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі педагогічного експерименту

Компоненти	Критерії	Показники
1	2	3
ціннісно-мотиваційний	аксіологічно-мотиваційний	трансформована методика С. Бубнової «Діагностика ціннісних орієнтацій особистості» – для з’ясування ціннісних орієнтацій до методичної діяльності;
		трансформована методика для діагностування мотивації до методичної діяльності за К. Замфір у модифікації А. Реана;
когнітивний	інтелектуальний	тест на визначення рівнів знань щодо організації та реалізації методичних заходів фізичної підготовки і спорту в ЗС України;
		тест на визначення теоретичних знань із загальновійськових питань, знань алгоритмів якісно приймати командирські рішення відповідно до обстановки, що склалась;
		тест на визначення рівнів знань у галузі фізичної культури і спорту, а також сучасних технологій, засобів і прийомів навчання та виховання;
професійно-методичний	методичний	квазіпрофесійне завдання для визначення рівнів сформованості здатностей до організації та реалізації методичних заходів з фізичної підготовки і спорту у ЗС України, а також визначення рівнів їх професійної методичності;
		тест на визначення сформованості умінь і навичок у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ефективно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась;
		тест на визначення здатності володіти методами фізичного виховання, а також сучасними методиками, технологіями, засобами і прийомами в сфері фізичної культури і спорту;
індивідуально-психічний	психологічний	методика для діагностування комунікативних та організаційних здатностей (за В. Синявським і Б. Федоришиним);
		тест САН (самопочуття, активність, настрої) – для діагностування рівня їх стресостійкості;
суб’єктний	рефлексивний	методика М. Щукиної «Оцінка рівня розвиненості суб’єктності особистості» – для з’ясування суб’єктних проявів досліджуваних;
		методика Л. Осташевої «Тест на відповідальність» – для діагностування їх рівня відповідальності;
		методика А. Карпова «Оцінка рефлексивності» – для діагностування рівня їх рефлексивності.

Основний етап (2023-2024 рр.), головне завдання – це експериментальна перевірка нашої гіпотези щодо результативності впровадження відповідних педагогічних умов формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту під час їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Вони доповнили, а також конкретизували методичну спрямованість їх майбутньої військово-професійної діяльності.

Процес проведення дослідження організований так, щоб він давав змогу здійснювати моніторинг різних педагогічних явищ у спеціально створених експериментальних умовах. Основною ознакою нашого експерименту є те, що перевірка відбувається не лише впроваджених педагогічних умов, а також і інших педагогічних явищ. Зокрема, нами було розроблено та обґрунтовано педагогічну модель формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, а також експериментально перевірено її результативність. Додатково, можна вважати, що створена нами контекстна методика формування методичної компетентності (до якої входить спеціальний курс підготовки «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ») виступила методичним інструментарієм її формування.

Завершальний етап (2024-2025 рр.), характеризується проведенням заходів після формувальної частини експерименту, а саме – здійснено діагностування майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. На цьому етапі група курсантів, яка була приймала участь в дослідженні, виконала повторно процедури, які їм пропонувались на констатувальному етапі педагогічного експерименту (табл. 3.2.). Зокрема, вони пройшли анкетування та написали тести для визначення у них рівнів сформованості таких шкал: цінностей і мотивів до методичної діяльності, набутих методичних знань щодо організації та реалізації методичних заходів щодо фізичної підготовки військовослужбовців у військовому підрозділі, знання методів фізичного виховання військовослужбовців частини (підрозділу);

застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу, отриманих професійно-методичних знань, як ефективно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась, не лише як майбутні офіцери – фахівці фізичного виховання та спорту, а і як загальновійськові командири; додатково визначили рівні сформованості методичних умінь і навичок щодо організації та реалізації методичних заходів фізичної підготовки військовослужбовців у військовому підрозділі, застосування ними сучасних методів і прийомів для покращення фізичної підготовленості особового складу, рівні сформованості професійно-методичних умінь і навичок успішно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась, а також для визначення рівнів сформованості, таких професійно-важливих якостей: організованості, комунікативності, методичності, ініціативності, відповідальності, рефлексивності та методичної суб'єктності.

3.2. Статистична інтерпретація результатів формувального експерименту

Військово-педагогічна підготовка офіцерів тактичної ланки управління в сучасних умовах зумовлена специфікою функціонування ЗС України та потребами їх застосування в конкретних умовах, а головне призначення – це виконання бойових, навчально-бойових завдань, що у свою чергу забезпечується їх здатностями приймати складні, але оптимальні командирські рішення в будь-яких стресових ситуаціях, які виникають на полі бою [21, с. 86] чи під час підготовки особового складу до бойових дій. Додатково військово-професійна підготовка військових фахівців має зосереджуватись на підготовці офіцерів, які здатні не тільки виконувати підготовку особового складу, а й приймати безпосередню участь у бойових

діях на командирських посадах і вміло керувати військовими підрозділами.

Майбутні офіцери вчать бути не просто теоретично осмисленими, практично вправними, а також методично підготовленими, здатними й готовими критично мислити та оцінювати будь-яку ситуацію як у мирний, так і у військовий час, уміло приймати оптимальні рішення відповідно до обстановки, що склалася, та вирішувати складні методичні завдання, які постають перед ними у процесі бойової підготовки військовослужбовців і ведення бойових дій.

Трансформація військової освіти до вимог сучасності має, в першу чергу, здійснюватися у ВВНЗ і відповідати потребам ЗС та інших складових сил оборони держави [163] щодо відсічі збройної агресії проти України. Вона має забезпечувати безперервний професійний розвиток військових фахівців, формування, розвиток і вдосконалення основних видів їх компетентності [168], які дають змогу виконувати не лише посадові функції, а й завдання, які виникають у процесі військової служби, особливо в умовах бойових дій. Однією з важливих видів компетентності майбутнього офіцера – фахівця фізичного виховання та спорту є методична компетентність, яка представляє собою їх методичну підготовленість, здатність і готовність до реалізації своєї методичної функції, яка є однією з стрижневих як під час проведення заходів бойової підготовки, так і у бойових діях [49].

Науково-педагогічна проблема нашого дослідження має бути вирішена у процесі проведення педагогічного експерименту, що потребує застосування нових методів, методик, засобів, технологій чи комплексу методичної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. У нашому випадку вирішуємо наукову проблему шляхом упровадження, таких педагогічних умов у процес їх професійно-педагогічної підготовки: педагогічне моделювання формування методичної компетентності; наявність сучасної міжпредметної методики формування методичної компетентності; цілеспрямоване формування професійно-методичних якостей у курсантів; використання об'єктивних критеріїв і показників діагностування рівнів

сформованості їх методичної компетентності [207].

Для проведення педагогічного експерименту було залучено курсантів навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій Національного університету оборони України. Для визначення рівнів сформованості методичної компетентності нами було проведено перше вимірювання – аналітично-констатувальний етап для групи курсантів, мета якого була у визначенні реального стану проблеми досліджуваного нами психолого-педагогічного явища. Вимірювання проводились відповідно до визначених нами критеріїв і показників діагностування сформованості їх методичної компетентності. Другий етап – корегувально-результативний, який уможливив провести перевірку результативності запроваджених нами відповідних педагогічних умов, визначити, як рівні сформованості компонентів методичної компетентності, так і її сформованість загалом, а також здійснити аналіз та статистичне обґрунтування підсумкових експериментальних даних. Порівняння двох – констатувального та формувального – етапів педагогічного експерименту засвідчили про результативність запровадження запропонованих нами педагогічних умов формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів у процес їх професійно-педагогічної підготовки.

Порівняльний аналіз сформованості методичної компетентності здійснюємо в одній групі курсантів окремо за всіма компонентами та загалом, до та після формувального етапу педагогічного експерименту. Динаміка сформованості за ціннісно-мотиваційним компонентом міститься в таблиці 3.3 та на рисунку 3.1.

Так, у таблиці 3.3 і на рисунку 3.1 можна зауважити зменшення низького та достатнього рівнів сформованості методичної компетентності за ціннісно-мотиваційним компонентом, відповідно на 30 % і 25 %. Крім цього, виділяємо також позитивну динаміку на збільшення кількості курсантів із середнім (на 40 %) рівнем та особливо зростання високого (на 15 %) рівня за цим компонентом.

Таблиця 3.3

Сформованість ціннісно-мотиваційного компонента методичної компетентності майбутніх офіцерів на різних етапах педагогічного експерименту

Рівні сформованості	Кількість курсантів (n=20)				Різниця у %
	констатувальний експеримент		формувальний експеримент		
	осіб	%	осіб	%	
низький	8	40	2	10	– 30
достатній	9	45	4	20	– 25
середній	3	15	11	55	+ 40
високий	0	0	3	15	+ 15
коефіцієнт сформованості	1,75		2,75		1

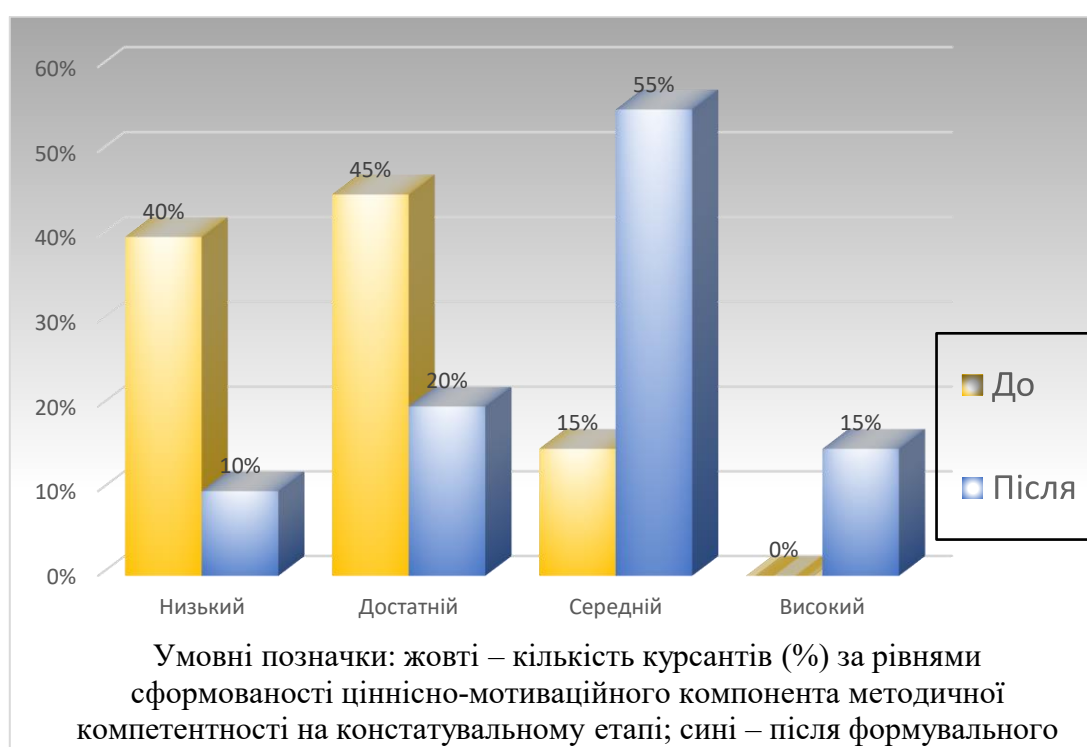

Рис. 3.1. Сформованість ціннісно-мотиваційного компонента методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту

Аналіз стану сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів за когнітивним компонентом відображено в таблиці 3.4 і на рисунку 3.2.

Таблиця 3.4

**Сформованість когнітивного компонента методичної компетентності
майбутніх офіцерів на різних етапах педагогічного експерименту**

Рівні сформованості	Кількість курсантів (n=20)				Різниця у %
	констатувальний експеримент		формувальний експеримент		
	осіб	%	осіб	%	
низький	8	40	2	10	– 30
достатній	6	30	4	20	– 10
середній	5	25	9	45	+20
високий	1	5	5	25	+ 20
коефіцієнт сформованості	1,95		2,85		0,9

Після формувального етапу педагогічного експерименту лише 2 курсанти (10%) мають низький рівень сформованості, а загальна кількість курсантів із низьким рівнем знизилась на 30 %. Позитивна динаміка спостерігається і в решті рівнів, так достатній знизився з 30 % до 20 %, а середній і високий рівні збільшилися відповідно до 45 % і 25 %.

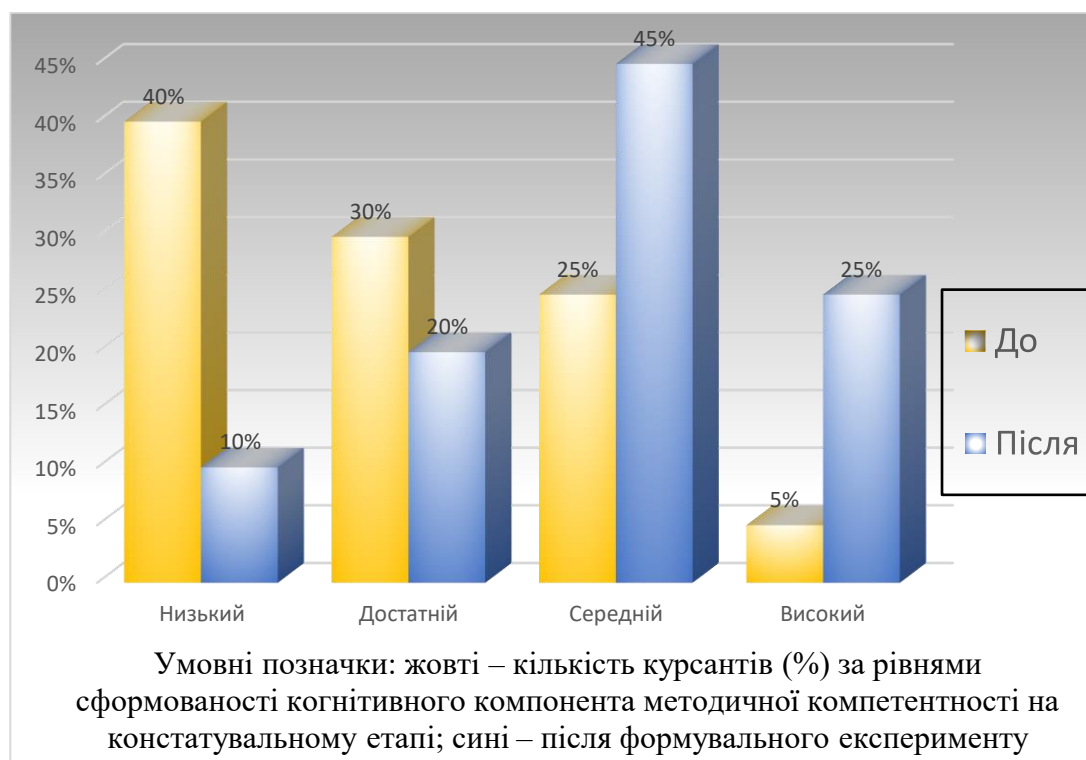

Рис. 3.2. Сформованість когнітивного компонента методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту

Сформованість методичної компетентності майбутніх офіцерів за когнітивним компонентом відображено в таблиці 3.4 та і рисунку 3.2.

Таблиця 3.5

Сформованість професійно-методичного компонента методичної компетентності майбутніх офіцерів на різних етапах педагогічного експерименту

Рівні сформованості	Кількість курсантів (n=20)				Різниця у %
	констатувальний експеримент		формувальний експеримент		
	осіб	%	осіб	%	
низький	7	35	2	10	– 25
достатній	6	30	3	15	– 15
середній	6	30	9	45	+15
високий	1	5	6	30	+ 25
коефіцієнт сформованості	2,05		2,95		0,9

На рисунку 3.3 відображена динаміка сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів за професійно-методичним компонентом. Чітко відслідковується зменшення кількості курсантів із низьким рівнем (із 35 % до 10 %) і збільшення їх кількості на високому рівні (з 5 % до 30 %), що й вказує на позитивну динаміку між констатувальним етапом і після впровадження нами педагогічних умов формування методичної компетентності. Також можна констатувати щодо зростання кількості курсантів із середнім рівнем сформованості до 45 % і зниження їх в достатньому рівні до 15 %.

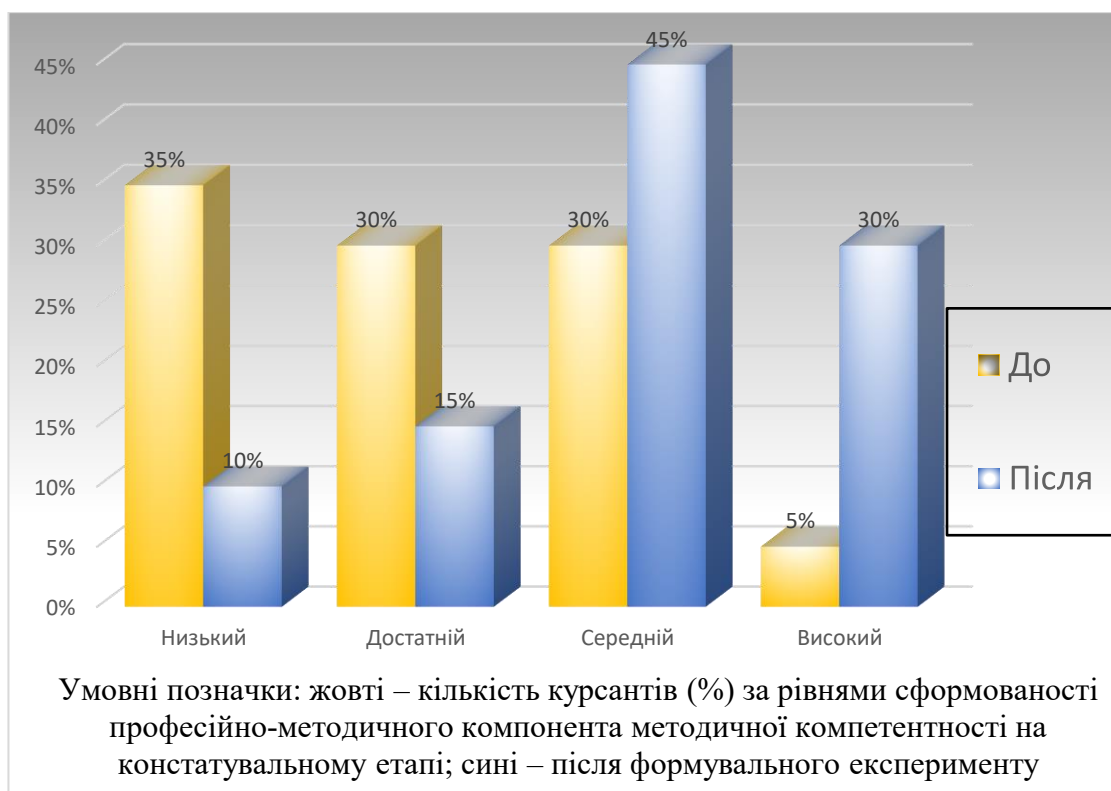

Рис. 3.3. Сформованість професійно-методичного компонента методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту

Сформованість індивідуально-психічного компонента методичної компетентності у майбутніх офіцерів відображено в таблиці 3.6 і на рисунку 3.4.

Таблиця 3.6

Сформованість індивідуально-психічного компонента методичної компетентності майбутніх офіцерів на різних етапах педагогічного експерименту

Рівні сформованості	Кількість курсантів (n=20)				Різниця у %
	констатувальний експеримент		формувальний експеримент		
	осіб	%	осіб	%	
низький	5	25	2	10	– 15
достатній	7	35	3	15	– 20
середній	6	30	8	40	+10
високий	2	10	7	35	+ 25
коефіцієнт сформовності	2,25		3		0,75

На рисунку 3.4 можна зауважити, що відбулося суттєве зростання високого рівня (на 25 %), позитивна динаміка середнього (на 10 %), а також зменшення достатнього (на 20 %) та низького (на 15 %) рівнів сформованості методичної компетентності за цим компонентом між констатувальним і формувальним етапами експерименту.

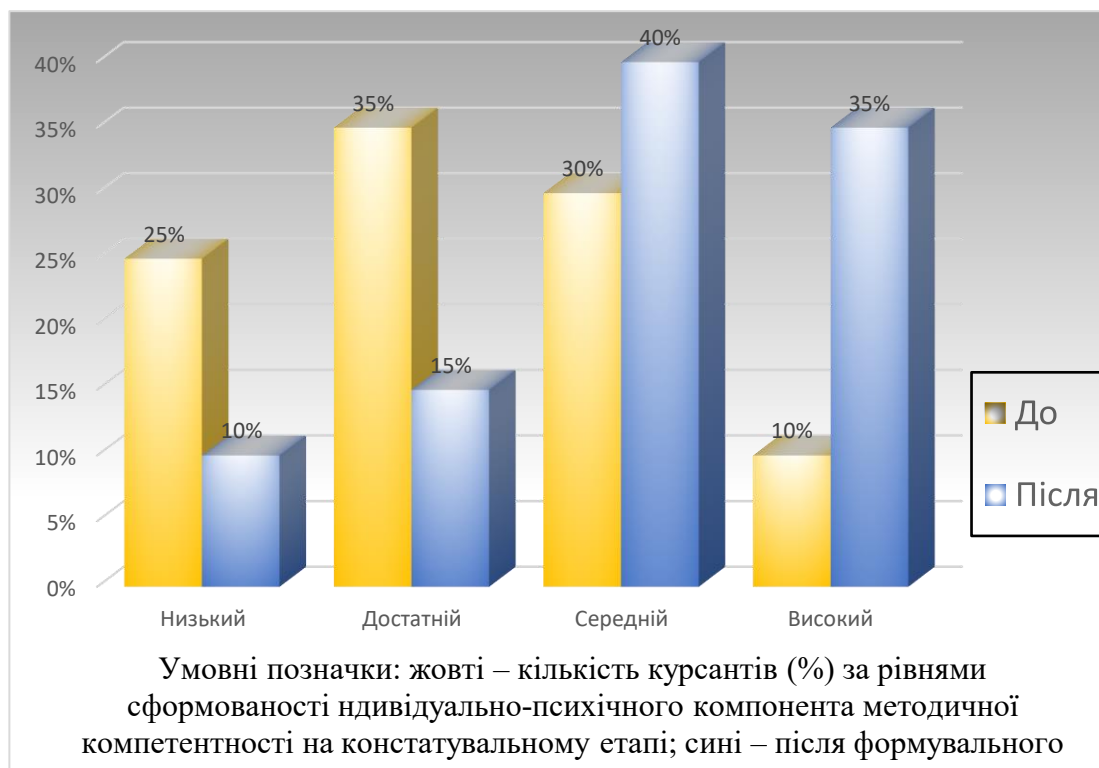

Рис. 3.4. Сформованість індивідуально-психічного компонента (професійно-важливі методичні якості) методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту

Сформованість суб'єктного компонента експериментальної групи курсантів після формувального етапу показано в таблиці 5 і на рисунку 5.

На рисунку 3.5 спостерігаємо, що лише 3 курсанти (15 %) на початку експерименту мали високий рівень сформованості суб'єктного компонента, у той час 5 і 7 курсантів (25 % і 35 %) низький і достатній рівні. Однак, після формувального етапу експерименту результати суттєво покращились, а саме – маємо значне зростання демонструє високий рівень (з 15 % до 45 %) і середній (з 15 % до 30 %), окрім цього зменшилися низький і достатній рівні (до 10 %

та 15 %).

Таблиця 3.7

**Сформованість суб'єктного компонента методичної компетентності
майбутніх офіцерів на різних етапах педагогічного експерименту**

Рівні сформованості	Кількість курсантів (n=20)				Різниця у %
	констатувальний експеримент		формувальний експеримент		
	осіб	%	осіб	%	
низький	8	25	2	10	– 15
достатній	6	35	3	15	– 20
середній	3	15	6	30	+15
високий	3	15	9	45	+ 30
коефіцієнт сформованості	2,05		3,1		1,05

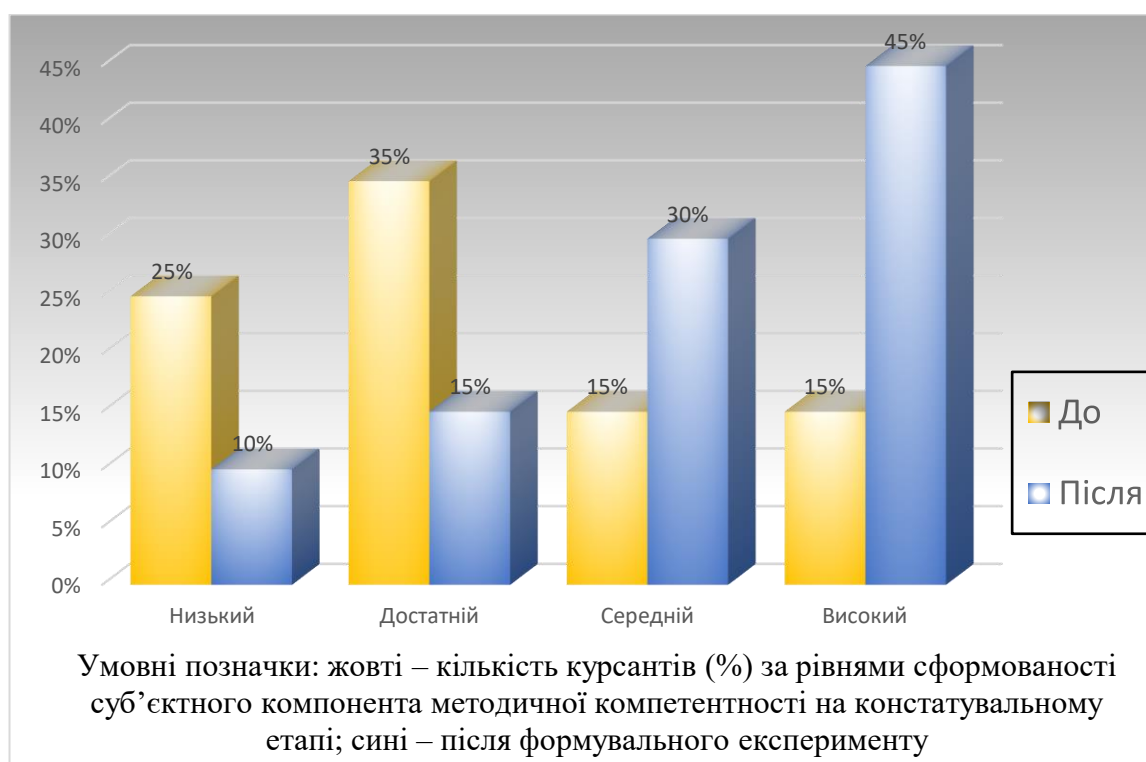

Рис. 3.5. Сформованість суб'єктного компонента методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту

Порівняємо зміни розподілу коефіцієнтів сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів до та після формувального етапу експерименту окремо за всіма компонентами (табл. 3.8 і рис. 3.6). Можемо констатувати, що найбільший приріст маємо за суб'єктивним і ціннісно-

мотиваційним компонентами.

Таблиця 3.8

Коефіцієнти сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів за її компонентами

Етапи експерименту	Компоненти					
	Ціннісно-мотиваційний	Когнітивний	Професійно-методичний	Індивідуально-психічний	Суб'єктивний	Розвиненість ФК
констатувальний етап	1,75	1,95	2,05	2,25	2,05	2,01
формувальний етап	2,75	2,85	2,95	3	3,1	2,93
різниця значень	+ 1	+ 0,9	+ 0,9	+ 0,75	+ 1,05	+ 0,92

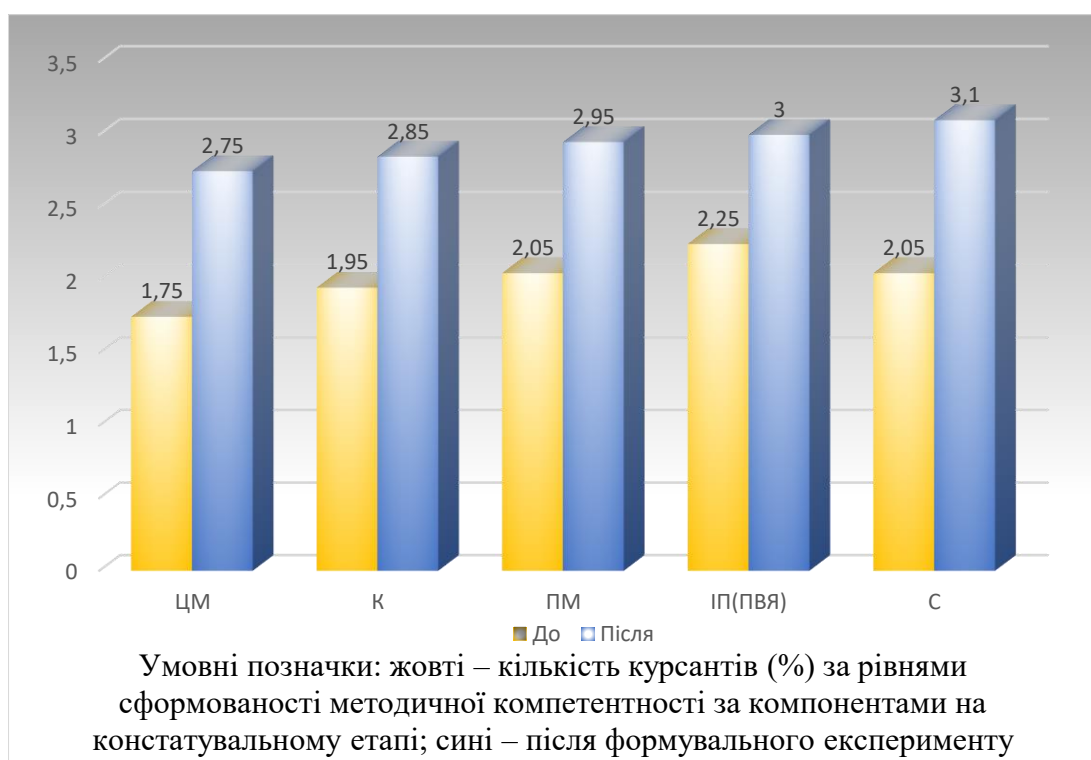

Рис. 3.6. Коефіцієнт сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів за її компонентами до і після формувального експерименту

На рисунку 3.7 спостерігаємо зростання інтегрального коефіцієнта сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів у експериментальній групі.

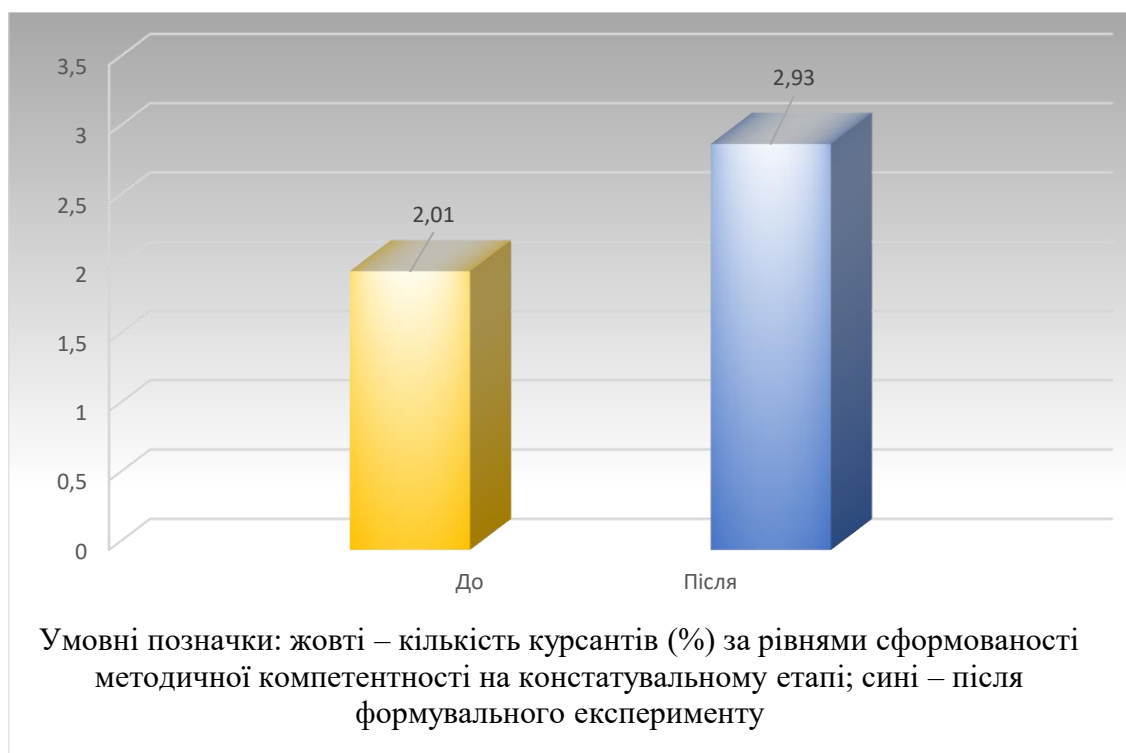

Рис. 3.7. Інтегральний коефіцієнт сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів за компонентами до і після формувального експерименту

Порівнюємо сформованість методичної компетентності майбутніх офіцерів до та після формувального експерименту за всіма компонентами (табл. 3.9, 3.10 і рис 3.8).

Таблиця 3.9

Стан сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів за компонентами на констатувальному та формувальному етапах експерименту

№ з/п	Компоненти	Кількість курсантів	%	Рівні розвиненості							
				низький		достатній		середній		високий	
				кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%
констатувальний експеримент											
1.	ціннісно-мотиваційний	20	100	8	40	9	45	3	15	0	0
2.	когнітивний	20	100	8	40	6	30	5	25	1	5

Завершення таблиці 3.9

3.	професійно-методичний	20	100	7	35	6	30	6	30	1	5
4.	індивідуально-психічний	20	100	5	25	7	35	6	30	2	10
5.	суб'єктний	20	100	8	40	6	30	3	15	3	15
формувальний експеримент											
1.	ціннісно-мотиваційний	20	100	2	10	4	20	11	55	3	15
2.	когнітивний	20	100	2	10	4	20	9	45	5	25
3.	професійно-методичний	20	100	2	10	3	15	9	45	6	30
4.	індивідуально-психічний	20	100	2	10	3	15	8	40	7	35
5.	суб'єктний	20	100	2	10	3	15	6	30	9	45

Таблиця 3.10

Рівні сформованості методичної компетентності майбутніх до та після проведення формувального етапу експерименту (n=20)

Рівні сформованості методичної компетентності								Всього	
низький		достатній		середній		високий			
кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%	кількість	%
до проведення етапу									
7	35	7	35	5	25	1	5	20	100
після проведення етапу									
2	10	3	15	9	45	6	30	20	100

Результати формувального етапу експерименту (рис. 3.8) вказують на позитивну динаміку сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ за нашими експериментальними педагогічними умовами.

Зауважимо, що відсотки низького та достатнього рівнів знизились на 25 % і 20 %, що складає всього 2 і 3 курсанти відповідно. У свою чергу, суттєво збільшилась кількість курсантів із середнім (на 20 %) і високим (на 25 %) рівнями сформованості. Додатково слід підкреслити, що рівень сформованості підвищився у 17 курсантів із 20 (85 %). Це вказує на результативність

упроваджених нами педагогічних умов формування їх методичної компетентності.

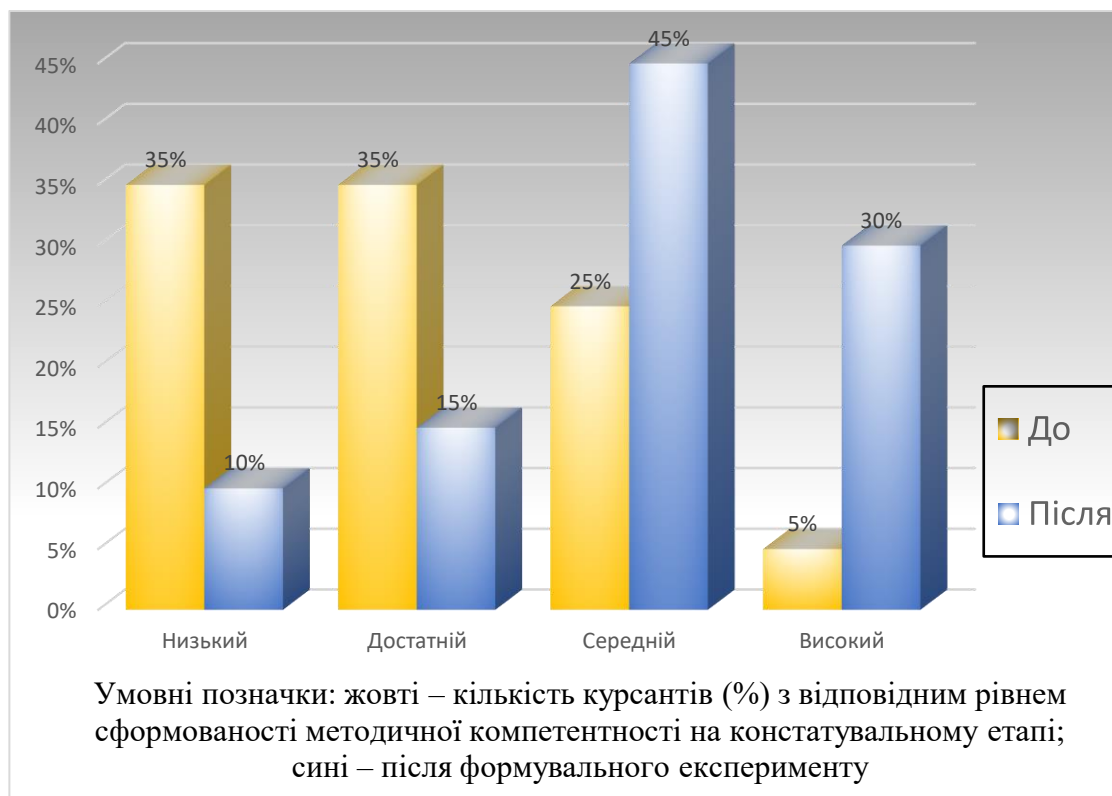

Рис. 3.8. Динаміка сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів на констатувальному та формувальному етапах експерименту

У зв'язку з цим важливо довести результативність запроваджених нами педагогічних умов і перевірити наукову та статистичну гіпотези, а отже аргументувати достовірність отриманих позитивних даних, а не простого збігу обставин. Для початку важливо сформулювати наші гіпотези щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів у процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Статистична гіпотеза – у нашій вибірці наявні статистично значущі відмінності до та після проведення формувального етапу експерименту.

Нульова статистична гіпотеза (H_0) – припущення про відсутність статистично значущих відмінностей у досліджуваних до та після проведення формувального етапу педагогічного експерименту.

Альтернативна статистична гіпотеза (H_1) – припущення про

наявність відмінностей у досліджуваних після проведення формувального етапу педагогічного експерименту.

Наукова гіпотеза – формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів буде результативним за умови впровадження відповідних педагогічних умов під час їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Нульова наукова гіпотеза (H_0) – сформованість методичної компетентності у курсантів не є результативним за умови підтвердження статистичної гіпотези H_0 .

Альтернативна наукова гіпотеза (H_1) – сформованість методичної компетентності у курсантів є результативним за умови підтвердження статистичної гіпотези H_1 .

Для перевірки наших гіпотез використовуємо відповідні статистичні критерії. З урахуванням таких характеристик, як тип вимірювальної шкали, розмір вибірки та кількість одночасно порівнювальних вибірок, а також якість вибірки обираємо статистичні критерії, які відповідають завданням, а також можуть бути використані відповідно до наших даних. Для обчислення отриманих даних, а також перевірки гіпотези будемо використовувати непараметричний критерій, а саме критерій знаків G. За його допомогою визначимо напрямок зсуву досліджуваної ознаки у вибірці: чи наявні зміни між першим і другим вимірюваннями, чи зміна шкал відбувається у бік погіршення чи покращення.

Алгоритм розрахунку критерію G-знаків такий:

1) обчислити загальну кількість нульових, позитивних і негативних зсувів між шкалами до та після проведення формувального етапу педагогічного експерименту, а також виключити з розрахунку нульові зсуви; визначити переважний напрям «типового» зсуву (сума зсувів, яка виявилася найбільшою – n);

2) визначити кількість «нетипових» зсувів ($G_{\text{емп}}$);

3) визначити критичні значення критерію знаків G (за таблицею) [174];

4) порівняти $G_{\text{емп}}$ та $G_{\text{кр}}$ для $p = 0,05$ та $p = 0,01$. Якщо $G_{\text{емп}} \leq G_{\text{кр}}$

«типовий» зсув можна вважати достовірним і відповідно, вважати гіпотезу H_1 правдивою.

У таблиці 3.11 вказано кількість позитивних – 17, негативних – 0 і нульових зсувів – 3. Сума зсувів, яка є найбільшою називають «типовим» зсувом і позначають n . У нашому випадку $n = 17$. Далі визначаємо «нетиповий» зсув – це сума зсувів, яка виявилася найменшою і вона позначається $G_{\text{емп}}$. Для нашого дослідження $G_{\text{емп}} = 0$.

Таблиця 3.11

Результати діагностування до та після проведення формувального етапу педагогічного експерименту

п	Показники досліджуваної ознаки		Зсув
	до проведення формувального етапу	після проведення формувального етапу	
1	2	3	4
1	2	3	+1
2	2	3	+1
3	1	1	0
4	1	2	+1
5	2	3	+1
6	2	3	+1
7	3	4	+1
8	1	2	+1
9	1	1	0
10	1	2	+1
11	1	3	+2
12	1	3	+2
13	3	4	+1
14	3	4	+1
14	2	3	+1
16	3	4	+1
17	2	3	+1
18	3	4	+1
19	2	3	+1
20	4	4	0

Наступним кроком є визначення $G_{\text{кр}}$ для $p = 0,05$ і $p = 0,01$ за допомогою таблиці критичних значень критерію знаків G для $n = 17$ [174]. Відповідно отримуємо, що при рівні значущості 5 % ($p \leq 0,05$) $G_{\text{кр}} = 4$, тобто сума «нетипових» зсувів немає перевищувати 4 респондентів, а при рівні 1 % ($p \leq$

0,01) $G_{кр} = 3$, відповідно не має перевищувати кількість цих зсувів у 3 досліджуваних.

Наступне завдання – це порівняти $G_{емп}$ та $G_{кр}$ для 5 % і 1 % рівнів значущості. У нашому випадку $G_{емп} = 0$, тобто $G_{емп} \leq G_{кр}$ як для $p = 0,05$ ($0 \leq 4$), так і для $p = 0,01$ ($0 \leq 3$). У зв'язку з цим спростовуємо нульову статистичну гіпотезу H_0 та приймаємо H_1 : зсув шкал після формувального етапу педагогічного експерименту не випадковий, а різниця сформованості цих шкал статистично значуща на рівні $p \leq 0,01$. Для наочності та зрозумілості будуємо вісь значущості (рис. 3.9), де розташовуємо критичні значення для $n = 17$, а також емпіричне значення. Бачимо, що $G_{емп}$ знаходиться в зоні значущості, а отже наш педагогічний вплив статистично достовірно сприяв підвищенню рівнів сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів у ЕГ.

Рис. 3.9. Вісь значущості для критеріїв знаків G

Для перевірки наших розрахунків нами було використано спеціалізоване програмне забезпечення *IBM Statistical Package for the Social Sciences* статистичний пакет для соціальних наук. Результати обчислень відображені на рисунках 3.10 – 3.11. Так на рисунку 3.10 можна побачити, що кількість негативних (Negative Differences^a) складає 0, позитивних (Positive Differences^b) – 17 і нульових (Ties^c) – 3, а також рівень значущості (Exact Sig.) – менше ніж 0,001. У психолого-педагогічних науках він відповідає високому рівню значущості – 0,1% ($p \leq 0,001$) [220, с. 498].

Sign Test

Frequencies		N
Після - До	Negative Differences ^a	0
	Positive Differences ^b	17
	Ties ^c	3
	Total	20

a. Після < До

b. Після > До

c. Після = До

Test Statistics^a

Після - До	
Exact Sig. (2-tailed)	<,001 ^b

a. Sign Test

b. Binomial distribution used.

Рис. 3.10. Висновок статистичної гіпотези за допомогою критеріїв знаків G

На рисунку 3.11 відображена інформація щодо кількості курсантів $N = 20$ (майбутніх офіцерів), які приймали участь у педагогічному експерименті на констатувальному етапі «До» та після формувального етапу «Після», а також відповідна статистична інформація, зокрема така: мінімальне значення отримане за експеримент – $\text{Min}_{\text{До}} = 1$; $\text{Min}_{\text{Після}} = 1$; максимальне значення – $\text{Max}_{\text{До}} = 4$; $\text{Max}_{\text{Після}} = 4$; середнє значення – $\text{Mean}_{\text{До}} = 2$; $\text{Mean}_{\text{Після}} = 2,950$ і стандартне відхилення – $\text{Std. Dev.}_{\text{До}} = 0,9177$; $\text{Std. Dev.}_{\text{Після}} = 0,9445$.

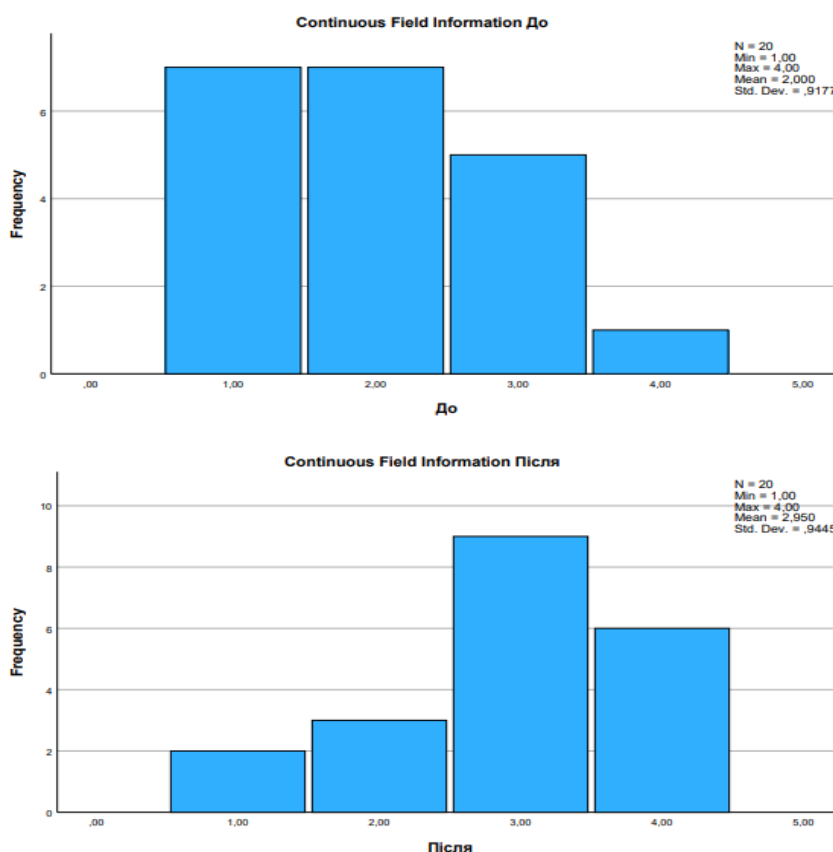

Рис. 3.11. Кількість курсантів за рівнями сформованості «До» та «Після» формувального етапу експерименту

Підтвердження достовірності експериментальних даних проведено за допомогою Т-критерію Вілкоксона для пов'язаних вибірок із використанням програмного забезпечення SPSS [195, с. 115; 222]. Цей критерій уможливорює виявляти не тільки напрямки змін (критерій G-знаків), а й визначити інтенсивність зсувів. Він потужніший за G-знаки та використовується за шкалою порядків і шкалою інтервалів.

Ranks					Test Statistics ^a	
		N	Mean Rank	Sum of Ranks	Після - До	
Після - До	Negative Ranks	0 ^a	,00	,00	Z	-3,945 ^b
	Positive Ranks	17 ^b	9,00	153,00	Asymp. Sig. (2-tailed)	<,001
	Ties	3 ^c			a. Wilcoxon Signed Ranks Test	
	Total	20			b. Based on negative ranks.	

a. Після < До

b. Після > До

c. Після = До

Рис. 3.12. Висновок статистичної гіпотези за допомогою

Т-критерію Вілкоксона

На рисунку 3.12 показано вирішення попереднього завдання та обчислення отриманих результатів за допомогою SPSS. Таблиця Ranks містить дані про кількість негативних, де Після < До – 0, позитивних (Після > До) – 17, і нульових рангів (Після = До) – 3. Таблиця Test Statistics^a містить результати перевірки нашої гіпотези щодо наявності статистично значущих відмінностей між етапами експерименту. Зокрема такі: емпіричне значення критерію (Z) і рівень значущості, який дорівнює < 0,001, а отже приймаємо гіпотезу про наявність відмінностей у досліджуваних до та після проведення формувального етапу педагогічного експерименту, та відповідно щодо результативності сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів у період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Для узагальнення результатів експерименту важливо проаналізувати та визначити тісноту зв'язків між компонентами досліджуваної методичної компетентності. А для цього використаємо коефіцієнт рангової кореляції Спірмена. За його допомогою визначимо тісноту зв'язків за якісними

ознаками наших компонентів. Для цього використовуємо SPSS (рис. 3.13).

		Correlations					
			ЦМ	Когн	ПМ	ІП	Суб
Spearman's rho	ЦМ	Correlation Coefficient	1,000	,665**	,681**	,688**	,770**
		Sig. (2-tailed)	.	,001	<,001	<,001	<,001
		N	20	20	20	20	20
	Когн	Correlation Coefficient	,665**	1,000	,921**	,716**	,777**
		Sig. (2-tailed)	,001	.	<,001	<,001	<,001
		N	20	20	20	20	20
	ПМ	Correlation Coefficient	,681**	,921**	1,000	,624**	,734**
		Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	.	,003	<,001
		N	20	20	20	20	20
	ІП	Correlation Coefficient	,688**	,716**	,624**	1,000	,718**
		Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	,003	.	<,001
		N	20	20	20	20	20
	Суб	Correlation Coefficient	,770**	,777**	,734**	,718**	1,000
		Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	<,001	<,001	.
		N	20	20	20	20	20

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Рис. 3.13. Результати кореляційного аналізу між компонентами методичної компетентності майбутніх офіцерів

Для аналізу кореляційних зв'язків наших компонентів використаємо таблицю інтерпретації величин розміру ефекту кореляційної залежності [21, с. 141], де r – коефіцієнт кореляції (Correlation Coefficient) [131, с. 384].

Таблиця 3.12

Інтерпретація величин розміру ефекту кореляційної залежності

Рівень кореляційного зв'язку	Величина коефіцієнта кореляції
дуже слабкий	$r < 0,19$
слабкий	$0,20 \leq r < 0,29$
помірний	$0,30 \leq r < 0,49$
середній	$0,50 \leq r < 0,69$
сильний	$r > 0,70$

Отже, на рисунку 3.13 висвітлені результати розрахунку кореляційної залежності між компонентами методичної компетентності майбутніх офіцерів

– фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки, а також їх вплив на один одного між собою.

Спочатку проаналізуємо кореляційні зв'язки ціннісно-мотиваційного та інших компонентів:

– рівень кореляційної залежності між ціннісно-мотиваційним і когнітивним компонентами дорівнює – 0,665, що означає середній рівень взаємозв'язку між ними у методичній компетентності;

– середній рівень взаємозв'язку між ціннісно-мотиваційним та професійно-методичним компонентами (0,681), який вказує на посередній зв'язок між ними;

– ефект кореляції між ціннісно-мотиваційним та індивідуально-психічним компонентом знаходиться на середньому рівні (0,688), що означає опосередковану залежність між цими компонентами;

– високий рівень чи сильний взаємозв'язок спостерігаємо між ціннісно-мотиваційним і суб'єктним компонентами (0,770), це безпосередньо демонструє, що цінності разом із мотивацією визначають цілі та досягнення успіху в них, що є якраз самореалізацією та самоактуалізацією професіоналів.

Охарактеризуємо залежності між когнітивним та іншими компонентами методичної компетентності:

– спостерігаємо середній рівень залежності з ціннісно-мотиваційним компонентом (0,665), що визначає зв'язок між мотивами та цінностями, які спонукають майбутніх офіцерів отримувати знання для досягнення в майбутньому поставлених цілей;

– величина розміру ефекту кореляційної залежності між когнітивним і професійно-методичним компонентами відображається на дуже сильному рівні (0,921). Це є якісним результатом професійно-педагогічної підготовки курсантів, а саме вказує, що отримані теоретичні знання безпосередньо впливають на практичні здібності та здатності майбутніх офіцерів;

– великий рівень кореляційного зв'язку спостерігаємо між когнітивним та індивідуально-психічним компонентами (0,716), тобто професійно-важливі

якості, такі як організованість, комунікативність, методичність, ініціативність впливають на здатність курсанта засвоювати отримані нові знання;

– також великий рівень взаємозв'язків можна помітити між когнітивним компонентом і суб'єктивним (0,777), який забезпечує вміння курсанта до самооцінювання та самоаналізу в процесі професійної підготовки, що є ключем до отримання та засвоєння нових методичних знань.

Проведемо аналіз кореляційних зв'язків професійно-методичного компонента методичної компетентності, що відповідає за професійно-методичні вміння та навички майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту вирішувати загальновійськові завдання, як офіцер командир, так і організовувати та реалізовувати методичні заходи щодо підготовки військовослужбовців:

– між професійно-методичним і ціннісно-мотиваційним компонентами спостерігаємо середній рівень взаємозв'язків (0,681), що є дотичним цінностей, мотивів і потреб до набуття нових умінь і навичок у процесі професійно-педагогічної підготовки;

– суттєвим результатом є дуже високий ефект кореляційної залежності між професійно-методичним і когнітивним (0,921), це означає що знання, уміння та навички розглядаються в нерозривному зв'язку і взаємодії, причому важливо, не лише застосовувати знання до практичних умінь і навичок, а і здатність узагальнювати набутий досвід під час професійно-педагогічної підготовки, теорія виступає як результат синтезу практичного досвіду;

– середній рівень кореляції (0,624) відображається між професійно-методичним та індивідуально-психічним компонентами, що забезпечується опосередкованим впливом професійно важливих якостей курсантів на їх методичну діяльність, а також бути свідченням того, що для якісного формування індивідуально-психічних якостей респондентів вони мають підлягати цілеспрямованому, довготривалому навчально-виховному впливу в процесі професійно-педагогічної підготовки;

– високий рівень кореляційних зав'язків (0,734) спостерігаємо між професійно-методичним і суб'єктним компонентами, це зумовлено важливістю курсантів вміти проводити самоаналіз, самооцінювання, а також оцінювання набутих практичних умінь і навичок, а у майбутньому проводити якісну оцінку своєї методичної діяльності та прийнятих рішень.

Важливим аспектом є рівні кореляційних зав'язків між індивідуально-психічним та іншими компонентами методичної компетентності, а саме такі:

– з ціннісно-мотиваційним (0,688) – середній рівень кореляційного зв'язку, що пояснюється необхідністю докладного вивчення взаємозв'язків між професійно важливими методичними якостями курсантів та їх мотивами, цінностями та потребами до проведення методичної діяльності у військах;

– високий рівень взаємовпливу (0,716) спостерігаємо з когнітивним компонентом, що вказує на важливість отриманих методичних знань, які дадуть змогу якісно формувати професійно важливі методичні якості, які забезпечують формування методичної компетентності у наших респондентів;

– взаємозв'язок з професійно-методичним компонентом спостерігається на середньому рівні (0,624), що дає нам змогу вважати практичні здібності та здатності дотиковими до формування професійно важливих якостей у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки;

– розмір ефекту кореляційного взаємозв'язку між індивідуально-психічним компонентом і суб'єктним знаходиться на високому рівні (0,718), це підтверджує безпосередній вплив професійно важливих якостей на успішність методичної діяльності курсантів і сприяє їх самореалізації як майбутніх офіцерів, командирів та фахівців фізичного виховання та спорту.

Позитивним аспектом виступає, як вважаємо, високий рівень кореляційних зав'язків між суб'єктним та іншими компонентами методичної компетентності:

– з ціннісно-мотиваційним (0,770): відповідальність, рефлексивність, а також розуміння себе як майбутнього офіцера, командира та фахівця фізичної

культури і спорту безпосередньо позитивно впливає на визначення цілей, які курсанти ставитимуть перед собою, а сформованість цього компоненту забезпечуватиме досягнення цих цілей;

- з когнітивним (0,777): отримані теоретичні та практичні знання у процесі професійно-педагогічної підготовки під час навчання у ВВНЗ забезпечуватимуть вміння майбутніх офіцерів проводити самоаналіз, самооцінювання, а також здійснювати оцінювання прийнятих методичних рішень, що є важливим аспектом методичної діяльності як офіцера, так і фахівця фізичної культури і спорту;

- з професійно-методичним (0,734): це означає, що набуті практичні здібності та здатності прямо впливають на відповідальність, рефлексивність та суб'єктність курсантів під час їх майбутньої методичної діяльності;

- з індивідуально-психічним (0,718): це говорить, що самореалізація та суб'єктність майбутніх офіцерів безпосередньо відповідає за формування професійно важливих методичних якостей, які впливають на їх майбутню методичну діяльність.

Програмне забезпечення SPSS додатково дає змогу окрім визначення ефекту кореляційної залежності між компонентами, також встановити статистичну значущість між компонентами, що забезпечує підтвердження або спростування нашої гіпотези. В нашому випадку рівень значущості кореляційних зав'язків між компонентами знаходиться на рівні $\leq 0,001$ або $= 0,003$ (між професійно-методичним та індивідуально-психічним компонентами). Отримані дані вказують на те, що ефект кореляційної залежності між кожним компонентами має статистичну значущість, тобто ми підтверджуємо прийняту нами гіпотезу про наявні кореляційні зв'язки, а також можемо з впевненістю стверджувати, що отримані експериментальні дані об'єктивно представляють нашу вибірку.

Результати (рис. 3.13, табл. 3.10) дають змогу нам сформулювати такі загальні ствердження:

– аналіз та узагальнення отриманих експериментальних результатів демонструє нам наявність середнього і переважно високого рівнів ефекту кореляційної залежності між всіма компонентами методичної компетентності майбутніх офіцерів, що виступає позитивним чинником у їх майбутній професійній і методичній діяльності у військах, чим більші зв'язки між компонентами, тим вище їх рівень методичної підготовленості;

– встановлено високий рівень кореляції між суб'єктним та іншими компонентами методичної компетентності: між суб'єктним і ціннісно-методичним (0,770), суб'єктним і когнітивним (0,777), суб'єктним і професійно-методичним (0,734), суб'єктним і індивідуально-психічним (0,718), що свідчить про прямий взаємозв'язок між ними, тобто позитивний ефект зумовлений тим, що суб'єктний компонент спонукає до самоаналізу та оцінювання набутих методичних знань та усвідомлення їх значення для майбутньої методичної діяльності;

– визначено дуже сильний ефект кореляційної залежності між когнітивним компонентом, який відповідає за теоретичну підготовленість, набуті знання курсантів, і професійно-методичним (0,921), який є їх практичними вміннями, навичками, здібностями та здатностями. Це вказує на те, що методика формування методичної компетентності майбутні офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту відповідає контекстному методологічному підходу. Контекстність підготовки показує, що отримані знання безпосередньо пов'язані з набутими вміннями та навичками. Цей підхід до процесу професійно-педагогічної підготовки змушує курсантів бути повністю залученими і вмотивованими під час навчання, окрім цього він підвищує продуктивність навчання за рахунок не традиційних методів підготовки, він покращує та підвищує енергетичний потенціал як курсантів, так і викладачів. Однією з важливих характеристик контекстного підходу є застосування міждисциплінарних зв'язків, а також навчання з використанням зовнішніх контекстів. Завдяки цьому курсанти застосовують набуті знання, вміння та навички у контексті їх майбутньої методичної діяльності. Знання,

що набуваються, мають засвоюватись в безпосередньому зв'язку з їх практичними вміннями та навичками, а в ідеалі здатностями, які набуваються в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Виклики, які постають перед сучасним офіцером, командиром, фахівцем фізичного виховання та спорту, вказують на те, що в процесі професійно-педагогічної підготовки важливі не лише отримані та засвоєні знання, але й відпрацювання вмінь і навичок їх використання в реальних ситуаціях. Отже, якщо майбутній офіцер – фахівець фізичного виховання засвоїв знання щодо майбутньої методичної діяльності, а також отримав необхідні вміння та навички, то можна вважати, що він здатен виконувати методичні завдання, які поставатимуть перед ним у майбутній військово-професійній діяльності. Контекстна підготовка майбутніх офіцерів має орієнтуватись на те, що знання, вміння, навички даються не лише як предмет, на який має бути спрямована активність курсанта, а як засіб вирішення майбутніх військово-професійних завдань;

– з'ясовано необхідність цілеспрямованої роботи з курсантами щодо майбутньої методичної діяльності у військах, оскільки їх професійно важливі якості не підлягають швидкому формуванню, а також їх військово-професійна діяльність не обмежується посадовими функціями. Це є свідченням того факту, що необхідна, на нашу думку, по перше, цілеспрямована наполеглива виховна робота з респондентами щодо їх формування та самоформування як суб'єктів фізичного виховання та спорту в військових частинах; по-друге, формувати власне як суб'єктів військово-професійної діяльності та відповідно формувати їх, як військових професіоналів – офіцерів, командирів, майбутніх педагогів, що навчатимуть особовий склад, а також і фахівців фізичного виховання та спорту у військових частинах.

Додатково, можна зробити часткові висновки:

– загальний кореляційний аналіз та узагальнення отриманих результатів продемонстрували, що цінності, мотивація та потреби до отримання теоретичних і практичних знань за майбутнім фахом, вміння реалізовувати їх в майбутній методичній діяльності безпосередньо впливають на формування

методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівці фізичного виховання та спорту, а їх усвідомленість себе як військовими професіоналами у галузі фізичної культури, разом з професійно важливими методичними якостями дають змогу бути системно підготовленим офіцером, командиром і фахівцем фізичної підготовки, не лише виконувати посадові функції, а й методично правильно вирішувати завдання в обстановці, яка перед ними постає;

– визначено суттєвий ефект кореляційної залежності (середній рівень – 0,624) між професійно-методичним й індивідуально-психічним компонентами та з'ясовано відносно достатній рівень взаємовпливу на формування методичної компетентності, що вказує, на нашу думку, бажанням реалізовувати отримані теоретичні та практичні методичні знання на практиці, що якраз вказує на лінійну залежність від набутих методичних знань у військово-професійній і фаховій сферах діяльності, до їх методичних умінь, навичок і здатностей;

– встановлено високу кореляцію між індивідуально-психічним і когнітивним компонентами (0,716), що вказує на прямий взаємозв'язок між ними та взаємовплив на їх формування, це зумовлено тим, що індивідуально-психічний компонент (його професійно-важливі методичні якості) прямо впливає на їх здатність отримувати та засвоювати нові методичні знання, тобто впливає на їх когнітивні здатності;

– з'ясовано прямий взаємозв'язок між ціннісно-мотиваційним і суб'єктивним компонентами (0,770), що визначає позитивний ефект у формуванні методичної компетентності, що зумовлено, на нашу думку, високим рівнем мотивації, а також відповідальним ставленням курсантів до майбутньої методичної діяльності, як офіцерів, командирів, так і фахівців у сфері фізичної культури і спорту, що вказує на необхідність самоусвідомлення себе військовим професіоналом [179, с. 234], а також розуміння важливості правильно приймати рішення та вміння відповідати за них;

– визначено середню кореляцію між ціннісно-мотиваційним і когнітивним компонентами (0,665), що означає необхідність науково-педагогічних працівників цілеспрямованого формувати у курсантів мотивацію до отримання нових знань щодо їх майбутньої військово-професійної та методичної діяльності;

– середній ефект кореляційної залежності між ціннісно-мотиваційним і професійно-методичним компонентами (0,681), що означає важливість чіткого усвідомлення курсантів відповідального ставлення та високого рівня мотивації до майбутньої методичної діяльності як офіцерів, командирів, а також фахівців у сфері фізичної культури і спорту;

– встановлено середній рівень кореляційних зав'язків між ціннісно-мотиваційним та індивідуально-психічним компонентом (0,688), який допомагає зрозуміти необхідність цілеспрямованого формування професійно важливих якостей курсантів, які позитивно впливають на якість їх майбутньої методичної діяльності, а також сприяють їх самореалізації як офіцерів, командирів, майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту.

Визначено позитивну динаміку сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів у ході проведення експерименту. Перевірка статистичної гіпотези вказала на наявні статистично значущі відмінності після проведення формувального етапу експерименту. Підтверджено наукове припущення про те, що сформованість методичної компетентності у майбутніх офіцерів буде результативним за умови впровадження відповідних педагогічних умов під час їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Обґрунтовано необхідність упровадження авторської методики формування методичної компетентності майбутніх офіцерів у процес професійно-педагогічної підготовки, що сприяє їх цілеспрямованій методичній підготовці, забезпечує контекстне формування їх методичної компетентності у ВВНЗ, що показово проявляється як загалом щодо методичної компетентності, так і у всіх компонентах окремо.

Можемо вважати, що досягли основної мети нашого науково-педагогічного дослідження.

У ході дослідження науково-педагогічної проблеми були визначені такі перспективи подальших наукових розробок: особливості формування методичної компетентності під час дії правового режиму воєнного стану, що є актуальним в умовах ведення повномасштабної війни; методологічні, теоретичні й методичні засади розвитку методичної компетентності фахівців фізичного виховання та спорту у системі безперервної військової освіти.

3.3. Рекомендації щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки

Рекомендації розроблено з урахуванням результатів нашого дослідження, а також враховано вимоги державних і відомчих нормативно-правових актів і вимоги до професійно-педагогічної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ.

Результати аналізу та узагальнення наукової літератури дають можливість визначити основні теоретичні та методичні аспекти формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту з врахуванням провідних правил і вимог, таких основних методологічних підходів:

компетентнісного підходу: передбачає те, що фахівець вміло застосовує набуті методичні знання, уміння та навички на практиці, також він є творчою особистістю, професійно та психологічно готовим і здатним командиром, який приймає участь у бойових діях, де відсутні стандартні ситуації і завжди потрібно практично мислити не стандартно та вміло приймати оптимальні рішення;

аксіологічного підходу: виховання у майбутніх офіцерів патріотизму, національної свідомості, любові до рідних, а також гуманістичних цінностей,

які дають можливість залишатись людиною, особливо в часи кровопролитної війни, втрати друзів, розбомблених будинків і зруйнованих доль;

системного підходу: розроблення системи, структури, а також елементів методичної компетентності, що допоможе досягти кінцевого результату, та визначити її складові, такі як мета, зміст, форми, методи, засоби та результат.

контекстного підходу: допомагає максимально якісно пристосувати початковий матеріал до потреб курсантів, через що вони стають більш усвідомленими, вмотивованими та задіяними до процесу навчання як його суб'єкта;

суб'єктно-діяльнісного підходу: сприймає курсантів як центр навчання і виховання, створити максимально сприятливі умови для формування їх як суб'єкта методичної компетентності.

Проведений нами теоретичний аналіз проблеми формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, а також урахування результатів експериментального дослідження дають можливість стверджувати, що запропоновані нами педагогічні умови можуть бути у подальшому творчо використані у процесі їх професійно-педагогічної підготовки. Узагальнений досвід надав можливість розробити методичні рекомендації керівникам, науковим і науково-педагогічним працівникам ВВНЗ щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки.

1. Враховувати те, що успіх у навчальній діяльності курсантів та їх майбутня військово-професійна діяльність залежать від багатьох чинників, у тому числі від їх цінностей, а також мотивації та ставлення до отримання якісної військової освіти. Ці цінності та мотивація впливають на прийняття правильних рішень і відхилення від неправильних, сприяють розвитку практичного, методичного мислення та об'єктивного розуміння навикишнього військово-професійного середовища, фізичну культуру та спорт, а також його методичну діяльність.

Мотивація визначає потенційні можливості майбутнього офіцера – фахівця фізичної культури і спорту, його активність чи пасивність у навчальній діяльності, а також спрямованість на цілеспрямоване формування методичної компетентності, яка є однією з головних складових його професійної компетентності. Додатково, важливу роль відіграє його бажання знати та вміло реалізовувати методичну діяльність на практиці.

Для підвищення результативності методичної діяльності під час навчальних занять викладачам важливо створити двосторонню взаємодію як із кожним окремим курсантом, так і з усією навчальною групою. Це можна здійснити за допомогою різноманітних методів та прийомів, які сприяють активації суб'єкт-суб'єктній взаємодії в процесі навчання. Важливо, щоб викладачі спрямовували свої знання та вміння на формування у курсантів усвідомлення цінностей, мотивів і мотивації до методичної діяльності в цій області. Основою успішних взаємин є особистісні, суб'єктні та професійні якості викладача, його професійні знання, вміння та здатності здійснювати вплив на курсантів, суб'єктність у науково-педагогічній діяльності.

2. Розробити відповідне навчально-методичне забезпечення для проведення навчальних занять із майбутніми офіцерами – фахівцями фізичного виховання та спорту під час їх навчання у ВВНЗ, що уможливить цілеспрямоване формування у них методичної компетентності, зокрема такі:

- підручники, навчальні та методичні посібники, довідкова та інша навчальна література;
- навчально-методичні матеріали для виконання самостійних і практичних завдань курсантами;
- робоча програма навчальної дисципліни, а також навчальний та методичний матеріал до спецкурсу *«Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту та її формування у період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ»*.

У навчально-методичному забезпеченні важливо висвітлити необхідність систематичного формування та розвитку у майбутніх

начальниках фізичної підготовки і спорту військових частин здатностей до методичної діяльності. Для забезпечення глибокого розуміння та підготовки до вивчення навчальної літератури пропонується використовувати різнорівневі комплекси навчальних завдань, які вимагають вивчення матеріалу, знаходження додаткових джерел інформації, використання різних методичних прийомів та аналізу отриманих даних. Важливо, щоб зміст завдань був доступним для всіх курсантів і стимулював їх зацікавленість у навчальній дисципліні. Потрібно також розробити різноманітні квазіпрофесійні ситуації та «кейс-метод», які сприяють формуванню методичних навичок, вмінь і здатностей, необхідних для майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у військовій частині (підрозділі). Зміст навчальних завдань повинен бути зрозумілим для курсантів, враховувати їх поточний рівень знань і зацікавленість у предметі. Навчальні матеріали повинні охоплювати теоретичні і практичні аспекти формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів. Ці матеріали мають відображати всі компоненти методичної компетентності – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, професійно-методичний, індивідуально-психічний і суб'єктний.

3. Творчо реалізовувати обґрунтовані педагогічні умови формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, а за необхідності контекстно їх реалізувати у навчально-виховному процесі конкретного ВВНЗ.

Нами визначено та обґрунтовано, такі педагогічні умови:

цілеспрямоване формування професійно-методичних якостей у курсантів як майбутніх офіцерів (командирів) і фахівців фізичного виховання та спорту;

наявність сучасної авторської методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки;

використання об'єктивних критеріїв і показників діагностування рівнів сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту;

педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ.

Методологічними основами реалізації цих умов мають стати компетентнісний, аксіологічний, системний, контекстний і суб'єктно-діяльнісний підходи до формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ.

4. Використання розробленої педагогічної моделі формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ. Основу якої складають цільово-методологічний, смислово-функціональний, суб'єктний, діагностувально-корегувальний і результативний блоки.

Створення та обґрунтування педагогічної моделі відбувається у певні етапи.

1. Повна уява про проблему побудови педагогічної моделі формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, визначення основних цілей і завдань, її місця, ролі та функцій у системі їх військово-професійної, фахової та методичної підготовки, а особливо – їх майбутня методична діяльність у військах.

2. Структурна обізнаність про методичну компетентність у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, а саме виокремити її структуру, зміст, визначити змістовну та методичну послідовність її формування, розробити та обґрунтувати критерії і показники діагностування її сформованості.

3. Виокремити блоки педагогічної моделі формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту – цільово-методологічний, смислово-функціональний, суб'єктний,

діагностувально-корегувальний і результативний блоки та адаптувати їх до майбутньої військово-професійної та методичної діяльності.

4. Проєктування, розроблення та обґрунтування моделі формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту на основі теоретичного та емпіричного дослідження психолого-педагогічного явища, а саме відомостей щодо компетентнісного підходу до підготовки військовослужбовців, формування та розвиток у них методичної компетентності, у тому числі й конкретної категорії, а саме у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

5. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків педагогічного моделювання – ефект упровадження моделі у військово-педагогічний процес конкретного ВВНЗ щодо формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

5. Упровадження в військово-педагогічний процес ВВНЗ обґрунтованої методики формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у період їх професійно-педагогічної підготовки як систему, що включає в себе провідну ідею, принципи, основні етапи, організаційні форми, методи, види навчальних занять, методичні прийоми, способи і засоби цілеспрямованого формування у них методичної компетентності як майбутніх суб'єктів військово-професійної та методичної діяльності.

Реалізовувати методику рекомендовано впродовж трьох етапів – ціннісно-мотиваційного, когнітивно-методичного, контрольно-корегувального з урахуванням спецкурсу *«Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту та її формування у період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ»*.

5. Акцентувати увагу на належну підготовку наукових і науково-педагогічних працівників як до навчальних, так і до виховних заходів під час проведення занять із курсантами. Це забезпечується постійним самовдосконаленням, саморозвитком, участю в курсах підвищення кваліфікації,

обміном досвіду у процесі службових і методичних нарад, засідань кафедр, а також участ у наукових, науково-практичних, науково-технічних та інших конференціях, відкритих і показових навчальних заняттях, брифінгах, круглих столах, міжнародних зустрічах щодо питань формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, урахування досвіду ведення бойових дій. Важливим є набуття знань та опанування викладачами сучасних інформаційних технологій та їх використання в процесі проведення навчальних занять і підготовки до них; ознайомлення з новими дидактичними підходами, методами, способами, прийомами та засобами навчання тощо.

6. Дотримуватися загальнодидактичних і специфічних принципів формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ (науковості, наочності, системності, послідовності, індивідуалізації, доступності, систематичності та послідовності, спільної навчальної діяльності, проблемності, доступності та дохідливості, свідомості і активності, контекстності та розвиваючого навчання). Спочатку спрямувати курсантів на засвоєння теоретичних і практичних знань, а лише після цього – на оволодіння ними практичних навичок, умінь і здатностей, необхідних у майбутній військово-професійній і методичній діяльності. Здійснювати формування психолого-педагогічного явища за загальноприйнятими методами навчання, такими як від простого до складного, від теорії до практики, від проведення занять у звичайних умовах до їх моделювання в умовах ведення бойових дій.

7. Використовувати методи проблемного та контекстного навчання, які спрямовані на стимулювання активності курсантів у процесі навчання, осмислення методичних знань і формування методичних навичок, умінь і здатностей. Це надзвичайно важливо, оскільки вони стикаються з різноманітними нестандартними військово-професійними завданнями переважно методичного характеру, оскільки їх діяльність не обмежується посадовими компетенціями. Заняття, які включають вирішення різних

квазіпрофесійних ситуацій, використання «кейс-методу», є досить ефективними, оскільки розвивають комунікативні здатності та лідерські якості курсантів, а також створюють можливість обміну методичними знаннями та їх використанням на практиці. Для активізації пізнавальної діяльності курсантів важливо створювати реальні та контекстні ситуації, які відображають умови методичної роботи у військах. Такі методи надають змогу формувати у курсантів вміння швидко орієнтуватись у різних військово-професійних та методичних ситуаціях, а також знаходити оптимальні шляхи вирішення проблем.

8. Забезпечити ефективну взаємодію між учасниками навчального процесу у ВВНЗ. Це є ключовим для формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки. Це зумовлено важливістю встановлення відносин рівності між викладачами та курсантами як суб'єктами освітнього процесу у рамках гуманістичної парадигми. Для досягнення такого рівня взаємодії важливо, щоб як викладачі, так і курсанти були готові до конструктивного діалогу, сприймали спілкування як двосторонній процес і були здатні зосередити увагу на потребах один одного. Особливу увагу слід приділяти тому, щоб майбутні офіцери чітко розуміли свої інтелектуальні, психічні, фізичні та практичні здатності, що є фундаментом для формування у них здатностей саморозвитку та самовдосконалення, що вчить їх адекватно оцінювати себе, що є важливим для усвідомлення відповідальності за прийняті рішення. Крім того, суб'єкти взаємодії мають проявляти повагу один до одного, бути толерантними й відкритими до інших точок зору, навіть якщо вони відрізняються від власних.

Успішна взаємодія у військово-навчальному процесі неможлива без висококваліфікованого науково-педагогічного складу. Важливо, щоб викладачі не лише володіли методиками проведення занять і матеріалом, але й мали значний досвід служби у ЗС України на різних посадах, а нині й досвід участі у бойових діях. Педагогічні та управлінські навички та вміння, а також

здатність налагоджувати співпрацю з курсантами, є ключовими чинниками успішної взаємодії. Курсанти виявляють більшу зацікавленість і увагу до матеріалу, якщо викладач професійно володіє педагогічною майстерністю, а також має глибокі знання у військовій сфері та в галузі фізичної культури і спорту, а також може поділитись практичним досвідом. Важливо, щоб вони були здатні показати особистим прикладом значення методичних знань, умінь, навичок і здатностей до їх майбутньої військово-професійної та методичної діяльності.

9. Встановити конструктивні взаємини між керівництвом ВВНЗ, командирами підрозділів (начальником курсу), науково-педагогічним складом і курсантами. Для налагодження та дотримання взаємовідносин рекомендується виконати такі заходи:

- проведення індивідуальних бесід з кожним курсантом на першій зустрічі з метою визначення їх проблемних питань та потреб, а також налагодження довірливих стосунків з ними;

- представлення начальника курсу та викладачів керівництвом навчального підрозділу для встановлення взаємодії та забезпечення відповідної підготовки майбутніх офіцерів;

- здійснення спілкування як з усією групою курсантів, так і індивідуально з кожним курсантом з метою складання їх психологічного портрету, врахування уподобань і думок щодо якості та рівня проведення навчальних занять;

- проведення «круглих столів» і співбесід із кожним майбутнім офіцером по закінченню професійно-педагогічної підготовки для виявлення актуальних питань методичної діяльності у військах.

Відтак, основними методичними рекомендаціями щодо формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ є такі:

- відповідне навчально-методичне забезпечення для проведення

навчальних занять за тематикою формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ;

урахування цінностей, інтересів, потреб, мотивів і мотивації їх майбутньої військово-професійної та методичної діяльності як суб'єктів військового управління у військових частинах (підрозділах);

дотримання запропонованих педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ;

творчо реалізовувати обґрунтовану педагогічну модель формування методичної компетентності, а також уміти її адаптувати до навчально-виховної ситуації в конкретному ВВНЗ;

належна підготовленість наукових і науково-педагогічних працівників до проведення навчальних занять та їх педагогічна майстерність, педагогічний такт, педагогічна техніка, а також стиль педагогічної діяльності;

творче дотримання загальнодидактичних і специфічних принципів навчання військовослужбовців у процесі формування формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту та взаємодії з курсантами;

використання методів проблемного та контекстного навчання в процесі формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ;

дотримання суб'єкт-суб'єктної взаємодії між курсантами та викладачами в процесі формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Узгоджене використання розроблених нами методичних рекомендацій науковими та науково-педагогічними працівниками буде сприяти більш систематичному та контекстному формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки.

Висновки до третього розділу

1. Проведено експериментальне дослідження проблеми формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у ВВНЗ, що включає початковий, основний і завершальний етапи.

2. Проведено послідовний педагогічний експеримент, з урахуванням відносно маленької генеральної та вибіркової сукупності (20 курсантів) майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Проведення педагогічного дослідження спрямовано на встановлення достовірних відмінностей у рівнях сформованості методичної компетентності нашої вибірки «До» та «Після» експериментального впливу на неї.

3. З'ясовано, що за результатами формувального етапу експерименту наявний позитивний вплив обґрунтованих педагогічних умов на динаміку формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ЕГ у порівнянні з КГ. За загальним інтегральним результатом в ЕГ відбулося значне зменшення респондентів із низьким рівнем на 25 % (від 35 % до 10 %), після впровадження педагогічних умов, що є справді суттєвим результатом; одночасно з цим спостерігаємо зростання кількості курсантів, які мають високий рівень, – на 25 % (від 5 % до 30 %); позитивне зміни маємо, як на середньому рівні, – зростання на 20 % (від 45 % до 25 %), так і на достатньому рівні, зменшення на 20 % (від 25 % до 45 %). За результатами формувального етапу педагогічного експерименту доведено позитивну динаміку сформованості методичної компетентності у всіх респондентів ЕГ у порівнянні з КГ, оскільки відсоток курсантів, у яких рівень сформованості досягла середнього та високого рівнів, суттєво збільшився, а курсантів з достатнім і низьким рівнями навпаки зменшилась та має у порівнянні з КГ статистично значущу відмінність.

4. Для обчислення отриманих даних, а також перевірки гіпотези щодо

результативності сформованості методичної компетентності у курсантів використано непараметричний критерій – критерій знаків G, за допомогою якого визначено напрямок зсуву досліджуваної ознаки у вибірці, а також наявні зміни між першим і другим вимірюванням. Отримані статистичні обчислювались та перевірялись за допомогою програмного забезпечення SPSS, за результатами якого встановлено, що кількість негативних зсувів складає 0, позитивних – 17 і нульових – 3, а рівень значущості $\leq 0,001$, що відповідає високому рівню значущості – 0,1%.

5. Для підтвердження достовірності отриманих експериментальних даних «До» та «Після» впливу, використовувався Т-критерій Вілкоксона для пов'язаних вибірок, який використовується для порівняння двох рядів вимірювань на одній і тій же групі досліджуваних в різні періоди часу. Отримані статистичні дані за допомогою Т-критерію Вілкоксона підтверджують достовірність результативності впроваджених нами педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту і рівень значущості дорівнює $< 0,001$, а отже приймаємо гіпотезу про наявність відмінностей у досліджуваних «До» та «Після» проведення формувального етапу педагогічного експерименту, та відповідно щодо результативності експериментального впливу на курсантів.

6. Для узагальненого та більш глибокого аналізу отриманих даних, а також для визначення тісноти зв'язків за якісними ознаками компонентів методичної компетентності, було використано метод статистичного аналізу коефіцієнта кореляції Спірмена. Отримані результати продемонстрували наявність переважно середнього і високого рівнів кореляційної залежності між компонентами методичної компетентності, що вказує на тісні зв'язки між компонентами та виступає позитивним чинником у їх майбутній методичній діяльності.

7. Визначено у ході дослідження проблеми розвитку діагностувальної компетентності майбутніх докторів філософії такі перспективи подальших

наукових розвідок: методологічні, теоретичні і методичні засади формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в системі безперервної військової освіти.

Зміст цього розділу знайшов відображення у наукових роботах [45], [46], [52], [53], [56], [206], [221].

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та розв'язання актуального науково-педагогічного завдання щодо обґрунтування педагогічних умов формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, що дало змогу зробити низку висновків.

1. Здійснено теоретичний аналіз, узагальнення, систематизацію та конкретизацію дослідженості проблеми формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту до майбутньої методичної, педагогічної та військово-професійної діяльності на основі аксіологічного, компетентнісного, суб'єктно-діяльнісного, контекстного та системного методологічних підходів до їх професійно-педагогічної підготовки. У результаті проведеної наукової розвідки стану дослідженості педагогічної проблеми визначено, що науковцями істотна увага приділяється педагогічним аспектам розвитку методичної компетентності різних фахівців. Водночас, поза увагою дослідників залишається проблемне питання формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі їх професійної підготовки у ВВНЗ.

Аналіз, узагальнення та систематизація результатів констатувального експерименту щодо стану сформованості методичної компетентності засвідчив недостатній рівень методичної підготовленості, здатності та готовності майбутніх офіцерів до реалізації методичної компетентності, під час виконання своєї військово-професійної діяльності. Це дало змогу визначити причини, які впливають на рівень її сформованості (низький рівень мотивації до обраного фаху; відсутність розуміння сутності й ролі методичної компетентності науково-педагогічних працівників; нестабільність підходу ВВНЗ щодо цілеспрямованого створення педагогічних умов її формування; теоретичні, практичні та інші навчальні заняття в процесі їх навчання та

підготовки не є орієнтованими на формування у них методичної компетентності як складової їх професійної компетентності тощо). Такий стан зумовлений відсутністю додаткових обґрунтованих педагогічних умов формування їхньої методичної компетентності в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Визначено, що методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту – це складне, інтегроване професійно-важливе психічне утворення, зміст якого складають його та мотивація до методичної діяльності, а також їх методичної підготовленості (теоретичної та практичної), здатності (інтелектуальної, діяльнісної, методичної) та готовності (професійної, особистісної, психологічної) реалізовувати методичну діяльність у процесі реалізації посадових компетенцій. Структурно вона охоплює ціннісно-мотиваційний, когнітивний, професійно-методичний, індивідуально-психічний і суб'єктний компоненти.

2. Обґрунтовано педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, а саме: педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ; цілеспрямоване формування професійно-методичних якостей у курсантів, як майбутніх офіцерів (командирів) і фахівців фізичного виховання та спорту; наявність сучасної авторської, міжпредметної методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України у процесі їх професійно-педагогічної підготовки, яка буде реалізована за допомогою спецкурсу «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ»; використання удосконалених критеріїв та показників діагностування рівнів сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту).

3. Здійснено педагогічне моделювання щодо формування методичної

компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, яке містить такі основні етапи: формування чіткого уявлення про проєктування моделі її формування, визначення її функцій, ролі та місця у системі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ; отримання структурного уявлення про її формування у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, а також про педагогічні аспекти її цілеспрямованого формування як важливого контекстного та міжпредметного педагогічного явища в системі професійної підготовки – зміст і структура, мета, методики, засоби і результат її формування; проєктування відповідної педагогічної моделі її формування – визначення системних, взаємозв’язаних, контекстних і водночас послідовних її блоків.

Результат педагогічного моделювання щодо формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ є відповідна структурно-функціональна модель її формування, яка складається з цільово-методологічного, смислово функціонального, суб’єктного, діагностувально-корегувального та результативного блоків, які логічно вказують і відображають мету, завдання, методологічні підходи, принципи, компоненти, функції, критерії та показники діагностування рівнів сформованості методичної компетентності, а також з’ясувати зв’язки між ними.

4. Розроблено методику формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у період їх професійної підготовки під час навчання у ВВНЗ. З’ясовано, що впровадження в освітній процес ВВНЗ авторської методики забезпечуватиме формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів і сприятиме систематизації і поглибленню теоретичних та практичних методичних знань, формуванню методичних здатностей, професійно-важливих методичних якостей, а також їх готовності до виконання не лише посадових методичних функцій.

Результативність методики формування методичної компетентності підвищена за рахунок упровадження в навчальний процес спецкурсу «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту та її формування у період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ».

5. Експериментально перевірено результативність обґрунтованих нами педагогічних умов формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. За інтегральним результатом спостерігаємо позитивну динаміку, а саме значне зменшення курсантів з низьким та достатнім рівнями сформованості на 25 % (від 35 % до 10 %) та на 20 % (від 25 % до 45 %) відповідно, що є суттєвим результатом; водночас спостерігаємо зростання кількості курсантів, які мають середній і високий рівні на 20 % (від 25 % до 45 %) і на 25 % (від 5 % до 30 %).

Для підтвердження достовірності експериментальних даних, а також підтвердження наукової гіпотези щодо сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів буде результативним за умови впровадження педагогічних умов під час їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ використано непараметричний критерій знаків G. За його допомогою критерію визначено напрямок зсуву досліджуваної ознаки у курсантів, тобто з'ясовано чи наявні зміни між першим і другим вимірюваннями, а також зміни шкал відбувається у бік погіршення чи покращення. Кількість негативних зсувів складає 0, позитивних – 17 і нульових – 3. При рівні значущості 5 % ($p \leq 0,05$) $G_{кр} = 4$, тобто сума «нетипових» зсувів немає перевищувати 4 респондентів, а при рівні 1 % ($p \leq 0,01$) $G_{кр} = 3$, відповідно не має перевищувати кількість цих зсувів у 3 досліджуваних. Наступне завдання – це порівняти $G_{емп}$ та $G_{кр}$ для 5 % і 1 % рівнів значущості. У нашому випадку $G_{емп} = 0$, тобто $G_{емп} \leq G_{кр}$ як для $p = 0,05$ ($0 \leq 4$), так і для $p = 0,01$ ($0 \leq 3$). У зв'язку з цим підтверджується статистична гіпотеза: зсув шкал після формувального етапу педагогічного експерименту не

випадковий, а різниця цих шкал статистично значуща на рівні $p \leq 0,01$, що означає сформованість методичної компетентності у майбутніх офіцерів буде результативним за умови впровадження організаційних педагогічних умов.

Для підтвердження гіпотези, а також для порівняння двох рядів вимірювання «До» та «Після» експериментального впливу (впровадження педагогічних умов формування методичної компетентності) на одну групу досліджуваних було використано непараметричний статистичний критерій – Т-критерій Вілкоксона за допомогою програмного забезпечення SPSS. Отримані результати показали, що рівень значущості дорівнює $p < 0,001$, а отже підтверджується припущення щодо наявності статистично значущих відмінностей у курсантів «До» та «Після» проведення формувального етапу педагогічного експерименту, та відповідно щодо результативності впровадження педагогічних умов формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів у період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Результати кореляційного аналізу та узагальнення отриманих даних підтвердило наявність середнього і переважно високого рівнів кореляційної залежності між всіма компонентами методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту, що виступає позитивним чинником у їх майбутній військово-професійній та методичній діяльності у військах, а також надали можливість з'ясувати напрямки подальших досліджень.

Подальших наукових досліджень потребують методологічні, теоретичні та методичні засади формування та розвитку методичної компетентності офіцерів різних ланок військового управління в системі безперервної військової освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агаєв Н. А. Негативні психічні стани військовослужбовців у бойових умовах: класифікація, визначення, ідентифікація. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України : психологічні науки*. Хмельницький, 2016. № 2. С. 5–23.
2. Андрущенко В. П. Умови та напрями інноваційного розвитку освіти. *Вища освіта України*. Київ, 2009. № 3. С. 5–13.
3. Анохін Є. Д. Організація фізичної підготовки у військовій частині та у підрозділі : навч. посіб. Львів : ЛВІ, 2001. 163 с.
4. Арістархова М. С., Федорович М. А. Методика розвитку методичної компетентності інструкторів мовної підготовки засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Військова освіта*. Київ, 2023. № 1 (47). С. 9–17. DOI: 10.33099/2617-1775/2023-01/9-17.
5. Артемов В. В., Серіков В. Ю. Розвиток педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу зі специфічними умовами навчання. *Військова освіта*. 2017. № 50. С. 3–11.
6. Бака М. М., Корж В. П. Фізичне і військово-патріотичне виховання молоді : навч. метод. посіб. Київ : Книга пам'яті України, 2004. 464 с.
7. Бакуменко Р. О., Ягупов В.В. Вимоги сучасних методологічних підходів до організаційно-педагогічних умов розвитку професійної компетентності фахівців інформаційно-аналітичного забезпечення. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2020. Вип 29, том 1, С. 160–168. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/29.209306>
8. Бекірова А. Р. Педагогічне моделювання процесу формування професійної суб'єктності майбутніх вчителів початкових класів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2017. Вип. 2 (88). С. 28–38.
9. Бех І. Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технологія*. Київ : Генезис, 2009. С. 21–24.

10. Беліков І. О. Критерії та показники діагностування сформованості організаційної компетентності в майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 38. С. 94–101.
11. Беліков І. О., Ягупов В. В. Організаційна компетентність фахівців фізичної культури і спорту Збройних сил України : поняття, зміст і структура. *Role of science and education for sustainable development*. Katowice : Publishing House of University of Technology, 2021. Р. 682–690.
URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/f8b2328a3dbfcf8d510300259fb8a101.pdf>
12. Беліков І. О. Методика формування організаційної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Молодь і ринок*. 2022. №. 3-4 (201-202). С. 164–172.
13. Беліков І.О. Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України : дис. ... док. філ. : 011 – Освітні, педагогічні науки. Київ, 2023. 311 с.
14. Бирик С. П. Словник іншомовних слів. Тлумачення, словотворення та слововживання : близько 35000 слів і словосполучень / за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків : Фоліо, 2005. 623 с.
15. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атіка, 2009. 684 с.
16. Бігич О. Б. Передумови та складники системи методичної освіти майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи. *Вісник Житомирського педагогічного університету, педагогічні науки*. 2003. № 12. С. 129–132 .
17. Білик Н. І. Моделювання процесу навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2005. 22 с.
18. Блінов О. А. Особливості мотивації та переживань учасників бойових дій. *Сучасний стан психологічного забезпечення професійної діяльності сил охорони правопорядку* : матер. всеукр. наук.-практ. конф. НА НГУ, м. Харків,

29 верес. 2017 р. Харків, 2017. С. 84–87.

19. Бойко О. В. Теорія і методика формування лідерської компетентності офіцерів Збройних сил України : монографія. Житомир : вид. О. О. Євенок, 2020. 667 с.

20. Бородієнко О. В. Теорія і практика розвитку професійної компетентності керівників структурних підрозділів підприємств сфери зв'язку : монографія. Київ : Інститут ПТО НАПН, 2017. 422 с.

21. Боснюк В. Ф. Математичні методи в психології : курс лекцій. *Мультимедійне навчальне видання*. Харків : НУЦЗУ, 2020. 141 с.

22. Ванденко В. В. Фізична підготовка в умовах антитерористичної операції. *Фізична підготовка особового складу Збройних сил, інших військових формувань та правоохоронних органів України : досвід, сучасність, проблеми та перспективи розвитку* : матеріали наук.-метод. конф., м. Київ 14-16 груд. 2014 р. Київ : МОУ, 2014. С. 52–55.

23. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / під заг. ред. В.Т. Бусел. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

24. Вербин Н. Б. Розвиток професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління у процесі оперативно-тактичної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2019. 299 с.

25. Вербин Н. Б., Шемчук В. А., Саїнчук А. М., Терещенко Т. О. Особливості підготовки майбутніх фахівців фізичної підготовки і спорту до роботи з військовослужбовцями з обмеженими фізичними можливостями. *Військова освіта*. 2020. № 2 (42). С. 49–58. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2020-2/49-58>.

26. Веретільник В. В. Особливості змісту і структура військово-спеціальної компетентності офіцера-прикордонника. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України : електронне наукове фахове видання. Серія: Педагогіка*. 2016. № 4. С. 26–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadvped_2016_4_5

27. Глазунов С. І. Деякі аспекти вдосконалення методичної компетентності викладача фізичного виховання спеціальної фізичної підготовки і спорту. *Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : науковий часопис. 2015. Вип. 3(1). С. 104–107.
28. Гончаренко С. У. Методика як наука. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2001. № 2 (1). С. 86–95.
29. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Вінниця : ДОВ “Вінниця”, 2008. 278 с.
30. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2, доп. і виправлене. Рівне : «Волинські обереги», 2011. 552 с.
31. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
32. Горбатюк Р., Кабак В., Волкова Н. Формування здатності до особистісно-професійного саморозвитку в майбутніх здобувачів освіти. *Освітологічний дискурс*. 2023. № 3 (42). С. 1–15.
URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/1007/769>.
33. Гребенюк Л. В. Формування готовності майбутніх офіцерів Збройних сил України до професійної взаємодії у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2019. 264 с.
34. Дерев'янка О. В. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх гірничих інженерів в процесі навчання фахових дисциплін. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_5_10.
35. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика : монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. Хмельницький, 2002. 334 с.
36. Дубровська О. М. Вимірювання сформованості діагностувальної компетентності майбутніх фахівців із фізичної підготовки і спорту: критерії та показники. *Військова освіта*. 2022. № 2 (46). С. 70–79.
37. Жембровський С. М. Застосування активних методів навчання у

процесі підготовки офіцерів оперативно-тактичного рівня з дисципліни «Фізичне виховання та спеціальна фізична підготовка». *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. № 2 (39). С. 62–67.

38. Жембровський С. М. К питанню реформування системи фізичної підготовки Збройних Сил України на сучасному етапі. *Сучасний стан та перспективи розвитку фізичної підготовки військовослужбовців в системі бойового навчання військ (сил) Збройних сил та інших силових структур України* : матеріали наук.-метод. конф. м. Київ, 28-29 листоп. 2013 р. Київ : НУОУ, 2013. С. 30–36.

39. Жембровський С. М. Методика організації самостійної роботи з фізичної підготовки офіцерів військового управління оперативно-тактичного рівня : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Хмельницький, 2013. 240 с.

40. Жембровський С. М. Обґрунтування напрямів спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців органів управління. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. Вип. 45. С. 183–189.

41. Жембровський С. М. Розвиток концепції спеціальної спрямованості фізичної підготовки в системі бойового навчання військ. *Військова освіта*. 2015. Вип. 2 (32). С. 71–77.

42. Захарчишина Ю. М. Педагогічні умови підготовки офіцерів Збройних сил України до соціокультурної діяльності в миротворчих місіях : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2011. 22 с.

43. Зязюн Л.І. Саморозвиток особистості в освітній системі Франції : монографія. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. 388 с.

44. Капінус О.С. Методологія, теорія і методика формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів Збройних сил України : монографія. Житомир : вид. О. О. Євенок, 2020. 600 с.

45. Кирпенко Є. В., Веремієнко М. М. Методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки. *Інноваційна педагогіка* : наук.

журн. 2024. Вип. 68. Т. 1. С. 158–164. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.31>

46. Кирпенко Є. В. Оцінювання результативності впровадження педагогічних умов у процес професійної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту. *Особливості організації фізичної підготовки і спорту військовослужбовців в системі бойового навчання військ (сил) та службово-професійної діяльності* : матеріали III наук.-метод. семінару м. Київ, 23-24 квіт. 2024 р. Київ : МОУ. 2024. С. 125–130.

47. Кирпенко Є. В. Педагогічна модель формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту під час їх професійної підготовки. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту в сучасному суспільстві* : зб. наук. пр. V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 28 листоп. 2023 р.) Житомир. 2023. С. 79–84. URL: https://lvet.edu.ua/images/step/2024/01/04/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_V_%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%83%D0%BA%D1%80._%D0%96%D0%94%D0%A3-2023.pdf

48. Кирпенко Є. В. Педагогічне моделювання формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту – під час їх професійної підготовки. *Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка*. 2023. № 5 (359). С. 25–35. URL: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-5\(359\)-25-35](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-5(359)-25-35)

49. Кирпенко Є. В. Проблема формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів та її формування у педагогічній науці. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2023. Вип. 60, Т. 2. С. 248–254. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-38>

50. Кирпенко Є. В. Статистичний аналіз та інтерпретація результатів педагогічного експерименту формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 11. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14171733>

51. Кирпенко Є. В. Структура методичної компетентності фахівців фізичної підготовки у Збройних Силах України. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної освіти в умовах транснаціональних інноваційних змін* : матеріали XXVII Міжнар. наук.-теор. конф. (м. Бар, 27 квіт. 2023 р.). Бар, 2023. С. 47–50.

URL: https://drive.google.com/file/d/1ByxcpXrjw_1okER_HTxW5aTrU1_Ji32I/view.

52. Кирпенко Є. В. Сучасний стан сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту у ЗС України. *Військова освіта*. Київ : НУОУ, 2023. № 2 (48). С. 108–121. URL: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2023-48/108-118>.

53. Кирпенко Є. В. Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процес їх професійно-педагогічної підготовки : навч.-метод. посіб. Житомир : «Євро-Волинь», 2024. 100 с. URL: <https://elib.nuou.org.ua/katalog/formuvannya-metodichno%D1%97-kompetentnost%D1%96-majbutn%D1%96x-of%D1%96cz%D1%96v-%E2%80%93-fax%D1%96vcz%D1%96v-f%D1%96zichno%D1%97-kulturi-%D1%96-sportu-v-procz%D1%96-%D1%97x-profes%D1%96jno-pedagog%D1%96chno%D1%97-p%D1%96dgotovki.html>.

54. Кирпенко Є.В. Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів як педагогічна проблем. *Actual scientific research in the modern world*. Issue. 2023. 1(93), Part 2. С. 192–196. URL: <https://drive.google.com/file/d/1b1o112bC2aOcN-yXXlzHwadaXnMHyYVI/view>.

55. Кирпенко Є. В., Жембровський С. М. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали VII міжнар. наук.-практ. онлайн конференції (м. Київ, 24 листоп. 2023 р.) /

Національний університет оборони України. Київ : НУОУ, 2023. С. 81–83.

URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%BE.pdf>

56. Кирпенко Є.В., Ягупов В.В. Методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. *Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 бер. 2024 р.) / Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Київ, 2024. С. 455–458.

URL: https://pf.udu.edu.ua/images/2024_dok/97-2003_%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%9C%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%86%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%92_%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A4%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%86%D0%87_2024_1.pdf

57. Кирпенко Є. В., Ягупов В. В., Жембровський С. М. Критерії та показники діагностування сформованості методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки Збройних Сил України. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. Тернопіль, 2023. Вип. 1 (28). С. 198–210. URL: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.23.1.26%20>

58. Кисленко Д. П., Столбовий В. М., Радзієвськи Р. М. Напрями вдосконалення професійної підготовки фахівців з охоронної діяльності та безпеки в умовах війни. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 10 (12). С. 345–361.

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/ nauka/article/view/2618/2625>.

59. Кисленко Д., Шостак Р., Романюк О., Корнієнко О. Діагностична компетентність як складова процесу формування готовності майбутніх

офіцерів до професійної діяльності. *Військова освіта*. Київ. 2023. № 2 (48). С. 119–131. [URL:http://znp-vo.nuou.org.ua/article/view/291664](http://znp-vo.nuou.org.ua/article/view/291664).

60. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики : монографія / Н. М. Бібік та ін. / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.

61. Коновалов Д. О. Критерії та показники діагностування сформованості фізичної готовності майбутніх офіцерів сухопутних військ до професійної діяльності. *8th International scientific and practical conference : Eurasian scientific discussions*. (м. Барселона, 29–31 серпня 2022 р.). Барселона, 2022. С. 171–177.

62. Коновальська Л. О. Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2011. 22 с.

63. Костів С. Ф. Деякі проблемні питання психофізичної підготовки слухачів до майбутньої професійної діяльності. *Актуальні тенденції розвитку освіти, науки та технологій* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Бахмут, 2017. С. 33.

64. Костів С.Ф. Розвиток психофізичної витривалості майбутніх професіоналів військового управління у сфері оборони оперативно-тактичного рівня в системі післядипломної освіти : дис. ... док. філ. : 13.00.04. Київ, 2020. 267 с.

65. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін : доповідь Президента НАПН України В. Г. Кременя на загальних зборах НАПН України. 30 жовт. 2014 року. *Освіта*. Київ, 2014. № 45/46. С. 4–5.

66. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання: у 2 т. Київ : Олімпійська література. 2008. Том 1. 832 с.

67. Кувшинов О. В., Пронтенко К. В., Пронтенко В. В., Журавльов Ю. Г., Костюшко І. А., Діденко О. В. Теоретичні основи проектування освітніх

програм підготовки військових фахівців з фізичної підготовки і спорту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2020. Вип. 6 (126) 20. С. 59–62. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.6\(126\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.6(126).13).

68. Кузьминський А. І., Тарасенкова Н. А., Акуленко І. А. Наукові засади методичної підготовки майбутнього вчителя математики. *Теоретико-практичні проблеми педагогіки вищої школи* : монографія. Черкаси, 2009. С. 17–20.

69. Кузьмінський А. І. Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ. 2003. 481 с.

70. Литвин А. В. Методологічні засади поняття “педагогічні умови : на допомогу здобувачам наукового ступеня. Львів : СПОЛОМ, 2014. 76 с.

71. Лодатко Є. О. Моделювання в педагогіці: точки відліку. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку* : е-журнал. 2010. Вип. № 1. URL: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical.

72. Лодатко Є. О. Моделювання педагогічних систем і процесів : монографія. Слов'янськ : СДПУ, 2010. 148 с.

73. Мартиненко О. В. Формування педагогічної компетентності вчителя математики та економік. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 1(35). С. 334–343.

74. Методика проведення практичних занять з фізичної підготовки: навч.-метод. посіб. / С.І. Глазунов, О.В. Молоков, С.М. Жембровський, Г.І. Сухорада. Київ : НАОУ, 2009. 151 с.

75. Методична підготовка керівників форм фізичної підготовки: навч.-метод. посіб. / Романчук С. В та ін. Львів : НАСВ, 2017. 159 с.

76. Мешко Г. М., Мешко О. М. Аксіологічний підхід як методологічний орієнтир у підготовці майбутніх учителів до збереження і зміцнення

професійного здоров'я. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка.* 2019. Вип. 1 (21). С. 154–163.

77. Михайлов В. В. Оптимізація змагальної підготовленості багатоборців військово-спортивного комплексу. *Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту.* 2003. Вип. 7. С. 368–373.

78. Михайлов В. М. Педагогічне моделювання розвитку професійної компетентності фахівців із питань цивільної безпеки в системі післядипломної освіти. *Академічні студії. Серія : Педагогіка.* 2021. Вип. 3. Ч. 1. С. 50–58.

79. Москальов І. О., Лисенко Д. П. Застосування методів математичної статистики у психолого-педагогічних дослідженнях : навч. посіб. Київ : НУОУ, 2023. 183 с.

80. Мул С. А. Психологія готовності офіцера-прикордонника до професійної діяльності : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.01. Київ, 2016. 542 с.

81. Назола О. В. Педагогічні умови підвищення якості навчання іноземних мов курсантів вищих військових навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 04. Хмельницький, 2005. 20 с.

82. Ничкало Н. Г. Методологічні проблеми професійної освіти. *Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти : наук.-метод. зб. / гол. ред. І. Зязюн та ін. Київ. : ІСДО, 1994. С. 22–26.*

83. Ничкало Н.Г. Проблема формування сучасного виробничого персоналу в Україні: стратегія і перспективи наукових пошуків. *Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи : зб. наук. пр. Інститут педагогіки і психології проф. освіти НАПН України.* Київ, 2003. С. 139–153.

84. Новікова Т. Л. Педагогічні умови формування соціокультурних цінностей майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі професійної підготовки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка. Соціальна робота.* Ужгород, 2012. Вип. 25. С. 144–148.

85. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти.

Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики. Київ : К. І. С., 2003. С. 13–39.

86. Оленєв Д., Присяжнюк С., Юденко О., Шемчук В., Старчук О. Взаємозв'язок між показниками біологічного віку та фізичної підготовленості курсантів ВВНЗ. *Військова освіта*. 2022. №1 (45). С.154–167.

87. Олійник Л. В. Методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів військ зв'язку в процесі практичної підготовки (на прикладі загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін) : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 247 с.

88. Олійник Л. В. Методична компетентність майбутніх офіцерів військ зв'язку як педагогічна проблема. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. 2010. Вип. 21. С. 214–228. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2010_1_16 .

89. Олійник Л. В. Технологія розвитку військово-спеціальної компетентності магістрів військово-соціального управління. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2014. № 2 (71). С. 95–107.

90. Олійник Л. В., Іллющенко С. Ю., Аксанов Т. Ш., Гнесь Б. М., Семенов А. В. Структурна модель моніторингу якості індивідуальної підготовки науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів. *Військова освіта* : зб. наук. пр. 2023. № 2(47). С.186–196.

91. Осадчий І. Г. Педагогічне моделювання: що важливо знати педагогу? *Народна освіта*. Київ, 2016. Вип. 1. С. 60–68.

92. Остапенко В. С. Методика розвитку методичної компетентності викладачів військово-спеціальних дисциплін у системі післядипломної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2018. № 4 (95). С.131–137.

93. Остапенко В. С. Критерії та показники діагностування рівнів розвиненості методичної компетентності викладачів військово-спеціальних дисциплін у вищих військових навчальних закладах. *Вісник Національного*

університету оборони України. 2013. № 4 (35). С. 114–119.

94. Остапенко В. С., Ягупов В. В. Рівні розвиненості методичної компетентності викладачів військово-спеціальних дисциплін. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2022 Dec. X(50), Issue 269. P. 74–79. URL: <https://doi.org/10.31174/SEND-HS2022-269X50-13>

95. Осьодло В. І. Психологія професійного становлення офіцера : монографія. Київ : Золоті Ворота, 2012. 462 с.

96. Педагогічний експеримент : навч.-метод. посіб. / укладач О. Е. Жосан. Кіровоград : Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2008. 72 с.

97. Петрачков О. В., Ярмач О. М. Аналіз стану варіабельності серцевого ритму офіцерів оперативного рівня Збройних Сил України. *Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2023. № 28(1). С. 45–51. URL: [https://doi.org/10.32626/2309-8082.2023-28\(1\).45-51](https://doi.org/10.32626/2309-8082.2023-28(1).45-51).

98. Петрачков О.В. Вплив факторів на ефективність процесу бойової підготовки військовослужбовців Сухопутних військ. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2013. № 192(2). С. 66–72.

99. Петрачков О.В. Фізична підготовка як фактор прискореної адаптації військовослужбовців до бойової діяльності в умовах жаркого клімату. 2014. № 6(43). С. 135–138.

100. Пінчук О. П., Прокопенко А. А Розвиток цифрової компетентності професійно-значущого складника підготовки офіцерів збройних сил України. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2021. 62. С. 54–69. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-62-54-69>.

101. Платонов В. Н. Теория и методика спортивной тренировки. Київ : Вища школа, 1984. 336 с.

102. Плохута І. С. Розвиток діагностувальної компетентності у майбутніх докторів філософії в процесі освітньо-наукової підготовки : дис. ... док. філ. : 011 – Освітні, педагогічні науки. Київ, 2023. 331 с.

103. Погребняк Д. В. Зміст і структура фахової компетентності начальників фізичної підготовки та спорту військових частин Сухопутних військ Збройних Сил України. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху Євроатлантичної інтеграції України* : матер. міжнар. наук-практ. конф. м. Київ, 29–30 листоп. 2017 р. Київ : Вид-во НУОУ імені Івана Черняхівського, 2017. С. 203–206.

104. Погребняк Д. В. Організаційно-педагогічні умови розвитку фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин Збройних сил України в системі післядипломної освіти. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2018. Вип. 4 (95). С. 160–165. URL: <http://pedagogy.visnyk.zu.edu.ua/article/view/164368/163388>.

105. Погребняк Д. В. Педагогічне моделювання розвитку фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин Збройних сил України в системі післядипломної освіти: *Інноваційна педагогіка*. Випуск 18. Т. 2. 2019. С. 67–72. URL: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2019/18/part_2/16.pdf

106. Погребняк Д. В. Розвиток фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин у системі післядипломної освіти: дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 04. Київ, 2020. 322 с.

107. Погребняк Д. В. Результати впровадження організаційно-педагогічних умов розвитку фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин збройних сил України у систему післядипломної освіти: *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2019. Вип. № 72. С. 118–125.

108. Погребняк Д. В., Ягупов В. В., Малахов Є. В. Система критеріїв оцінювання розвиненості фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин Збройних сил України у системі післядипломної освіти. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2019. Sept. VII (82). Issue: 202. S. 45–51. URL:

<https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/04/Professional-competence-development-assessment-criteria-system-of-chiefs-of-military-units-physical-training-and-sports-of-D.-Pohrebnyak-V.-Yahupov-E.-Malakhov.pdf>

109. Поливаниук В. В. Критерії та показники оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту Збройних сил України. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2021. IX (99), Issue: 252. P. 42–47. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/06/Criteria-and-indicators-for-assessing-the-formation-of-professional-competence-of-future-specialists-in-physical-culture-and-sports-V.-Polyvaniuk.pdf>

110. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. № 1. С. 65–69.

111. Пристінський Р. В. Педагогічні проблеми формування методичної компетентності майбутніх офіцерів національної гвардії України у ВВНЗ: *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Одеса, 2022. Вип. 84. С. 224–228.

112. Присяжнюк Ю. С. Розвиток методичної компетентності викладачів дисциплін гуманітарного циклу у системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2010. 277 с.

113. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

114. Про затвердження Інструкції з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України: наказ Міністерства оборони України від 05.08.2021 р. № 225, 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1289-21#Text>.

115. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 № 1341. Дата оновлення: 20.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>

116. Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства

оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти : наказ Міністерства оборони України від 15. 02. 2024 № 120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-24#Text>

117. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24 березня 1999 року № 548-XIV. Дата оновлення: 15.03.2022. Ст. 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#n11>.

118. Пронтенко К. В. Удосконалення фізичної підготовленості курсантів операторських спеціальностей засобами гирьового спорту на етапі первинного навчання : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Львів, 2009. 20 с.

119. Професійна освіта: словник : навч. посіб. / уклад. С. Гончаренко. та ін. за ред. Н. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.

120. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти. *Професійно-технічна освіта*. 2012. № 3. С. 8–10.

121. Рахманов В. О. Впровадження діагностувальної компетентності майбутніх фахівців в умовах освітньо-інформаційного середовища закладу вищої освіти. *Військова освіта*. 2023. № 2 (48). С.241–250. URL: <http://znp-vo.nuou.org.ua/article/view/291673>

122. Рахманов В. О. Забезпечення якості вищої військової освіти та проблеми розвитку професійної військової освіти в Україні. *Військова освіта*. 2023. № 1 (47). С. 242–253. URL: <http://znp-vo.nuou.org.ua/article/view/283095>

123. Рахманов В., Ясенко С. Функціональні моделі формування контингенту здобувачів професійної освіти у вищому військовому навчальному закладі. *Військова освіта*. 2022. № 2 (46). С. 261–275. URL: <http://znp-vo.nuou.org.ua/article/view/271131>

124. Резніков Ю. О. Теорія та організація фізичної підготовки військ : підручник / під ред. Ю. О. Резнікова, В. М. Афоніна. Львів : ЛБІ, 2002. 316 с.

125. Рибалко Л. С. Акмеологічні засади професійно-педагогічної

самореалізації майбутнього вчителя : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. : 13.00.04. Харків, 2008. 45 с.

126. Рибчук О. О. Педагогічна модель розвитку фахової компетентності викладачів ВВНЗ у системі післядипломної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* 2017. (2 (88)). С. 231-236. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/25272>

127. Рибчук О. О. Розвиток фахової компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих військових навчальних закладів у системі післядипломної освіти : дис. ... д-ра філософії : 011 – Освітні, педагогічні науки. Хмельницький, 2020. 314 с.

128. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 254 с.

129. Романчук С. В., Анохін Є. Д., Бобко Ю. Б., Гульоватий В. І. Проективна еквівалентність контрольних вправ стандартів фізичної підготовки табличній системі оцінювання фізичної підготовленості військовослужбовців та їх адекватність вимогам бойової діяльності. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2023. Том 8, № 1 (41). С. 285–296. DOI: 10.26693/jmbs08.01.285.

130. Романчук С. В., Одеров А. М., Федак С. С., Петрук А. П. Вдосконалення військово-прикладної фізичної підготовки військовослужбовців бойових підрозділів Сухопутних військ. *Актуальні питання сучасної науки : міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 16–17 жовт. 2015 р.)*. Львів, 2015. С. 85–86.

131. Руденко В. М. Математичні методи в психології / Н.М. Руденко. Київ : Академвидав, 2009. 384 с.

132. Самойленко Н. Ю. Розвиток методичної компетентності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2012. 210 с.

133. Свистун В. І., Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки. Педагогічні, психологічні*

науки та соціальна робота. Національний університет “Києво-Могилянська академія”. Київ, 2007. Т. 71. С. 3–8.

134. Свистун В. І. Методологічні підходи до управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки. *Науковий вісник ІПТО НАПН України : Професійна педагогіка*. 2015. № 9. С. 35–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvipto_2015_9_7.

135. Свистун В. І. Педагогічні умови професійного навчання персоналу на виробництві. *Професійна освіта : проблеми і перспективи* : зб. наук. пр. 2012. № 3. С. 31–36. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2719/1/%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D1%96.pdf

136. Свистун В. І., Вербин Н. Б. Педагогічні умови розвитку професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління : монографія. / Г. І. Грибан. Житомир: Рута, 2020. С. 308–321. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/32273/1/Gryban-monografiya.pdf#page=308>.

137. Свистун В. І. Полікультурна компетентність військовослужбовця як суб'єкта діяльності з підтримання міжнародного миру і безпеки. *Проблеми освіти*. 2019. № 92. С. 154–158.

138. Свистун В. І. Поняттєво-категоріальні проблеми компетентнісного підходу до управлінської підготовки фахівців. *Військова освіта*. 2005. № 1 (15). С. 29–36.

139. Свистун В. І. Професійна компетентність науково-педагогічних працівників як чинник покращення якості управлінської підготовки майбутніх фахівців. *Проблеми дидактичної підготовки науково-педагогічних працівників вищої освіти* : зб. тез Всеукр. наук.-метод. конф (м. Київ, 9–10 черв. 2010 р.). Київ, 2010. С. 239–241.

140. Свистун В. І., Ягупов В. В., Кришталь М. А., Король В. М. Управлінська культура і компетентність керівників як системна психолого-

педагогічна проблема. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. № 4(69). С. 291–301. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/2747/>.

141. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : монографія. Суми, 2005. 404 с.

142. Семерня О. М. Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізики в процесі практичних занять з методики навчання фізики : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2017 . 439 с.

143. Сисоєва С. О., Кристочук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень. Рівне : Волинські обереги. 2013. 360 с.

144. Сисоєва С. О., Кристочук Т. Є. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти : навч.-метод. посіб. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2009. 460 с.

145. Сисоєва С. О., Бондарева Л. І. Педагогічні технології професійної освіти. *Навчальний тренінг* : навч.-метод. посіб. Київ, 2006. 262 с.

146. Сігетій І.П. Розвиток готовності педагогічних працівників до інформаційно-управлінської діяльності в системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Ужгород, 2019. 272 с.

147. Сімоненко Л. Ю. Методична компетентність як складник професійної компетентності вчителя української мови. *Науковий вісник Донбасу*. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_2_28.

148. Скворцова С. О. Теоретична та практична готовність як складові методичної компетентності вчителя математики. *Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики* : зб. наук. пр. 2010. Вип. VIII. С. 119–124.

149. Словник іншомовних слів / за ред. : С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с.

150. Теплицька А. О. Модель і моделювання в професійній освіті майбутніх учителів. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2015. Вип. 6. С. 181–191.

151. Торчевський Р. В. Педагогічні умови розвитку управлінської культури майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2012. 301 с.
152. Турчинов А. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2016. 227 с.
153. Фізичне виховання : проблеми та перспективи : монографія / за заг. ред. проф. Г. П. Грибана. Житомир : Рута, 2020. 384 с.
154. Фізичне виховання, спеціальна фізична підготовка та спорт : підручник / О. Л. Благій та ін.; за ред. Ю. С. Фіногенова. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2014. 468 с.
155. Фізичне виховання військовослужбовців : навч. посіб. / М. Ф. Пічугін та ін; за ред. Г. П. Грибана. Житомир : ЖВІНАУ, 2011. 820 с.
156. Філософський словник. (вид. 2., переробл. і доп.) / за ред. В. І. Шинкарука. Київ : УРЕ, 1986. 800 с.
157. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 352 с.
158. Хатунцева С. М. Формування у майбутніх учителів готовності до самовдосконалення у процесі індивідуалізації професійної підготовки. *Педагогіка та психологія*. 2017. № 58. С. 167–179.
159. Цимбалюк Я. С. Структура методичної компетентності вчителя. *Наука і освіта : науково прикладний журнал*. 2011. № 4. С. 457–461.
160. Цюлюпа Н. Л. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2009. 213 с.
161. Черчата Л. М. Методична компетентність майбутнього вчителя-філолога: аспекти формування. *Витоки педагогічної майстерності*. 2015. Вип. 16. С. 295–296.
162. Чистовська І. П. Формування педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04.

Київ, 2006. 223 с.

163. Шевченко О. О., Гикало Ю. В. Проблеми системи вищої військової освіти в контексті зміцнення обороноздатності України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 3.

URL: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.3.3>

164. Шемчук В. А. Педагогічні умови розвитку управлінського мислення майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2012. 288 с.

165. Шемчук В. А., Вербин Н. Б., Костів С. Ф., Шемчук О. М. Модель розвитку діагностувальної компетентності викладачів вищих військових навчальних закладів у процесі освітньо-наукової підготовки у ході російсько-української війни. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 61, Т. 2. С. 247–251.

URL: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2023/61/part_2/50.pdf.

166. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : у 2 ч. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2008. Частина I. 272 с.

167. Шостак Р. Г. Діагностування сформованості управлінської компетентності майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту військової частини. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2021. IX (96), Issue: 245. Р. 54–60.

URL: <https://doi.org/10.31174/SEND-PP2021-245IX96-11>

168. Що таке професійна військова освіта: діяльність МО України.

URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-osvita-na-tauka/shho-take-profesijna-vijskova-osvita.html>

169. Ягупов В. В. Методологічні основи розуміння та обґрунтування понять «компетентність» і «компетенція» щодо професійної підготовки майбутніх фахівців. *Нові технології навчання* : наук.-метод. зб. : у 2-х ч. 2011. Вип. 69, ч. 1. С. 23–29.

170. Ягупов В. В., Бекірова А. Р. Педагогічні вимоги суб'єктно-діяльнісного підходу до формування професійної суб'єктності майбутніх учителів початкових класів у вищому навчальному закладі. *Wybrane aspekty*

dotyczące człowieka współczesnej cywilizacji : nauka, edukacja, rynek pracy. Plewka, Czesław. Politechnika Koszalińska. Koszalin : Wydawnictwo Uczelniane, 2017. С. 347–362.

171. Ягупов В. В. Військове виховання: історія, теорія і методика : навч. посіб. / В. В. Ягупов та ін. ; за ред. В. В. Ягупова. Київ : Graphic&Design, 2000. 560 с.

172. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців у системі професійно-технічної освіти. *Креативна педагогіка* : наук.-метод. журнал. 2011. Вип. 4. С. 28–35.

173. Ягупов В. В. Компетентностный подход к профессиональному образованию. *Отечественная и зарубежная педагогика*. 2012. №2(5). С. 48–54.

174. Ягупов В. В. Методи дослідження в фізичному вихованні та спорті : навч. посіб. Житомир : «Євро-Волинь», 2024. 518 с.

175. Ягупов В. В. Методи навчання військовослужбовців. *Збірник наукових праць Військового гуманітарного інституту Національної академії оборони України*. 2000. № 4(17). С. 80–85.

176. Ягупов В. В. Методологічні основи компетентнісного підходу до професійної підготовки офіцерів запасу. *Проблеми освіти*. 2019. № 91. С. 325–331.

177. Ягупов В. В. Моделювання навчального процесу як педагогічна проблема. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* : наук. метод. журнал. 2003. Вип. 1. С. 28–37.

178. Ягупов В. В. Неімітаційні активні методи навчання. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2000. № 5. С. 78–85.

179. Ягупов В. В. Професійна суб'єктність, суб'єкт військово-професійної діяльності як інтегральний результат професійної підготовки офіцерів. *Теорія і практика професійної майстерності в умовах ціложиттєвого навчання* : монографія / за заг ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Рута, 2016. С. 223–233.

180. Ягупов В. В. Професійно-педагогічна підготовка і компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту у сучасному суспільстві* : зб. наук. пр. 5 Всеукр. наук.-практ. конф. м. Житомир, 28 листоп. 2023 р. Житомир, 2023. С. 185–189.

181. Ягупов В. В. Теорія і методологія військово-педагогічних досліджень: підручник. Київ : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2019. 444 с.

182. Ягупов В. В. Ціннісно-мотиваційні підвалини фізичного виховання військовослужбовців. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних службах на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. 2022. №6. С. 31–38.

URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11479/1/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%206%20%D0%9C%D0%9D%D0%9F%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82.pdf>

183. Ягупов В. В., Кива В. Ю. Критерії та показники діагностування розвиненості інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів системи військової освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Том 71. № 3. С. 248–266.

184. Ягупов В. В., Одеров А. М. Методика розвитку методичної компетентності викладачів фізичного виховання ВВНЗ у системі післядипломної освіти. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали III міжнарод. наук.-практ. конф. м. Київ, 21-22 листоп. 2019 р. Київ, 2019. С. 279–280.

185. Ягупов В. В., Яцино О. В., Тракалюк О. Л. Критерії та показники діагностування організаційно-управлінської компетентності посадових осіб

кадрових органів Міністерства оборони та Збройних сил України. *Військова освіта* : зб. наук. пр. 2022. №46. С. 325–339. URL: <http://znpu-nuou.org.ua/article/view/271159>

186. Ягунов В. В. Військова дидактика : навч. посіб. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2000. 399 с.

187. Ягунов В. В., Шостак Р. Педагогічне моделювання формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту Збройних сил України на адаптивних засадах. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія: Педагогіка* : електронне наукове видання. Серія «Педагогіка». 2022. Випуск 14 (27). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-14\(27\)-15](https://doi.org/10.33296/2707-0255-14(27)-15).

188. Ягунов В.В., Тракалюк О.Л. Критерії та показники діагностування професійної підготовленості офіцерів оперативно-тактичної ланки управління. *Вісник Національного університету оборони України*. 2021. № 6 (64). С. 164–175. URL: <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/251269>

189. Ягунов В. В. Основи військово-дидактичних знань: навч. посіб. Київ : РВЦ “Київський університет”, 1999. 400 с.

190. Ягунов В. В. Методологічні основи компетентнісного підходу до професійної підготовки офіцерів запасу. *Проблеми освіти*. 2019. № 92. С. 325–331.

191. Ягунов В. В. Педагогіка: навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

192. Berns R. G., Erickson, P. M. Contextual Teaching and Learning: Preparing Students for the New Economy. *The Highlight Zone: Research and Work*. No. 5. Columbus, OH, 2001. 9 p. URL: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED452376.pdf>.

193. Bloshchynskyi I. Prontenko K., Griban G., Medvedeva I., Aloshyna A., Bezpaliiy S., Bychuk O., Mudryk Zh., Bychuk I., Radziyevsky V., Filatova Z., Yevtushok M. Interrelation of Students’ Motivation for Physical Education and Their Physical Fitness Level. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2019. 8(2.1). P. 896–900. URL: <https://doi.org/10.30472/ijaep.v8i2.1.566>

194. Campbell T., Oh P. S., Maughn M., Kiriazis N., Zuwallack R. A. Review of Modeling Pedagogies: Pedagogical Functions, Discursive Acts, and Technology in Modeling Instruction. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology, Education*. 2015. Vol. 11, № 1. P. 159–176.
195. Dixon W. J., Mood A. M. A method for obtaining and analyzing sensitivity data. *Journal of the American Statistical Association*. 1948. № 43(241). P. 109–126.
196. Freeman D. Teacher Training, Development, and Decision Making: A Model of Teaching and Related Strategies for Language Teacher Education. *Teachers of English to Speakers of Other Languages*. 1989. 23 (1). P. 27–45. URL: <https://doi.org/10.2307/3587506>.
197. Furmanek W. Kompetencje ogólnotechniczne w edukacji wszechszkolnej. *Edukacja Ogólnotechniczna nauczycieli klas I-III* / red. K. Kraszewski. Rzeszów-Kraków: Wyd. Oświatowe, 1998. S. 184.
198. Genkal S. E., Chernyakova Zh. Yu. Methodological competence as the basis of fundamentalization of professional training of future teachers. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, IV (48), Issue: 102, 2016 P. 18–21. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/Methodological-competence-as-the-basis-of-fundamentalization-of-professional-training-of-future-teachers-S.-E.-Genkal-Zh.-Yu.-Chernyakova.pdf>
199. Goldberg B., Sinatra A., Sottolare R., Moss J., & Graesser A. Instructional Management for Adaptive Training and Education in Support of the US Army Learning Model-Research Outline: DTIC Document, 2015.
200. Goldberg B., Sottolare R., Moss J., & Sinatra A. Dimensions of Instructional Management Research in Support of the Generalized Intelligent Framework for Tutoring (GIFT). *Paper presented at the Defense and Homeland Security Simulation (DHSS) Workshop*. Bergeggi, Italy, 2015.
201. Goodwin G., Johnston J., Sottolare R., Brawner K., Sinatra A. Individual Learner and Team Modeling for Adaptive Training and Education in

Support of the US Army Learning Model: Research Outline. *Human Research and Engineering Directorate*. 2015. 48 p.

URL: https://tradem.gifttutoring.org/attachments/download/1317/ARL-SR-0336_Learner%20Modeling.pdf

202. Griban G., Mychka I., Harlinska A., Oksentyuk Y., Tkachenko P., Skoryy O., Pylypchuk P. Methodical competence of future physical education teacher. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*. Kyiv, 2024. № 2(174). P. 50–54.

203. Hanaba S., Miroshnichenko V., Shumovetska S., Makohonchuk N., Halimov A., & Bloshchynskyi I. Strategies for Treating the Other in the Methodological Focus of Intersubjectivity. *Postmodern Openings*. 2015. Vol. 10(4). P. 168–181.

URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/2071>

204. Hepting R. Zeitgemäße Methodenkompetenz im Unterricht. Durchgesehene und ergänzte Auflage 2008. Seiten 185.

205. Jagupow Wasyl. Zawodowa edukacja techniczna Ukrainy a społeczeństwo informacyjne. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie : Seria Edukacja Techniczna i Informatyczna*. Częstochowa, 2010. T 5. S. 143–154. URL: http://kernel.bg.ajd.czyst.pl/wydawnictwo/eti_tom5.html.

206. Kyrpenko Y. V., Kyrpenko V.M. Changes in learning and teaching experience during wartime. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали VII міжнародної науково-практичної онлайн конференції (м. Київ, 24 листопада 2023 р.) / Національний університет оборони України. Київ : НУОУ, 2023. С.385-388.

URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0->

[%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%BE.pdf](#)

207. Kyrpenko Y., Yagupov V. Pedagogical conditions for the formation of methodical competence of future officers-specialists in physical culture and sports in the process of their professional training. *Viae educationis (studies of education and didactics)*. 2023. Vol 2, No. 4. P. 35–42. URL: <https://doi.org/10.15804/ve.2023.04.04>

208. Kyrpenko Ye. V. Criteria and indicators of methodical competence of future officers – specialists of physical training and sport of the Armed Forces of Ukraine. *Research activities and achievements in pedagogy and psychology: international scientific conference*. April 5–6, 2023. Częstochowa, the Republic of Poland. P. 66–70. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-312-5-17>

209. Kyrpenko Ye.V., Yagupov V.V. The essence and content of the methodical competence of future officers – specialists in physical training and sports in the process of professional training. *Promising areas for the development of physical culture, sports, fitness and recreation*: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. P. 182–197. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-314-9-8>.

210. Lukianova L. Formation and Development of Information and Communication Competencies of Pedagogical Universities Students: Experience of Ukraine. In: Tomczyk, Ł., Fedeli, L. (eds) *Digital Literacy for Teachers. Lecture Notes in Educational Technology*. Springer, Singapore. 2022. P. 519–537. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-19-1738-7_24

211. Mata L., Dumitru C. Operational model for the development of methodological competencies at beginning teachers. *Seria Agronomie*. 2010. Vol. 53, Nr. 2. P. 335–338.

212. Matusz M. Kompetencje informacyjne nauczycieli i uczniów. *Edukacja technika – informatyka – edukacja*. 2008. S. 189–200.

213. McClelland D. C. Testing for competence rather than for “intelligence”. *American Psychologist*. 1973. 28 (1). P. 1–14.

214. Potega Witold. Rozwój kompetencji zawodowych nauczycieli polskiej

demokratyzującej się szkoły podstawowej. Siedlce : Wyd-wo akademii Podlaskej, 2006. 598 s.

215. Raudeliūnienė J., Tunčikienė Ž., Petrusevičius R., Competency assessment of professional military service in Lithuanian Armed Forces. *Journal of Security and Sustainability Issues*. 3(1). 2013. P. 61–71. URL: <https://journals.lka.lt/journal/jssi/article/1640/info>

216. Raven J. Competence in Modern Society: *Its Identification, Development and Release*. Oxford, 1984. P. 253.

217. Sears S. Introduction to Contextual Teaching and Learning. Bloomington, Indiana, 2003. 53 p. URL: <https://archive.org/details/introductiontoco0000sear>

218. Sierra R. Modelo teórico para el diseño de una estrategia pedagógica en la educación primaria y secundaria básica. *Tesis presentada en opción al grado científico de Doctor en Ciencias Pedagógicas*. Ciudad de La Habana: 2008. P. 202.

219. Spencer L.M. and Spencer S.M. Competence at Work: Models for Superior Performance. New York: John Wiley & Sons, Inc., 1993. 376 p.

220. Stanley G., Julian S. Statistical methods in education and psychology. Hoboken, New Jersey, USA. 1970. P. 498.

221. Sytnykova Y., Shlenova M., Kyrpenko Y., Kyrpenko V., Konoplenko N. & Hrynchenko, I. Teaching Technologies Online: Changes of Experience in Wartime in Ukraine. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*. 2023. 18. P. 165–176. URL: <https://doi.org/10.3991/ijet.v18i18.40491>

222. Wackerld D., Mendenhall W., Scheaffer R. L. Mathematical statistics with applications. *Cengage Learning*, 2014. P. 939.

223. Walat W. Modelowanie podręczników techniki-informatyki. Rzeszów : Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2004. 321 p.

224. White R. W. Motivatio Reconsidered: *The Concept of Competence*. *Psychological Review*. 1959. № 66(5). P. 297–333.

ДОДАТКИ

Додаток А

ЦІННІСНО-МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ

Додаток А.1

Трансформована методика С. Бубнова «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» – для з'ясування їх ціннісних орієнтацій до методичної діяльності

Інструкція: Вам пропонується розглянути певну кількість тверджень, спрямованих на вивчення реалізації ціннісних орієнтацій в реальних умовах Вашої життєдіяльності. Відповідайте, по можливості, швидко, довго не замислюючись над кожним запитанням. Пам'ятайте, що поганих чи хороших відповідей немає, є тільки Ваша власна думка. Відповідати потрібно «так» або «ні». У бланку відповідей це, відповідно, «+» чи «-», які потрібно поставити поруч із номером запитання.

Запитання методики

1. Чи любите Ви лежати на дивані, нічого не роблячи?
2. Чи любите Ви заробляти гроші й отримувати від цього задоволення?
3. Чи часто Вас навідує думка, що хочеться сходити в театр чи на виставу?
4. Чи часто Ви допомагаєте близьким по господарству?
5. Чи вважаєте Ви, що любов – визначальне почуття в житті?
6. Чи любите Ви читати військові книги про щось нове і невідоме Вам?
7. Чи хочете Ви стати начальником, рангом вищим, ніж Ви?
8. Чи хочете Ви, щоб Вас поважали друзі за Ваші особисті якості?
9. Чи хочете Ви самі брати участь у будь-яких громадських заходах (мітингах) на користь близьких Вам людей?
10. Чи вважаєте Ви, що без спілкування з друзями Ваше життя буде тьманим і безрадісним?
11. Чи вважаєте Ви, що було би здоров'я, а все інше докладеться?
12. Чи часто Вам хочеться розслабитися (наприклад, послухати легку музику)?
13. Ви обрали свою професію, в основному, тому, що вона може приносити великий матеріальний зарібок?
14. Чи вважаєте Ви, що в житті важливо вміти грати на музичних інструментах, малювати?
15. Якщо хтось з Ваших знайомих захворів, чи знайдете час, щоб його відвідати?
16. Ваш шлюб укладено (буде укладено) по любові?
17. Чи зі всіма керівними документами Ви ознайомлюєтесь?
18. Чи хотіли Ви у школі бути організатором?
19. Якщо Ви зробили непорядний вчинок по відношенню до друзів чи співробітників, чи будите Ви переживати з цього приводу?
20. Чи вважаєте Ви, що шляхом громадських дій (мітингів, зборів) можна щонебудь змінити в суспільному житті?
21. Чи можете Ви спокійно обійтися без частого спілкування зі своїми знайомими?

22. Чи вважаєте Ви, що необхідно будь-яким чином зміцнювати своє здоров'я (плавати, бігати, грати в теніс)?
23. Головне для Вас – Ваш настрій на даний момент, а що буде потім – не важливо?
24. Чи вважаєте Ви, що головне – це придбати житло, машину та інші матеріальні блага?
25. Чи любите Ви прогулюватися у лісі, в парку?
26. Як Ви вважаєте, чи потрібно допомагати матеріально тим, хто просить милостиню, чи ні?
27. Любов – це почуття, яке народжується і вмирає?
28. Хотіли би Ви стати військовим вченим чи науковим співробітником?
29. Влада – це почесно і значимо, чи від неї більше клопоту і всіляких неприємностей?
30. Чи хотіли б Ви, щоб у Вас було більше друзів?
31. Чи спадало Вам на думку зайнятися перебудовою будь-якої громадської організації (клубу, консультаційного пункту, інституту)?
32. Чи багато вільного часу Ви бажали би приділяти спілкуванню?
33. Чи часто Ви замислюєтесь про своє здоров'я?
34. Чи вважаєте Ви, що дуже важливо вміти отримувати задоволення?
35. Якби все почати спочатку, чи вибрали б Ви тепер більш високооплачувану роботу, ніж ту, яка є?
36. Чи хотіли б Ви зайнятися фотографією?
37. Чи вважаєте Ви, що потрібно обов'язково допомогти людині, яка впала?
38. Почуття любові для Вас – це першооснова життя, чи ні?
39. Чи часто Ви задаєте собі запитання: «А чому саме так?»
40. Хотіли б Ви «робити» політику?
41. Чи часто Ваш внутрішній голос задає вам запитання: «А чи поважають мене ті, які мене оточують?»
42. Чи є для Вас суспільні явища предметом обговорення на роботі чи вдома?
43. Якщо Ви три дні проведете на безлюдному острові, чи помрете від самотності?
44. Чи катаєтесь Ви на лижах, щоб зміцнити своє здоров'я?
45. Чи часто Ви довго мрієте, лежачи із закритими очима?
46. Головне в житті – це заробляти гроші, створювати власний бізнес?
47. Чи часто Ви купуєте картини та інші художні твори, а чи хотіли б їх купити?
48. Якщо хтось із Ваших близьких надовго захворів, чи будете Ви без його прохання виконувати обов'язки по господарству?
49. Чи любите Ви маленьких дітей?
50. Хотіли б Ви досягти значних успіхів у військовій професії?
51. Хотіли б Ви бути схожим на будь-яку відому людину (актора, політика, бізнесмена)?
52. Чи важливо Вам, щоб Вас поважали товариші по службі за Ваші професійні знання?
53. Хотіли б Ви у даний час що-небудь самі зробити в політиці?
54. Ви рішуча людина?
55. Чи ходите Ви у сауну, до басейну, у лазню, чи займаєтесь аеробікою для підтримки хорошого фізичного стану?
56. Нормальний відпочинок – це надзвичайно важливо, чи не так?
57. Чи вважаєте Ви, що дуже важливо накопичувати матеріальні засоби і передавати їх дітям?

58. Хотілося б Вам коли-небудь самому намалювати картину чи створити музику?
 59. Коли маленька дитина плаче – це «крик про допомогу»?
 60. Для Вас важливіше любити самому, ніж бути коханим?
 61. «У всьому хочеться дійти до самої суті» – це про Вас?
 62. Ви хотіли б, щоб Ваші діти стали знаменитими людьми?
 63. Хотіли б Ви, щоб товариші по службі зверталися до Вас за допомогою в особистих питаннях, як до людини?
 64. У суспільному житті нехай залишається все, так як є?
 65. Спілкування – це лише марна трата часу?
 66. Здоров'я – це не найголовніше в житті, чи не так?

Номер запитання										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55
56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
Σ										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Перерахуємо ці цінності в узагальненому вигляді:

стовбець 1 – приємне проведення часу, відпочинок;

стовбець 2 – високий матеріальний добробут;

стовбець 3 – пошук і насолода прекрасним;

стовбець 4 – допомога і милосердя до інших людей;

стовбець 5 – любов, кохання;

стовбець 6 – пізнання нового у світі, природі, людині;

стовбець 7 – високий соціальний статус і управління людьми;

стовбець 8 – визнання і повага людей і вплив на оточуючих;

стовбець 9 – соціальна активність для досягнення позитивних змін в суспільстві;

стовбець 10 – спілкування;

стовбець 11 – здоров'я.

Оброблення та інтерпретація результатів.

Ступінь виразності кожної з поліструктурності ціннісних орієнтацій особистості визначається за допомогою ключа, представленого в бланку відповідей. Відповідно до цього підраховується кількість позитивних відповідей у всіх одинадцяти шпальтах цінностей (описані нижче по тексту). За результатами оброблення персональних даних будується графічний профіль, що відображає вираженість кожної цінності. Для цього по вертикалі фіксується кількісна вираженість цінностей (по шість - бальною системою), а по горизонталі – види цінностей.

Додаток А.2

Трансформована методика для діагностування мотивації до методичної діяльності за К. Замфір у модифікації А. Реана

Інструкція. Прочитайте нижче мотиви майбутньої діяльності як фахівця фізичної культури та спорту в Збройних силах України та оцініть їх значимість для Вас за п'ятибальною шкалою.

Тест

№ з/п	Мотив	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів
		майже повністю незначимо	трохи незначимо	посередньо	значимо	дуже значимо
1.	Заробляння грошей					
2.	Прагнення до руху в кар'єрі					
3.	Прагнення уникнути критики зі сторони командування					
4.	Прагнення уникнути можливих неприємностей і покарання у військовій службі					
5.	Потреба в досягненні соціального престижу і поваги					
6.	Отримання задоволеності від самого процесу і результату діяльності як фахівця фізичної культури та спорту в Збройних силах України					
7.	Можливість найбільш повної самореалізації саме в цій діяльності як військового професіонала					
8.	Можливість найбільш повної самореалізації саме в цій діяльності як суб'єкта фізичної культури та спорту в Збройних силах України					

Інтерпретація опитувальника: Підраховуються показники внутрішньої мотивації (ВМ), зовнішньої позитивної (ЗПМ) та зовнішньої негативної (ЗНМ) мотивації за ключами;

$$ВМ = (\text{оцінка пункту 6} + \text{оцінка пункту 7} + \text{оцінка пункту 8})/3;$$

$$ЗПМ = (\text{оцінка пункту 1} + \text{оцінка пункту 2} + \text{оцінка пункту 5})/3;$$

$$ЗНМ = (\text{оцінка пункту 3} + \text{оцінка пункту 4})/2.$$

Проявом ступеня вираженості кожного типу мотивації буде число у межах від 1 до 5 (можливо дробове). На основі отриманих даних визначається мотиваційний комплекс особистості – співвідношення між трьома видами мотивації.

Найкращим, оптимальним, мотиваційним комплексом особистості вважаються два типи співвідношення:

$$1) ВМ \geq ЗПМ \geq ВНМ \text{ і } 2) ВМ = ЗПМ \geq ЗНМ.$$

Найгіршим мотиваційним комплексом вважається тип:

3) $ЗНМ \geq ЗПМ \geq ВМ$.

Оброблення та інтерпретація результатів. У контексті нашого дослідження співвідношення:

$ВМ \geq ЗПМ \geq ВНМ$ – відповідає 90-100 балам за загальною шкалою та високому рівню мотивації до здійснення організаційної діяльності;

$ВМ = ЗПМ \geq ЗНМ$ – відповідає 70-89 балам за загальною шкалою та середньому рівню мотивації до здійснення організаційної діяльності;

$ЗНМ \geq ЗПМ \geq ВМ$ – відповідає 50-69 балам за загальною шкалою та низькому рівню мотивації до здійснення організаційної діяльності.

КОГНІТИВНИЙ КОМПОНЕНТ

Додаток Б.1

Тест на визначення рівня знань щодо організації та реалізації методичних заходів із фізичної підготовки і спорту в ЗС України

Виберіть правильний варіант відповіді. На кожне питання дається 30 секунд.

1. Фізична підготовка – це ...

- а) комплекс заходів щодо фізичного вдосконалення військовослужбовців, спрямований на формування загальних і спеціальних фізичних якостей, розвиток військово-прикладних навичок, виховання морально-вольових і психічних якостей;
- б) комплекс заходів у військовій частині (підрозділі), який спрямований на розвиток загальних і спеціальних фізичних якостей, формування військово-прикладних навичок, виховання морально-вольових і психічних якостей;
- в) складова частина загальної системи навчання та виховання військовослужбовців, яка спрямована на забезпечення їх фізичної готовності до професійної діяльності;
- г) частина фізичної підготовки, яка спрямована на розвиток основних фізичних якостей, поліпшення фізичного розвитку та зміцнення здоров'я військовослужбовців.

2. Мета фізичної підготовки:

- а) забезпечення фізичної готовності військовослужбовців до бойової діяльності, виконання службових завдань за призначенням, сприянні вирішення інших завдань їх навчання та виховання;
- б) забезпечити готовність військовослужбовців до професійної діяльності;
- в) забезпечити фізичну готовність військовослужбовців до виконання функціональних обов'язків;
- г) забезпечення формування готовності до перенесення екстремальних фізичних і психічних навантажень у період підготовки та ведення бойових дій, виховання морально-вольових якостей.

3. Фізична підготовленість – це...

- а) визначений навчальними нормативами рівень розвиненості загальних і спеціальних фізичних якостей, що характеризує функціональний і морально-психічний стан військовослужбовців;
- б) фізичний стан військовослужбовця, який характеризується наявним рівнем розвиненості фізичних, спеціальних якостей, ступенем сформованості військово-прикладних рухових навичок і вмінь;
- в) визначений навчальними нормативами рівень розвиненості загальних і спеціальних фізичних якостей, що характеризує функціональний і морально-психічний стан військовослужбовців і готовність до виконання завдань за призначенням;
- г) процес покращення фізичного стану військовослужбовців, формування пов'язаних з ним переконань, потреб, знань і вмінь у результаті систематичного виконання фізичних вправ та впливу відповідних сприятливих умов.

4. Фізична готовність – це...

- а) ступінь оволодіння військовослужбовцями знаннями, вміннями та здатностями, які забезпечують їм можливість ефективно виконувати завдання за призначенням відповідно до займаних посад (військових спеціальностей);
- б) ступінь оволодіння військовослужбовцями знаннями, вміннями, а також встановленими стандартами фізичної підготовки, які забезпечують здатність військовослужбовців ефективно виконувати завдання за призначенням відповідно до займаних посад (військових спеціальностей);
- в) фізичний стан військовослужбовця, який дозволяє йому успішно виконувати бойові та інші службові завдання за призначенням відповідно до вимог сучасного бою;
- г) процес покращення фізичного стану військовослужбовців, формування пов'язаних з ним переконань, потреб, знань і вмінь у результаті систематичного виконання фізичних вправ та впливу відповідних сприятливих умов.

5. Фізичне вдосконалення – це:

- а) сукупність показників, які характеризують фізичний розвиток, функціональний стан організму та фізичну підготовленість військовослужбовця;
- б) сукупність антропометричних (морфологічних) показників, пов'язаних із особливостями організму військовослужбовця;
- в) процес покращення фізичного стану військовослужбовців, формування пов'язаних з ним переконань, потреб, знань і вмінь у результаті систематичного виконання фізичних вправ та впливу відповідних сприятливих умов;
- г) фізичний стан військовослужбовця, який характеризується наявним рівнем розвиненості фізичних, спеціальних якостей, ступенем сформованості військово-прикладних рухових навичок і вмінь.

6. Фізичний розвиток – це:

- а) рухові дії, прийоми чи їх сукупність, що виконуються з метою покращення фізичного стану військовослужбовців, вирішення їх службових та інших завдань;
- б) сукупність антропометричних (морфологічних) показників, пов'язаних із особливостями організму військовослужбовця;
- в) сукупність показників, які характеризують фізичний розвиток, функціональний стан організму та фізичну підготовленість та готовність військовослужбовця; високий рівень фізичної розвиненості поєднується з високими показниками фізичної підготовленості, м'язової та розумової працездатності людини;
- г) процес покращення фізичного стану військовослужбовців, формування пов'язаних з ним переконань, потреб, знань і вмінь у результаті системного, систематичного виконання фізичних вправ та впливу відповідних сприятливих умов; високий рівень фізичної розвиненості військовослужбовців поєднується з високими показниками їх фізичної підготовленості, м'язової та розумової працездатності.

7. Основними формами фізичної підготовки є:

- а) навчальні заняття, ранкова фізична зарядка, спортивно-масова робота, змагання на першість військової частини (підрозділу), самостійна підготовка;
- б) навчальні заняття, фізичне тренування в процесі навчально-бойової діяльності, ранкова фізична зарядка, спортивно-масова робота, самостійна підготовка;
- в) навчальні заняття, супутнє фізичне тренування, ранкова фізична зарядка,

спортивно-масова робота, індивідуальні фізичні тренування;

г) спортивно-масова робота, навчальні заняття, самостійна робота.

8. Ранкова фізична зарядка зі військовослужбовцями проводиться з метою:

а) систематичного тренування військовослужбовців, приведення організму після сну в бадьорий стан;

б) систематичного фізичного тренування військовослужбовців, вона сприяє швидкому приведенню організму після сну в бадьорий стан, є обов'язковим елементом розпорядку дня та проводиться через 10 хв. після підйому;

в) систематичного фізичного тренування військовослужбовців, приведення організму після сну в стан готовності до виконання завдань за призначенням;

г) для вдосконалення фізичної підготовленості військовослужбовців.

9. Фізичне навантаження військовослужбовця – це...

а) вплив фізичних вправ на організм військовослужбовців, яке визначається частотою серцевих скорочень (пульсу) за хвилину;

б) ступінь впливу виконання фізичних вправ на організм, яке визначається частотою серцевих скорочень (пульсу) за хвилину;

в) сукупність антропометричних (морфологічних) показників, пов'язаних із особливостями організму військовослужбовця;

г) ступінь впливу рухової активності військовослужбовця на його організм, що супроводжується підвищенням рівня його функціонування (відносно стану спокою, коли військовослужбовець відпочиває).

10. Кількість категорій військовослужбовців (у тому числі резервістів) Збройних Сил України за рівнем вимог до їх фізичної підготовленості для складання навчальних нормативів з фізичної підготовки:

а) 2;

б) 3;

в) 4;

г) 5.

11. Кількість вікових груп для складання навчальних нормативів із фізичної підготовки чоловіками особами офіцерського рядового, сержантського і старшинського складу чоловічої статі, які проходять військову службу за контрактом (згідно зі Інструкції фізичної підготовки № 225 від 05.08.2021 року):

а) 5;

б) 7;

в) 6;

г) 9.

12. Лікувальна фізична культура військовослужбовців – це:

а) відновлення функцій організму військовослужбовців засобами фізичної підготовки під час захворювань;

б) відновлення функцій організму військовослужбовців засобами фізичної підготовки після перенесених захворювань;

в) відновлення функцій організму військовослужбовців засобами фізичної підготовки та медицини після перенесених захворювань;

г) відновлення функцій організму та працездатності військовослужбовців засобами фізичної культури і спорту після перенесених захворювань, профілактики можливих ускладнень та загострень патологічних процесів, що відбуваються в їх організмі.

13. Процес фізичного вдосконалення військовослужбовців – це:

- а) це активна фізична діяльність військовослужбовців, яка спрямована на їх фізичне вдосконалення;
- б) діяльність службових осіб військової частини, яка включає планування, підготовку керівників фізичної підготовки, контроль та облік її заходів;
- в) сукупність засобів, методів та форм фізичної підготовки, які реалізуються шляхом застосування функцій навчання, розвитку, виховання та злагодження підрозділів;
- г) діяльність службових осіб військової частини щодо вчасного та повного забезпечення умов функціонування і розвитку системи фізичної підготовки.

14. Організаційно-методичні уміння – це...

- а) готовність військовослужбовців здійснювати самостійний вид діяльності по управлінню особистим фізичним вдосконаленням або фізичною підготовкою своїх підлеглих;
- б) діяльність осіб військової частини щодо забезпечення умов розвитку фізичної підготовки підлеглих;
- в) спроможність військовослужбовців здійснювати управління процесом фізичного вдосконалення особового складу;
- г) практично відпрацьовані знання щодо організаційної та методичної діяльності.

15. Інструкторсько-методичні заняття проводяться з метою...

- а) набуття нових методик з фізичної підготовки військовослужбовців;
- б) удосконалення методичних навичок і вмінь керівників фізичної підготовки в організації та проведенні її форм;
- в) формування інструкторсько-методичних умінь щодо проведення занять з особовим складом;
- г) постійного вдосконалення методичних знань та умінь керівників фізичної підготовки з організації та проведенні її форм.

16. Кількість часу, що виділяється проведення підготовчої частини, згідно з планом інструкторсько-методичного заняття з фізичної підготовки (хвилинали).

- а) 7;
- б) 10;
- в) 15;
- г) 5.

17. Методика виконання вправ заключної частини заняття передбачає...

- а) виконання вправ у повільному темпі, вправи для розслаблення м'язів у поєднанні з глибоким диханням (вдих - під час напруження, видих - під час розслаблення м'язів);
- б) виконання вправ на розтягування м'язів, починаючи з нижньої частини тіла;
- в) біг у повільному темпі для відновлення дихання та частоти серцево-судинних скорочень;
- г) виконання вправ з підготовчої частини.

18. Вправи підготовчої частини виконуються у такій послідовності:

- а) стройові прийоми на місці, вправи на увагу, вправи для м'язів рук і плечового поясу, тулуба, ніг під час ходьби; вправи на місці: вправи на потягування, для м'язів рук і плечового поясу, тулуба, ніг, всього тіла (усіх груп м'язів), у парах,

комплекси вільних вправ, стрибки тощо; біг та вправи під час бігу: біг різними способами, спеціальні бігові вправи, прискорення тощо.

б) стройові прийоми на місці, вправи на увагу, вправи для м'язів рук і плечового поясу, тулуба, ніг під час ходьби; біг та вправи під час бігу: біг різними способами, спеціальні бігові вправи, прискорення тощо; вправи на місці: вправи на потягування, для м'язів рук і плечового поясу, тулуба, ніг, всього тіла (усіх груп м'язів), у парах, комплекси вільних вправ, стрибки тощо;

в) вправи на увагу, вправи для м'язів рук і плечового поясу, тулуба, ніг під час ходьби; біг та вправи під час бігу: біг різними способами, спеціальні бігові вправи, прискорення тощо; стройові прийоми на місці; вправи на місці: вправи на потягування, для м'язів рук і плечового поясу, тулуба, ніг, всього тіла (усіх груп м'язів), у парах, комплекси вільних вправ, стрибки тощо;

г) біг та вправи під час бігу: біг різними способами, спеціальні бігові вправи, прискорення тощо; стройові прийоми на місці, вправи на увагу, вправи для м'язів рук і плечового поясу, тулуба, ніг під час ходьби; вправи на місці: вправи на потягування, для м'язів рук і плечового поясу, тулуба, ніг, всього тіла (усіх груп м'язів), у парах, комплекси вільних вправ, стрибки тощо.

19. Комплекс контрольних вправ для перевірки та оцінки загальної фізичної підготовленості військовослужбовців (чоловіків) 1-4 вікової групи (до 40 років) складається з...

а) Вправ № 14 (підтягування на перекладині), №25 (біг на 100 м), №3 (біг на 3 км);

б) Вправ № 14(20) (підтягування на перекладині (згинання та розгинання рук в упорі лежачи)), №25 (біг на 100 м), №3 (біг на 3 км);

в) Вправ № 14 (підтягування на перекладині), №21 (Згинання та розгинання тулуба), №3 (біг на 3 км);

г) Вправ № 14 (підтягування на перекладині), №25 (біг на 100 м), №1,2,3 (біг на 1,2,3 км);

20. Організаційними формами виконання фізичних вправ військовослужбовцями є такі:

а) фронтальна, поточна, колова, змагально-групова;

б) індивідуальна;

в) індивідуальний, групова, фронтальна, поточна, колова, змагально-групова;

г) індивідуальна, групова, фронтальна, поточна.

Обробка та інтерпретація результатів. За кожну вірну відповідь нараховується 5 балів. Рівень за 100 бальною шкалою та відповідає наступним значенням:

0-49 балів – низький рівень сформованості за показником;

50-64 балів – достатній рівень сформованості за показником;

65-89 балів – середній рівень сформованості за показником;

90-100 балів – високий рівень сформованості за показником.

Додаток Б.2

Тест на визначення теоретичних знань із загальновійськових питань, знань алгоритмів якісно приймати рішення відповідно до обстановки, що склалась

Виберіть правильний варіант відповіді. На кожне питання дається 30 секунд.

1. Збройні Сили України – це...

а) військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності;

б) військове формування, на яке відповідно до наказу Міністерства оборони України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності;

в) формування, на яке відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.

2. Статут Збройних Сил України включають:

а) дисциплінарний статут Збройних Сил України, статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, стройовий статут Збройних Сил України;

б) статут внутрішньої служби Збройних Сил України, статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, стройовий статут Збройних Сил України;

в) статут внутрішньої служби Збройних Сил України, дисциплінарний статут Збройних Сил України, статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, стройовий статут Збройних Сил України.

а) військове формування, складовий елемент роти;

3. Взвод – це...

б) формування, складовий елемент роти;

в) військове формування, складовий елемент роти, батальйону, полку.

4. Бій – це...

а) сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем і часом ударів, вогню і маневру, які ведуться за єдиним замислом і планом для виконання тактичних бойових завдань в обмеженому районі протягом короткого часу;

б) сукупність узгоджених і взаємопов'язаних тактичних завдань між воюючими сторонами в обмеженому районі протягом короткого часу;

в) дії військ, авіації, флоту з метою знищення живої сили, бойової техніки і військових споруд противника, заволодіння територією, яку він обіймав, надання протидії наступу противника, відбиття його ударів й утримання захопленої своїми військами, території.

5. Види бою:

а) наступальний, оборонний;

б) загальновійськовий, вогневий, повітряний, протиповітряний, морський;

в) сухопутний, повітряний, морський.

6. Робота командира взводу з підготовки бою (дій) починається з...

а) підготовки підрозділу до застосування;

б) рекогносцировки району бойових дій;

в) з отриманням бойового наказу (розпорядження) або орієнтування старшого

командира про майбутні дії.

7. Взвод обороняє опорний пункт по фронту ... і до...у глибину?

- а) 400 м, 300 м;
- б) 300 м, 200 м;
- в) 500 м, 300м.

8. Управління – це...

а) цілеспрямована діяльність командира взводу щодо підтримання постійної бойової готовності підрозділу, підготовки його до ведення бою (дій) і керівництва ним під час виконання поставлених завдань;

б) цілеспрямована діяльність командира взводу під час ведення бою (дій) підрозділом і керівництва ним під час виконання поставлених завдань;

в) цілеспрямована діяльність командира взводу щодо підтримання постійної бойової готовності підрозділу і керівництва ним під час виконання поставлених завдань.

9. Управління повинне бути

- а) постійним, якісним, чітким, конкретним і ефективним;
- б) ефективним, якісним, безперервним, скритим і чітким;
- в) ефективним, оперативним, безперервним, стійким і скритим.

10. Основними видами загальновійськового бою є:

- а) оборонний, наступальний і контрнаступальний;
- б) оборонний, наступальний, контрнаступальний і маневрений;
- в) оборонний і наступальний.

11. Військова дисципліна – це...

а) бездоганне і неухильне дотримання всіма військовослужбовцями та працівниками Збройних Сил України порядку і правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України;

б) бездоганне і неухильне дотримання всіма військовослужбовцями порядку і правил, встановлених військовими статутами та іншим законодавством України;

в) бездоганне і неухильне дотримання всіма військовослужбовцями порядку і правил, встановлених наказами Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України та іншим законодавством України.

12. Стрій – це...

а) визначене Стройовим статутом Збройних Сил України розміщення військовослужбовців, підрозділів для їх спільних дій у пішому порядку;

б) визначене Стройовим статутом Збройних Сил України розміщення військовослужбовців та працівників Збройних Сил України, підрозділів і частин для їх спільних дій у пішому порядку та/або на машинах;

в) визначене Стройовим статутом Збройних Сил України розміщення військовослужбовців, підрозділів і частин для їх спільних дій у пішому порядку та/або на машинах.

13. Фланг – це...

- а) правий (лівий) бік строю;
- б) правий (лівий) край строю;
- в) правий (лівий) край строю при розташуванні на місці.

14. Фронт – це...

а) бік строю, до якого військовослужбовці повернені обличчям, а машини – лобовою частиною;

б) бік строю, до якого військовослужбовці повернені обличчям,

в) бік строю, до якого військовослужбовці повернені по фронту, а машини – лобовою частиною.

15. Шеренга – це...

а) стрій, у якому військовослужбовці розміщені один біля одного на встановлені інтервали;

б) стрій, у якому військовослужбовці розміщені один біля одного на одній лінії;

в) стрій, у якому військовослужбовці розміщені один біля одного на одній лінії відповідно до встановлених інтервалів.

16. Інтервал – це...

а) відстань по фронту між машинами, підрозділами та частинами;

б) відстань між військовослужбовцями (машинами), підрозділами;

в) відстань по фронту між військовослужбовцями (машинами), підрозділами та частинами.

17. Дистанція – це...

а) відстань у глибину між військовослужбовцями (машинами), підрозділами та частинами;

б) відстань між військовослужбовцями (машинами), підрозділами та частинами від першого до останнього;

в) відстань між військовослужбовцями (машинами), підрозділами та частинами.

18. Двошеренговий стрій – це...

а) стрій, у якому військовослужбовці однієї шеренги розміщені за військовослужбовцями іншої шеренги на відстані одного кроку;

б) стрій, у якому військовослужбовці однієї шеренги розміщені за військовослужбовцями іншої шеренги на відстані одного кроку (витягнутої руки, покладеної долонею на плече військовослужбовця, що стоїть попереду);

в) стрій, у якому військовослужбовці однієї шеренги розміщені за військовослужбовцями іншої шеренги на відстані одного витягнутої руки, покладеної долонею на плече військовослужбовця, що стоїть попереду.

19. Колона – це...

а) стрій, у якому військовослужбовці або підрозділи (машини) розміщені один за одним на відповідних дистанціях;

б) стрій, у якому військовослужбовці або підрозділи (машини) розміщені один (одна) за одним (одною) на відповідних дистанціях та інтервалах встановлених цим або командиром;

в) стрій, у якому військовослужбовці або підрозділи (машини) розміщені один (одна) за одним (одною) на дистанціях, встановлених Статутом або командиром.

20. Розташування на місці – це...

а) організоване розміщення підрозділів у районі зосередження, вихідному районі, районі очікування, районі відпочинку, базовому районі та в інших визначених районах з метою підготовки до бою (дій) або відновлення боєздатності після бою;

б) організоване розміщення підрозділів у районі зосередження, вихідному районі, районі очікування, районі відпочинку, базовому районі та в інших визначених районах з метою відновлення боєздатності після бою;

в) організоване розміщення підрозділів з метою підготовки до бою (дій) або відновлення боєздатності після бою.

Оброблення та інтерпретація результатів. За кожну вірну відповідь нараховується 5 балів. Рівень за 100 бальною шкалою та відповідає наступним значенням:

- 0-49 балів – низький рівень сформованості за показником;
- 50-64 балів – достатній рівень сформованості за показником;
- 65-89 балів – середній рівень сформованості за показником;
- 90-100 балів – високий рівень сформованості за показником.

Додаток Б.3**Тест на визначення рівня знань у галузі фізичної культури і спорту, а також сучасних технологій, засобів і прийомів навчання та виховання**

Виберіть правильний варіант відповіді. На кожне питання дається 30 секунд.

1. Фізичний стан – це:

- а) сукупність антропометричних (морфологічних) показників, пов'язаних із особливостями організму військовослужбовця;
- б) сукупність показників, які характеризують фізичний розвиток, функціональний стан організму та фізичну підготовленість військовослужбовця;
- в) відповідність показників життєдіяльності організму військовослужбовця нормативам військово-професійної діяльності із урахуванням їх віку і статі, це можливість тканин, органів, систем організму максимально збільшити свою функцію в порівнянні з станом спокою;
- г) рівень стійкості організму військовослужбовця до дії несприятливих чинників навколишнього середовища.

2. Фізичні якості – це:

- а) сформовані та розвинуті у процесі фізичного виховання і цілеспрямованої фізичної підготовки рухові задатки військовослужбовця, які визначають його можливості успішно виконувати певну рухову діяльність;
- б) сукупність фізичних показників, які характеризують фізичний стан, сформованість, розвиненість, функціональний стан організму та фізичну підготовленість військовослужбовця до військово-професійної діяльності;
- в) розвинуті у процесі фізичного виховання і цілеспрямованої фізичної підготовки рухові задатки військовослужбовців, які визначають їх можливості успішно виконувати певну рухову дію;
- г) властивості (особливості) організму військовослужбовця, що забезпечують його активну рухову діяльність.

3. Спритність (координаційні здатності) – це:

- а) здатність військовослужбовця виконувати рухові дії координовано і точно, своєчасно і раціонально вправлятися з новими несподіваними завданнями;
- б) спроможність військовослужбовця долати зовнішній опір або протидіяти йому за рахунок м'язових зусиль;
- в) спроможність військовослужбовця протистояти стомленню у процесі рухової діяльності;
- г) здатність військовослужбовця швидко вчитися новим руховим діям і швидко перебудовувати рухові дії відповідно до обставин, які постійно змінюються.

4. Сила (силові здатності) – це:

- а) здатність військовослужбовця тривалий час здійснювати професійну діяльність без зниження її ефективності, що потребує значної прояви сили;
- б) спроможність військовослужбовця протистояти стомленню у процесі рухової діяльності;
- в) здатність військовослужбовця долати зовнішній опір або протидіяти йому за рахунок м'язових зусиль;
- г) спроможність військовослужбовця виконувати рухові дії координовано і точно, своєчасно і раціонально вправлятися з новими несподіваними завданнями.

5. Витривалість – це...

- а) здатність військовослужбовця протистояти стомленню у процесі рухової діяльності;
- б) здатність військовослужбовця долати зовнішній опір або протидіяти йому за рахунок м'язових зусиль;
- в) здатність військовослужбовця швидко вчитися новим руховим діям і швидко перебудовувати рухові дії відповідно до обставин, які постійно змінюються;
- г) здатність військовослужбовця протистояти втомі під час виконання професійних завдань.

6. Швидкість (швидкісні здібності) – це...

- а) здатність військовослужбовця швидко вчитися новим руховим діям і швидко перебудовувати рухові дії відповідно до обставин, які постійно змінюються;
- б) здатність військовослужбовця здійснювати рухові дії за мінімальний час;
- в) спроможність військовослужбовця виконувати рухові дії координовано і точно, своєчасно і раціонально вправлятися з новими несподіваними завданнями;
- г) здатність військовослужбовця протистояти стомленню у процесі рухової діяльності.

7. Гнучкість – це...

- а) здатність військовослужбовця здійснювати рухові дії за мінімальний час;
- б) здатність військовослужбовця швидко вчитися новим руховим діям і швидко перебудовувати рухові дії відповідно до обставин, які постійно змінюються;
- в) здатність військовослужбовця протистояти стомленню у процесі рухової діяльності;
- г) здатність виконувати рухи з більшою амплітудою.

8. Марафонська дистанція це...

- а) 42 км;
- б) 42 км 195 м;
- в) 41 км 995 м;
- г) 40 км 550 м.

9. Змагання з легкої атлетики включають:

- а) біг, стрибки, метання та спортивна ходьба;
- б) біг, стрибки, метання та багатоборства;
- в) багатоборство, марафон, крос, спринт;
- г) біг, стрибки та спортивна ходьба.

10. Як класифікують стрибки у легкій атлетиці?

- а) з розбігу, з місця, через перешкоди;
- б) в довжину, в висоту, потрійний, з жардиною;
- в) в довжину, в висоту, через перешкоди;
- г) З жардиною, через перешкоди, в висоту, в довжину.

11. Чи зараховується результат стрибкуна в довжину, якщо він не доступив до бруса відштовхування?

- а) не зараховується;
- б) зараховується;
- в) повторюється;
- г) повторюється з отриманням жовтої картки.

12. Для попередження перевтоми під час занять фізичними вправами необхідно:

- а) правильно дозувати навантаження;

- б) визначати та контролювати ЧСС;
- в) визначати життєву ємкість легенів;
- г) виконувати перерви кожні 15 хв.

13. Що означає термін: спорт?

- а) Це змагальна діяльність та підготовка до неї;
- б) Це процес направленої розвитку спортивних якостей, сукупність яких не визначає працездатність;
- в) Це педагогічний процес ознайомлення, вивчення та вдосконалення спортивних вправ;
- г) Це процес виховання спортивних та фізичних якостей та зменшення фізичної працездатності.

14. Чоловіча спортивна гімнастика включає:

- а) вправи на перекладині, брусах;
- б) вправи на перекладині, кільцях, брусах, коні, колоді, вільні вправи, опорний стрибок;
- в) вправи на перекладині, кільцях, брусах, коні, колоді, вільні вправи;
- г) вправи на перекладині, кільцях, брусах, коні, вільні вправи, опорний стрибок.

15. Назвіть предмети з якими вправи у художній гімнастиці НЕ виконуються?

- а) скакалка;
- б) гімнастична палиця;
- в) булава;
- г) м'яч.

16. На заняттях з гімнастики в цілях правильного навчання та безпеки здійснюється...

- а) страхування і допомога;
- б) самострахування;
- в) допомога та підтримка;
- г) підтримка.

17. Табата – це...

- а) тренування з максимально можливою вагою;
- б) інтервальні тренування протягом 1 години;
- в) високоінтенсивні інтервальні тренування, що полягають у виконанні максимальної кількості вправ за мінімальний проміжок часу;
- г) виконання вправ під час тренування з великими перервами між підходами.

18. Скільки гравців в команді з баскетболу?

- а) 6;
- б) 5;
- в) 4;
- г) 7.

19. Бойове двоборство здійснюються за двома розділами:

- а) всестильовий бій та стрільба;
- б) всестильовий бій та метання гранати;
- в) подолання смуги перешкоди та стрільба;
- г) подолання смуги перешкоди та всестильовий бій.

20. Яка естафета є в аеронавтичному п'ятиборстві?

- а) баскетбольна;

- б) футбольна;
- в) волейбольна;
- г) тенісна.

Обробка та інтерпретація результатів. За кожну вірну відповідь нараховується 5 балів. Рівень за 100 бальною шкалою та відповідає наступним значенням:

- 0-49 балів – низький рівень сформованості за показником;
- 50-64 балів – достатній рівень сформованості за показником;
- 65-89 балів – середній рівень сформованості за показником;
- 90-100 балів – високий рівень сформованості за показником.

ПРОФЕСІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПОНЕНТ**Додаток В.1**

Квазіпрофесійне завдання для визначення рівнів здатностей до організації та реалізації методичних заходів з фізичної підготовки і спорту у ЗС України, а також визначення рівня їх професійної методичності

Завдання: проведення підготовчої частини заняття з фізичної підготовки.

Елементи які обов'язково оцінюються:

1. Чіткість та ясність подачі команд.
2. Оголошення теми, мети та завдання заняття.
3. Виконання стройових прийомів на місці.
4. Виконання вправ на увагу.
5. Виконання вправ у русі.
6. Виконання спеціально-бігових вправ.
7. Виконання вправ на місці.
8. Виконання вправ підготовчої частини підрозділом.
9. Правильність подачі команд та зрозумілість для особового складу.
10. Вміння самому чітко виконувати всі елементи підготовчої частини та вправи.

Обробка та інтерпретація результатів. Кожен обов'язковий елемент оцінюється: 0 – повністю не впорався з елементом; 5 – впорався з елементом частково та 10 – повністю впорався з елементом підготовчої частини.

Якість проведення підготовчої частини заняття оцінюється за 100 бальною шкалою та відповідає наступним значенням:

- 0-49 балів – низький рівень сформованості за показником;
- 50-64 балів – достатній рівень сформованості за показником;
- 65-89 балів – середній рівень сформованості за показником;
- 90-100 балів – високий рівень сформованості за показником.

Додаток В.2

Тест на визначення сформованості умінь та навичок у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ефективно вирішувати загальновійськові завдання, вміння правильно та якісно приймати необхідні рішення відповідно до обстановки, що склалась

Виберіть правильний варіант відповіді. На кожне питання дається 1 хвилина.

1. Підготовка до бою (дій) командиром взводу розпочинається з:

- а) отриманням бойового наказу (розпорядження) та видачі команд (розпоряджень) підлеглим командирам відділень;
- б) отриманням бойового наказу (розпорядження) та прийнятих рішень командиром взводу;
- в) отриманням бойового наказу (розпорядження) або орієнтування старшого командира про майбутні дії і продовжується впродовж усього періоду часу, відведеного на приведення підрозділу в готовність до виконання завдання.

2. З отриманням бойового наказу (розпорядження) командир взводу приступає до організації бою (дій), в ході якої:

- а) приймає рішення; проводить рекогносцировку; віддає бойовий наказ; організовує взаємодію, управління, бойове забезпечення та виконання заходів інших видів всебічного забезпечення бою (дій);
- б) усвідомлює завдання; оцінює обстановку; приймає рішення; проводить рекогносцировку; віддає бойовий наказ; організовує взаємодію, управління, бойове забезпечення та виконання заходів інших видів всебічного забезпечення бою (дій);
- в) усвідомлює завдання; приймає рішення; віддає бойовий наказ; організовує взаємодію, управління, бойове забезпечення та виконання заходів інших видів всебічного забезпечення бою (дій).

3. Підготовка до бою (дій) командиром взводу включає:

- а) підготовку підрозділу до застосування; практичну роботу командира в підлеглих підрозділах та інші заходи;
- б) організацію бою (дій); підготовку підрозділу до застосування; практичну роботу командира в підлеглих підрозділах та інші заходи;
- в) організацію бою (дій); практичну роботу командира в підлеглих підрозділах та інші заходи.

4. Усвідомлення завдання полягає у:

- а) вивченні завдання, поставленого старшим командиром, з якого командир повинен зрозуміти: вид і мету майбутніх дій; замисел старшого командира (особливо порядок розгрому противника); завдання роти і взводу; завдання, які виконуються силами і засобами старшого командира на напрямку дій взводу; завдання сусідів, порядок взаємодії з ними; час готовності до виконання завдання та інші питання.;
- б) вивченні завдання, поставленого старшим командиром, з якого командир повинен зрозуміти: вид і мету майбутніх дій; замисел старшого командира (особливо порядок розгрому противника); завдання сусідів, порядок взаємодії з ними; час готовності до виконання завдання та інші питання.;
- в) вивченні завдання, поставленого старшим командиром, з якого командир повинен зрозуміти: вид і мету майбутніх дій; замисел старшого командира (особливо

порядок розгрому противника); завдання роти і взводу; завдання, які виконуються силами і засобами старшого командира на напрямку дій взводу.

5. Приймаючи рішення командир взводу визначає:

- а) бойові завдання відділенням і доданим підрозділам та вогневим засобам;
- б) спосіб виконання отриманого завдання; бойові завдання відділенням і доданим підрозділам та вогневим засобам;
- в) спосіб виконання отриманого завдання.

6. Рекогносцировка полягає у...

- а) візуальному вивченні противника;
- б) візуальному вивченні місцевості у районі дій підрозділу;
- в) візуальному вивченні противника і місцевості перед фронтом (у районі) дій підрозділу.

7. Бойові завдання підпорядкованим підрозділам ставляться, віддаються та доводяться:

- а) голосом і встановленими сигналами;
- б) технічними засобами і встановленими сигналами;
- в) голосом, встановленими сигналами і технічними засобами.

8. Під час ведення бою автомати і кулемети застосовуються для знищення:

- а) живої сили і обслуг вогневих засобів противника, а також для ураження повітряних цілей на гранично малих висотах;
- б) живої сили противника;
- в) важливих поодиноких цілей.

9. Під час подачі команди на відкриття вогню із стрілецької зброї командир механізованого взводу вказує:

- а) кому (підрозділ, вогневий засіб); цілевказання (положення цілі); за необхідністю установки прицілу; **"ВОГОНЬ"** – момент відкриття вогню.
- б) цілевказання (положення цілі); довжину черги, (розхід боєприпасів за необхідності); **"ВОГОНЬ"** – момент відкриття вогню.
- в) кому (підрозділ, вогневий засіб); цілевказання (положення цілі); за необхідністю установки прицілу; довжину черги, (розхід боєприпасів за необхідності); **"ВОГОНЬ"** – момент відкриття вогню.

10. Бойовий порядок – це...

- а) шикування підрозділів для ведення бою;
- б) шикування взводу для пересування в колоні;
- в) шикування взводу для пересування в колонах відділень у пішому порядку, які рознесені по фронту та в глибину.

11. Бойовий порядок механізованого взводу складається з:

- а) механізованих відділень і групи бойових машин;
- б) механізованих відділень, групи управління і вогневої підтримки, а іноді й групи бойових машин;
- в) механізованих відділень.

12. Умовний знак позначення?

- а) дружні, сухопутні;
- б) ворожі сухопутні;
- в) дружні, морські.

13. Умовний знак позначення?

- а) невідомі, сухопутні;
- б) нейтральні, сухопутні;
- в) нейтральні, морські.

14. Умовний знак позначення?

- а) невідомі, сухопутні;
- б) ворожі, повітряні;
- в) нейтральні, морські.

15. Ампліфікатор, який визначає і відображає рівень взводу?

- а) ••;
- б) •••;
- в) І І І.

16. Калібр автомату АК-74?

- а) 5.45x39;
- б) 5.56x48;
- в) 7.62x39.

17. Прицільна дальність стрільби автомату АК-74?

- а) 400 м;
- б) 800 м;
- в) 1000 м.

18. Склад Збройних Сил України?

- а) сухопутні війська, повітряні сили, військово-морські сили;
- б) сухопутні війська, повітряні сили, військово-морські сили, сили спеціальних операцій, десантно-штурмові війська, медичні сили, сили логістики;
- в) сухопутні війська, повітряні сили, військово-морські сили, сили спеціальних операцій, десантно-штурмові війська, сили територіальної оборони.

19. Вага ручного протитанкового гранатомету РПГ-7?

- а) 9,5 кг;
- б) 6,3 кг;
- в) 4 кг.

20. Основними вимогами до ведення розвідки є:

- а) цілеспрямованість, безперервність, активність, своєчасність, скритність, достовірність і точність визначення координат об'єктів. (цілей);
- б) цілеспрямованість, своєчасність, скритність, достовірність і точність визначення координат об'єктів. (цілей);
- в) цілеспрямованість, безперервність, активність, своєчасність, точність визначення координат об'єктів. (цілей).

Обробка та інтерпретація результатів. За кожну вірну відповідь нараховується 5 балів. Рівень за 100 бальною шкалою та відповідає наступним значенням:

- 0-49 балів – низький рівень сформованості за показником;
- 50-64 балів – достатній рівень сформованості за показником;
- 65-89 балів – середній рівень сформованості за показником;
- 90-100 балів – високий рівень сформованості за показником.

Додаток В.3

Тест на визначення здатності володіти методами фізичного виховання, а також сучасними технологіями, засобами і прийомами в сфері фізичної культури і спорту в ЗС України

Виберіть правильний варіант відповіді. На кожне питання дається 1 хвилина.

1. Спеціальні засоби фізичної підготовки спрямовані на:

а) досягнення злагодження та формування фізичної готовності (підготовленості) військовослужбовців, рухове завдання, пов'язане з активними м'язовими зусиллями і напруженням;

б) досягнення злагодження та формування фізичної готовності (підготовленості) військовослужбовців, підрозділів і військових частин до виконання завдань за бойовим і функціональним призначенням в різних видах бою та формах застосування військ (сил).;

в) досягнення злагодження та формування фізичної готовності або будь-якого зовнішнього орієнтиру необхідного для цілеспрямованих і свідомих дій, м'язових зусиль під час виконання вправ на даний момент часу та ін.

2. Ви як начальник фізичної підготовки військової частини маєте перевірити в підрозділі спеціального призначення розвиненість витривалості військовослужбовців. Якими засобами виконання вправ будете перевіряти?

а) прискорене пересування та легка атлетика, пересування на лижах, плавання, подолання перешкод і спортивні ігри;

б) прискорене пересування та легка атлетика, рухи в окремих суглобах (власного тіла тих, хто займається);

в) прискорене пересування та легка атлетика та здатність військовослужбовця протистояти стомленню у процесі рухової діяльності.

3. Ви як начальник фізичної підготовки військової частини маєте перевірити в підрозділі спеціального призначення розвиненість спритності військовослужбовців. Якими засобами виконання вправ будете перевіряти?

а) вправи, які застосовуються на заняттях з гімнастики, спортивних і рухових ігор, прискореного пересування та легкої атлетики, а також лижної підготовки; тривалістю інтервалів відпочинку між серіями; темпом виконання;

б) вправи, які застосовуються на заняттях з гімнастики, рукопашного бою, подолання перешкод і метання гранат, спортивних і рухових ігор, прискореного пересування та легкої атлетики, а також лижної підготовки;

в) вправи, які застосовуються на заняттях з гімнастики спортивних і рухових ігор, прискореного пересування та легкої атлетики.

4. Ви як начальник фізичної підготовки військової частини маєте перевірити в підрозділі спеціального призначення розвиненість сили військовослужбовців. Якими засобами виконання вправ будете перевіряти?

а) вправи з піднімання та перенесення тягарів, рукопашного бою, подолання перешкод і метання гранат, вправи з власною масою;

б) вправи з піднімання та перенесення тягарів, рукопашного бою, метання гранат, тривалістю інтервалів відпочинку між серіями; темпом виконання, вправи з власною масою;

в) вправи з піднімання та перенесення тягарів, силові вправи на гімнастичних снарядах і тренажерах, вправи з власною масою.

5. Ви як начальник фізичної підготовки військової частини маєте перевірити в підрозділі спеціального призначення розвиненість швидкості військовослужбовців. Якими засобами виконання вправ будете перевіряти?

а) біг на короткі дистанції з максимальною швидкістю та вправи, що вимагають швидкої реакції, високої швидкості виконання окремих рухів, максимальної частоти рухів.

б) біг на короткі дистанції з максимальною швидкістю, вправи на гімнастичних снарядах і тренажерах з максимальною частотою рухів;

в) біг на короткі дистанції з максимальною швидкістю, вправи, які застосовуються на заняттях з гімнастики, спортивних і рухових ігор, максимальної частоти рухів.

6. Вам треба виховати у військовослужбовців сміливість та рішучість, які вправи для розвитку цих якостей ви використаєте?

а) пересування на значній висоті по вузькій опорі; стрибки в глибину; стрибки через широкі та глибокі перешкоди; зіскоки з гімнастичних снарядів; опорні стрибки; стрибки у воду; акробатичні вправи; спуски з крутих схилів і стрибки на лижах; вправи на спеціальних снарядах; навчальні двобої в рукопашному бою.

б) стрільба, біг, подолання перешкод, рукопашний бій;

в) плавання; плавання з перешкодами; стрибки в глибину; стрибки через широкі та глибокі перешкоди.

7. Опишіть методику виконання вправи згинання та розгинання тулуба.

а) лежачи на спині, руки вздовж тулуба, ноги прямі, п'яти на підлозі. Згинання тулуба у тазостегнових суглобах проводиться до положення діставання ліктями до однойменних колін; п'яти весь час притиснуті до підлоги або ковзають по ній. Не дозволяється зводити лікті без відриву рук від голови. Дозволяється відривати п'яти та таз від підлоги. Рахунок оголошується кожного разу у вихідному положенні. Зараховується кількість правильних повторень. Час на виконання вправи - до 1 хв.;

б) лежачи на спині, руки схрещені вперед себе, ноги зігнуті у колінних суглобах під зручним кутом. Згинання тулуба у тазостегнових суглобах проводиться до положення 90°; п'яти весь час притиснуті до підлоги або ковзають по ній. Дозволяється відривати п'яти та таз від підлоги. Рахунок оголошується кожного разу у вихідному положенні. Зараховується кількість правильних повторень. Час на виконання вправи - до 1,5 хв.;

в) лежачи на спині, руки притиснуті до голови, ноги прямі або зігнуті у колінних суглобах під зручним кутом (не закріплені), п'яти на підлозі. Згинання тулуба у тазостегнових суглобах проводиться до положення діставання ліктями до однойменних колін (положення торкання лопатками до підлоги, а також ліктями до колін фіксується упродовж 1-2 с; п'яти весь час притиснуті до підлоги або ковзають по ній). Дозволяється зводити лікті без відриву рук від голови для торкання ними колін та змінювати кут у колінних суглобах. Забороняється відривати п'яти та таз від підлоги. Рахунок оголошується кожного разу у вихідному положенні. Зараховується кількість правильних повторень. Час на виконання вправи - до 2 хв..

8. Фізичне тренування особового складу під час чергування має включати:

а) фізичні вправи в день підготовки до чергування; комплексні заняття в період міжзмінного відпочинку; фізичні вправи на бойових постах; комплекси спеціальних прийомів для відновлення працездатності;

б) фізичні вправи на бойових постах;

в) фізичні вправи в день підготовки до чергування; комплекси спеціальних прийомів для відновлення працездатності.

9. Для виконання найпростіших вправ підготовчої частини

використовують методи:

а) «за назвою» (назвати, виконати);

б) «за поясненням» (назвати, пояснити, виконати);

в) «за назвою» (назвати, виконати) та «за поясненням» (назвати, пояснити, виконати).

10. Для виконання більш складних вправ підготовчої частини

використовують методи:

а) «за показом» (назвати, показати, виконати) або «за показом із супутнім поясненням» (назвати, показати та пояснити, виконати), а також «за розподілами»;

б) «за показом із супутнім поясненням» (назвати, показати та пояснити, виконати);

в) «за назвою» (назвати, виконати) та «за поясненням» (назвати, пояснити, виконати).

11. Вихід того, хто навчається, зі строю для виконання вправи

проводиться за командою:

а) «Солдат Антоненко, до МЕНЕ!»;

б) «Солдат Антоненко, на вихідне положення кроком (бігом) - РУШ!»;

в) «Солдат Антоненко, ВПЕРЕД до СНАРЯДУ!».

12. Коловий спосіб проведення тренувань та занять використовується

для:

а) для виконання вправ усім особовим складом підрозділу по черзі;

б) для індивідуального тренування на встановлених місцях (точках) з подальшою зміною місць «по колу»;

в) для виконання вправ одночасно усім підрозділом на встановлених місцях (точках) з подальшою зміною місць «по колу».

13. Змагальний спосіб проведення тренувань та занять використовується

для:

а) для збільшення рівня напруги під час тренувань та занять;

б) для підвищення навантаження та емоційності заняття;

в) для зменшення навантаження та емоційного стресу.

14. Комплексні тренування проводяться з метою:

а) розвитку фізичних якостей військовослужбовців;

б) злагодження підрозділу та покращення його фізичної підготовленості;

в) удосконалення фізичних, спеціальних, психічних якостей та військово-прикладних рухових навичок і вмінь.

15. Опишіть методику виконання вправ заключної частини заняття?

а) виконання вправ для розслаблення м'язів у поєднанні з розтяжкою, починаючи з верхньої частини тіла;

б) виконання вправ у повільному темпі, вправи для розслаблення м'язів у поєднанні з глибоким диханням (вдих - під час напруження, видих - під час розслаблення м'язів);

в) виконання вправ у середньому темпі, вправи для розслаблення м'язів у поєднанні з глибоким диханням (вдих - під час напруження, видих - під час розслаблення м'язів).

16. До змісту занять з прискореного пересування та легкої атлетики включають:

а) біг на короткі (100 м та 10×10 м), середні (400 м (4 г 100 м, 6×100 м з автоматом (його макетом), 1 км) та довгі (2, 3, 5 км) дистанції; крос на 5 км; воєнізований крос на 3 км з метанням гранати Ф-1 та стрільбою; марш-кидки на 5 і 10 км;

б) біг на короткі (100 м та 10×10 м), середні (400 м (4 г 100 м, 6×100 м з автоматом (його макетом), 1 км) та довгі (2, 3, 5 км) дистанції;

в) біг на короткі (100 м та 10×10 м), середні (400 м (4 г 100 м, 6×100 м з автоматом (його макетом), 1 км) та довгі (2, 3, 5 км) дистанції; стрибки у довжину, висоту; біг з перешкодами (100 м та 200 м).

17. До основної частини занять з гімнастики та атлетичної підготовки входять:

а) вправи на перекладині, брусах, тренажерах, багатопрогонних і спеціальних снарядах (лопингах, батутах і гімнастичних колесах); елементи акробатичних та комплексних вправ; рухові ігри та естафети;

б) вправи на тренажерах, багатопрогонних і спеціальних снарядах (лопингах, батутах і гімнастичних колесах); елементи акробатичних та комплексних вправ; вправи з гириями та гантелями; у рівновазі; лазінні; комплексні та кругові тренування;

в) вправи на перекладині, брусах, тренажерах, багатопрогонних і спеціальних снарядах (лопингах, батутах і гімнастичних колесах); елементи акробатичних та комплексних вправ; вправи з гириями та гантелями; у рівновазі; лазінні; комплексні та кругові тренування; рухові ігри та естафети.

18. Для одночасного виконання больового прийому, обеззброєння чи кидка під час навчання прийомам рукопашного бою застосовуються команди:

а) «Загин руки за спину - ВПЕРЕД», «Задню підніжку - почи-НАЙ», «Обеззброєння - ВПЕРЕД»;

б) «Загин руки за спину - ВПЕРЕД», «Задню підніжку - ВПЕРЕД», «Обеззброєння - ВПЕРЕД»;

в) «Загин руки за спину - почи-НАЙ», «Задню підніжку - почи-НАЙ», «Обеззброєння - почи-НАЙ».

19. До змісту занять з військово-прикладного плавання включаються:

а) плавання, подолання водних перешкод, комплексні вправи на воді та під водою;

б) плавання у спортивній формі та в обмундируванні зі зброєю; пірнання в довжину; стрибки у воду; надання допомоги потопуючому; подолання водних перешкод; комплексна вправа на воді;

в) плавання у спортивній формі та в обмундируванні зі зброєю; пірнання в довжину; подолання водних перешкод; комплексна вправа на воді.

20. В умовах холоду (низьких температур) на відкритому повітрі заняття проводяться при температурі не нижче:

а) -25°C ;

б) -15°C ;

в) -30°C .

Обробка та інтерпретація результатів. За кожну вірну відповідь нараховується 5 балів. Рівень за 100 бальною шкалою та відповідає наступним значенням:

- 0-49 балів – низький рівень сформованості за показником;
- 50-64 балів – достатній рівень сформованості за показником;
- 65-89 балів – середній рівень сформованості за показником;
- 90-100 балів – високий рівень сформованості за показником.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХІЧНИЙ КОМПОНЕНТ

Додаток Г.1

**Методика для діагностування комунікативних та організаційних здатностей
(за В. Синявським і Б. Федоришиним)**

Інструкція до тесту. Вам запропоновано прості запитання. Поставте у листі відповіді знак «+» (плюс), якщо Ваша відповідь – «так» або знак «-» (мінус), якщо Ваша відповідь – «ні».

№ з/п	Запитання	Так	Ні
1	Чи багато у Вас друзів, з якими Ви постійно спілкуєтесь?		
2	Чи часто Вам вдається схилити більшість колег до прийняття вашої думки?		
3	Чи довго Вас турбує почуття образи, нанесеної Вам кимось з друзів?		
4	Чи завжди Вам важко орієнтуватися у критичній ситуації?		
5	Чи прагнете Ви до нових знайомств?		
6	Чи подобається Вам організовувати свята, колективні виїзди на природу, вечірки тощо?		
7	Чи вірно, що Вам краще і простіше проводити час за читанням книги або, наприклад, за комп'ютером, ніж з людьми?		
8	Якщо виникають перешкоди у здійсненні Ваших намірів, то Ви легко відступаєте від них?		
9	Чи легко Ви встановлюєте контакти з людьми, котрі значно старші Вас?		
10	Чи любите Ви організовувати з друзями різні розваги?		
11	Чи важко Вам включатися в нові для Вас стосунки, компанії?		
12	Чи часто Ви відкладаєте на інші дні справи, котрі потрібно було зробити сьогодні?		
13	Чи легко Вам вдається встановити контакти з незнайомими людьми?		
14	Чи прагнете Ви до того, щоб Ваші колеги діяли відповідно до Вашої думки?		
15	Чи важко Вам освоюватись у новому колективі?		
16	Чи вірно те, що у Вас не буває конфліктів з колегами через невиконання ними своїх обіцянок, обов'язків;		
17	Чи прагнете Ви при зручному випадку познайомитись і поговорити з новою людиною?		
18	Чи часто Ви при розв'язанні важливих справ берете ініціативу в свої руки?		
19	Чи часто у Вас виникає роздратування від спілкування з людьми і Вам хочеться побути наодинці?		
20	Чи правді те, що Ви зазвичай погано орієнтуєтесь в незнайомій обстановці?		
21	Чи подобається Вам постійно знаходитись серед людей?		
22	Чи виникає у Вас роздратування, якщо вам не вдається закінчити розпочату справу?		
23	Чи виникає у Вас почуття утруднення, незручності або засоромлення, якщо доводиться виявляти ініціативу, щоб познайомитись з новою людиною?		
24	Чи втомлюєтесь Ви від частого спілкування з друзями?		
25	Чи любите Ви брати участь у колективних заходах, розвагах?		

Продовження додатку Г.1

26	Чи часто Ви виявляєте ініціативу при розв'язанні питань, які зачіпають інтереси Ваших друзів?		
27	Чи правда, що Ви відчуваєте себе непевним серед малознайомих людей?		
28	Чи вірно те, що Ви прагнете до доведення своєї правоти?		
29	Чи важко Вам внести оживлення в малознайому для Вас компанію?		
30	Чи подобається Вам організовувати щось для інших, зокрема, свята, урочистості, виявляти ініціативу при підготовці вечірок?		
31	Чи прагнете Ви обмежити коло своїх знайомих невеликою кількістю людей?		
32	Чи прагнете Ви відстоювати свою думку, рішення, якщо воно не було відразу прийнято іншими?		
33	Чи відчуваєте Ви себе невимушено, потрапивши в малознайому компанію?		
34	Чи охоче Ви беретесь до організації заходів для інших людей?		
35	Чи правда, що Ви відчуваєте себе досить впевнено і спокійно, коли доводиться говорити щось великій групі людей?		
36	Чи часто Ви запізнюєтесь на ділові зустрічі, побачення?		
37	Чи вірно, що у Вас багато друзів?		
38	Чи часто Ви опиняєтесь у центрі уваги інших людей?		
39	Чи часто Ви соромитесь, відчуваєте незручність при спілкуванні з малознайомими людьми?		
40	Чи правда, що Ви не дуже впевнено відчуваєте себе в оточенні великої групи знайомих?		

Оброблення та інтерпретація результатів. Відповіді порівняйте з наведеним нижче ключем (окремо за комунікативними та організаторськими здібностями).

Комунікативні здібності:

«Так» – питання 1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29, 33, 37;

«Ні» – питання 3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31, 35, 39.

Організаторські здібності:

«Так» – питання 2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30, 34, 38;

«Ні» – питання 4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32, 36, 40.

Оброблення та інтерпретація результатів. Підраховується кількість відповідей, що збігаються з ключем, та обчислюється оціночний коефіцієнт (окремо за комунікативними та організаторськими здібностями) за формулою: $K=0,05 C$, де C – кількість відповідей, що збігається з ключем.

Оцінний коефіцієнт і рівень здібностей:

0,10-0,35 – низький рівень (відповідає 0-49 балам загальної шкали);

0,36-0,55 – достатній рівень (відповідає 50-64 балам загальної шкали);

0,56-0,65 – середній рівень (відповідає 65-89 балам загальної шкали);

0,66-1,00 – високий рівень (відповідає 90-100 балам загальної шкали).

Тест САН (самопочуття, активність, настрій) – для діагностування їх рівня стресостійкості

Дає змогу вимірювати емоційний стан людини в період інтенсивних психічних і фізичних навантажень. Характеристика самопочуття, активності і настрою є показниками його адаптованості до особливостей професійної та методичної діяльності, до її змісту, завдань, умов, а також до підрозділу.

Ця методика призначена для самоконтролю і самооцінки самопочуття, активності і настрою.

Шкала САН складається з індексів (3 2 1 0 1 2 3) і розташована між тридцятьма парами слів протилежного значення, що відображують рухливість, швидкість і темп протікання функцій (активність), силу, здоров'я, стомлення (самопочуття), а також характеристики емоційного стану (настрій). Перевагами тесту є його стислість і можливість кількаразового використання впродовж певного часу.

Інструкція. Слід співвідносити свій стан з ознаками за багатоступінчастою шкалою. Ви маєте вибрати і позначити цифру, що найбільш точно відбиває ваш стан на даний момент.

Самопочуття добре	3 2 1 0 1 2 3	Самопочуття погане
Почуваюся сильним	3 2 1 0 1 2 3	Почуваюся слабким
Пасивний	3 2 1 0 1 2 3	Активний
Малорухливий	3 2 1 0 1 2 3	Рухливий
Веселий	3 2 1 0 1 2 3	Сумний
Добрий настрій	3 2 1 0 1 2 3	Поганий настрій
Працездатний	3 2 1 0 1 2 3	Розбитий
Сповнений сил	3 2 1 0 1 2 3	Знесилений
Повільний	3 2 1 0 1 2 3	Швидкий
Бездіяльний	3 2 1 0 1 2 3	Діяльний
Щасливий	3 2 1 0 1 2 3	Нещасливий
Життєрадісний	3 2 1 0 1 2 3	Похмурий
Напружений	3 2 1 0 1 2 3	Розслаблений
Здоровий	3 2 1 0 1 2 3	Хворий
Байдужий	3 2 1 0 1 2 3	Захоплений
Спокійний	3 2 1 0 1 2 3	Схвилюваний
Захоплений	3 2 1 0 1 2 3	Сумовитий
Радісний	3 2 1 0 1 2 3	Печальний
Відпочивший	3 2 1 0 1 2 3	Стомлений

Завершення додатку Г.2

Свіжий	3 2 1 0 1 2 3	Виснажений
Сонливий	3 2 1 0 1 2 3	Збуджений
Бажання відпочити	3 2 1 0 1 2 3	Бажання працювати
Спокійний	3 2 1 0 1 2 3	Стурбований
Оптимістичний	3 2 1 0 1 2 3	Песимістичний
Витривалий	3 2 1 0 1 2 3	Втомлений
Бадьорий	3 2 1 0 1 2 3	Млявий
Думати важко	3 2 1 0 1 2 3	Думати легко
Розсіяний	3 2 1 0 1 2 3	Уважний
Сповнений сподівань	3 2 1 0 1 2 3	Розчарований
Задоволений	3 2 1 0 1 2 3	Незадоволений

Оброблення та інтерпретація. При обробці ці цифри перекоднуються в такий спосіб. Негативні стани за шкалою САН приймаються за 1 бал, наступний за ним за 2 бали і так далі. Слід урахувати те, що полюси шкали постійно змінюються. Позитивні стани завжди одержують високі бали, а негативні низькі. За цими балами розраховується середнє арифметичне як загалом, так і окремо за активністю, самопочуттям і настроєм. Зразок перекодування наведений у таблиці.

Перекодування

Повний надій 7 6 5 4 3 2 1 Розчарований

Текст САН

Повний надій 3 2 1 0 1 2 3 Розчарований

При оцінці функціонального стану важливі значення окремих показників та їхнє співвідношення. Наприклад, у відпочилої людини оцінки активності, настрою» самопочуття приблизно однакові. У міру наростання втоми співвідношення між ними змінюється за рахунок відносного зниження самопочуття й активності в порівнянні з настроєм.

Ключ.

Питання на самопочуття -1,2,7,8,13,14,19,20,25,26.

Питання на активність-3,4,9,10,15,16,21,22,27,28.

Питання на настрій - 5,6,11,12,17,18,23,24,29, 30.

Додаток Д

СУБ'ЄКТНИЙ КОМПОНЕНТ

Додаток Д.1

Методика М. Щукиної «Оцінка рівня розвиненості суб'єктності особистості»

Інструкція. Вам пропонується кілька тверджень про те, як поведуть себе люди, коли щось роблять чи відчувають. Прочитайте уважно твердження і прийміть рішення, наскільки воно правильне щодо Вас. Навпроти твердження поставте «галочку» в колонку, залежно від того, наскільки часто так із Вами буває: постійно, часто, іноді, винятково, ніколи.

№ з/п	Твердження	Постійно	Часто	Іноді	Винятково	Ніколи
1	2	3	4	5	6	7
1.	Я сповнений енергії і бажання діяти.					
2.	Я чудово лагоджу із собою. Я знаю, яку роботу хочу виконувати, яких друзів мати, і взагалі, що для мене важливо.					
3.	Я замислююся, як впливають мої вчинки на оточуючих людей.					
4.	Буває, що люди висувають мені такі вимоги, які мене обурюють, але я, як виявилось, не в змозі захищати себе, стверджувати своє право на власні бажання та думки.					
5.	Я суворо дотримуюся тих правил, які вважаю справедливими, і борюся з тими, які вважаю несправедливими.					
6.	У житті я маю дуже чіткі цілі і наміри.					
7.	Мої стосунки з людьми, які мене оточують, викликають у мене занепокоєння й розгубленість.					
8.	У мене на все є власна думка.					
9.	Я хвилююся, що не зможу подбати про себе, якщо залишусь без важливої у своєму житті людини.					
10.	Те, що я роблю, і те, що відбувається в моєму житті, є досить значущим для мене.					
11.	У складних обставинах я вважаю за краще почекати, поки проблеми вирішаться самі по собі.					
12.	Якщо для досягнення моїх цілей доводиться «переступати» через інших людей, я відмовляюся від таких цілей чи шукаю інші шляхи їх досягнення.					
13.	Мій настрій – чутливий прилад, мене легко вибити з колії.					
14.	В очікуванні важливих подій я прагну заздалегідь уявити послідовність своїх дій при тому чи іншому розвитку ситуації.					
15.	Я думаю, що в моєму житті не було б стільки проблем, якби деякі люди змінили ставлення до мене.					
16.	Я самостійно приймаю рішення.					

Продовження додатку Д.1

17.	Буває, я ловлю себе на думці, що нічого не роблю, чекаю, поки справи вирішаться самі по собі.					
18.	При суперечці найкраще задовольнити інтереси всіх сторін в їх спільній точці.					
19.	Мені багато чого не подобається у моїх відносинах з оточуючими, але я не в силах що-небудь змінити.					
20.	Я – автор своїх вчинків, свого життя.					
21.	Я думаю, що в мені немає нічого особливого.					
22.	Якщо відбувається конфлікт, то, розмірковуючи хто в ньому винен, я починаю із себе.					
23.	Я порівнюю себе з іншими людьми і доводжу собі, що я кращий, чи, принаймні, не гірший за інших.					
24.	Я не надто вірю в себе, іноді відчуваю себе просто нікчемним.					
25.	Мені подобається спілкуватися з незвичайними людьми.					
26.	Я досить легко піддаюся навіюванням, потрапляю під вплив оточуючих.					
27.	Я замислююся над тим, якими будуть наслідки моїх вчинків.					
28.	У мене таке відчуття, що я себе до кінця не розумію.					
29.	У спілкуванні з людьми ініціатива знаходиться в моїх руках.					
30.	Я боюся самотності.					
31.	Мені цікаво жити.					
32.	Якщо трапляється невдача, я аналізую, де ж я вчинив неправильно.					
33.	У мене буває таке відчуття, що я не відповідаю очікуванням, які інші висувають до мене.					
34.	У мені мирно уживаються мої достоїнства й недоліки.					
35.	Я відчуваю себе некомфортно в ситуації невизначеності					
36.	У товаристві я відчуваю себе впевнено, спокійно розмовляю, без страху можу вказати на якусь дурницю чи виявлені прогалини у знаннях інших.					
37.	У важкі хвилини я будує плани на майбутнє.					
38.	Я легко «заражаюсь» почуттями оточуючих: веселощами, смутком, роздратуванням.					
39.	Для мене ясно, чого я хочу і до чого прагну.					
40.	Необхідність дотримання правил ввічливості обтяжує та дратує мене.					
41.	Я сумніваюся, що здатний знайти покликання і цікаві цілі в житті.					
42.	Розумніше робити будь-що звичним способом.					
43.	У спілкуванні з людьми мені вдається відстоювати своє права на свободу.					
44.	Буває, що я застаю себе в очікуванні, що люди зателефонують чи напишуть мені.					
45.	Моя думка має вагу в очах оточуючих.					
46.	Буває, про мене говорять, що я сиджу і чекаю з моря погоди.					
47.	Кожна людина підпорядковується якимось правилам і законам.					
48.	Я сам коваль свого щастя.					

Завершення додатку Д.1

49.	Мені важко протистояти думкам друзів, навіть якщо я вважаю, що вони неправі.					
50.	Гадаю, я заслуговую поваги.					
51.	Мені важко бути настільки вільним, щоб бути самим собою.					
52.	Буває, я вимагаю від людей того, на що й сам неспроможний.					
53.	Мене дратує, якщо хтось думає не так, як я.					
54.	Я боюся відрізнятись від інших.					
55.	Мені не подобається, коли хтось одягається не так, як я.					
56.	Я живу сьогоднішнім днем, і мене мало хвилює, яким насправді виявиться моє майбутнє.					
57.	Я відчуваю себе нікому не потрібним.					
58.	Обставини сильніші за нас.					
59.	Люди, які мене оточують, набагато привабливіші, ніж я.					
60.	Я боюся виявитися «білою вороною», тому веду себе так, як мої друзі.					
61.	Буває спіймаю себе на думці, що спочатку роблю щось, а потім думаю.					

Ключ до опитувальника:

активність-реактивність – 1, 4, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 26, 29, 38, 46, 48;

автономність-залежність – 8, 9, 15, 16, 22, 30, 43, 44, 49, 51, 54;

цілісність-неінтегративність – 3, 12, 18, 22, 34, 52, 53, 55;

опосередкованість-неопосередкованість – 2, 6, 14, 27, 28, 32, 37, 39, 40, 47, 56, 58, 61;

креативність-репродуктивність – 20, 25, 31, 35, 41, 42, 54, 60;

самоцінність-малоцінність – 10, 21, 23, 24, 33, 36, 41, 45, 50, 57, 59.

Опрацювання даних. Для порівняння рівнів шести шкал при аналізі результатів показники з кожної шкали помножуються на коригувальні коефіцієнти: $k=1$ для шкал активність – реактивність і опосередкованість – неопосередкованість, $k=1,18$ для шкал автономність – залежність і самоцінність – малоцінність, $k=1,63$ для шкал цілісність – неінтегративність, креативність – репродуктивність.

За результатами діагностування визначається профіль суб'єктності-об'єктності респондента, який характерний для нього. При цьому мінімальний бал за шкалою (0 балів) буде означати об'єктний полюс шкали, а максимальний бал (52 бали) – суб'єктний.

Таким чином, чим більшу кількість балів за шкалою набрав респондент, тим вищий рівень його суб'єктності:

0-19 балів – низький рівень (відповідає 0-49 балам загальної шкали);

20-34 балів – достатній рівень (відповідає 50-64 балам загальної шкали);

35-42 балів – середній рівень (відповідає 65-89 балам загальної шкали);

43-52 балів – високий рівень (відповідає 90-100 балам загальної шкали).

Методика А. Карпова «Оцінка рефлексивності»

Інструкція. Вам належить дати відповіді на кілька тверджень анкети. У бланку відповідей навпроти номерів запитань поставте «галочку», відповідну варіанту Вашої відповіді: абсолютно неправильно; неправильно; швидше неправильно; не знаю; швидше правильно; правильно; абсолютно правильно.

Не замислюйтеся довго над відповідями. Пам'ятайте, що правильних чи неправильних відповідей у даному разі бути не може.

1. Прочитавши хорошу книгу, я завжди потім довго думаю про неї; хочеться її з кимось обговорити.
2. Коли мене несподівано про щось запитують, я можу відповісти перше, що спало на думку.
3. Перш ніж зняти трубку телефону, щоб подзвонити у справі, я зазвичай подумки планую майбутню розмову.
4. Зробивши якийсь промах, я довго потім не можу відволіктися від думок про нього.
5. Коли я розмірковую над чимось чи розмовляю з іншою людиною, мені буває цікаво раптом згадати, що послужило початком алгоритму думок.
6. Приступаючи до важкого завдання, я намагаюся не думати про майбутні труднощі.
7. Головне для мене – уявити кінцеву мету своєї діяльності, а деталі мають другорядне значення.
8. Буває, що я не можу зрозуміти, чому хтось мною незадоволений.
9. Я часто ставлю себе на місце іншої людини.
10. Для мене важливо в деталях уявляти собі хід майбутньої роботи.
11. Мені було б важко написати серйозного листа, якби я заздалегідь не склав план.
12. Я віддаю перевагу діям, а не розмірковуванням над причинами своїх невдач.
13. Я досить легко приймаю рішення щодо дорогої покупки.
14. Як правило, коли я щось задумав, то прокручую в голові свої задуми, уточнюючи деталі, та розглядаю всі варіанти.
15. Я турбуюсь про своє майбутнє.
16. Думаю, що в більшості ситуацій треба діяти швидко, керуючись думкою, що першою прийшла в голову.
17. Часом я приймаю необдумані рішення.
18. Закінчивши розмову, я, буває, продовжую вести її подумки, наводячи все нові й нові аргументи на захист своєї точки зору.
19. Якщо відбувається конфлікт, то, розмірковуючи над тим, хто в ньому винен, я насамперед починаю з себе.
20. Перш ніж прийняти рішення, я завжди намагаюся все ретельно обміркувати і зважити.
21. У мене бувають конфлікти від того, що я часом не можу передбачити, якої поведінки чекають від мене оточуючі.
22. Буває, що, обмірковуючи розмову з іншою людиною, я ніби подумки веду з нею діалог.
23. Я намагаюся не замислюватися над тим, які думки і почуття викликають в

інших людей мої слова і вчинки.

24. Перш ніж зробити зауваження іншій людині, я обов'язково подумаю, якими словами це краще зробити, щоб її не образити.

25. Вирішуючи важке завдання, я думаю над ним навіть тоді, коли займаюся іншими справами.

26. Якщо я з кимось посварюся, то в більшості випадків не вважаю себе винуватим.

27. Рідко буває так, що я шкодую про сказане.

Бланк відповідей

№ з/п твердження	абсолютно неправильно	неправильно	швидше неправильно	не знаю	швидше правильно	правильно	абсолютно правильно
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							

Опрацювання даних. Із цих 27-и тверджень 15 є прямими (номери запитань: 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 18, 19, 20, 22, 24, 25). Решта 12 – зворотні твердження, що необхідно враховувати при обробленні результатів для отримання підсумкового балу.

Для визначення рівнів рефлексивності необхідно підсумувати бали із запитань 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 18, 19, 20, 22, 24, 25, а потім до отриманої суми потрібно додати суму балів із запитань 2, 6, 7, 8, 12, 13, 16, 17, 21, 23, 26, 27. Сума балів із цих запитань розраховується таким чином: проставлений бал «перевертається» і сума вираховується з отриманих значень.

Поставлений бал	7	6	5	4	3	2	1
Отриманий в результаті інверсірування бал	1	2	3	4	5	6	7

Ключ до тесту-опитувальника рефлексивності Карпова.

3. Переведіть бали у стени по таблиці:

Стени	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Тестові бали	80 і нижче	81-100	101-107	108-113	114-122	123-130	131-139	140-147	148-156	157-171	172 і вище

Для визначення окремого показника рефлексивності їх можна згрупувати у чотири групи:

- 1) ретроспективна рефлексія діяльності – 1, 4, 5, 12, 17, 18, 25, 27;
- 2) ситуативна рефлексія твердження – 2, 5, 13, 14, 16, 17, 18, 26;
- 3) рефлексія майбутньої діяльності – 3, 6, 7, 10, 11, 14, 15, 20;
- 4) рефлексія спілкування і взаємодії з іншими людьми – 8, 9, 19, 21, 22, 23, 24, 26.

При інтерпретації результатів доцільно виходити з диференціації отриманих результатів на чотири основні категорії.

Обробка та інтерпретація результатів. Результати методики, рівні або більше, ніж 8 стенів, свідчать про високорозвинену рефлексивність (відповідає 90-100 балам загальної шкали); від 6 до 8 стенів – індикатори середнього рівня рефлексивності (відповідає 65-89 балам загальної шкали); від 4 до 5 стенів – достатній рівень рефлексивності (відповідає 50-64 балам загальної шкали); менші 4-х стенів – свідчать про низький рівень розвитку рефлексивності (відповідає 0-49 балам загальної шкали):

- 0-49 балів – низький рівень сформованості за показником;
- 50-64 балів – достатній рівень сформованості за показником;
- 65-89 балів – середній рівень сформованості за показником;
- 90-100 балів – високий рівень сформованості за показником.

Методика М. Л. Осташевої «Діагностика відповідальності за прийняті рішення»

Інструкція: Будь ласка, прочитай послідовно та уважно кожне запитання та обведи кружком той варіант відповіді, який, на твою думку, найбільше підходить з урахуванням того, наскільки ти з ним згоден (4+; 3+; 2+; 1+) чи не згоден (4-; 3-; 2-; 1-).

Опитувальник до методики «Визначення відповідальності»

1. Чи ти вважаєш, що якщо робота не перевіряється начальником/керівником, її можна виконати погано? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
2. Чи буває так, що ти не виконуєш доручення через те, що вони здаються тобі важко здійснити? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
3. Чи вважаєш ти, що тобі немає сенсу турбуватися про суспільні справи, оскільки достатньо у тебе і своїх турбот? (4+;3+;2+;1+) або (4-;3-;2-;1-)
4. Якщо у вас з товаришем/колегою (товаришами/колегами) різні погляди, чи намагаєшся ти знайти спільну точку зору? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
5. Тобі більше підходять докладні вказівки, ніж можливість домислити деталі справи? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
6. Коли начальник/керівник хоче поговорити з тобою після роботи, чи ти турбуєшся, що виконав свою роботу погано? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1)
7. Чи згоден ти, що багато хто добре виконує свої обов'язки через страх покарання (штрафу)? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
8. У разі неприємності в колективі, чи можеш ти взяти всю відповідальність на себе? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
9. Тобі більше подобається швидше перейти до справи, а не довго обговорювати її з товаришами/колегами? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
10. Чи вважаєш ти, що тобі немає жодної справи до особистого життя товаришів/колег? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
11. Чи вважаєш себе надійною людиною? (4+;3+;2+;1+)або(4-;3-;2-;1-)
12. Чи буває так, що ти з вини запізнюєшся (на збори, на роботу, на зустрічі з друзями)? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
13. Чи вважаєш ти, що найкраще відповідати за спільну справу колективно? (4+;3+;2+;1+) або (4-;3-;2-;1-)
14. Чи вважаєш ти, що головне виконання своїх обов'язків, а як справляються з ними твої товариші/колеги – не твоя справа? (4+;3+;2+;1+) або (4- ;3-;2-;1-)
15. Чи згоден ти, що висувати вимоги до себе необхідно лише під впливом товаришів/колег/начальника? (4+;3+;2+;1+)або(4-;3-;2-;1-)
16. Чи ти вважаєш, що на зборах краще надати можливість обговорювати питання іншим людям, а самому мовчати? (4+;3+;2+;1+)або(4-;3-;2-;1-)
17. Чи вважаєш ти, що доручена справа має бути добре виконана загалом, а дрібні деталі не суттєві? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
18. Чи можна сумлінно робити якусь справу, навіть якщо вона тобі не до душі? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
19. Ти хвилюєшся, якщо тобі доводиться відповідати за весь колектив? (4+;3+;2+;1+)або(4-;3-;2-;1-)

20. Чи завжди вимогливість до себе виховується під впливом інших людей? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
21. Чи ти часто звинувачуєш себе, якщо не до кінця виконав доручену справу? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
22. Чи подобається тобі братися за вирішення складних суспільних проблем? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
23. Якщо робота не виходить, чи ти перероблятимеш її по кілька разів? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
24. Чи часто ти відчуваєш бажання допомогти іншому? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
25. Якщо тобі доручено будь-що, чи виникає в тебе бажання докладніше познайомитися зі справою, зі своїми конкретними обов'язками? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
26. Найчастіше, про життя товаришів/колег ти дізнаєшся на зборах? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
27. Чи буває так, що ти обіцяєш щось зробити, якщо знаєш, що це неможливо? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
28. Якщо твій товариш/колега не має рації, чи завжди ти намагаєшся йому довести це? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
29. Чи завжди можна вірити твоїм обіцянкам? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)
30. Чи правда, що страх бути спійманим утримує людей від провин? (4+; 3+; 2+; 1+) або (4-; 3-; 2-; 1-)

Ключ до методики "Визначення відповідальності"

Шкали:

дисциплінарної відповідальності: -1, -2, -5, +6, -7, -15, -16, -20, +25, -26;
 відповідальності за себе: +11, -12, -17, -18, +21, +22, +23, -27, +29, -30;
 відповідальності за іншого: -3, +4, +8, +9, -10, -13, -14, +19, +24, +28.

Під час обробки результатів сумуються бали (незалежно від знака), які з ключем відповідей. Максимальне значення кожної шкали становить 40 балів.

Інтерпретація.

Результати методики, від 0 до 59 балів за сумою шкал, свідчить про низький рівень відповідальності (відповідає 0-49 балам загальної шкали); від 60 до 79 балів – індикатори достатнього рівня відповідальності (відповідає 50-64 балам загальної шкали); від 80 до 105 балів – середній рівень відповідальності (відповідає 65-89 балам загальної шкали); 105-120 балів – свідчать про високорозвинену відповідальність (відповідає 90-100 балам загальної шкали):

- 0-49 балів – низький рівень сформованості за показником;
- 50-64 балів – достатній рівень сформованості за показником;
- 65-89 балів – середній рівень сформованості за показником;
- 90-100 балів – високий рівень сформованості за показником.

Додаток Е

Спецкурс «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ»**Організаційно методичні вказівки:****Загальна мета спецкурсу:**

Сформувати методичну компетентність у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх навчання у ВВНЗ.

Під спецкурсом маємо на увазі систему методичних знань, навичок, вмінь і здатностей у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Він має бути комплексним і контекстним, охоплювати всі основні аспекти їх фахової підготовки, а результатом реалізації спецкурсу мають стати методичні здатності майбутнього фахівця, тобто знати та вміти виконувати свої функціональні обов'язки у військово-професійній діяльності, як у мирний, так і воєнний час. Метою вивчення спецкурсу є цілеспрямоване підготовка майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту до реалізації методичних функцій як суб'єкта військово-професійної діяльності під час навчання у ВВНЗ.

Для опанування змістом спецкурсу доцільно застосовувати різні методи, методичні прийоми, засоби та види навчальних занять, які активізують методичну діяльність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.

Всього на навчання відведено 62 години, з них: 39 годин на заняття під керівництвом викладача та 23 години на самостійні заняття.

Спецкурс починається з вступного заняття, яке спрямовано на активізацію методичної діяльності майбутніх докторів філософії майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту. Курсантам пропонується навчальний тест на виявлення рівня загальних знань за майбутнім військово-професійним фахом, а також становлення їх як офіцерів, командирів, фахівців фізичного виховання та спорту. Під час вивчення спецкурсу основними і найбільш ефективними видами навчальних занять є лекційні, групові та практичні заняття.

Спецкурс складається з теоретичного та практичного блоків підготовки.

Теоретичний блок спрямований на формування знань щодо ролі, місця та основних функцій методичної діяльності офіцера, командира, педагога та фахівця фізичної культури і спорту як суб'єкта військово-професійної діяльності, а також розуміння його суб'єктності в системі бойової підготовки у військовій частині.

Практичний блок є спеціально створеною, авторською тренінг програмою, яка забезпечує формування методичної підготовленості та готовності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту до виконання методичної діяльності їх, як офіцера, командира, педагога та начальника фізичної підготовки у військах. Він складається з 7 етапів, які можна творчо адаптувати до будь-якої дисципліни, яка вивчає методику і проведення практичних занять.

Розподіл навчального часу за спецкурс «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ»

Номери та назви тем	Усього годин	З них		У т. ч. за видами навчальних занять				Контрольні заходи
		Навчальних занять	Самостійна робота	Лекції	Семінарські заняття	Групові заняття	Практичні заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Теоретичний блок								
<i>Тема 1. Методична діяльність офіцера, командира, педагога та фахівця фізичної культури і спорту як суб'єкта військово-професійної діяльності, як у мирний, так і у воєнний час</i>	15	12	3	2	2	4		4
<i>Тема 2. Методична компетентність офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту як складова військово-професійної компетентності</i>	7	6	1	2	2	2		
	22	18	4	4	4	6		4
Практичний блок								
<i>Тренінгова програма формування методичної підготовленості та готовності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту до виконання методичної діяльності їх, як офіцера, командира, педагога та начальника фізичної підготовки і спорту військової частини у військах</i>	40	21	19				17	4
	40	21	19				17	4
Всього за курс	62	39	23	4	4	6	17	8

**Назви тем та розподіл навчального часу по видам навчальних занять
спецкурсу «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців
фізичного виховання та спорту в період їх професійно-педагогічної підготовки
у ВВНЗ»**

№ п/п	Вид навчального заняття	Кількість годин	Із них		Курс (навчальний збір) номери та назва тем і навчальних занять, навчальні питання занять, завдання для самостійної роботи
			Навчальних занять під керівництвом викладача	Самостійної роботи	
1	2	3	4	5	6
ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК					
		15	12	3	Тема 1. Методична діяльність офіцера, командира, педагога та фахівця фізичної культури і спорту як суб'єкта військово-професійної діяльності, як у мирний, так і у воєнний час.
1	КЗ	4	4		Тема 1. Заняття 1. Визначення сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту.
2	Л	2	2	1	Тема 1. Заняття 2. Функції фахівців фізичної підготовки і спорту як суб'єктів методичної діяльності у військовій частині та їх зміст. 1. Основні методичні функції фахівців фізичної підготовки і спорту як суб'єктів методичної діяльності у військових частинах. 2. Зміст методичної діяльності фахівців фізичної підготовки і спорту у військовій частині. <u>Самостійна робота:</u> Аналіз керівних документів, які визначають обов'язки начальника фізичної підготовки та спорту у військах.
3	ГЗ	3	2	1	Тема 1. Заняття 3. Зміст методичної діяльності командира. 1. Зміст методичної діяльності офіцера, командира у військовій частині. 2. Структура методичної діяльності офіцера, командира у військовій частині. 3. Основні функції начальника фізичної підготовки та спорту під час підготовки та управління військами. <u>Самостійна робота</u> Роль, місце та основні завдання начальника фізичної підготовки та спорту під час підготовки та управління військами.
4	ГЗ	3	2	1	Тема 1. Заняття 4. Зміст методичної діяльності начальника фізичної підготовки і спорту у військовій частині . 1. Основні проблеми теорії та методики виховання.

					2. Основні напрями діяльності фахівця фізичної підготовки і спорту. 3. Зміст та структура методичної діяльності офіцера, командира, фахівця фізичної підготовки у військовій частині. <i>Самостійна робота</i> Цілі, завдання і зміст фізичного виховання у військовому підрозділі.
5	С	2	2		Тема 1. Заняття 5. Зміст методичної діяльності офіцера-педагога у військовій частині. 1. Основні організаційні форми виховання. 2. Основні методи виховання військовослужбовців. 3. Основні методики виховання та їх елементи.
		7	6	1	Тема 2. Методична компетентність офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту як складова військово-професійної компетентності.
6	Л	3	2	1	Тема 2. Заняття 1. Теоретичні основи методичної компетентності фахівців фізичного виховання та спорту. 1. Теоретичні основи методичної компетентності як складової військово-професійної компетентності фахівця фізичної культури і спорту. 2. Методична компетентність фахівця фахівців фізичного виховання та спорту: зміст і структура. <i>Самостійна робота:</i> Мета та завдання формування методичної компетентності. Поняття, зміст та структура методичної компетентності фахівців фізичного виховання та спорту.
7	С	2	2		Тема 2. Заняття 2. Поняття, зміст та структура методичної компетентності фахівців фізичного виховання та спорту. 1. Поняття «методична компетентність фахівця фахівців фізичного виховання та спорту» . 2. Зміст методичної компетентності фахівців фізичного виховання та спорту. 3. Структура методичної компетентності фахівців фізичного виховання та спорту.
8	ГЗ	2	2		Тема 2. Заняття 3. Педагогічні основи формування методичної компетентності у майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. 1. Методичні знання, навички, вміння, здатності, професійно важливі методичні якості фахівців фізичного виховання та спорту. 2. Мета та завдання формування методичної компетентності у майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. 3. Етапи формування методичної компетентності у майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту.

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК					
1 ЕТАП					
9	ПЗ (НМЗ)	2	2		Заняття 1. Методика проведення навчальних занять з фізичної підготовки. 1. Демонстрація, проведення елементів інструкторсько-методичного заняття з фізичної підготовки (проведення підготовчої, основної та заключної частини заняття).
10	СР		2	2	Заняття 2. Удосконалення методики проведення навчальних занять з фізичної підготовки 1. Вивчення методики проведення підготовчої частини заняття. 2. Ознайомлення та розучування вправ основної частини. 3. Вивчення методики проведення підготовчої частини заняття. 4. Вивчити термінологію та порядок подання команд.
11	ПЗ (НМЗ)	2	2		Заняття 3. Методична практика проведення елементів заняття фізичної підготовки. 1. Розподіл завдань між курсантами за вправами на вибір. 2. Самостійне виконання вправ з обговоренням та виправленням помилок відповідно до отриманого завдання та вправ за вибором. 3. Зміни навчальних завдань та вправ. 4. Обговоренням та виправленням помилок відповідно до отриманого завдання та вправ за вибором.
12	СР	2		2	Заняття 4. Відпрацювання завдань самостійно перед дзеркалом. 1. Отримання завдань викладачем (не менше 2). 2. Відпрацювання завдань перед дзеркалом з проговорюванням команд. 3. Зміна вправ та завдань.
2 ЕТАП					
13	ПЗ (НМЗ)	2	2		Заняття 5. Виконання методичних завдань та вправ в парах (викладач - той хто вчиться). 1. Розподіл завдань між курсантами. 2. Зміна вправ та завдань. 3. Обговорення та виправлення помилок.
14	СР	2		2	Заняття 6. Виконання методичних завдань та вправ в парах використовуючи відеозйомку. 1. Розподіл завдань між курсантами. 2. Виконання завдань та вправ в різних ролях використовуючи відеозапис. 3. Зміна вправ та завдань. 4. Викладення відеозаписів на платформу Google-Chat. 5. Проведення оцінювання та обговорення записів один одного за допомогою платформи.
3 ЕТАП					
15	ПЗ (НМЗ)	2	2		Заняття 7. Методика проведення занять різними методами організації, тих, хто займається.

					<i>Практичне проведення елементів заняття з групами під контролем викладача відповідно до методів та способів вивчення.</i> 1. Розподіл завдань та груп між курсантами. 2. Зміна вправ та способів вивчення. 3. Обговорення та виправлення помилок.
16	СР	2		2	Заняття 8. Удосконалення методики вивчення вправ. <i>Створення алгоритму щодо вивчення вправ (ознайомлення, розучування, тренування).</i> 1. Розподіл вправ між курсантами. 2. Вибір необхідних методів навчання (способів розучування) та способів організації груп. 3. Написання алгоритму. 4. Обговорення та перевірка алгоритмів на Google платформі.
4 ЕТАП					
17	ПЗ (НМЗ)	2	2		Заняття 9. Методика навчання фізичним вправам. <i>Залучення курсантів до методичної практики на заняттях з молодшими курсами.</i> 1. Методична практика з навчання різних вправ курсантами молодших курсів (з урахуванням обраного алгоритму) з використанням відеозйомки. 2. Викласти відео на Google платформі.
18	СР	2		2	Заняття 10. Удосконалення методики навчання фізичним вправам. <i>Виконати самоаналіз з урахуванням зауважень викладача та обговорення методичної практики.</i> 1. Провести самоаналіз методичної практики. 2. Здійснити аналіз відеоматеріалів інших курсантів, шляхом обговорення на Google платформі. 3. Отримати зауваження у викладача. 4. Врахувати обговорення на платформі. 5. Написати коротку доповідь щодо методичної практики.
5 ЕТАП					
19	СР	2		2	Заняття 11. Методична практика проведення форм фізичної підготовки. 1. Підготовка до проведення інших форм фізичної підготовки. У нашому випадку до проведення ранкової фізичної зарядки – за варіантами (комплексне тренування, вправи загального розвитку, прискорене пересування). 2. Проведення ранкової фізичної зарядки з курсантами.
20	ПЗ (НМЗ)	1	1		Заняття 12. Методична практика щодо проведення інших форм фізичної підготовки. У нашому випадку проведення ранкової фізичної зарядки. 1. Проведення форми фізичної підготовки. 2. Отримати зауваження викладача щодо її проведення.

					3. Обговорення проведення форми фізичної підготовки. 4. Короткий опис та самоаналіз після проведення.
6 ЕТАП					
21	СР	2		2	Заняття 13. Розроблення плану індивідуального тренування. <i>У нашому випадку індивідуальне тренування з офіцерами оперативного рівня підготовки.</i> 1. Отримання завдання викладача щодо індивідуального тренування відповідно до розділів фізичної підготовки. 2. Розробка плану проведення індивідуального завдання. 3. Обговорення плану з викладачем та виправлення помилок.
22	ПЗ (НМЗ)	2	2		Заняття 14. Методична практика з проведення індивідуального заняття (тренування). <i>У нашому випадку індивідуальне тренування з офіцерами оперативного рівня підготовки.</i> 1. Проведення індивідуального заняття. 2. Отримання відгуку від того з ким проводилось заняття. 3. Обговорення та отримання зауважень від викладача.
7 ЕТАП					
23	СР	4		4	Заняття 15. Організація проведення показового заняття. <i>Підготовка до проведення навчального заняття.</i> 1. Розподіл тем занять. 2. Підготовка плану проведення заняття. 3. Ідеомоторне тренування щодо проведення заняття з проговорюванням вправ і команд. 4. Обговорення плану з викладачем.
24	ПЗ (НМЗ)	3	3		Заняття 16. Методична практика з проведення показових занять. <i>Залучаються всі військовослужбовці експериментальної групи.</i>
25	КЗ	4	4		Вихідна бесіда, анкетування і тестування. Виконання практичних завдань. Вихідне тестування для діагностування сформованості методичної компетентності.

Орієнтовний перелік методичних завдань, які використовуються під час тренінгової програми

1 ЕТАП	
1.	Провести ознайомлення з фізичними вправами
2.	Провести розучування фізичних вправ у цілому
3.	Провести розучування фізичних вправ за частинами
4.	Провести розучування фізичних вправ за розділами
5.	Провести розучування фізичних вправ за допомогою підготовчих вправ
6.	Проведення підготовчої частини (вправи на місці)
7.	Проведення підготовчої частини (вправи в русі)
8.	Проведення підготовчої частини (спеціально бігові вправи)
9.	Проведення заключної частини
2 ЕТАП	
10.	Методична пракика в проведенні ознайомлення з фізичними вправами (за вибором курсанта)
11.	Методична пракика в проведенні розучування фізичних вправ (за вибором курсанта) у цілому
12.	Методична пракика в проведенні розучування фізичних вправ (за вибором курсанта) за частинами
13.	Методична пракика в проведенні розучування фізичних вправ (за вибором курсанта) за розділами
14.	Методична пракика в проведенні розучування фізичних вправ (за вибором курсанта) за допомогою підготовчих вправ
15.	Методична пракика в проведенні підготовчої частини (вправи на місці)
16.	Методична пракика в проведенні підготовчої частини (вправи в русі)
17.	Методична пракика в проведенні підготовчої частини (спеціально бігові вправи)
18.	Методична пракика в проведенні заключної частини
3-4 ЕТАП	
19.	А) Методична пракика в проведенні тренувань фізичних вправ (за вибором курсанта) індивідуальним способом
20.	Б) Методична пракика в проведенні тренувань обраних (за вибором курсанта) фізичних вправ груповим способом;
21.	В) Методична пракика в проведенні тренувань обраних (за вибором курсанта) фізичних вправ фронтальним способом;
22.	Г) Методична пракика в проведенні тренувань обраних (за вибором курсанта) фізичних вправ поточним способом;
23.	Г) Методична пракика в проведенні тренувань обраних (за вибором курсанта) фізичних вправ коловим способом.
5 ЕТАП	
24.	Варіант - комплексне тренування
25.	Варіант - вправи загального розвитку
26.	Варіант - прискорене пересування
6 ЕТАП	
27.	Прискорене пересування та легка атлетика
28.	Гімнастика та атлетична підготовка

29.	Рукопашний бій
30.	Лижна підготовка
31.	Спортивні та рухливі ігри
32.	Військово-прикладне плавання та веслування
33.	Подолання перешкод і метання гранат
34.	Комплексне тренування
7 ЕТАП	
35.	Методика навчання технічним прийомам та діям гри у баскетбол.
36.	Методика навчання технічним прийомам гри у футзал.
37.	Методика навчання технічним прийомам гри у футбол.
38.	Методика навчання техніки та тактичним діям в гандболі.
39.	Методика навчання тактичним діям у волейболі
40.	Методика навчання тактики гри у теніс.
41.	Методика навчання тактики гри у настільний теніс.
42.	Методика навчання технічним прийомам та тактичним діям у бадмінтоні.
43.	Методика навчання техніки та тактичним діям в регбі.
44.	Методика навчання техніки та тактичним діям в американський футбол.

Інформаційно-методичне забезпечення спецкурсу

1. Барков В. М., Глазунов С. І., Жебровський С. М., Петрачков О. В., Погребняк Д. В., Сухорада Г. І., Фіногенов Ю. С. Фізична підготовка у військах. Практичні рекомендації. / В. М. Барков, С. І. Глазунов, С. М. Жебровський та інші // за заг. ред. О. В. Петрачкова. 2-е видання, перероблене і доповнене. Київ : НУОУ імені Івана Черняхівського, 2017. 272 с.

2. Забезпечення фізичної підготовки військовослужбовців: навч посібн / Барков В. І., Вербин Н. Б., Глазунов С. І., Жебровський С. М., Петрачков О. В. Київ : НУОУ, 2016. 88 с.

3. Кирпенко Є.В. Веремієнко М.М. Методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки. Інноваційна педагогіка. наук. журн. Причорноморський науково-дослідний інст. економіки та інновацій. Вип. 68. Т. 1. 2024. С. 158-164. doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.31.

4. Кирпенко Є.В. Проблема формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів та її формування у педагогічній науці. Актуальні питання гуманітарних наук: зб. н. пр. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2023. Дрогобич, Вип. 60. Т. 2. С. 248-254.

5. Кирпенко Є.В. Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів як педагогічна проблем. Actual scientific research in the modern world. Issue 1(93), Part 2. January 2023. С. 192-196

6. Кирпенко Є.В., Ягунов В.В. Методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Збірник наукових праць: мат. міжн. наук-практ. конф. Український державний університет імені Михайла Драгоманова.

Київ. 2024. С. 455-458.

7. Одеров А. М., Логінов Д. О. “Методики перевірки та оцінювання фізичної підготовленості військовослужбовців як складова їх професійної підготовки”. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Чернігів, 2013. № 112 (2) С. 203-207.

8. Олійник Л. В. Методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів військ зв'язку в процесі практичної підготовки (на прикладі загальновійськових та військово-спеціальних дисциплін): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 247 с.

9. Організаційно-методичні вказівки для розробки освітньо – професійних програм, програм та робочих навчальних програм з нвч дисципл «ФВСФП» для к/с ВВНЗ / за ред. Д. С. Грищенка, Ю. С. Фіногенова. Київ : МО України, 2016. 60 с.

10. Остапенко В. С. Методика розвитку методичної компетентності викладачів військово-спеціальних дисциплін у системі післядипломної освіти. *Вісник житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2018. № 4 (95). С.131–137.

11. Остапенко В. С., Ягунов В. В. Рівні розвиненості методичної компетентності викладачів військово-спеціальних дисциплін. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2022 Dec. X(50), Issue 269. P. 74–79. <https://doi.org/10.31174/SEND-HS2022-269X50-13>.

12. Погребняк Д. В. Розвиток фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин у системі післядипломної освіти: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Д. В. Погребняк. Київ, 2021. 317 с.

13. Про затвердження Інструкції з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України: наказ Міністерства оборони України від 05.08.2021 р. № 225, 2021.

14. Свистун В. І. Теорія і методика викладання фізичного виховання : методичні рекомендації. Київ : Національний університет оборони України ім. Івана Черняхівського, 2020. 60 с.

15. Фізична підготовка у військах. Практичні рекомендації: навч.-метод. посіб. Київ : НУОУ, 2017. 372 с.

16. Ягунов В. В. Військова дидактика: навч. посіб. Київ : ВПЦ Київський університет, 2000. 400 с.

17. Ягунов В. В. Методи навчання військовослужбовців : зб. наук. пр. Військового гуманітарного інституту Національної академії оборони України / гол. ред. Ріпа Л.І. 2000. N 4(17). С. 80–85.

Анкета експертного оцінювання педагогічних умов, що впливатимуть на формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту Збройних Сил України в процесі їх професійної підготовки

Військове звання _____
 Прізвище та ініціали _____
 Науковий ступень _____
 Вчене звання _____
 Посада _____
 Стаж наукової та науково-педагогічної діяльності _____

Інструкція. Просимо Вас висловити свою думку та ставлення щодо ефективності педагогічних умов, які будуть впливати на сформованість методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України у процесі професійної підготовки

Прочитайте уважно всі педагогічні умови, наведені в таблиці та поставте їх відповідно до ефективного впливу на формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту у відповідному стовпчику, де 1 – найнижчий рівень впливу, 10 – найвищий. Якщо з запропонованими педагогічними умовами. Ви не погоджуєтесь, то вкажіть будь-ласка свої педагогічні умови.

№ з/п	Педагогічні умови	Ранг
1	Урахування індивідуальних особливостей курсантів у процесі формування у них методичної компетентності	
2	Цілеспрямоване формування професійно-методичних якостей у курсантів, як майбутніх офіцерів (командирів) і фахівців фізичного виховання та спорту	
3	Наявність сучасної авторської методики формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України у процесі їх професійної підготовки	
4	Вмотивованість науково-педагогічних працівників, щодо здійснення професійно-педагогічний вплив на майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України	
5	Використання об'єктивних критеріїв та показників діагностування рівнів сформованості методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ЗС України у процесі їх професійної підготовки	
6	Педагогічне моделювання формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ВВНЗ	
7	Редагування змісту навчальних занять та системи підготовки курсантів у ВВНЗ для формування у них методичної компетентності	
8	Редагування змісту та підходів при розробленні навчальних матеріалів для цілеспрямованого формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в ЗС України у процесі їх професійної підготовки	

Продовження додатку Ж

9	Проведення системного та систематичного контролю рівнів сформованості методичної компетентності у ВВНЗ на всіх курсах (етапах) навчання	
10	Розуміння важливості цінностей та розвиток мотивації до формування методичної компетентності майбутніми офіцерами – фахівців фізичного виховання та спорту ЗС України	
Вкажіть оптимальну кількість організаційно-педагогічних умов, яка, на Вашу думку, сприятиме формуванню методичної компетентності майбутніми офіцерами – фахівцями фізичного виховання та спорту ЗС України		
Ваш варіант:		

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Колективна монографія:

1. Кирпенко Ye.V., Yagupov V.V. The essence and content of the methodical competence of future officers – specialists in physical training and sports in the process of professional training. *Promising areas for development of physical culture, sports, fitness and recreation* : Monograph. Riga : «Baltija Publishing», 2023. P.182–197. URL:

<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/329/9106/18996-1>

Навчально-методичний посібник:

2. Кирпенко Є. В. Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процес їх професійно-педагогічної підготовки : навч.-метод. посіб. Житомир : «Євро-Волинь», 2024. 100 с. URL:

<https://elib.nuou.org.ua/katalog/formuvannya-metodichno%D1%97-kompetentnost%D1%96-majbutn%D1%96x-of%D1%96cz%D1%96v-%E2%80%93-fax%D1%96vcz%D1%96v-f%D1%96zichno%D1%97-kulturi-%D1%96-sportu-v-procz%D1%96-%D1%97x-profes%D1%96jno-pedagog%D1%96chno%D1%97-p%D1%96dgotovki.html>

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

3. Кирпенко Є. В., Веремієнко М. М. Методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки. *Інноваційна педагогіка* : наук. журн., Причорноморський науково-дослідний інст. економіки та інновацій. Вип. 68. Т. 1. 2024. С. 158–164. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.31>

4. Кирпенко Є. В. Педагогічне моделювання формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту

– під час їх професійної підготовки. *Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка*. № 5 (359) грудень 2023. С. 25–35. URL: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-5\(359\)-25-35](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-5(359)-25-35)

5. Кирпенко Є. В. Проблема формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів та її формування у педагогічній науці. *Актуальні питання гуманітарних*. 2023. Дрогобич, Вип. 60. Т. 2. С. 248-254. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-38>

6. Кирпенко Є. В. Статистичний аналіз та інтерпретація результатів педагогічного експерименту формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 11. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14171733>

7. Кирпенко Є. В. Сучасний стан сформованості методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту у ЗС України. *Військова освіта*. 2023. № 2 48). С. 108–121. URL: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2023-48/108-118>

8. Кирпенко Є. В., Ягупов В. В., Жембровський С. М. Критерії та показники діагностування сформованості методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки Збройних Сил України. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка*. Серія : Педагогіка. 2023. Вип. 1 (28). С. 198-210. URL: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.23.1.26%20>

9. Kyrpenko Y., Yagupov V. Pedagogical conditions for the formation of methodical competence of future officers-specialists in physical culture and sports in the process of their professional training. *Viae educationis (studies of education and didactics)*. 2023. Vol 2. No. 4. P. 35–42. URL: <https://doi.org/10.15804/ve.2023.04.04>

10. Sytnykova Y., Shlenova M., Kyrpenko Y., Kyrpenko V., Konoplenko N., & Hrynchenko I. Teaching Technologies Online: Changes of Experience in

Wartime in Ukraine. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*. 2023. P. 165–176. URL: <https://doi.org/10.3991/ijet.v18i18.40491>

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11. Кирпенко Є. В., Веремієнко М. М., Романюк О. А. Кореляційний аналіз результатів педагогічного експерименту щодо формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (м. Київ, 27 лист. 2024 р.) / Національний університет оборони України. Київ : НУОУ, 2024. С. 90–94. URL: <https://elib.nuou.org.ua/katalog/suchasn%D1%96-tendencz%D1%96%D1%97-ta-perspektivi-rozvitku-f%D1%96zichno%D1%97il-ukra%D1%97ni.html>

12. Кирпенко Є. В., Жембровський С. М. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали VII міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (м. Київ, 24 лист. 2023 р.) / Національний університет оборони України. Київ : НУОУ, 2023. С. 81–83. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%BE.pdf>

13. Кирпенко Є. В. Педагогічна модель формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту під час їх професійної підготовки. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту в сучасному суспільстві*: зб. наук. пр. V Всеукр. наук.-практ. конф. (28 лист. 2023 р.). / Житомирський державний університет ім. І. Франка :

Житомир,

2023.

С. 79–84.

URL: https://lvet.edu.ua/images/step/2024/01/04/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_V_%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%83%D0%BA%D1%80._%D0%96%D0%94%D0%A3-2023.pdf

14. Кирпенко Є. В. Структура методичної компетентності фахівців фізичної підготовки у Збройних Силах України. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної освіти в умовах транснаціональних інноваційних змін* : матеріали XXVII міжнар. наук.-теорет. конф. (м. Бар, 27 квіт. 2023 р.) / «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського» / За заг. ред. М. Мороз, Ю. Ївженка. Бар : РВД КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського», 2023. С. 43–46.
URL: https://drive.google.com/file/d/1ByxcpXrjw_1okER_HTxW5aTrU1_Ji32I/view.

15. Кирпенко Є.В. Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів як педагогічна проблем. *Actual scientific research in the modern world : international science journal* (January 2023). Issue 1(93), Part 2. С. 192–196.
URL: <https://drive.google.com/file/d/1b1o112bC2aOcN-yXXlzHwadaXnMHyYVI/view>

16. Кирпенко Є. В., Ягунов В. В. Методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. *Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 бер. 2024 р.) / Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Київ, 2024. С. 455–458.
URL: https://pf.udu.edu.ua/images/2024_dok/97-2003_%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%9C%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%86%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%92_%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A4%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%86%D0%87_2024_1.pdf

17. Kyrpenko Ye. V. Criteria and indicators of methodical competence of future officers – specialists of physical training and sport of the Armed Forces of Ukraine. *Research activities and achievements in pedagogy and psychology: international scientific conference* (5–6 April, 2023. Częstochowa, the Republic of Poland) / Polonia University in Częstochowa. 2023. P. 66–70. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/325/8980/18779-1>

18. Kyrpenko Y. V., Kyrpenko V. M. Changes in learning and teaching experience during wartime. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України* : матеріали VII міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (м. Київ, 24 лист. 2023 р.) / Національний університет оборони України. Київ : НУОУ, 2023. С. 385–388. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%BE.pdf>.

Відомості про апробацію результатів дисертації

1. Міжнародна наукова конференція «Research activities and achievements in pedagogy and psychology» (Ченстохова, Республіка Польща, 5-6 квітня 2023 р.). Доповідь: *«Критерії та показники методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту Збройних Сил України».*

2. Міжнародна конференція «Проблеми та перспективи розвитку сучасної освіти в умовах транснаціональних інноваційних змін» (Бар, Комунальний заклад вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського, 27 квітня 2023 року». Доповідь: *«Структура методичної компетентності фахівців фізичної підготовки у Збройних Силах України».*

3. VII Міжнародна науково-практична онлайн конференція «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України» (Київ, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 24 листопада 2023 року). Доповідь: *«Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту».*

4. V Всеукраїнська науково-практична конференція ЖДУ ім. І. Франка «Актуальні проблеми фізичної культури і спорту в сучасному суспільстві» (Житомир, 28 листопада 2023 р.) Доповідь: *«Педагогічна модель формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури та спорту під час їх професійної підготовки».*

5. Міжнародна науково-практична конференція Українського державного університету імені Михайла Драгоманова «Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)» (Київ, 20 березня

2024 р.) Доповідь: *«Методика формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ».*

6. III науково-методичний семінар «Особливості організації фізичної підготовки і спорту військовослужбовців в системі бойового навчання військ (сил) та службово-професійної діяльності» (Київ, 23-24 квітня 2024 р.)
Доповідь: *«Оцінювання результативності впровадження педагогічних умов у процес професійної підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту».*

Відомості про апробацію результатів дисертації

Акти впровадження

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Кирпенка Євгенія Віталійовича за темою “Формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки” в освітній процес Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

Ми, ті що підписалися нижче, склали цей акт про те, що наукові результати, отримані Кирпенком Є. В. за темою дисертаційного дослідження “Формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки” впроваджено у освітній процес.

Впровадження:

Теоретичний матеріал до змісту лекцій освітнього компоненту «Професійна діяльність фахівця фізичної культури» магістрантів факультету педагогічної освіти - методика формування методичної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у процесі їх професійно-педагогічної підготовки.

Наукова новизна та її значення:

Доповнено відомості щодо педагогічної моделі формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту у процесі їх професійної підготовки у вищих військових навчальних закладів. Попереднім **результатом** впровадження зазначених наукових здобутків є навчально-методичний посібник “Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки”, який доповнює теоретичний матеріал, що сприятиме поглибленню знань здобувачів та їхньої мотивації до самостійного пошуку можливостей застосування сучасних підходів формування методичної компетентності.

Рекомендується до використання в освітньому процесі.

Представники установи впровадження:

Зав. кафедри теорії та методики фізичної культури І. Р. Боднар
д. фіз. вих., професор

В.о. декана факультету педагогічної освіти М. В. Островський
к. фіз. вих., доцент

Перший проректор Ф. В. Музика
к. біол. наук, професор

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника
Житомирського військового інституту
імені С. П. Корольова
кандидат технічних наук,
старший дослідник

полковник

Дмитро ФЕДОРЧУК

“ 183359 ”

2024 року

АКТ

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження майора
КИРПЕНКА Євгенія Віталійовича за темою “Формування методичної
компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та
спорту в процесі професійної підготовки” в освітній процес
Житомирського військового інституту імені С.П. Корольова**

Комісія у складі: голови – начальника кафедри фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту, кандидата педагогічних наук,
полковника Старчука О.;

членів комісії: професора кафедри фізичного виховання, спеціальної
фізичної підготовки і спорту, доктора педагогічних наук, професора
підполковника Пронтенка К., доцента кафедри фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту, кандидата наук з фізичного
виховання та спорту, доцента підполковника Пронтенка В., доцента кафедри
фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, кандидата
наук з фізичного виховання та спорту, доцента працівника ЗС України
Боярчука О., склала цей акт про те, що результати дисертаційного
дослідження майора КИРПЕНКА Є. В. проаналізовані, позитивно оцінені та
впроваджені в освітній процес Житомирського військового інституту імені
С. П. Корольова.

Результати дослідження дали можливість покращити як понятійно-
категоріальний апарат курсантів, так і вплив на формування їх методичної

компетентності. Розроблені у дослідженні критерії (аксіологічно-мотиваційний, інтелектуальний, методичний, індивідуально-психічний і рефлексивний) та показники оцінювання рівнів сформованості методичної компетентності, а також навчально-методичний посібник "Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки" були враховані при розробці змісту навчальних дисциплін базової, загально-професійної та військово-спеціальної підготовки та впроваджені в освітній процес. Результати дисертаційного дослідження КИРПЕНКА Є.В. вважати реалізованими в освітньому процесі Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова.

Голова комісії:
полковник

Члени комісії:
підполковник

підполковник

працівник ЗС України

Олександр Старчук

Костянтин Пронтенко

Василь Пронтенко

Олександр Боярчук

Завершення додатку Л.2

✓ 176/35/343
04.11.2020
Hanyok ASD

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Національної академії
сухопутних військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного, доктор історичних наук,Павло ТКАЧУК
2024 року**АКТ**

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
КИРПЕНКА Євгенія Віталійовича за темою
“Формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів –
фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки”
у навчально-виховний процес Національної академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного**

Комісія у складі: голови – начальника кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора, полковника РОМАНЧУКА Сергія Вікторовича та членів комісії – професора кафедри фізичного виховання, кандидата наук з фізичного виховання та спорту, доцента, підполковника ОДЕРОВА Артура Михайловича та старшого викладача кафедри фізичного виховання, кандидата наук з фізичного виховання та спорту, доцента, підполковника КУЗНЕЦОВА Максима Віталійовича встановила, що наукові положення щодо формування методичної компетентності в майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки, які обґрунтовані КИРПЕНКОМ Є.В. впроваджено в освітній процес Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Впровадження результатів дослідження дало можливість покращити як понятійно-категоріальний апарат курсантів, так і вплив на формування їх методичної компетентності. Розроблені у дослідженні критерії (аксіологічно-мотиваційний, інтелектуальний, методичний, індивідуально-психічний і рефлексивний) та показники оцінювання рівнів сформованості методичної компетентності, а також навчально-методичний посібник “Формування

методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки” були враховані при розробці змісту навчальних дисциплін базової, загально-професійної та військово-спеціальної підготовки та впроваджені в освітній процес.

Результати дисертаційного дослідження КИРПЕНКО Є.В. вважати реалізованим в освітньому процесі Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Голова комісії: полковник

Члени комісії: підполковник

підполковник

С. РОМАНЧУК

А. ОДЕРОВ

М. КУЗНЕЦОВ

№ 176/35/342
04.11.2024
Н.М.С.М.С.

2. Попереднім результатом впровадження зазначених наукових здобутків є навчально-методичний посібник “Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки”, який доповнює теоретичний матеріал, що сприятиме поглибленню знань курсантів та їхньої мотивації до самостійного пошуку можливостей застосування сучасних підходів формування методичної компетентності.

Склали цей акт про те, що протягом 2023–2024 років на базі кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба було здійснено апробацію та впровадження в освітній процес основних результатів дисертаційного дослідження Кирпенка Є.В., присвяченого формуванню методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання та спорту в процесі професійної підготовки”

Цим актом комісія підтверджує, що розроблені Кирпенко Є.В. матеріали дисертаційного дослідження мають теоретичну і практичну спрямованість, доводить доцільність їх впровадження в освітній процес ВВНЗ з метою підвищення рівня організаційно-методичних навичок і вмінь здобувачів вищої військової освіти щодо управління процесом фізичного вдосконалення військовослужбовців.

Результати впровадження в освітній процес матеріалів дисертаційного дослідження ад'юнкта Національного університету оборони України майора Кирпенка Є.В. обговорені і затверджені на засіданні кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (протокол № 10 від 03.04.2024.).

Представники установи впровадження:

Голова комісії: підполковник Віталій ЗОЛОЧЕВСЬКИЙ
Члени комісії: підполковник Андрій ПОЛТАВЕЦЬ
працівник ЗСУ Надія КОЛОМІЄЦЬ

Заступник начальника Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба з наукової роботи
полковник

Костянтин ВАСЮТА

№ 176/35/341-1
09.11.2024
Нижонков

**МІНОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОБОРОНИ УКРАЇНИ**
пр. Повітряних Сил, 28
Київ, 03049
Тел.: (044) 271-06-97, (044) 248-10-78
Код ЄДРПОУ 07834530

ЗАТВЕРДЖУЮ

ТБД Заступник начальника університету з
навчальної роботи
полковник

“15” **Микола ПАЛАМАР**
24 року

АКТ

**про впровадження в освітній процес результатів дисертаційної роботи
ад'юнкта Національного університету оборони України
майора КИРПЕНКА Євгенія Віталійовича
на тему “Формування методичної компетентності
майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання і спорту в процесі їх
професійної підготовки”**

Комісія у складі: голови – начальника навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій, кандидата педагогічних наук, професора полковника ПЕТРАЧКОВА О. В.;

Членів комісії – заступника начальника науково-методичного центру організації освітньої діяльності, кандидата педагогічних наук полковника ТОРЧЕВСЬКОГО Р. В., начальника кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій, доктора педагогічних наук, доцента полковника ЖЕМБРОВСЬКОГО С.М., начальника кафедри теорії, методики та організації фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій, кандидата педагогічних наук, доцента полковника ВЕРБИНА Н. Б., встановила, що наукові положення розроблені майором КИРПЕНКОМ Є.В. впроваджено в освітній процес.

Результати наукового дослідження сприяли засвоєнню та систематизації теоретичних знань курсантів навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій, зокрема, усвідомленню необхідності формування методичної компетентності, її актуалізації у майбутній військово-професійній діяльності.

Теоретичні положення, які обґрунтовані автором, а саме: педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх офіцерів, педагогічне моделювання формування методичної компетентності в процесі військово-професійної та найголовніше – фахової підготовки у ВВНЗ, а також удосконалення

критеріїв оцінювання сформованості методичної компетентності були реалізовані в розробці науково-дослідної роботи шифр «Тюнінг-І».

Розроблена авторська методика формування методичної компетентності впроваджена в зміст навчальної дисципліни «Спортивні ігри та методика їх викладання», циклу професійної підготовки для курсантів на першому (бакалаврському) рівні за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» шляхом виконання методичних завдань спецкурсу «Методична компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання і спорту».

Розроблений навчально-методичний посібник «Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі їх професійно-педагогічної підготовки» було враховано при розробці змісту навчальних дисциплін базової, загально-професійної та військово-спеціальної підготовки та впроваджені в освітній процес та розміщений на платформі дистанційного навчання Національного університету оборони України.

Результати дисертаційної роботи ад'юнкта Національного університету оборони України майора КИРПЕНКА С.В. на тему «Формування методичної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичного виховання і спорту в процесі їх професійної підготовки» вважати реалізованими в освітньому процесі.

Голова комісії:

кандидат педагогічних наук, професор
полковник

Олександр ПЕТРАЧКОВ

Члени комісії:

кандидат педагогічних наук
полковник

Руслан ТОРЧЕВСЬКИЙ

кандидат педагогічних наук, доцент
полковник

Назарій ВЕРБИН

кандидат педагогічних наук, доцент
полковник

Сергій ЖЕМБРОВСЬКИЙ

